



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

Szövegértést fejlesztő könyvtári mintaprogramok

Módszertani kötetek 6.



Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek „Az én könyvtáram”
EFOP-3.3.3-VEKOP/16-2016-00001

Szövegértést fejlesztő könyvtári mintaprogramok

Szerkesztette Fehér Judit – Koglerné Hernádi Ágnes

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Budapest
2019

A mintaprogramokat lektorálta:

dr. Zsigriné Sejtes Györgyi

Szerzők:

Bartalus Boglárka, Bene Zoltán, Boros Ferenc, Czupi Gyula, Haizler Lászlóné, Juhász Gáborné, Kovács Marianna, Kulcsár Marianna, Mecseki Éva, Mikolasek Zsófia, Munkácsiné Szabó Katalin, Pauer Erika, Skrinyár Miklós, Sugár Sára, Tóth Anikó, Tóth Renáta, Tóth Szilvia, Turcsinné Orbán Erika, Vóna Mária

Korrektúra

Benke Szilvia

Felelős kiadó dr. Fodor Péter főigazgató

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

Tördelés, borítóterv: Kontraszt Plusz Kft., Pécs

Nyomdai munkálatok: Alföldi Nyomda Zrt.

Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

ISBN 978-963-581-456-5

A kötet a Széchenyi 2020 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” című, EFOP-3.3.3-VEKOP/16-2016-00001 kódszámú kiemelt projekt keretében megvalósuló, „Az én könyvtáram” program kiadásában jelent meg. További információk: www.azenkonyvtaram.hu



Mintaprogramok a portálon

ELŐSZÓ

Az én könyvtáram program köznevelést támogató könyvtári szolgáltatásokat fejlesztő tevékenységei közül kiemelkedik a mintaprogram fejlesztés. A mintaprogramok jelentős hányada – közel 90 %-a – könyvtári jó gyakorlatokból született meg. A korszerű pedagógiai módszereket integráló fejlesztési folyamat mentori támogatással valósult meg. A jó gyakorlatokból létrejött mintaprogramokat monitoring szakértők véleményezték, szakmai javaslataikkal járultak hozzá a programok tökéletesítéséhez. A fejlesztés fontos eleme volt a könyvtárakban történő kipróbálás, amely a gyakorlatban mutatta meg a mintaprogram használhatóságát, az elvárt eredmények teljesülését.

A kötet 20 szövegértés-fejlesztést támogató mintaprogram adatlapját tartalmazza, amely alapján a vállalkozó szellemű könyvtáros a saját könyvtárában is megvalósíthatja a programokat. A mintaprogram olyan programleírás, amelynek felhasználásával könyvtári környezetben korszerű, készségfejlesztő foglalkozásokat tarthatunk a hozzánk érkező tanulócsoporthoz, osztályok számára. Azért „minta”, mert minden környezet, minden gyerekcsoport és minden könyvtáros, könyvtárpedagógus más, eltérőek az igényeik, lehetőségeik. A mintaprogramot tehát alapos átgondolás után testre lehet szabni.

A mintaprogramokat a módszertanban megfogalmazott célok alapján csoportosítottuk, ez alapján alakult ki a mintaprogramok sorrendje a kötetben. A programok elé készítettünk egy adatlapot, amely a program legfontosabb ismérveit foglalja össze. A programok az óvodás, kisiskolás, tini, ifi korosztály szövegértés fejlesztését támogatják. A programleírás minden esetben tartalmazza a program célját, célcsoportját, a fejlesztendő kompetenciákat, amelyek összhangban állnak a Nemzeti alaptantervben leírtakkal, valamint a választott módszereket, a foglalkozások eszközigényét, a javasolt illetve a felhasznált irodalmat is.

A mintaprogramok teljes leírása a módszertani kiadványon kívül *Az én könyvtáram* portálon is elérhető. A terjedelmi korlát miatt a program mellékleteiről és a felhasznált szakirodalomról csak az internetes gyűjteményben tájékozódhat, informálódhat az érdeklődő. (www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes)

A programok fejlesztésében közreműködő mentorok: Bognár Noémi Erika, Goda Beatrix, Sikaláné Sánta Ildikó, Simon Krisztina, Hámoriné Váczy Zsuzsa.

A monitoringprogram keretében egy szövegértés-fejlesztést támogató mintaprogram teljes megvalósulását kísértük végig. A program adatlapján a *kiemelt monitoringprogramban részesült* felirat olvasható.

A kötet végén egy Kalendárium található, amely a mintaprogramokat jeles napokhoz kapcsolva ad ajánlást a programok alkalmazására. A tiniknek szóló tanulást támogató mintaprogramokat egy különleges órarend is népszerűsíti.

**ALKOTÁS, KREATIVITÁS,
ÖNKIFEJEZÉS**

Mese habbal, avagy írd, rajzolj, mutasd meg!

Fejlesztő neve	Haizler Lászlóné	
Közreműködő neve	Farkasné Buzás Tünde	
Célcsoport	Kisiskolás	3-4. osztály
Résztevők száma	10–15 fő	
Főbb célok	Verbális kompetencia fejlesztése	
	Alkotótevékenység, kreativitás támogatása	
	Képzőművészeti technikák elsajátítása	
A program időtartama	7 óra	3 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Frontális munka Csoportmunka Digitális munka	
Kipróbáló neve	Velkei Hajnalka (Üllő)	
Megjegyzés	Kiemelt monitoringprogramban részesült.	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja a verbális kompetencia fejlesztése komplex módon. A program elvégzése után a résztvevők képesek lesznek egy mese megírására, illusztrálására, az általuk kitalált mese digitális kivitelezésére. A gyermekek rendszerezik a meglévő ismereteiket a meséről, és képesek lesznek a fontos információkat elkülöníteni a lényegtelentől. A programban képesek lesznek csoportban dolgozni úgy, hogy megtervezik a meseírás menetét. Célunk, hogy

- új ismeretekhez jussanak a résztvevők;
- használják nyelvi és képi kreativitásukat;
- bővüljön a szókincsük;
- tudják adekvát módon alkalmazni a mese „szabályait”, jellemzőit (szereplők, szófordulatok, mese kezdete és vége stb.);
- képessé váljanak a mesék kreatív megalkotására, illusztrálására;
- sajátítsanak el különböző képzőművészeti technikákat úgy, hogy ki tudják választani meséjük számára a megfelelőt;

- legyenek képesek önállóan bemutatni alkotásukat digitális eszköz segítségével készített felvételen;
- tudják elfogadni, értékelni egymás ötleteit;
- tudjanak kompromisszumot kötni egy közös cél – a mese megalkotása – érdekében.

A program során részt vesznek egy kép- és szövegszerkesztő program használatában, valamint segítséggel elkészítik saját meséjük nyomdai változatát, illetve az illusztrációkból könyvjelzőket és/vagy képeslapot készítenek.

A mintaprogram fontos küldetése, hogy a résztvevőknek legyen sikerélménye, éljék meg az alkotás örömét, szabadságát.

Célcsoport: 3–4. osztályos korosztály. Javasolt létszám: 10–15 fő (5 fős csoportok alakítása).

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció: verbális kompetencia, ezen belül szövegértés, feladátértés, kifejezőkészség, nyelvi és vizuális kreativitás
- digitális kompetencia
- szociális és állampolgári kompetencia
- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejező képesség

A tanulók a program befejezése után:

- ismerjék fel a különböző mesefajtákat;
- legyenek tisztában a mese sajátosságaival, például meseszereplők, meseszámok, mesei szófordulatok;
- legyenek képesek megfogalmazni saját történetüket;
- kreatív módon, a megismert technikákat felhasználva, illusztrálják a meséjüket;
- ismerjék és használják a könyvtári információforrásokat (lexikon, internet stb.);
- legyenek képesek munkájukat megtervezni, a feladatokat megosztani, a csoport szabályait elfogadva együttműködni;
- legyenek képesek – felnőtt közreműködésével – a kép- és szövegszerkesztő program segítségével saját könyvüket elkészíteni.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program tananyagát 3 modulra bontottuk. A felosztás alapját a modul során elvégzendő pedagógiai célok és az ezekhez rendelt feladatok adják. A modulok egymásra épülnek, együtt alkotnak egységet, és így születik meg a projekt zárásaként egy komplett tartalom, valamint produktumként egy illusztrált könyvecske. Az egyes modulokon belül az előrehaladás rendszere a modul központi feladatának kijelölésével indul, majd a megoldáshoz szükséges ismeretek összegyűjtésével és rendszerezésével folytatódik. A feladat végrehajtása csoportmunkában történik. Az ellenőrzés folyamatos. Az értékelés az egyes modulokon belül és a három modul elvégzése után önértékeléssel, csoportos értékeléssel zárul.

II.2. A tanulást segítő eszközök

Digitális technikai eszközök alkalmazása: számítógép, felvétel rögzítésére alkalmas eszköz (fényképezőgép/mobiltelefon, tablet)

Hagyományos könyvtári eszközök: mesekönyvek

Oktatástechnikai eszközök: flipchart tábla

Szoftverek, alkalmazások: Microsoft Word vagy www.canva.com

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Frontális munka; csoportmunka; digitális munka.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Hol volt, hol nem volt (maga a mese)	2
2.	Rajzoljunk szívünkéből!	2
3.	A mi mesénk	3

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Hol volt, hol nem volt (maga a mese)

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Az optimális korcsoport: 3–4. osztályos gyermekek. A mintaprogram megvalósításának előfeltétele a biztos olvasás- és íráskészség. A modul olyan gyermekekkel végezhető el kiválóan ennyi időtartam alatt, akik előzetes ismerettel rendelkeznek a mese fogalmáról, típusairól.

IV.1.1. Tanulási feladat

A tanuló/csoport a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- saját meséje megfogalmazásához szükséges információk felismerésére, szelektálására;
- a megszerzett/talált információk beillesztésére;
- a megszerzett/talált információk felhasználásával a mese megfogalmazására és leírására csoportos munkában.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- a saját mese megírásához szükséges információk megszerzése közös munkával
- a saját mese vázlatának elkészítése
- a saját mese megírása
- a mese bemutatása, felolvasása

Feladatok, események részletes leírása:

1. Frontális munka: a gyermekek félkörben széken vagy a szőnyegen ülnek.
2. A foglalkozásvezető az alábbi kérésekkel/kérdésekkel indítja a beszélgetést:
Szedjük össze, hogy mit tudunk a mesékről! Például: a mesékben minden megtörténhet és mindig jó a vége! De hogyan csoportosíthatjuk őket?
 - eredet szerint: népmese, műmese
 - közönség szerint: felnőttmese, gyerekmese

- téma szerint: tündérmese, amit varázsmese vagy csodamese néven is említenek (csodálatos események játszanak szerepet); hősmese (pl. Fehérlófia, amelyben egy hős harcnak ábrázolt küzdelemben legyőzi ellenfelét); tréfás mese (ostoba emberekről humoros történet); hazugságmese (hazugságok, lóditások sorozata található benne); láncmese (ismétlődő részeket állítanak egymás mellé; csalimese (félrevezeti a hallgatót, meseként indul, majd hirtelen vége lesz); állatmese; novellamese (valószínűbb történet).

Mondjunk a mesetípusokra példát! Az elkészített mesekártyák utalhatnak egy-egy mesére, amit felmutatva a gyerekek mondhatják a mesecímeket, de segíthet a mesefajták kitalálásában is! (1. melléklet)

Gyűjtsük össze, mi jellemző a mesékre?

- Meseszereplők: három testvér, legkisebb fiú, lány, király, királyné, szegény ember, katona, juhász, tündér, boszorkány, sárkány, táltos, róka, farkas, medve, ördög, aranyhal, stb.
- Mesei történések, csodaelemek: átváltozások, beszélő állatok, csodatévő tárgyak (terülj, terülj asztalkám stb.), három nap egy esztendő, repülő ló, stb.
- Mesei helyszínek: elvarázsolt erdő, kacsalábon forgó kastély, keresztút, szegény ember kunyhója, Óperenciás-tenger, Üveghegy stb.
- Mesei számok: 1, 3, 7, 12, 24, 100, 1000
- Varázseszközök: varázspálca, láthatatlanná tévő köpeny, varázstükör, csodatévő tárgyak
- Mesei szófordulatok: „Szerencséd, hogy öregyádnak szólítottál”, „Ment, mendegélt a királyfi”, „Szegény volt, mint a templom egeré”, „A napra lehetett nézni, de királylányra nem”, stb.
- Mese kezdete és vége: „Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer egy...”, „Hol volt, hol nem volt”, „Máig is élnek, ha meg nem haltak”, „Így volt, mese volt”, „Boldogan éltek, míg meg nem haltak”.

Gyűjtsünk össze most újra különböző meseelemeket, melyeket post-it lapocskákra ráírva a központi Meseföld térképére, a flipchart táblára ragasszunk fel! Kitalálhatunk olyan elemeket is, melyeket még nem olvastunk mesében, mert tudjátok, hogy a mesében bármi megtörténhet... Pl. varázsrúzs, mágikus telefon, időutazás stb.

Az elemeket csoportosítva tesszük a táblára. Egyik sor tartalmazza a mesehelyszíneket, a másik a meseszereplőket, a harmadik a varázstárgyakat, a negyedik a próbatételeket.

3. A létszámtól függően 2 vagy 3, öt főből álló csoportot alkotunk.

A csapatalakításhoz 3 x 5 db mesekártyát készítünk (pl. meseszámok, állatszereplők, emberszereplők). (2. melléklet) Összekeverjük a lapokat, a gyerekek húznak, és az összetartozó kártyák tulajdonosai alkotnak egy csoportot. Asztalhoz ülnek csapatonként. Mindegyik csoport kap egy „meseutat”, amely jelképezi a mese kezdetét, a tartalmát, a végét. (3. melléklet)

Minden csoport választhat a flipchart tábláról 3-3 meseelemet (helyszínek, szereplők, próbatételek, varázstárgyak), amire a saját meséjük megírásához szükségük lesz. A meseelemeket tartalmazó lapocskákat felragasztják a meseútra. A menet a következő:

- Párosítják a mesehelyszínt a szereplővel, a próbatétellel és varázstárggyal. Így kialakul a mese váza, már csak meg kell szőni a történetet és címet adni a mesének.
- Feladatok kiosztása csoporton belül.

Célszerű egy időintervallumot kijelölni a mese megírására, mert tapasztalataink alapján a kreatív gyerekek folyamatosan ontják az ötleteket, emiatt könnyen eltérül a csoport figyelve, és nem a mese leírására koncentrálnak. Ha megakadnak a történetben, akkor segítsük őket átbillenni a holtpontra. Úgy gondoljuk, minden csoport mellé érdemes egy felnőtt mentort segítségül adni, aki terelni tudja a gyerekeket, ötletekkel ellátni, vagy éppen visszafogni. Ez a mentor lehet egy középiskolás, egy kreatív szülő vagy kolléga is.

IV.1.3. Értékelés

Amikor elkészülnek a mesék, a csoportok felolvassák alkotásaikat. Megbeszéljük, ki nek mi tetszett a saját, illetve a másik csoport meséjében. Mi okozott nehézséget? Szerettek-e csoportban dolgozni? A felnőtt is elmondja, hogy neki melyik mese miért tetszett. Dicséretet kapnak. Meseírás közben „varázserejű szőlőcukorral” motiválhatjuk őket.

2. modul: Rajzoljunk szívünkéből!

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul elvégzéséhez nincs szükség kiemelkedő képügyességre, rajztudásra. A gyerekek kreativitását kell előcsalogatni, és meggyőzni őket arról, hogy minden illusztráció, amit elkészítenek, tökéletes lesz. Minden megoldás jó, ahogy elképzelik a meserészlet megjelenítését, hiszen nem a valós, élethű ábrázolás az illusztráció lényege, hanem a képzelet szárnyalása.

A modul megvalósításában bármilyen technika használható, amit a program levezetője alkalmazni szeretne vagy tud, a ceruzarajztól a vízfestéken át a ragasztásig, vagy különböző technikák együttes alkalmazásáig. A modul szabadon adaptálható, módosítható.

Javaslat: akkora papírfelületen dolgozzanak a gyerekek, amit a 3. modul megvalósításához digitalizálni (szkennelni) tudnak a foglalkozásvezetők.

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- a meseillusztrációkat „értő” szemmel nézni, tudni fogja, hogy mire való az illusztráció;
- a képzőművészeti technikákat és azok eszközeit megismerni, alkalmazni (akvarell, akrilfestés, grafikai technikák);
- a megismert technikák valamelyikével a saját meseillusztrációját elkészíteni;
- bátran, kreatívan használni az eszközöket.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- különböző illusztrációk összehasonlítása
- legalább kétféle illusztrációs technika gyakorlati megismerése
- a saját mese illusztrálása

1. Frontális munka a modul első részében:

Elsőként a gyermekek és a foglalkozásvezető maga is 2-2 illusztrált mesekönyvet választ a könyvtár gyermekkönyvei közül. Mindenki bemutatja, hogy milyen illusztrált könyvet választott. Megbeszéljük közösen, hogy kinek melyik és miért tetszik. (VI. Eszközlistában néhány mesekönyv ajánlatként megtalálható.) A közös beszélgetés során feltett kérdések:

- Mit jelent az a szó, hogy illusztráció és illusztrátor?
- Nézzük meg egy-egy könyv példáján, hogy mekkora az illusztráció a szöveghez képest!
- Milyen színeket használt az illusztrátor?
- Pontosan lerajzolta, amit a történetben megírtak, vagy csak kiragadott belőle egy szereplőt vagy meserészletet?
- Mit gondoltok, milyen technikát használt a rajz készítője?
- Jobb lett-e tőle a mesekönyv?

2. A gyerekek előtt különféle eszközök, akvarellfesték, akvarellceruzák, akril festék, színes ceruzák, alkoholos filcek, akvarellpapír, karton, fekete fotókarton.

A foglalkozás vezetője bemutatja az akvarellfesték, akvarellceruza használatát vi-
zes, illetve száraz papíron. Az akril festék használatát is szemlélteti a gyerekeknek.
A két festék különbözőségére is kitér, azaz milyen nyomot hagy az egyik (akvarell:
lágyabb, elmosódottabb, világosabb) és milyen a másik (akril: erőteljesebb színek,
határozottabb körvonalak, ám megfogja a ruhát, nem lehet kimosni belőle, vigyáz-
ni kell vele). Ezt a két eltérő technikát jól bemutathatjuk a gyerekek által jobban
ismert és olcsóbb változatú vízfesték, illetve tempera használatával.

- Többféle méretű és fajtájú ecset szemléltetése. Melyik és milyen a jó ecset?
Az akvarellhez puhább, az akrilhoz erősebb ecset való.
- Aki nem a festést választja, az kipróbálhatja fekete fotókartonon a fehér alkoholo-
los filc használatát, illetve fehér lapon a fekete filcet.

3. Csoportmunka: az előző alkalommal megválasztott csoportok újra összeállnak és
kiválasztják, hogy milyen technikával szeretnének dolgozni. Megbeszéljük, ki me-
lyik részét illusztrálja a meséjüknek, kiválasztják hozzá az eszközöket. A munka
elkezdődik. Folyamatosan ellenőrizzük a tevékenységet, s ha szükséges, segítsük
őket ötletekkel és tanácsokkal. Az idő leteltével figyelmeztessük a gyerekeket, hogy
lassan be kell fejezniük a munkát, el kell mosni és össze kell rakni az eszközöket.

IV.2.3. Értékelés

A kész alkotásokat az asztalra kirakjuk, közösen végignézzük. Megbeszéljük, hogy
melyik miért lett jó. Értékelési szempontok:

- színek
- formák,
- történethez kapcsolódás
- fantázia, ötletesség
- technika alkalmazása
- önállóság

Csak pozitív értékelés fogadható el! Ez a korosztály sokszor küzd önbizalomhiánnyal,
az esetleges iskolai kudarcok miatt bátortalanok. A rajzfejlődés korszakát szemléleti
realizmusnak (Luque) nevezzük, azaz azt szereti rajzolni, amit lát, tehát különösen
értékelendő egy fantáziarajz készítése.

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 3 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A harmadik modul összetett (két részből áll), de a modul időtartama alatt megvalósítható.

A modul a foglalkozásvezető abszolút irányító tevékenységét, kreativitását várja el. Feltétlen szükséges a foglalkozásvezető szöveg- és képszerkesztési kompetenciájának megléte, vagy olyan segítő mentorok/kollégák bevonása, akik ilyen tudással rendelkeznek. A 3-4. osztályos gyermekek többsége a számítógép ezen alkalmazásait nem ismeri, használatának nincsen birtokában. Önállóan nem tudják elvégezni saját mesekönyvecskéjük megszerkesztését.

A modul első részében a gyerekek valamilyen digitális eszköz segítségével elkészítik saját mesebemutatójukat.

A modul második részében a foglalkozásvezető(k) csoportonként összeállítják a mesekönyvecskét/mesefüzetet.

A modul teljes megvalósításhoz javasolt, hogy minden csoportot segítse egy mentor. Ha ez nem kivitelezhető, akkor érdemes egy alkalommal egy csoport számára megtartani ezt a modult. A foglalkozás vezetője így 2-3 időpontot szükséges, hogy kijelöljön. Biztosítani kell azonban a közös találkozást a projekt zárásaként és az értékelés elvégzése érdekében.

IV.3.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- a megírt mesét és a hozzá tartozó illusztrációkat összekapcsolni egy kerek egészé;
- a digitális lehetőségeket megismerni egy saját (csoportos) alkotás bemutatására;
- a megismert technikák (videó felvétele, canva.com tervező/szerkesztő program) alkalmazásával videó felvételére és egy „könyv” elkészítésére.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcelkitűzések:

- a megírt és illusztrált mese komponált bemutatása,
- a saját (csoportos) alkotásból egyszerű digitális felvétel készítése,
- a saját (csoportos) alkotásból egy „könyv” elkészítése segítségével.

Ennél a modulnál némi „előmunkát” szükséges:

- A csoportokból egy-egy gyermek gyakorolja a mese felolvasását, hogy a 3. modulra folyékonyan menjen a mese bemutatása. Akár meg is tanulhatja.
- A foglalkozásvezető csoportonként szkennelje be az elkészült illusztrációkat képfórmátumban (jpeg), és rögzítse elektronikusan (gépelje be) a megírt meséket.
- Ismerkedjen meg a www.canva.com tervező honlappal, ha kedvet érez hozzá. Használatához előzetes regisztráció szükséges, ám Facebook-os bejelentkezéssel is elérhető a saját felület. Szívből ajánljuk a Canva-t, mert a könyvtár más alkalommal is jól tudja hasznosítani (infografikák, plakátok, meghívók stb. készítéséhez). Magyar nyelvű felület, s legtöbb alkalmazása ingyenes. Saját képeket/fotókat is fel tudunk tölteni, ahogy előre a meseillusztrációkat is. A Canva kiváltható a Microsoft Word szövegszerkesztővel is.

A modul 1. órájában elkészül a mesebemutató. Lépései:

- A gyerekeknek megmutatjuk azt a digitális eszközt, amit a mesefelvétel elkészítéséhez használni szeretnének. Ha kicsi a tárházunk, akkor egy eszközre szorítkozunk! Ha több eszköz is a könyvtár rendelkezésére áll, akkor a csoportok különböző eszközöket választhatnak e feladat elvégzéséhez.
- A csoportok külön-külön vonuljanak el a könyvtár valamelyik szegletébe, helyszínére.
- Kiválasztják azt a személyt, aki a legügyesebben tudja kezelni a kapott digitális eszközt (fényképezőgépet/táblagépet/mobiltelefont/kamerát).
- A csoport tagjai egyeztetnek arról, hogy miképpen játszódjon le a mesefelvétel: ülnek, állnak, mozognak, ki olvas, hogyan mutatják meg az illusztrációkat stb.
- Először elpróbálják felvétel nélkül a bemutatót, majd próbafelvétel készül.
- A már kész mesebemutatót a könyvtár felteheti a honlapjára vagy közösségi oldalára, ha megjelentetéséhez a mintaprojekt megvalósítója írásos beleegyezést kap a szereplők szüleitől. (Példa a mesebemutatóra a VII. Szakirodalom-jegyzékben.)

A megvalósításhoz javasolt csoportonként egy-egy mentor segítsége.

A modul 2. órájában elkészül a mesekönyvecske. Lépései:

- Minden csoport mentora a számítógépen összeszerkeszti a már begépelte mesét és a meséhez rajzolt, beszkenelt illusztrációkat. Színes borítót is készít hozzá.
- A gyerekek figyelemmel kísérik a munkát, beleszólhatnak a könyv megjelenésébe. Színvilág, a képek elhelyezése, a borító, a betűtípus, stb. A mese készítőinek a neve feltétlenül kerüljön a címlapra vagy a címlap hátoldalára.

- Amikor elkészült a mű, akkor érdemes kinyomtatni annyi példányban, ahány gyermek közreműködött benne. Lehet csapatonként egy-egy mesét, de össze is gyűjthetjük egy könyvbe a 2 vagy 3 alkotást. (4. sz. melléklet)
- Nyomtatás után kössük, spirálozzuk össze a lapokat.

IV.3.3. Értékelés

A modul zárásaként megnézzük közösen a kisfilmeket, majd beszélgetünk róla.

Értékelési szempontok:

- hallhatóság
- képi megjelenés
- ötletesség

Ezt követően a gyerekek kezükbe kapják a kinyomtatott, színes munkákat. Átlapozzuk és végignézzük közösen az eredményt, értékelünk.

Értékelési szempontok:

- színek
- az illusztrációk elhelyezése
- az illusztráció kapcsolódása a szöveghez
- ötletesség

Most is csak pozitív vélemény fogadható el! Az értékelésünkben dicsérjük és motiváljuk a gyerekeket arra, hogy további kedvet és bátorságot ébresszünk az írás, rajzolás és szereplés iránt.

Ráadásként, már a mintaprogram megvalósítása után, szélesebb közönség előtt is lehetőségét biztosíthatunk a személyes bemutatkozásra (pl. a népmese napja, iskolai tematikus nap, mesetábor, stb.). A csoportok korosztályuk előtt előadják meséjüket úgy, ahogyan a kisfilmen is tették. A bemutató végén a meseírók tesznek fel kérdéseket a hallgatóságnak, ellenőrizve, mennyire figyelt a közönség, mennyire értették meg a mese tartalmát. A helyes megfejtéseket „varázscukorral” jutalmazhatjuk.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A modulok során fejlődik a gyerekek verbális kompetenciája, ezen belül a szövegértésük, fogalmazási technikájuk, bővül a szókincsük. A mesékről alkotó, tevékeny módon szerzik meg az ismereteiket és az ilyenfajta tudás hatékonyabban épül be a memóriába.

A csoportos tevékenység hatására fejlődik a gyerekek kompromisszumképessége, egymás ötleteinek, munkatempójának elfogadása. Képesek lesznek csoporton belül a feladatokat felosztani, a fontos és szükségtelen információkat különválasztani. Meg-

tanulják a rendelkezésükre álló időt beosztani és a leghatékonyabban felhasználni. Végigmennék az alkotási folyamaton az ötlettől a kivitelezésen át a kész „mesekönyvig”. Megtanulnak előrelátóan gondolkodni, tervezni a közös cél érdekében.

Megismerkednek képzőművészeti technikákkal, fejlődik az esztétikai érzékük. Megtanulják saját érzéseiket, véleményüket kulturált, nem bántó módon elmondani.

Bátorságot szereznek „kamera” előtti szereplésben.

A siker katarziszt élnek meg büszkeséggel, amikor a nevükkel ellátott alkotást a kezükbe vehetik.

Gyakorolják egy elfogadó „közönség” előtt bemutatni a műveiket.

VI. ESZKÖZLISTA

1. modul

- Kártyalapok: mesetípusok/mesefajták megfejtéséhez A/5-ös lapok; mesekártyák a csapatválasztáshoz
- Ötletrohamhoz: flipchart tábla, post it, filctoll
- Meseíráshoz: meseút (A/3-as színes útrajz); papír a csapatoknak (2-3 lap csoportonként); ceruza és radír az íráshoz (1-1 db csoportonként)

2. modul

Mesekönyv ajánlat:

- Baár Tünde: Mindig igazam van. Budapest : Manó Könyvek, 2018. 94 p.
- Coven, Wanda: Garabonci Gréti nagy titka. Budapest : Naphegy K., 2017. 122 p.
- Dániel András : Kuffik a hóban. Budapest : Pozsonyi Pagony, 2017. [50] p.
- Hohol Anca: Juhhé, szemüveges lettem! [Budapest] : Kolibri K. , 2012. [32] p.
- Igaz Dóra: Én és a tesóm. Budapest : Pozsonyi Pagony, 2017. [41] p.
- Nagy Bandó András: Fából vasparipát. Pécs : Jelenkor, 2005. 107 p.
- Paulovkin Boglárka: Elbújtam! Budapest : Csodaceruza K., 2010. [24] p.
- Pernyész Dóra: Habcsók hercegnő. Szombathely : Szülőföld Kvk., 2016. 79 p.
- Seuss Geisel, Theodor: Rókamóka. Budapest : Kolibri, 2018. [64] p.
- Szabó T. Anna: Tükörcicák. Budapest : Tessloff Babilon K., 2013. [31] p.
- Hauff, Wilhelm: A kőszív. Budapest : General Press K., [2014] 50 p.

Eszközök az illusztráláshoz (10–15 fő részére):

- Akvarellfestéshez (helyettesíthető vízfestéssel): 10 -15 ecset (vékony 1–5, vastag 8–10, pl. Munkácsy ecsetek); Derwent akvarellkréta és akvarellceruza; Herlitz akvarellceruza; 3-3 vizes tálka csoportonként; 10–15 grafitceruza, radír; 2 db

ICO-Süni iskolai vízfesték; Bristol akvarellpapír; kéztörlő (víz felitatásához, ecset törléséhez)

- Akrilfestéshez (helyettesíthető temperával): Aquacolor színező paszta (sárga, piros, kék, fekete); 10–15 ecset (durvább szőrű és /vagy lapos ecset és/vagy macskanyelv formájú ecset); Pentart akrilfesték több színben (zöld, kék, rózsaszín, lila); ICO 12 színű iskolai tempera; ecsettartó vizes edény
- Rajzolásához: grafitceruzák (10–15 db); alkoholos filc: fekete, fehér (S, F, M méret)
- Papírok: félfamentes rajzlap (4-5 csomag); famentes rajzlapok; fekete fotókarton (2-3 ív); fehér lapok a színpróbákhoz; kéztörlő papír

3. modul

- Mesebemutatóhoz: kinyomtatott, megírt mese, amit fel tudnak olvasni; az illusztrációk; digitális eszköz a forgatáshoz (fényképező/táblagép/mobiltelefon/kamera)
- Mesekönyvecskéhez: szkener a rajzok digitalizálásához; számítógép a mese megszerkesztéséhez; színes nyomtató; nyomtató papír (kb. 1-2 csomag); spirálozáshoz első és hátsó borító 20–30 db, spirál 10–15 db
- Motivációhoz: minden modulban bevethető valamilyen „varázscukorka”

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejleszt> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Mesefajták, mesetípusok (képek)
2. Csapatválasztó mesekártyák
3. Meseút
4. A megírt és megszerkesztett könyv példaként

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejleszt> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Alkotó szellemek. Kreatív írás, teremtő olvasás

Fejlesztő neve	Bene Zoltán (Szeged)	
Célcsoport	Ifi	
Résztevők száma	10–12 fő	
Főbb célok	Tudatos nyelvhasználat fejlesztése	
	Verbális és írásbeli önkifejezés kibontakozása	
	Vitakultúra	
A program időtartama	16 óra	8 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív kiscsoportos munka Egyéni munka Otthoni munka Prezentáló módszer/frontális munka Kooperatív, egész csoportos munka Vita	
Kipróbáló neve	Reményi Annamária (Budapest)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A mintaprogram célcsoportja a középiskolás korosztály. A mintaprogram azon túl és azzal együtt, hogy a tudatos nyelvhasználatot és a nyelvvel való bánásmódot fejleszti, a szövegértésre és a szövegalkotásra is pozitív hatással van. Mindemellett egyaránt erősíti a narrativitást, a narratív logikát és a kauzalitást, elmélyíti és formálja a fantáziát, alakítja a retorikai készséget, segít kibontakoztatni a fiatalok verbális és írásbeli önkifejezésének lehetőségeit. A mintaprogram révén, a teremtő olvasás által a szépirodalmi alkotásokhoz is közelebb kerülhetnek a résztvevő fiatalok, ami az iskolában és az életben egyaránt hasznukra válik. Végezetül a program a világ megértésének képességét is elősegíti, ami végső soron az életben, a munka és a társadalom világában való könnyebb boldogulást eredményezheti.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejező képesség

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A programot 10–12 fős csoportokban érdemes középiskolás korú fiatalok számára megvalósítani. A program tananyaga 4 modulra bomlik, minden modul 4 óra időtartamú. Egy-egy modult 2 alkalommal érdemes megtartani, kétszer két órában, így a program összesen nyolc alkalmat vesz igénybe ($8 \times 2 = 16$ óra).

A program modulokra való felbontásának alapját a megértési folyamattól az alkotó folyamatig vezető út állomásai képezik. Semmiképpen nem lehetséges úgy élvezetes, értékes szöveget alkotni, hogy szerzőjük ne tudna teremtő, alkotó módon olvasni. Éppen ezért a kreatív írás elengedhetetlen alapja az alkotó vagy teremtő olvasás. Az első modult feltétlenül a szépirodalmi szövegek olvasásának és közös értelmezésének ajánlott szentelni.

A második modulban (Lackfi János kitűnő kifejezésével élve) a lelki-szellemi hangoltságra helyezük a hangsúlyt, ami végső soron nem más, mint a nyitott figyelem. Ottlik Géza fogalmazott úgy, hogy az író a létezés-szelmében dolgozik, bármit is tegyen éppen, íróként is dolgozik, megfigyel, gyűjtöget, összpontosít. Temesi Ferenc szerint a prózaíró abban különbözik leginkább a többi embertől, hogy jó a memóriája, mindent megjegyez, s a megjegyzett momentumokat rendszerezi és átszerkeszti. „Intenzíven és pontosan kell a világot befogadnunk, matematikai pontossággal figyelve a mindennapok felhasználható részleteire.” – javasolja Lackfi János az írni vágyóknak. E két ráhangoló, bevezető modult követi a tulajdonképpeni kreatív írás: a líra és a próza műhelyek.

Rendkívül fontos, hogy a program során a programvezető is igyekezzen mindvégig minél nyitottabb maradni, az interakciót elősegíteni, inkább rávezetni, semmint megmutatni.

Fontos megjegyezni továbbá, hogy egy irodalmi alkotás értelmezése esetén nem egy és kizárólag egy, de még csak nem is két-három helyes megoldás, értelmezés létezik. Noha az értelmezések száma lényegüket tekintve nem végtelen, az értelmezési spektrum egy-egy irodalmi mű esetében igen széles is lehet. Pontosán emiatt szükséges, hogy a program megvalósítója kellő irodalmi érzékenységgel és vértettséggel rendelkezzen, a programot ugyanis lehetetlen úgy megvalósítani, hogy ne hagyjunk viszonylag nagy szabadságot a megvalósítónak.

II.2. A tanulást segítő eszközök

Projektort, laptopot és a világhálót tanácsos használni, ezen kívül szükség van íróeszközökre és papírra, könyvekre.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kooperatív egész- vagy kiscsoportos munka; egyéni munka; otthoni munka; prezentáló módszer a foglalkozás vezetőjétől/frontális munka; vita.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Teremtő olvasás	4
2.	Nyitott figyelem	4
3.	Líra műhely	4
4.	Próza műhely	4

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Teremtő olvasás

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 4 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához: Ez a modul alapozza meg a továbbiakat, enélkül értelmetlen bármiféle kreatív feladatba belevágni.

IV.1.1. Tanulási feladat

Az alkotó vagy teremtő olvasás és a szövegértés gyakorlása, fejlesztése; az önálló véleményalkotás, az ok-okozati összefüggések fölismerésének elmélyítése; az olvasottak megbeszélésekor pedig a szóbeli önkifejezés, az érveléstechnikák erősítése.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. szépirodalmi szövegek mélyebb értelmezésére;
2. a dolgok több nézőpontból való megvizsgálására;
3. javul a szóbeli kifejezőkészsége;
4. fejlődik az érveléstechnikája;
5. finomodik a narratív logikája;
6. tökéletesedik a kauzalitás fölismerésében.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

Több irodalmi alkotás közös elolvasása és megbeszélése tölti ki az első modult.

Az első órán Örkény István: *Egyperces novellák* elé írt *Használati utasítást* dolgozza fel a csoport közösen. (lásd 1. melléklet) Ezt követően két csoportot alakítunk ki. A csoport összetétele nem különösebben lényeges szempont. Ha a résztvevők között vannak előre kialakult csoportok, azokat sem érdemes megbontani. A lényeg, hogy két, 3–5 fős csoportot hozzunk létre. A csoportok elolvassák és egymás közt megbeszélik Örkény István *Információ* (lásd 2. melléklet) vagy *Gondolatok a pincében* című egypercesét (utóbbiból rövid animációs film is készült, amely bevonható a diskurzusba: <https://www.youtube.com/watch?v=-23ATDkEML4>). Végül mindkét csapat megosztja véleményét és benyomásait a művekkel kapcsolatban.

A feladat lényege az, hogy a résztvevők a pusztán művet miként értelmezik előzetes tapasztalataik és olvasmányélményeik alapján. Miután ismertették az értelmezésüket, a beszélgetés során természetesen föl kell hívni a figyelmüket olyan tudatos, az értelmezői hagyományban gyökerező szempontokra, mint például az Örkény-egypercesek műfaji sokszínűsége, az elbeszélői funkció és a hangnem vonatkozásában jellemző változatossága. Lényeges rámutatni, hogy Örkény egyperceseseinek előképei között a vicc, az anekdota éppen úgy megtalálható, mint például a parabola. (Segédanyag: Szirák László tanulmánya és Palotásné Nagy Éva könyve (lásd Szakirodalom-jegyzék).

A második alkalomra Csiki László: *A látnok* című rövid történetét (lásd 3. melléklet) kell elolvasniuk a fiataloknak otthon, majd 10 szót írniuk egy papírra; 10 szót, amire a történet kapcsán asszociálnak. Az írást és az asszociációkat aztán közösen vitatjuk meg a második alkalom első felében. Ennek során fontos rávilágítani a Csiki-szövegre olyan szempontból is, hogy miként viszonyul az irodalomban, főként a 19. századi irodalomban fontos szerepet játszó vátesz-, azaz látnok-költő, látnok-művész (Petőfi, Rimbaud) szerepkörhöz. Ezen a példán keresztül rávilágíthatunk hagyomány és modernitás régi és új viszonyára. Ugyanakkor a szépirodalmi alkotások értelmezésében fontos a rétegződés fölismerése, vagyis az, hogy nem csak egymás mellé rendelt (hálózati), hanem egymással kauzális viszonyokban álló, láncba rendeződő elemek is léteznek a szövegekben, történetekben (az információk és történetelemek egymásra rétegződnek, még akkor is, ha első pillanatra ez nem minden esetben egyértelmű).

Csiki László történetének értelmezéséhez Vincze Ferencnek a szakirodalmi jegyzékben jelölt tanulmányában találhat hasznos szempontokat a foglalkozásvezető.

Végezetül Csiki László *Vers* című versét (lásd 4. melléklet) olvassuk el és beszéljük meg, s ennek kapcsán azt is, mi a vers. Ezen a ponton a műnemekről is szót kell ejtenünk (líra, próza, dráma), valamint a műnemek fontosabb műfajairól, példákkal illusztrálva.

(Megjegyzés: A fentebb említett művek nem kötelező jellegűek, nem kizárólag ezeket lehet/érdemes használni, ezektől el lehet térni, természetesen. A lényeg, hogy több dimenziós, többszólamú, rövid szépirodalmi alkotásokat – a rendelkezésre álló idő alapján nem többet 4-nél – olvassunk és értelmezzünk közösen, vagy csoportmunkában, s legalább eggyel önállóan, egyedül foglalkozzanak a tanulók. Az is hasznos, ha a művek közt valamiféle összefüggést tudunk megállapítani.)

IV.1.3. Értékelés

Az értékelés gyakorlatilag értékelő beszélgetés, amely a feladatok földolgozása során mindvégig zajlik. Különálló értékelésre a mintaprogram végén kerül majd sor, noha akkor sem hagyományos módon, hanem sajátos jelleggel (lásd később). Mindenképpen pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést kell adnunk a beszélgetés során minden egyes részfeladatnál, ugyanakkor azt is egyértelművé kell tenni, hogy bár egy-egy irodalmi alkotás értelmezése igen tág keretek között is mozoghat, az értelmezési horizont nem végtelen.

2. modul: Nyitott figyelem

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 4 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához: Ez a modul a nyitottságról és a figyelemről szól, amely nélkülözhetetlen mindenféle alkotó tevékenységhez éppen úgy, mint a valódi megértéshez.

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. a figyelme jobb összpontosítására;
2. a lényegi információk kiszűrésére;
3. a dolgok több nézőpontból való megvizsgálására;
4. javul a szóbeli kifejezőkészsége;
5. fejlődik az érveléstechnikája;
6. finomodik a narratív logikája;
7. tökéletesedik a kauzalitás felismerésében;
8. javul a koncentráció-képessége és a lényeglátása.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A modul első alkalmán a fiatalokat két csoportra bontjuk, de nyugodtan használhatjuk a korábban már kialakult csoportbontást is, majd kivetítünk egy képet 10 másodpercig. A kép tulajdonképpen bármit ábrázolhat, lehet statikus vagy dinamikus, lehet tájkép vagy életkép, de lényeges szempont, hogy ne legyen túlságosan egyedi, tehát, teszem azt, egy bikaviadalon készített fotó nem igazán ajánlott, sokkal inkább egy természetfotó, egy utcai életkép, vagy valamilyen eseményt dokumentáló fénykép. (A mintákat lásd az 5. mellékletben.) A csoportok a 10 másodperc elteltével azt a feladatot kapják, hogy írják le, amit a képen láttak. Ezt újabb két – az előzőhöz hasonló szempontok szerint kiválasztott – kép követi, ezeket is 10-10 másodpercig láthatják a résztvevők, majd le kell írniuk azt, amit láttak. Ezután a csoportok leírásait sorra összevetjük a képekkel, amelyekről születtek. A képeken látható információkat igyekszünk rangsorolni, melyek a lényegi elemek, melyek a kevésbé lényegi, ám fontos részletek, melyek azok, amik esetleg elhanyagolhatók. Hagyjuk a tanulókat érvelni, adott esetben vitában megvédeni az álláspontjukat.

Ezt követően mind a két csoport választ egy-egy képet a vetítettek közül, s a kivetítő segítségével készít róla akár irodalmi igényű leírást. Ennek bevezetéseként néhány szépirodalmi leírást felolvass a foglalkozásvezető, majd azokat megbeszéljük. Az alkalom zárásaként az elkészült leírásokat is megtárgyaljuk a korábbiak fényében.

A modul második alkalmán egy másik képet választanak a csoportok, s ehhez alkotnak egy-egy nagyon rövid, nagyon egyszerű, nem föltétlenül irodalmi igényű történetet, amelyet az óra hátralévő részében a képhez való viszonya, a képi információk és a hozzáadott fantáziaérték szempontjából elemzünk, igyekszünk a külső befolyásoló tényezőket is föltárni, szétszálazni és újra összerakni mind a két történetet, beilleszteni valamely nagyobb történetbe, szituációba, történelmi távlatot adni nekik, vagy éppen mitikus távolságba helyezni.

IV.2.3. Értékelés

Mindenképpen pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést kell adnunk minden egyes részfeladatnál, ugyanakkor azt is egyértelművé kell tenni, hogy bár egy-egy irodalmi alkotás értelmezése igen tág keretek között is mozoghat, az értelmezési horizont nem végtelen, ugyanígy a leírásoknak – annak ellenére, hogy természetesen meghaladhatják azt – kapcsolódniuk kell a valóság elemeihez, ám részben módosíthatják azokat, amennyiben megőrzik a hitelességet, vagy legalább annak látszatát.

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 4 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához: A líra műhely pusztán betekintést nyújt a versalkotásba, amellyel az alkotási folyamat megsejtését, megérzését segíti elő.

IV.3.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. egyes irodalmi műfajok fölismerésére;
2. asszociációs képességének tudatosabb használatára;
3. javul a szóbeli önkifejezése.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

Az első alkalommal egy klasszikus versből indulunk ki, Catullus epigrammájából:

Caius Valerius Catullus: Gyűlölök és szeretek

Gyűlölök és szeretek. Kérded tán, mért teszem én ezt,
Nem tudom, érzem csak: szerteszakít ez a kín.

(Devecseri Gábor fordítása)

Ez egy úgynevezett elégikus disztichon, amelyben egy hexametert mindig egy pentameter követ:

– u u | – u u | – u u | – u u | – u u | – x

vagy:

– – | – – | – – | – – | – u u | – x

a pentameter pedig:

– u u | – u u | – || – u u | – u u | x

vagy:

– – | – – | – || – u u | – u u | x

A fiatalok feladata, hogy az előző alkalommal elkészített leírásokból alkossanak epigrammát. A feladatot két csoportban oldják meg, utána a született epigrammákat előadják, majd elemezzük és megbeszéljük őket.

Ezt követően újra egy képet vetítünk ki, amelynek kapcsán a fiataloknak ezúttal nem csoportbontásban, hanem egyénileg kell szavakat papírra vetniük, bármilyen szót, amely eszükbe jut a vetített képről. Egyetlen szabály, hogy csak 5 és 7 szótagos szavakat írhatnak le. Erre érdemes 3-4 percet hagyni nekik. Miután befejezték, megismer-

kedünk a haikuval, amely egy japán versforma, rendkívül tömör, háromsoros: az első sorban 5, a másodikban 7, az utolsóban újfent 5 szótagos szavakkal. A fiataloknak a vetített kép alapján összegyűjtött szavakból kell haikukat készíteniük. Az elkészült verseket felolvassák.

A második foglalkozás az előző alkalommal született haikuk megbeszélésével kezdődik. Ezután egy harmonikászerűen összehajtogatott papír játssza a főszerepet: az első fiatalnak egy 5 szótagú szót kell fölírnia rá, majd úgy hajtania a lapot, hogy a szó ne látszódjék, a következő egy 7 szótagú szót ír le, majd úgy hajtja a papírt, hogy amit leírt, ne látszódjék, a harmadiktól újra egy 5 szótagú szó leírását kérjük stb, akár kétszer is végigmehet a kör. Az így született haikukat beszéljük meg és vessük össze az előző alkalommal, tudatosan alkotott versekkel. A véletlen és a tudatosság érdekes kettőséget alkothat, izgalmas összevetésekhez vezethet.

IV.3.3. Értékelés

Mindenképpen pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést kell adnunk minden egyes részfeladatnál, ugyanakkor azt is egyértelművé kell tenni, hogy bár egy-egy irodalmi alkotás létrehozásakor nagyfokú szabadsággal élhet a szerző, azért ki kell jelölni a korlátokat is, amelyek között kalandozhat.

4. modul: Próza műhely

IV.4. A modul adatai

Időtartam: 4 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához: A próza műhely pusztán betekintést nyújt a prózaírásba, amellyel az alkotási folyamat megsejtését, megérzését segíti elő, ugyanakkor a történetmesélés mindennapi gyakorlatához számos támpontot nyújt.

IV.4.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. szépirodalmi szövegek mélyebb értelmezésére;
2. a dolgok több nézőpontból való megvizsgálására;
3. javul a szóbeli önkifejezése;
4. fejlődik az érveléstechnikája;
5. finomodik a narratív logikája;
6. tökéletesedik a kauzalitás fölismerésében;
7. javul a szövegértése;
8. javul a koncentráció-képessége és a lényeglátása.

IV.4.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A modul első alkalmával ismét a kivetítőt használjuk és két csoportra bontjuk a résztvevőket. Ezúttal 3-3 képet vetítünk ki, mindegyiket 10-10 másodpercig. A két csoportnak ebből a 3 képből kell 1-1 történetet alkotnia a vetítés befejeztével. Miután megszülettek a történetek, meghallgatjuk, majd megbeszéljük őket.

A második alkalommal a foglalkozásvezető föleleveníti az első modul alkalmával szóba került műnemeket, műfajokat, kicsit részletesebben az epikai műfajokat, természetesen ismét példákkal illusztrálva. Ezután mind a két csoport húz egy-egy cédulát egy borítékból. A cédulákon egyes epikai műfajok nevei állnak (mese, monda, novella). Mind a két csoport a cédulán kihúzott műfajba írja át a történetét.

IV.4.3. Értékelés

Mindenképpen pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést kell adnunk minden egyes részfeladatnál, ugyanakkor azt is egyértelművé kell tenni, hogy bár egy-egy irodalmi alkotás létrehozásakor nagyfokú szabadsággal élhet a szerző, azért ki kell jelölni a korlátokat is, amelyek között kalandozhat.

A modul utolsó órájában egy nyílt felolvasó délutánt valósíthatunk meg, amelyen a résztvevők a program során készített írásaikból olvasnak föl, s amelyre eljöhettek ismerőseik, rokonaik. A hallgatóság visszajelzései, az elkészült írásokhoz való viszonyulása (a helyszínen és később is) fontos visszajelzés a résztvevők számára.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A mintaprogram azon túl és azzal együtt, hogy a tudatos nyelvhasználatot és a nyelvvel való bánásmódot fejleszti, a szövegértésre és szövegalkotásra, a megfigyelőképességre, a koncentrációra és az együttműködésre is pozitív hatással van. Mindemellett erősíti a narrativitást, a narratív logikát és a kauzalitást, elmélyíti és formálja a fantáziát, alakítja a retorikai készséget, segít kibontakoztatni a fiatalok verbális és írásbeli önkifejezésének lehetőségeit. Mindazonáltal a mintaprogram révén, a teremtő olvasás által a szépirodalmi alkotásokhoz is közelebb kerülhetnek a résztvevő fiatalok, ami az iskolában és az életben egyaránt hasznukra válik. Végezetül a program a világ megértésének képességét is elősegíti, ami végső soron az életben, a munka és a társadalom világában való könnyebb boldogulást eredményezheti.

VI. ESZKÖZLISTA

- projektor, laptop, vetítőtábla
- papír, toll

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Örkény István: Használati utasítás
2. Örkény István: Információ
3. Csiki László: A látnok
4. Csiki László: Vers
5. Fotóminták

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Versek másképp

A vers nem vész el, csak átalakul (pályázat)

Fejlesztő neve	Boros Ferenc	
Célcsoport	Ifi	9–12. osztály
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Vernépszerűsítés	
	Kreativitás fejlesztése	
	Tehetséggondozás	
A program időtartama	16 óra	3 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Egyéni munka Csoportmunka	
Kipróbáló neve	Horváth Gábor (Győr-Ménfőcsanak)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja, hogy inspirálja a diákokat a versolvasásra illetve kreativitásuk kibontakoztatására. Népszerűsítse a középiskolások körében a versolvasást, megmutassa, miként értelmezik a fiatalok a magyar költők alkotásait, a fotó- és filmművészet, valamint az irodalom segítségével bemutassa a megszerzhető élmény és interpretáció sokszínűségét.

Cél az olvasásnépszerűsítés, a fiatal középiskolás generáció megszólítása, a szövegértés fejlesztése, a versek újraértelmezése során az egyéni vagy páros munka, a kreativitás és a képi látásmód fejlesztése. A diákok képesek legyenek egy versélmény feldolgozására, önálló gondolat alkotására, a verssorok átformálására.

A program során fontos a képi kommunikációs képességek és az emberi kapcsolatok fejlesztése, az új ismeretek közvetítése és bővítése, valamint a gondolkodó-képesség és a kreativitás fejlesztése. Amennyiben a középiskolás diákok a feladatot nem egyedül, hanem párban oldanák meg, akkor fontos a közösségi összetartozás érzésének megtapasztalása, hogy képesek legyenek egymást segítve együtt dolgozni.

A pályázat teljesítéséhez elengedhetetlen a magyar költők műveinek megismerése, előzetes többszöri elolvasása.

A program megvalósítása alatt fejlődik problémamegoldó készségük, és megtapasztalhatják az alkotás örömét, miközben aktivizálják nyelvi és egyéb szaktárgyhoz kötődő tudásukat.

A pályázattal a könyvtár tehetséggondozó szerepet is betölt, hisz a beérkezett alkotások értékelésre, a legjobb pályamunkák pedig kiállításra és bemutatásra kerülnek. A pályázat további célja, hogy ebben a mediatizált világban növeljük a fotózást és filmezést értő és szerető közönség bázisát, és a szakma nyelvét értő generációt neveljük ki.

A program alkalmazható a tanórai ismeretek színesítésére, a tanulók érdeklődésének felkeltésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- esztétikai-művészeti tudatosság, kifejezőképesség
- digitális kompetencia
- hatékony és önálló tanulás

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program tananyagát 3 modulra bontottam. A modulokra való felbontás alapját a modul során elsajátításra kerülő kompetenciák, ismeretek, motivációs elemek adják. A program szakmai közreműködő összegző értékelésével, díjkiosztóval, bemutatóval zárul.

Mivel ez a programfejlesztés nem a hagyományos, tanórai tevékenység leírására irányul, az értékelés és ellenőrzés – esetünkben - nem használja az iskolai értékelési, ellenőrzési formák közül az osztályozás, a százalékos értékelés eszközeit.

Ugyanakkor minden feladat, tevékenység esetében különös gondot kell fordítanunk arra, hogy a fejlesztő értékelés: a dicséret, biztatás, stb. pozitív eszközszeréből válasszuk ki a legalkalmasabbakat és odaillőt a csoportra, egyénekre vonatkoztatva is. Pozitív visszajelzés nélkül ne zárjunk egyetlen foglalkozást sem!

II.2. A tanulást segítő eszközök

Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása, pontosabban számítógép/laptop, okostelefon/fényképezőgép/kamera, hagyományos könyvtári eszközök, pontosabban verseskötetek, szakmai könyvek, vagy az interneten elérhető hasznos linkek, adatbázisok, gyűjtőoldalak, keresőprogramok segítségével hozzáférhető adatok.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Egyéni vagy csoportban történő alkotás.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Versek másképp – a pályázat kiírása, célok meghatározása, a pályázat népszerűsítése, középiskolák, tanárok, diákok felkeresése	8
2.	A vers nem vész el, csak átalakul – A pályázat felkészülését segítő rendhagyó irodalmi és médiagyakorlati előadás + (az alkotói szakasz)	3
3.	Verskép – zsűrizés, értékelés, az eredményhirdetéssel egybekötött bemutató és kiállítás szervezése, lebonyolítása	5

Ütemterv meghatározása:

1. modul:

A pályázat kiírása, a célok, a célcsoport és a fejlesztendő kompetenciák meghatározása; a pályázat megjelentetése (közlöny, napilap, weboldalak, pályázatgyűjtő-figyelő weboldalak) és népszerűsítése (plakátozás, Facebook); a középiskolák, tanárok, diákok és szakmai előadók felkeresése.

2. modul:

A pályázatra jelentkezők alkotói szakasza. Célszerű a pályázat kiírása után 2-3 hónapot hagyni az alkotói folyamatra. Ezen időtartam elején (a kiírást követő 2. vagy 3. héten) kell megtartania a közreműködő szakmai előadóknak a felkészülést segítő rendhagyó előadásokat (A vers nem vész el, csak átalakul.)

A pályázónak a jelentkezési határidő vége előtt a pályamunka és a pályázati felhívásban kért adatok megküldése.

3. modul:

A beérkezett pályaművek megtekintése, szakmai értékelése (2-3 óra), majd a legjobb alkotásokból való, eredményhirdetéssel egybekötött filmbemutató és fotókiállítás lebonyolítása (2 óra).

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Versek másképp – a pályázat kiírása

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 8 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A Versek másképp pályázat lényege, hogy az irodalmi alkotás egy másik művészeti ágban (például fotó- és filmművészet, képzőművészet, slam poetry) mutakozzon meg. Célszerű már az elején a várható eredményeket felvázolni: a magyar versek olvasása és modern technikai eszközök használatával azok újraértelmezése, továbbélése, népszerűsítése.

Az első modul a pályázat kiírása, majd annak népszerűsítése. Jelen mintaprogramban ennek egyik példáját (Verskép: fotó- és filmművészet) fogom bemutatni.

Verskép: Egy adott költő verseiből pár perces filmetűd vagy fotóillusztráció készítése. A teljes verset vagy annak központi témáját, szellemiségét, vagy akár egy megszólító üzenetét, kiemelt gondolatát, sorát is meg lehet filmesíteni vagy fényképpel bemutatni.

IV.1.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, olvasásnépszerűsítés, szövegértés, esztétikai-művészeti kifejezőképesség-, kreativitás és képi gondolkodás fejlesztése; digitális kompetenciafejlesztés; önálló eszközhasználatra való ösztönzés. Hasznos kötetek, szakmai könyvek, weboldalak megismertetése a diákokkal.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- széleskörű és elmélyült ismeretekre szert tenni a pályázatban szereplő magyar költőket és verseiket illetően;
- fejleszteni digitális kompetenciáit: önálló alkalmazás szintjén tudja használni a fényképezőgépet, kamerát, mobiltelefont és a különböző szerkesztőprogramokat;
- önálló alkalmazás szintjén felismeri az információkat, tudatosan az információkezelés szükségessége, azok feldolgozása, szelektálása;
- az információk alkalmazásával, felhasználásával önálló vagy csoportos feladatmegoldásra;
- egyszerre több tanulói kompetencia párhuzamos fejlesztésére;
- önálló, személyes, megfogható eredményt alkotni a képi ábrázolás terén;
- önállóan fejleszteni, továbbképezni magát az adott szakterületen: könyvtárban tájékozódni az adott szakterületről, prózai kötetekről, internetes oldalakon keresni, navigálni.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Cél a pályázat kiírása, célok meghatározása, a fiatal középiskolás generáció megszólítása, az olvasásnépszerűsítés, a szövegértés fejlesztése. Motiválás a pályázatban való részvételre, a versek újraértelmezése segítségével az egyéni vagy páros munka, a kreativitás és a képi látásmód fejlesztése. A legfontosabb eredmény a magyar versek olvasása és a modern technikai eszközök használatával azok újraértelmezése, továbbélése, népszerűsítése. A fiatal generáció alkotói önkifejezése. Tehetséggondozás.

Feladatok, események részletes leírása:

A pályázat kiírása

Az első feladat a pályázat kiírása. A *Versek másképp* a pályázatunk összefoglaló főcíme. Az alcíme pedig: Verskép, hisz a mintaprogramban szereplő pályázat célja a digitális technikai eszközök használatával a magyar versek újraértelmezése és népszerűsítése a fotó- és filmművészet területén.

A kezdetekkor érdemes kijelölni a pályázat szervezésével, lebonyolításával foglalkozó egy-két könyvtáros munkatárs személyét. Nekik a pályázat kiírása előtt már célszerű felvenni a kapcsolatot a helyi, megyei középiskolákkal, magyartanárokkal, és egyeztetni, hogy ők milyen költőkkel, versekkel foglalkoznak a pályázat tervezett időszakában. Fontosnak tartom azt, hogy a kiírás minél jobban kapcsolódjon a középiskolai tananyaghoz.

Célszerű a középiskolák médiapedagógusaival, vizuális oktatóival is felvenni a kapcsolatot a program szélesebb körű népszerűsítése miatt. A tanároknak fel kell vázolni a pályázat ötletét, célját, élményszerűségét, kreativitását, a fejlesztendő kompetenciákat, és ösztönözni őket arra, hogy minél több diák vegyen részt a programban.

A kiírt pályázati feladat és a hozzá tartozó szakmai előadások alkalmazhatóak – szorgalmi, vagy akár órai feladat részeként – a tanórai ismeretek színesítésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére oktatástámogatás céljából.

A pályázat kiírása előtt érdemes megvizsgálni az adott év magyar irodalmi évfordulóit is. Célszerű a pályázatunkat egy adott költő valamilyen évfordulójához kötni. (2018-ban volt pl. Tóth Árpád halálának 90 éves évfordulója.)

Kevés magyar költő karakterizálható olyan jellegzetes szókinccsel, mint Tóth Árpád. Stílusára a szecesszióval rokonított impresszionizmus a jellemző; a világ állóképekben való megragadásának igénye. Kedvenc stíluseszköze pedig a színesztézia, mely a világ teljes hangulati és érzéki felfogásának igényéből fakad, ami nagyon jó téma fotós és filmes szempontból is. Mintaprogramom bemutatását így az ő költészetére fogom felépíteni.

A pályázat kiírása előtt tehát a középiskolás magyartanárokkal egyeztetve és a magyar irodalmi évfordulókat figyelembe véve alakítjuk ki a pályázat témáját.

Ezután következnek az alapvető pályázati feltételek (pl. a pályázat témája, célja, pályázók köre, pályázati feltételek, határidő stb.) meghatározása. Célszerű a szakmai megvalósítókat felkeresni, áttekinteni a lehetséges finanszírozási forrásokat, költségvetést készíteni (pl.: szakmai előadók díja, nyomtatási költségek, helyezettek díjainak költségei).

Ezt követően ütemtervet állítunk össze, amelyben meghatározzuk az egyes részfeladatokhoz rendelt határidőket és a szakmai közreműködő személyeket.

Határozzuk meg a pályázat beküldési határidejét. Célszerű a kiírás után 2-3 hónapot hagyni az alkotói folyamatra. Ezen időtartam elején (a kiírást követő 2. vagy 3. héten) kell megtartani a szakmai előadóknak a felkészülést segítő rendhagyó előadásokat.

A pályázat kiírásánál határozzuk meg a témát, a célcsoportot, az egyéni vagy csoportban való dolgozás lehetőségét, a pályamunkák elvárt, pontos nevezési feltételeit és technikai paramétereit (pl.: a képeket jpg, png, a filmeket pedig mp4, mpg2 formátumban várjuk). Adjuk meg a beküldés pontos helyét, a pályázat határidejét, a kapcsolattartó kontaktszemély elérhetőségét.

Készítsünk kinyomtatható nevezési lapot, melyben kérjük be a pályamunkát készítő személy adatait. A nevezési lapon továbbá kérjük be az alkotás adatait, az iskola és a felkészítő tanár nevét, elérhetőségét. Végül kérjük a pályázó aláírását, hogy adatainak közzétételéhez hozzájárul és a beküldött fotók vagy filmek felett teljes mértékű szerzői és személyiségi jogokkal rendelkezik.

Készítsünk figyelemfelkeltő „fiatalos” plakátot, mely tartalmazzon egy központi képet, tömör és lényegre törő, a diákokat megszólító, pályázatra buzdító szöveget, valamint a könyvtár weboldalának hivatkozását, melyen a pályázat részletes leírása, a jelentkezési feltételek és a nevezési lap is elérhető.

A pályázat megjelentetése a könyvtár honlapján, Facebook oldalán (továbbá helyi közlönyben, napilapban, weboldalakon, pályázatgyűjtő-figyelő weboldalakon). A pályázati kiírással és plakáttal fel kell keresni a helyi, megyei középiskolákat, magyar tanárokat, diákokat.

Pályázati kiírás

A pályázati kiírás mintáját lásd az 1. számú mellékletben.

Ebben az évben szeretnénk, ha a vállalkozó kedvű diákok Tóth Árpád munkásságával, költészetével (<http://mek.oszk.hu/01100/01112/01112.htm>) ismerkednének meg. Várjuk olyan középiskolás diákok jelentkezését, akik barátai a könyveknek, az értelmet és érzelmet egyaránt megérintő verseknek, akik egyénileg vagy két-háromfős csapatban örömmel tennék próbára kreativitásukat, fotó- és filmszerkesztési kreativitásukat.

Várunk olyan fotóillusztrációt és/vagy filmetűdöt (min. 1 perc – max. 5 perc), amely Tóth Árpád költészetének a pályázó(k) számára leginkább megszólító üzenetéről szól. A teljes verset vagy annak központi témáját, szellemiségét, vagy akár egy megszólító

üzenetét, kiemelt gondolatát, sorát is meg lehet filmesíteni vagy fényképpel bemutatni.

Egy alkotó több pályamunkával is nevezhet. Az elkészült pályamunkákat szakértők bevonásával kategóriánként értékeljük. A zsűri első, második és harmadik helyért járó díjakat, valamint különdíjakat oszt ki.

A legjobb alkotásokat a könyvtárban, valamint a város néhány iskolájában és közintézményében vándorkiállítás és vetítés keretében mutatjuk be.

A nevezési lap minta a 2. mellékletben, a nevezési és technikai feltételek a 3. mellékletben találhatók.

A *Versek másképp* főkategórián belül további versfeldolgozási pályázati lehetőségek, amiket a következő években hasonlóan ki lehet dolgozni:

- *Karakterspórolók*

Pályázóinktól olyan, sms-ben megfogalmazott poétikai alkotást várunk, amely minimum 160, maximum 320 karakter terjedelemben úgy foglalja össze a kiválasztott vers lényegét, hogy az felismerhető marad. Minden olyan karakter, rövidítés alkalmazható, melyeket a hétköznapi csevegésben és üzenetváltásban is használunk.

- *Slamlélet*

A kiválasztott versnek a rap és a költészet határán álló műfaj – a slam poetry nyelvére átvitt, a saját érzelemvilágot is tükröző változatát várjuk az alkotóktól.

IV.1.3. Értékelés

Az első modul a pályázat kiírása és a népszerűsítése. A modul célja a fiatal középiskolás generáció megszólítása, hogy inspiráljuk a diákokat a versolvasásra, a versélmény feldolgozására, önálló gondolat alkotására, illetve a kreativitásuk kibontakoztatására. A 2. modul előtt iskolai, otthoni munkának javasoljuk Tóth Árpád munkásságának, verseinek megismerését (<http://mek.oszk.hu/01100/01112/01112.htm>), különös figyelmet szentelve a kedvenc stílus eszközeire, a színesztéziára, mely a világ teljes hangulati és érzéki felfogásának igényéből fakad. A tanulók beszélgessenek a diáktársaikkal, tanáraikkal, barátaikkal, családtagjaikkal, hogy minél több gondolat születhessen a kiválasztott versek kapcsán.

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 3 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A program második moduljába tartozik az otthoni egyéni/csoportos alkotói szakasz, mely a pályázat kiírása utáni 2-3 hónapot öleli fel. Ennek a modulnak a másik központi eleme, a felkészülést segítő rendhagyó előadások megtartása a szakmai közreműködők segítségével, melyet célszerű a kiírást követő 2. vagy 3. héten megtartani.

Célja az olvasásnépszerűsítés, a fiatal középiskolás generáció megszólítása, a szövegértés fejlesztése, a versek újraértelmezése során az egyéni vagy páros munka, a kreativitás és a képi látásmód fejlesztése.

Jelen mintaprogramunkra levetítve: Tóth Árpád versek olvasása és azok központi témájának, szellemiségének, vagy akár egy megszólító üzenetének, kiemelt gondolatának, egy-egy sorának a modern médiatechnikai eszközök használatával fotók és filmek készítése.

További cél a digitális kompetenciák fejlesztése, hasznos kötetek, könyvek és weboldalak megismertetése a diákokkal. A rendhagyó felkészítő órán támpontokat, ötleteket adni a feladat elvégzéséhez. Gyakorlati tanácsokkal való ellátás az önálló, kreatív eszközhasználat segítése.

IV.2.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, olvasásnépszerűsítés, szövegértés, esztétikai-művészeti tudatosság, kifejezőkészség, kreativitás, képi gondolkodás digitális kompetenciafejlesztés, tudatos eszközhasználat. Hasznos kötetek, szakmai könyvek, weboldalak megismertetése a diákokkal. Szakmai gyakorlati feladatok, tanácsok a helyes és kreatív eszközhasználathoz (fényképezőgép/okostelefon/kamera).

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- széleskörű és elmélyült ismeretekre szert tenni a pályázatban szereplő magyar költeményeket és verseket illetően;
- fejleszteni a digitális kompetenciáit: önálló alkalmazás szintjén tudja használni a fényképezőgépet, kamerát, mobiltelefont és a különböző szerkesztőprogramokat;
- önálló alkalmazás szintjén felismeri az információkat, ismerni fogja az információkeresés szükségességét, azok feldolgozását, szelektálását;
- az információk alkalmazásával, felhasználásával önálló vagy csoportos feladatmegoldásra;

- egyszerre több tanulói kompetencia párhuzamos fejlesztésére;
- önálló, személyes, megfogható eredményt alkotni a képi ábrázolás terén;
- önállóan fejleszteni, továbbképezni magát az adott szakterületen: könyvtárban tájékozódni az adott szakterületről, prózai kötetekről, internetes oldalakon keresni, navigálni.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcelkitűzések:

Tóth Árpád verseinek megismerése, a művekhez kapcsolódó érdekességek megismeretése különböző kötetekből, irodalmi tematikus honlapokról. A versek gondolati, érzelmi mondanivalójának feltérképezése a diákok világára nézve.

További cél a digitális kompetenciák fejlesztése, hasznos kötetek, könyvek és weboldalak megismertetése a diákokkal. A fotózás és filmezés alapjainak bemutatása. Gyakorlati tanácsok az önálló, kreatív eszközhasználat segítése érdekében. A rendhagyó felkészítő órán támpontokat, ötleteket adni a feladat elvégzéséhez.

Ösztönözni a fiatal generáció alkotói önkifejezését. Tehetséggondozás.

Feladatok, események részletes leírása:

A második modul a pályázat kiírása után következő 2-3 hónapot öleli fel. Ennek egyik központi eleme a felkészülést segítő rendhagyó előadások megtartása a szakmai közreműködők segítségével, melyet célszerű a kiírást követő 2. vagy 3. héten megtartani.

Fel kell kérni a városban, vagy a megyében élő irodalomtörténészt/tanárt, aki Tóth Árpád verseiről tartana előadást, valamint egy fotóst/filmeszt/médiaoktatót, aki pedig fejlesztené a tanuló digitális kompetenciáit, támpontokat, ötleteket adna a feladat elvégzéséhez, valamint gyakorlati tanácsokkal látná el a résztvevő diákokat az önálló, kreatív eszközhasználat segítése érdekében. Mindkét előadás további célja a hasznos kötetek, szakmai könyvek, weboldalak megismertetése a diákokkal.

Az előadások alkalmát előre meg kell hirdetni a könyvtár weboldalán, a nyomtatott és online sajtóban, a helyi médiában. Az előadást nyilvánossá kell tenni. A középiskolás generáció elérése miatt fontos lenne a Facebook oldalt használni, ott eseményt létrehozni. Az első modul során megkeresett középiskolai magyartanárokkal felvenni a kapcsolatot, hogy iskolai osztályokat hozzanak a rendhagyó órákra, hisz a kiírt pályázati feladat és a hozzá tartozó előadások alkalmazhatóak a tanórai ismeretek színesítésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére így támogatva az oktatást.

Rendhagyó irodalmi előadás

Szakmai előadó segítségével Tóth Árpád verseinek megismerése, a művekhez kapcsolódó érdekességek megismertetése különböző kötetekből, irodalmi tematikus hon-

lapokról. A versek gondolati, érzelmi mondanivalójának általános feltérképezése a diákok világára nézve.

Az internetes források közül Tóth Árpád verseit összegyűjtő online oldalak bemutatása: többek között a Magyar Elektronikus Könyvtár és az Arcanum oldalait szemléltetve.

<http://mek.oszk.hu/01100/01112/01112.htm>

<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osz-szes-verse-2/toth-arpad-1CABE/versek-1CAC3/>.

https://www.youtube.com/results?search_query=t%C3%B3th+%C3%A1rp%C3%A1d+versek

Az internetes források közül Tóth Árpád életével, munkásságával foglalkozó weboldalak bemutatása:

<http://mek.oszk.hu/01100/01149/html/totha.htm>

[https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%B3th_%C3%81rp%C3%A1d_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%B3th_%C3%81rp%C3%A1d_(k%C3%B6lt%C5%91))

<http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/magyar/Toth.htm>

A weboldal meglátogatásának célja, hogy az érdekességek és a versek megismerése, érzelmi és gondolati feldolgozása közben a diákok ismereteket szerezzenek az irodalmi tematikus honlapokról és az online könyvtári adatbázisról, gyűjteményről.

Az online weblapok mellett célszerű Tóth Árpád versesköteteinek bemutatása is (pl.: Tóth Árpád összegyűjtött versei és versfordításai, Tóth Árpád összes verse). Célja, hogy a diákok a későbbiekben tudjanak keresni a könyvtár szépirodalmi és szakirodalmi részlegén az őket érdeklő témában.

Az irodalmi előadás során a diákoknak fel kell hívni a figyelmét a pályázatban kiírt költő jellemző stílusesszéjére, szimbólumokra, majd pár példával bemutatni azokat. (Jelen mintaprogramnál a szakmai előadónak célszerű Tóth Árpád szinesztéziájára helyezni a hangsúlyt.) A stílusbemutatás után meg kell kérni a diákokat, hogy az előadás során az ismertetett honlapokon lévő versekben keressenek még hasonló szerkezeteket. Ezeket az előadás vége felé felolvassák, és az előadóval átbeszélnek azokat. A tanulók így gyakorolják az oldalon való navigálást és keresést, miközben verseket olvasnak. A szinesztézia együttérzést, összeérzékelést jelent. Lényege, hogy két különböző érzékszervekről vett benyomást összekapcsolunk. Kétféleképpen jöhet létre: hasonlósági és érintkezési képzetársításból. A hasonlósági képzetársításban valamilyen fizikai vagy hangulati hasonlóság van, például rikító szín, az érintkezésen alapuló képzetársításban pedig a szemlélet egységéből születik a szinesztézia, a szemléletben érzéki benyomásként fordulhat elő, például fehér csönd. A szinesztézia, mely a világ vizuális és akusztikus élményeinek egymásba-játszásából fakad, nagyon jó téma fotós és filmes szempontból is. Nyelvileg általában jelzős szerkezet fejezi ki.

„...lila dalra kelt egy nyakkendő” - Tóth Árpád: Körúti hajnal

„De még finom, halk sugárkoszorút” – Tóth Árpád: Esti sugárkoszorú

(Alternatív előadás téma lehet az identitáskeresés Tóth Árpád verseiben.)

Rendhagyó médiagyakorlati (filmes, fotós) előadás:

Szakmai előadó segítségével a fotó- és filmkészítés alapjainak elméleti és gyakorlati bemutatása. A rendhagyó felkészítő előadáson támpontokat, ötleteket adni a feladat elvégzéséhez. Gyakorlati tanácsokkal való ellátás az önálló, kreatív eszközhasználat segítése érdekében. Mindenképp fontosnak tartom a plánok és a helyes komponálás bemutatását.

Az internetes források közül fotós és filmes szakmai alapokat bemutató online oldalak megismertetése. Hozott példáim:

A fotó alaptulajdonságai. A fényképezés alapjai, médiaismereti tananyag:

<http://users.atw.hu/infoteszt/tananyag/mediaismeret/03/03.htm>

A mozgókép készítés formai eszközei:

https://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2011-0073_elektronikus_mediartalmak/index.html

A film formanyelve:

<http://segedanyag.vajdaiskola.hu/rajz%20es%20media/8%20osztaly/1planok.pdf>

Mozgókép-és médiafogalmak:

<https://sites.google.com/site/cineclassvlaura/mozgokep-es-mediafogalmak>

A szakmai előadó megmutatja ezeket az oldalakat, vagy az általa ismert honlapokat, hivatkozásokat. A weboldalak meglátogatásának célja, hogy az érdekességek és a fotózás, filmezés alapjainak megismerése közben a diákok ismereteket szerezzenek a különböző szakmai oldalakról.

Az online weblapok mellett célszerű néhány szakmai könyvet is bemutatni.

(MUHI Klára: Film és médiafogalmak kisszótára, ENCZI Zoltán: Digitális fotózás kezdőknek. Fotósuli kezdőknek - a látványos fotók titkai, ENCZI Zoltán: Digitális fotózás tükörreflexes és MILC géppel).

Célja, hogy a diákok tudjanak keresni a könyvtár szakirodalmi részlegén az őket érdeklő témában.

Az előadás során érdemes példákat mutatni Tóth Árpád versképre és versfilmre:

<https://szupervumen.hu/post/2016/12/19/napi-vers-toth-arpad-lang/>

<https://szupervumen.hu/post/2017/02/20/napi-vers-toth-arpad-olykor-ejjel/>

<https://szupervumen.hu/post/2017/02/22/napi-vers-toth-arpad-amig-a-csokot-megtalaltam/>

<https://www.youtube.com/watch?v=mXswbxFdRC8>

<https://www.youtube.com/watch?v=aIXKAG6ZKP0>

Az előadás során a diákokat itt is be kell vonni. Célszerű pár sort kiemelni az adott költő verseiből és kérni a tanulókat, hogy gondolkodjanak el rajta, hogy milyen fotót/filmet tudnának rá elképzelni. Pár perc gondolkodás után a diákok szóban, röviden vázolják fel az ötleteiket.

Ennél a feladatnál a tanulóktól különböző képi ötletek jöhetnek, így igazából nincs rossz válasz. Mindenképp pozitív irányú visszacsatolást kapnak az előadótól. Cél: a gondolkodás és a kreativitás kibontakoztatása.

Jelenlegi mintaprogramunknál néhány verssor Tóth Árpádtól, nehézségi szint szerint:

„Magam vagyok
Nagyon.
Kicsordul a könnyem.
Hagyom.” – Tóth Árpád: Magam vagyok nagyon

„Mint ezüst gyík villan setét mohákon
Alakod úgy illan át hűs szobámon” – Tóth Árpád: Látomás

„Előttünk már hamvassá vált az út
És árnyak teste zuhant át a parkon,
De még finom, halk sugárkoszorút
Font hajad sötét lombjába az alkony” – Tóth Árpád: Esti sugárkoszorú

„Állok az ablak mellett éjszaka,
S a mérhetetlen messzeségen át
Szemembe gyűjtöm össze egy szelíd
Távol csillag remegő sugarát.” – Tóth Árpád: Lélektől lélekig

Az előadások célja, hogy a saját és a megszerzett információk alkalmazásával, felhasználásával, kreativitásuk kibontakoztatásával a diák képes legyen otthoni önálló vagy csoportban való alkotásra (fotózásra, filmezésre).

Az előadás során a diákoknak lehetőséget kell adni, hogy a pályázattal és az előadással kapcsolatos kérdéseiket feltegyék akár a szakmai előadónak, akár a pályázatért felelős könyvtáros kollégának. Teremtsünk időt arra is, hogy a pályázat után érdeklődő diákok, amennyiben szeretnék, akkor bemutathassák azokat a fotós, filmes terveket, amelyeket ők hoznának létre.

Az előadás alkalmazható a tanórai ismeretek színesítésére, a további tanulók érdeklődésének felkeltésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére.

Az előadás után jön az otthoni alkotói szakasz, amikor a pályázatra jelentkező még jobban elmélyül az adott költő (jelen mintaprogramban Tóth Árpád) verseiben. Kiválasztja azt, hogy melyik versre, sorra, gondolatra és milyen technikával készíti el a pályamunkát. A pályázat a diákokat olvasásra, a versélmény feldolgozására, értelmezésére, önálló gondolat alkotására, illetve a kreativitásuk, alkotói képességük kibontakoztatására készíti.

A pályázatra jelentkező diákokat már megfogta az adott költő szellemisége, gondolatisága, érzelmi világa, stb., így innentől kezdve az alkotói belső készítés veszi át a szerepet, hogy ezt képpé, mozgóképpé formálhassák. Amennyiben a középiskolás diákok a feladatot nem egyedül, hanem 2-3 fős csoportban oldják meg, akkor megtapasztalják a közösségi összetartozás érzését, ezáltal képesek lesznek egymást segítve együtt dolgozni.

A fotózás vagy filmezés során fejlődik a tanulók digitális készsége, kreativitása, esztétikai-művészeti kifejezőképessége.

A pályázat kiírása és a pályamunkák beérkezésének határideje között 2-3 hónapot érdemes adni az otthoni alkotói szakaszra. Ezt mi nem felügyeljük, nem segítjük, csak az elkészült alkotásokat látjuk. Az alkotói szakasz során érdemes többször egyeztetni a magyartanárokkal, médiaoktatókkal, kapcsolattartó pedagógusokkal, hogy lássuk, mennyi diaktól érkezik be alkotás a kiírt pályázatunkra.

Ezen modul lezárása a pályázati határidő leteltéig, a pályamunkák beérkezéséig, azok dokumentálásáig tart.

IV.2.3. Értékelés

A második modul a felkészülést segítő rendhagyó előadások megtartása a szakmai közreműködők segítségével.

A 2. modulban tovább inspiráljuk a diákokat a versolvasásra, a versélmény feldolgozására, önálló gondolat alkotására, továbbá iskolai, otthoni munkának javasoljuk Tóth Árpád munkásságának, verseinek megismerését. A tanulók beszélgessenek a diáktársaikkal, tanáraikkal, barátaikkal, családtagjaikkal, hogy minél több gondolat születhessen a kiválasztott versek kapcsán.

Az előadások zárásaként összegző értékelés, pozitív, ösztönző visszajelzés minden résztvevő számára. A szakmai előadások végén legalább egy órát szánjunk az eredmények számbavételére, a tanulói visszajelzések meghallgatására. Teremtünk alkalmat arra, hogy a résztvevők bemutassák azokat a fotós, filmes terveket, amelyeket ők hoznának létre.

3. modul: Verskép – zsűrizés, értékelés, eredményhirdetés, kiállítás

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A program harmadik modulja a tanulók által beküldött pályamunkák szakmai értékelése, visszaigazolás és a legjobb alkotásokból bemutató.

Célja a fiatal generáció alkotói önkifejezése, a bemutatkozás, az önértékelés, tehetség-gondozás, olvasásnépszerűsítés.

Jelen mintaprogramunkra levetítve: Tóth Árpád verseire beérkező pályamunkák értékelése, a diákokkal való személyes szakmai konzultáció, a legjobb alkotásokból nyíló fotókiállítás megnyitása, a beérkezett filmekből való vetítés.

IV.3.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, olvasásnépszerűsítés, szövegértés, esztétikai-művészeti tudatosság, kifejezőképesség, kreativitás, képi gondolkodás, digitális kompetenciafejlesztés, önértékelés, eszközhasználat.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- széleskörű és elmélyült ismeretekre szert tenni a pályázatban szereplő magyar költőket és verseiket illetően,
- fejleszteni a digitális kompetenciáit: önálló alkalmazás szintjén tudja használni a fényképezőgépet, kamerát, mobiltelefont és a különböző szerkesztőprogramokat;
- önálló alkalmazás szintjén felismeri az információkat, ismerni fogja az információkeresés szükségességét, azok feldolgozását, szelektálását;
- az információk alkalmazásával, felhasználásával önálló vagy csoportos feladatmegoldásra;
- egyszerre több tanulói kompetencia párhuzamos fejlesztésére;
- önálló, személyes, megfogható eredményt alkotni a képi ábrázolás terén;
- önállóan fejleszteni, továbbképezni magát az adott szakterületen: könyvtárban tájékozódni az adott szakterületről, prózai kötetekről, internetes oldalakon keresni, navigálni.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések:

Cél az olvasásnépszerűsítés, a fiatal generáció megszólítása, a szövegértés fejlesztése, a versek újraértelmezése, a kreativitás és a képi látásmód fejlesztése. Tájékozottság Tóth Árpád verseit illetően. Ösztönzés, a fiatal generáció alkotói önkifejezése. Tehetség-gondozás.

Véleménynyilvánítás, szakmai visszacsatolás és önértékelés, szakmai fejlődés és továbbképzés. Szakmai ismeretek, barátságok kialakítása.

Feladatok, események részletes leírása:

A program harmadik modulját a tanulók által beküldött pályamunkák szakmai értékelése, visszaigazolása és a legjobb alkotásokból való eredményhirdetéssel egybekötött filmbemutató és fotókiállítás szervezése, lebonyolítása adja.

A pályázat határidejének letelte után dokumentálni és összegezni kell a beérkezett pályamunkákat. Szakmai zsűrit kell összehívni, amely értékeli az alkotásokat és sorrendet alakít ki.

Ebben a modulban, első körben fontos az eredményhirdetéssel egybekötött filmbemutató és fotókiállítás idejének meghatározása. Meghívó és plakát készítése a rendezvényre.

Oklevelek, emléklapok készítése a részt vevő diákoknak. A pályázat szellemiségét kifejező ajándékok megvásárlása (Tóth Árpád kötetek, szakmai könyvek, kisebb technikai eszközök).

A kiállításmegnyitó és eredményhirdetés alkalmát előre meg kell hirdetni a könyvtár weboldalán, a nyomtatott és online sajtóban, a helyi médiában. A kiállítást elérhetővé és nyilvánossá kell tenni. A középiskolás generáció elérése miatt fontos lenne a könyvtár Facebook oldalát használni, ott eseményt létrehozni. A pályázatban részt vevő diákoknak, felkészítő tanároknak, magyartanároknak, kiállításokat látogató olvasóknak, protokollnak, szakmai résztvevőknek kiküldeni a meghívót.

Ezután következik a fotókiállítás berendezése (pályázó neve – a kiválasztott vers címe címkékkal ellátva), a nyertes filmek vetítésének összeállítása, a megfelelő technika (laptop, projektor, vászon/fehér fal, hangfal) beállítása. Érdemes az adott költő verseskötetét is a kiállításához mellékelni, hogy a látogatók elolvashassák a képeket, filmeket ihlető verseket.

Ezután a kiállítás megnyitóra és az ünnepélyes eredményhirdetésre kerül sor.

A rendezvény során szakmailag összegezni kell a beérkezett pályamunkákat, majd következik a nyertes filmek vetítése, a fotókiállítás megnyitása, végül a díjátadó. A rendezvény végén – már kötetlen keretek között – a diákoknak lehetőséget kell adni, hogy kérdéseiket feltegyék a zsűrinek. Fontos, hogy szakmai visszajelzést, megerősítést, bátorítást kapjanak, még azok a pályázók is, akik nem kaptak díjat.

A rendezvény alkalmazható a tanórai ismeretek színesítésére, további tanulók érdeklődésének felkeltésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére.

IV.3.3. Értékelés

Célja a fiatal generáció alkotói önkifejezése, a bemutatkozás, tehetséggondozás, látogatói olvasásnépszerűsítés.

A modul zárásaként összegző értékelés, pozitív, ösztönző visszajelzés minden résztvevő számára. A modul végén legalább egy órát szánjunk az eredmények számbavételére.

A rendezvény végén a diákoknak lehetőséget kell adni, hogy kérdéseiket feltegyék akár a szakmai előadónak, akár a pályázatért felelős könyvtáros kollégának.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- Tóth Árpád költészetének széleskörű megismerése, népszerűsítése.
- Szövegértési kompetencia fejlesztése.
- Képi gondolkodás fejlesztése.
- Új ismeretek, információk gyűjtése, elsajátítása, felhasználása.
- A digitális kompetencia fejlesztése.
- Tudatos, szakmai eszközhasználat.
- Önkifejező képesség erősítése.
- Önállóan vagy csoportban történő alkotás öröme.
- Esztétikai-művészeti tudatosság, alkotói kifejezőképesség fejlesztése.
- Önértékelés fejlesztése.
- A diák önállóan fejleszti, továbbképzzi magát az adott szakterületen.
- Középiskolás alkotók bemutatása, tehetséggondozás.

VI. ESZKÖZLISTA

- Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök és programok alkalmazása (fényképezőgép, kamera, okostelefon, laptop, képszerkesztő- és filmvágó programok)
- Hagyományos könyvtári eszközök
- Interneten elérhető hasznos linkek, adatbázisok, gyűjtemények

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Verskép pályázati kiírás minta
2. Verskép nevezési lap minta
3. Verskép nevezési és technikai feltételek minta (3. számú melléklet)
4. A szombathelyi Berzsényi Dániel Könyvtár Nagy Gáspár Könyvhódító pályázata
5. A szombathelyi Berzsényi Dániel Könyvtár Arany(os) Rambo versek pályázata

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

**ÉLMÉNYPEDAGÓGIA,
KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS**

Mesezenede

Fejlesztő neve	Pauer Erika	
Célcsoport	Óvodás	Kisiskolás
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Anyanyelvi és ének-zenei kompetencia fejlesztése	
	Közösségi élmény	
	Könyvtárhasználat népszerűsítése	
A program időtartama	10 óra	10 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív munka Páros munka Egyéni munka	
Kipróbáló neve	Ujjné Tellér Gabriella (Kesznyéten)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A foglalkozások célja az óvodás és kisiskolás korú gyerekek anyanyelvi és ének-zenei kompetenciáinak fejlesztésén túl, a kodályi koncepcióban megfogalmazott teljes és harmonikus személyiség kibontakozásának támogatása. További cél, hogy olyan közösségi élményt nyújtson, melynek hatására a gyerekek számára örömforrás helye lesz a könyvtár, s szívesen töltik majd itt az idejüket a csoportfoglalkozásokon kívüli is.

A program kizárólag pozitív érzelmi impulzusokkal, a teljesítménykényszer komplett kiiktatásával működik, nem használja a konvencionális, iskolai reprodukciós módszereket sem. Az élménypedagógiákhoz hasonlóan – a meséken, a közös éneklésen és az alkotó kézműveskedésen keresztül – a gyermeki fantáziát játékba hívva, az aktív befogadásra, kreativitásra és a társakkal való együttműködésre koncentrál, így fogva össze az agy, a szív és a kéz munkáját.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejező képesség

A tanuló a program befejezése után:

- legyen képes rövid szöveget és dallamot memorizálni;
- legyen képes az énekek dallamára, szövegére szabad, kreatív, énekes-mozgásos improvizációt alkotni;
- tudjon együttműködni társaival párban vagy csoportban;
- legyen képes egy történetet teljes figyelemmel végighallgatni és azt értelmezni;
- legyen képes felismerni és megkülönböztetni ábrákat, figurákat;
- legyen képes vizuálisan is kifejezni érzéseit, gondolatait;
- legyen képes megfogalmazni és szóban is elmondani érzéseit, gondolatait.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program elkezdése előtt érdemes az óvodával vagy az iskolával fölvenni a kapcsolatot, megszólítani a potenciálisan együttműködő óvónőket és tanítókat. Írásban is küldhetünk tájékoztatót számukra, melyben részletezzük a program tematikáját, kiemelve, hogy egy olyan kivételes lehetőséget ajánlunk számukra, amely komplex módon támogatja mind az anyanyelvi, mind pedig az ének-zenei nevelést. Esetleg időpontokat is ajánlhatunk a tíz alkalomra, hogy a tanév minden hónapjában találkozhatunk a gyerekekkel a könyvtárban. A lényeg a folyamatosság és a rendszeresség, mert valódi eredmények csak így várhatók.

A program tananyagát két modulra bontottuk. A modulokra való felbontás alapját az életkori sajátosságok adják. Ezek szerint választhatjuk ki az óvodás, illetve kisiskolás korosztálynak megfelelő mondókákat, népdalokat, meséket, illetve az önálló munkára alkalmas képzőművészeti és kézműves technikákat. Az óvodás korosztálynak – a kevesebb több elve alapján – könnyen és gyorsan megjegyezhető mondókákat, néhány hangból álló, egyszerű népdalokat, rövidebb terjedelmű népmesét és olyan vizuális illetve kézműves technikát válasszunk, amivel egyedül is jól boldogulnak. Az iskolások számára összeállított foglalkozások elemei már lehetnek egy fokkal hosszabbak, illetve bonyolultabbak.

A program összegző értékeléssel zárul, melynek segítségével a foglalkozás vezetője komplex módon ellenőrizni tudja, hogy mennyire felelt meg a programban végzett tevékenység a célkitűzéseknek.

Mivel ez a programfejlesztés nem a hagyományos, tanórai tevékenység leírására irányul, az értékelés és ellenőrzés esetünkben nem használja az iskolai értékelési, ellenőrzési formák közül az osztályozás, a százalékos értékelés eszközeit. Ugyanakkor minden feladat, tevékenység esetében különös gondot kell fordítanunk arra, hogy a fejlesztő értékelés (dicséret, biztatás stb.) pozitív eszközrendszeréből válasszuk ki a legalkalmasabbakat a csoportra, egyénekre vonatkoztatva is. Pozitív visszajelzés nélkül ne zárjunk egyetlen foglalkozást sem!

II.2. A tanulást segítő eszközök

- memóriakártyák
- a témával kapcsolatos könyvtári dokumentumok: mese- és kézműves könyvek, kották

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kooperatív, páros, egyéni munkaformák.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Mesezenede óvodásoknak	10 x 1
2.	Mesezenede kisiskolásoknak	10 x 1

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Mesezenede óvodásoknak

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Egy-egy foglalkozás minden alkalommal – a csoport lelkiállapotától függően, különböző arányban – a következő részekből áll:

1. Behívó játék – népi mondókákkal, gyerekversekkel.
2. Népdaléneklés nevek behelyettesítésével, dramatikus játékkal, kötetlen, szabad mozdulatokkal, improvizációval – Kokas Klára alapelveinek felhasználásával.
3. Hagyományos (fejből történő) mesemondás: minden alkalommal egy-egy mese a magyar és idegen népek népmesekincséből válogatva.
4. Memóriajáték.
5. Az énekhez és meséhez kapcsolódó képzőművészeti ábrázolás.
6. Búcsúéneklés gyertyagyújtással.

A kiválasztott mondókák, népdalok tartalmilag mindig szorosan kapcsolódnak a meséhez.

Ajánlások a tanév menetrendjéhez:

- A számárfülű királyfi: portugál népmese. – In: Mackó anyó dajkát keres, 1973, 75—76 p.
- Pancimanci / Arany László. – In: Magyar népmesék, 1979, 20-25. p.
- Az orsó, a vetélő, meg a tű : Jacob és Wilhelm Grimm meséje. -
- A papucsszaggató királykisasszonyok: magyar népmese / Benedek Elek. – In: Magyar mese- és mondavilág. 3., 354-358 p.
- A motolla: magyar népmese. – In: 777 magyar népmese, 760-761 p.
- Az aranyfonál – magyar népmese / Benedek Elek. – In: Magyar mese- és mondavilág. 2., 477-478 p.
- Mese a gyapot magocskáról : perzsa népmese. – In: Mackó anyó dajkát keres, 1973, 119-122 p.
- A pók, a dinnye meg a szél : togói népmese. – In: Mackó anyó dajkát keres, 1973, 104- 107. p.
- A békakirályfi : Jacob és Wilhelm Grimm meséje. -

IV.1.1. Tanulási feladat

- Ismeretszerzés: a világ népmesekincseiből válogatott értékes irodalommal ismerkedik meg a csoport.
- Anyanyelvi kompetenciafejlesztés, a szövegértés gyakorlása: mondókázás, mesehallgatás, memóriajáték.
- Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztés – gyakorlás: magyar nép- és gyermekdalok éneklése improvizatív játékkal, vizuális ábrázolás. Fantáziájuk megmozgattatásával a gyerekek ösztönzést kapnak a feladatok elvégzése során érzéseik, gondolataik kreatív módon történő kifejezésére.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- a tanult mondókát és népdalt önállóan elmondani és elénekelni;
- a tanult dallamra és szövegre önállóan, párban vagy csoportosan szabad, mozgásos improvizációt alkotni;
- a meghallgatott mese alapján a memóriakártyákon szereplő figurákat fölismerni és összepárosítani;
- a foglalkozáson használt képzőművészeti technikát önállóan alkalmazni.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- A behívó játék közben tanulják meg a mondóka szövegét a gyerekek.
- Az énekes improvizáció alatt memorizálják a Szőjetek lányok kezdetű ének dallamát.

- A mesehallgatás közben értelmezzék a történetet.
- A memóriajáték közben trenírozzák emlékezőképességüket.
- Gyakorolják a vízfestékekkel való festést.

Feladatok, események részletes leírása:

Behívó mondóka:

*Gombolyag cérna, faggyúgyertya,
lángot vetett a kemence,
táncot jár a kisgerlice, gugg!*

Mondjuk a mondókát együtt, közben gombolyítjuk a képzeletbeli fonalat a kezünkkel, körbefordulunk, és a végén leguggolunk.

Kb. háromszor elmondjuk együtt, közben kérem, hogy mutassák meg, milyen táncot járhat a kisgerlice. (Bármilyen apró mozgás elfogadható.)

Aztán megkérdezem, hogy milyen kis állatka táncolhat még:

pl.:...kicsi béka, brekk! (ugrálunk békaugrásban)

...kicsi bagoly, húhú! (repülünk) stb. és bármi, ami a gyerekek eszébe jut...

Ha halat mondanak: halcsücsörítéssel mondjuk végig a mondókát.

– *Jajj, elvitte a víz a fonalamat, ússzatok utána, húzzátok vissza!*

A legvégén:

– *Jajj, elgurult a gombolyag, szaladjatok, fogjátok meg, hozzátok vissza!*

Körbe állunk és elkezdem a dalt énekelni, kiválasztok valakit a csoportból és az ő nevét éneklek a szövegbe. Éneklés közben szövünk és fonunk, lobogtatjuk, lebegtetjük a kendőt...

Ének: Szöjetekek lányok – népdal

A dal kottája az 1. mellékletben található.

– *Adjuk oda Nikinek a kendőt, terítsük a vállára, nyakába, fejére... Niki, válassz valakit!*

Akit Niki választ, beáll a kör közepére, és kitalálja, mit szőjünk neki... és azt a valamit odaadjuk, ráadjuk stb. (Szöttünk már láthatatlanító kendőt, aranyruhát, koronát gyémántfonálból, kardot bronzfonálból, szöttünk Audit, BMW-t és óriási, hatalmas túró rudit is. Közben dolgozhatunk a szövőszéken komótosan, döcögősen, álmosan, katonásan, vagy „mint a motolla”, s ennek megfelelő tempóban énekelünk.

Mese előtti lecsendesítés:

Amikor mindenkin körbeértünk, utoljára megkérem, hogy nekem egy varázsszönyeget szőjenek.

Itt már lehalkítom a hangomat:

- *Gyertek, pihenjünk le egy kicsit ezen a jó puha szőnyegen!*

Leülünk, le is fekdühetnek, ha van igazi szőnyeg a teremben.

Már csak lalázzuk vagy dúdoljuk a dalt egyre halkabban...

Mese: Gilitrütt, a tündérmanó – izlandi népmese

Hagyományos, fejből történő mesemondás.

Az élőszavas mesélés nagy erénye a folyamatos interakció: a gyerekeknek lehetőségük van feldolgozni a hallottakat, rákérdezni a történetekre. A mesét hallgatva saját fantáziájukra van bízva, hogy hogyan képzelik el a történetet. Közöttük ülve, a tekintetüket figyelve látjuk, kit mikor érint meg a történet és ez különlegesen inspiráló érzés, érdemes kipróbálni! Nagyon szoros, rendkívül bensőséges kapcsolat alakul ki ilyenkor a mesemondó és a mesehallgató között. (A mese szövege a 7. mellékletben található.)

Memóriajáték:

A kártyákkal klasszikus, párkereső memóriajátékot játszunk. A lapokra olyan illusztrációk kerülnek, amelyek utalnak a mese egy-egy jelenetére, szereplőjére, ezzel is megerősítve a szóban elhangzottakat. A játék egyszerre szórakoztatja és edzi is a gyerekeket abban, hogy koncentráltan, hosszabb ideig is tudjanak egy dologra figyelni. Nemcsak a felismerő és megkülönböztető képességet erősíti, de türelemre is tanít. (A mintakártyák a 9. mellékletben találhatók.)

Vizuális ábrázolás: Varázsszőnyeg – lepedőre festés vízfestékekkel

Azokat az élményeket, amelyeket az énekes játék és a mesélés közben átéltek a gyerekek, le is festhetik a vizuális ábrázolás során. Egy óriási fehér lepedőt vagy hosszú csomagolópapírt körbeülve, vízfestékekkel dolgozhatnak. Ha elkészültek, fontos, hogy mindenki külön-külön is lehetőséget kapjon a verbális megnyilatkozásra, s mesélhessen arról, amit festett. A közös művet elvihetik magukkal az óvodába, de össze is gyűjthetjük a foglalkozásokon készült alkotásokat, s az utolsó, tizedik foglalkozáson újból elővehetjük, hogy együtt felidézzük a hozzájuk fűződő élményeket.

IV.1.3. Értékelés

Fontos, hogy minden foglalkozás végén üljön körbe a csoport és akár, ha egy-egy szót kérünk is válaszul, hallgassunk meg mindenkit, hogyan érezte magát a játékban, a mesehallgatáskor, a festés közben stb. Lehetőleg mindenkire legyen személyes megjegyzésünk, dicsérő szavunk. A foglalkozást minden alkalommal egy lecsendesítő énekkel zárjuk:

Búcsúének gyertyagyújtással:

Közösen kiválasztott ismert dallam pl. *Ég a gyertya ég* (3. melléklet), *Kis kece* lányom (4. melléklet)

A modul zárásaként, a tizedik foglalkozáson összegző értékelést, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezzünk mindenki számára, s teremtsünk alkalmat arra, hogy a résztvevők bemutathassák azokat az alkotásokat, amelyeket ők hoztak létre (képek, rajzok, tárgyak stb.)

Az óvónők mellett lehetőség szerint a családot is hívjuk meg a zárásra, de ez természetesen nem elvárás.

A program végeztével az eredmények, tanulságok megbeszélésére az óvónőkkel közös értékelést, megbeszélést is tervezzünk!

2. modul: Mesezenede kisiskolásoknak

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Egy-egy foglalkozás minden alkalommal – a csoport lelkiállapotától függően, különböző arányban – a következő részekből áll:

1. Behívó játék: népi mondókákkal, gyerekversekkel.
2. Népdaléneklés nevek behelyettesítésével, dramatikus játékkal, kötetlen, szabad mozdulatokkal, improvizációval – Kokas Klára alapelveinek felhasználásával.
3. Hagyományos (fejből történő) mesemondás – minden alkalommal egy-egy mese a magyar és idegen népek népmesekincséből válogatva.
4. Memóriajáték.
5. Az énekhez és meséhez kapcsolódó képzőművészeti ábrázolás.
6. Búcsúéneklés gyertyagyújtással.

A kiválasztott mondókák, népdalok tartalmilag mindig szorosan kapcsolódnak a meséhez.

Ajánlások a tanév menetrendjéhez:

Boldizsár Ildikó: Dudák, dobok, dalok : muzsikás mesék című gyűjteményének meséiből válogatva:

- A tündérek hárfája: walesi mese, 139–144 p.
- Az ördögűző trombita: magyar népmese, 134–138 p.
- A szegényember hegedűje: magyar népmese, 101–105. p.
- Az éneklő bogrács: japán népmese, 78–82 p.
- A csudapikula: magyar népmese, 38–43 p.
- A csillagszemű juhász: magyar népmese, 17–22 p.
- Krisztus urunk muzsikája: magyar legenda, 13–16 p.
- A brémai városi zenészek: Jacob és Wilhelm Grimm meséje, 83–87 p.
- Lehel kürtje: magyar monda, 9–12 p.

IV.2.1. Tanulási feladat

- Ismeretszerzés: a világ népmesekincséből válogatott értékes irodalommal ismerkedik meg a csoport.
- Anyanyelvi kompetenciafejlesztés, szövegértés gyakorlása: mondókázás, mesehallgatás, memóriajáték.
- Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése – gyakorlása: magyar nép- és gyermekdalok éneklése improvizatív játékkal, vizuális ábrázolás. Fantáziájuk megmozgattatásával a gyerekek ösztönzést kapnak a feladatok elvégzése során érzéseik, gondolataik kreatív módon történő kifejezésére.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- a tanult mondókát és népdalt önállóan elmondani és elénekelni;
- a tanult dallamra és szövegre önállóan, párban vagy csoportosan szabad, mozgásos improvizációt alkotni;
- a meghallgatott mese alapján a memóriakártyákon szereplő figurákat fölismerni és összepárosítani;
- a foglalkozáson használt képzőművészeti, illetve kézműves technikát önállóan alkalmazni.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- a behívó játék közben tanulják meg a mondóka szövegét a gyerekek,
- az énekes improvizáció alatt memorizálják az *A juhásznak jól van dolga* kezdetű ének dallamát,
- a mesehallgatás közben értelmezzék a történetet,
- a memóriajáték közben trenírozzák emlékezőképességüket,
- finommotorika gyakorlása: papírvágás és ragasztás, játék az ujjákkal.

Behívó tréfás mondóka:

Sajdáné, Bodzáné,

Gyerünk arra

A nagy hegyre!

Szedjünk ott fel

Lónyomokat, nyomadékat,

Báránfarkat, bakfittyot!

Gyertek, induljunk!

Többször elmondjuk a mondókát, különböző variációkban, a gyerekek ötleteinek megfelelően.

Ha nehezebben találunk rá az odaillő szavakra, eleinte ajánlhatunk nekik néhányat: felszedhetünk kavicsot, cseresznyét, bagolylábat, békacimpót, zsiribicát, pattantyút, gurgulát. (Lásd: Magyar tájszavak és népies lexikai elemek adatbázisa)

A jobb megjegyezhetőség kedvéért mindig csak egy szót cseréljünk ki mondókázás közben.

A neveket behelyettesíthetjük a gyerekek keresztniveivel.

Ének:

A juhásznak jól van dolga

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/A_juh%C3%A1sznak_j%C3%B3l_van_dolga

A dal kottája a 2. mellékletben található.

Elindulunk együtt, mindenki vidáman fújhatja a képzeletbeli furulyáját, közben énekeljük a dalt, aki még nem tudja a szövegét, az lalázza.

Te lehetsz a juhász, vagy lehetsz kis puli kutya, madár, egy virág az út mentén, egy fa a dombtetőn, vagy királykisasszony... bármi, ami szeretnél. Válassz valamit!

Énekeljük a dalt tovább, miközben mindenki eljátszhatja az általa kitalált „figurát”.

Hű, meredek ez a domb, egyre fáradtabban lépkedünk, nagyon megizzadunk, alig bírunk már gyalogolni.

Egyre lassítunk az éneklés tempóján, törölgetjük a homlokunkat, fogjuk a derekunkat...

Nini, itt csörgedezik egy kis patak, fölfrissülhetsz benne, megmoshatod a kezedet, arcodat!

Itt valószínűleg lesz vidám pocskolás...

Oda nézzetek, ott a bokrok mögött egy nagy medve!

Itt megint sok minden történhet... A játék akkor működik jól, ha az instrukciók adása közben odafigyelünk a gyerekek reakcióira és az ő ötleteiket is beépítjük az improvizációba. A lényeg, hogy rugalmasak legyünk és mindig alkalmazkodjunk az adott szituációhoz. Legyen a foglalkozás e részének egy jól felépített, előre elképzelt váza, de, ha a gyerekek más irányba viszik a történetünket, adjunk lehetőséget ennek kibontakozására. A név-behelyettesítést ennél az éneknél is használhatjuk: „*Erikának jól van dolga*”... stb.

Mese előtti lecsendesítés:

Végre fölkapaszkodtunk a dombtetőre, kezd esteledni, elálmosodik a juhász, a puli kutya, a kismadár és királykisasszony is. Keress magadnak egy védett kis kuckót, ahol biztonságban eltöltheted az éjszakát! Gyorsan, amíg teljesen be nem sötétedik és semmit sem lehet majd látni, csak a csillagokat az égen.

Már csak lalázzuk, vagy dúdoljuk halkán a dalt...

Mese: Furulyás Palkó – magyar népmese

Hagyományos, fejből történő mesemondás.

Az élőszavas mesélés nagy erénye a folyamatos interakció: a gyerekeknek lehetőségük van feldolgozni a hallottakat, rákérdezni a történetekre. A mesét hallgatva saját fantáziájukra van bízva, hogy hogyan képzelik el a történetet. Közöttük ülve, a tekintetüket figyelve látjuk, kit mikor érint meg a történet és ez különlegesen inspiráló érzés, érdemes kipróbálni! Nagyon szoros, rendkívül bensőséges kapcsolat alakul ki ilyenkor a mesemondó és a mesehallgató között. (A mese szövege a 8. mellékletben található.)

Memóriajáték:

A kártyákkal klasszikus párkereső memóriajátékot játszunk. A lapokra olyan illusztrációk kerülnek, amelyek utalnak a mese egy-egy jelenetére, szereplőjére, ezzel is megerősítve a szóban elhangzottakat. A játék egyszerre szórakoztatja és edzi is a gyerekeket abban, hogy koncentráltan, hosszabb ideig is tudjanak egy dologra figyelni. Nemcsak a felismerő és megkülönböztető képességet erősíti, de türelemre is tanít. (A mintakártyák a 10. mellékletben találhatók.)

Az iskolásokkal már bátran belevághatunk sablon alapján, önállóan kivágott és összeragasztott figura elkészítésébe. A figura arcának, testének egyediségét ők alakítják ki, nekik tetszően, színes ceruzával. A papír ujjbáb egyszerűen elkészíthető, szórakoztató játék, s ráadásul, ha kedve szottyán hozzá, egyedül is el tudja mondani a mondókát és énekelni a juhászos nótát.

(A sablon a 11. mellékletben található.)

IV.2.3. Értékelés

Fontos, hogy minden foglalkozás végén üljön körbe a csoport és akár, ha egy-egy szót kérünk is válaszul, hallgassunk meg mindenkit, hogyan érezte magát a játékban, a mesehallgatáskor, a festés közben stb. Lehetőleg mindenkire legyen személyes megjegyzésünk, dicsérő szavunk.

A foglalkozást minden alkalommal egy lecsendesítő énekkel zárjuk.

Búcsúének gyertyagyújtással:

Közösen kiválasztott ismert dallam az Erdő mellett estvéledtem (5. melléklet), A szeleknek élénk szárnyán (6. melléklet)

A modul zárásaként, a tizedik foglalkozáson összegző értékelést, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezzünk mindenki számára, s teremtsünk alkalmat arra, hogy a résztvevők bemutathassák azokat az alkotásokat, amelyeket ők hoztak létre (képek, rajzok, tárgyak stb.)

Az tanítók mellett lehetőség szerint a családot is hívjuk meg a zárásra, de ez természetesen nem elvárás.

A program végeztével az eredmények, tanulságok megbeszélésére az óvónőkkel közös értékelést, megbeszélést is tervezzünk!

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A népmesék, a népdalok, komplex módon képesek az óvodás- és kisiskolás korú gyerekeket fejleszteni, s preventív hatásukra is tudatosan alapozhatunk. Ez természetesen nem hoz azonnali „eredményeket”: a mesék megnyugtatók, lelassítják a gyerekeket, s a tudat alatt hosszú távon jótékonyan munkálkodnak. A népmeséhez rendszeresen „hozzájutó” gyerekek olyan emocionális és viselkedési mintázatokat kapnak a mesehallgatás során, amelyek

tudatalattijukban raktározódva életük során bármikor segítségükre lehetnek nehéz helyzetek, konfliktusok megoldásában. „Egyszerűen szólva: a mesék élni tanítanak bennünket.” (Boldizsár Ildikó)

A mesének, s kifejezetten a népmesének rendkívüli hatása van a gyerekek fejlődésére: mesehallgatás közben elindul a „belső mozi”, fantáziájukban megelevenedik, amiről mesélnek nekik. Aki tud belső képeket készíteni, az később érteni fogja azt, amiről olvas. Ez az igazi olvasóvá nevelés kezdete. A képzelőerővel együtt fejlődik a gondolkodásuk, gazdagodik szókincsük és érzelmviláguk, elmélyül az irodalom, a könyv iránti szeretetük.

A mesehallgató gyerekek jó eséllyel válnak maguk is olvasó felnőtté, hiszen a mesehallgatás, mint a játék – beépül a napirendjükbe.

Az énekes játékkal inspirált mozgás nem csak a feszültséget, a szorongást oldja, de óriási jelentősége van a gyerekek értelmi képességeinek fejlődésében: transzfervizsgálatok által bizonyított tény, hogy azokban az osztályokban tanuló gyerekek, akik ének-zene tagozatra járnak, sokkal hamarabb és sokkal könnyebben tanulnak meg olvasni, mint azok, akik nem énekelnek minden nap.

VI. ESZKÖZLISTA

1. modulhoz: vízfesték vagy tempera, ecsetes tál, ecset, fehér színű lepedő vagy hosszú csomagoló papír, színes nyomtatott memóriakártyák, mágnes tábla, mágnesek
2. modulhoz: olló, ragasztó stift, fehér fénymásoló papír, grafitceruza, színes ceruza, színes nyomtatott memóriakártyák, mágnes tábla, mágnesek

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Szőjetek lányok kotta
2. A juhásznak jól van dolga kotta
3. Ég a gyertya ég kotta
4. Kis kece lányom kotta
5. Erdő mellett estvéledtem kotta
6. A szeleknek élénk szárnyán kotta
7. Gilitrütt, a tündérmanó – izlandi népmese
8. Furulyás Palkó – Benedek Elek meséje
9. Memóriakártyák A Gilitrütt, a tündérmanó című meséhez
10. Memóriakártyák a Furulyás Palkó című meséhez
11. Egér ujjbáb sablon

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Iskolára hangoló

Fejlesztő neve	Sugár Sára (Budapest)		
Közreműködő neve	Bosányi Éva		
Célcsoport	óvodások	kisiskolások	6-7 évesek
Résztevők száma	11–35 fő		
Főbb célok	Iskolai beilleszkedés támogatása		
	Könyvtárnépszerűsítés		
	Együttműködés erősítése		
A program időtartama	3 óra	3 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés		
A program során alkalmazott módszerek	Frontális munka Egyéni munka Páros munka		
Kipróbáló neve	Bánáti György, Horváthné Jóna Mária (Sármellék)		

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célcsoportja az iskolába lépő 6-7 éves óvodások, 1. osztályos diákok, valamint pedagógusaik (óvodapedagógusok, tanítók).

A program több célkitűzés komplex megvalósítását célozza.

- Hozzájárul az iskolába lépő gyermekek iskolai beilleszkedéséhez, eredményes iskolai működéséhez szükséges képességek, kompetenciák fejlesztéséhez.
- Az óvodások és iskolások számára szervezett közös foglalkozás élménye mindkét csoport számára fejlesztő hatású. Hozzájárul a résztvevő gyermekek iskolai eredményességéhez a szövegértés, finommotorika, szem-kéz koordináció, téri tájékozódás fejlesztésével.
- Motiválja az iskolába lépőket a tanulásra, felkelti érdeklődésüket az iskolai élet iránt, oldja a váltás, az új környezet, az új elvárások iránti esetleges szorongásaikat.
- Az 1. osztályosokban erősíti a felelősségtudatot, hozzájárul önreflexiójukhoz.
- A könyvtári környezetben zajló program kiemelt célja mindkét gyermekcsoport esetében, hogy rávilágítson a könyvtár, mint tudásforrás, önálló és csoportos ismeretszerzés lehetőségére, az éppen feldolgozott ismeretkehez a könyvtárban fellelhető információk sokszínűségére. Célunk az is, hogy felkeltsük bennük az ér-

deklódést a könyvtár könyvei iránt, és így programunk hozzájáruljon a gyermekek könyvtárlátogatóvá neveléséhez.

- A program célja továbbá a könyvtár és az óvoda, iskola, valamint az óvoda és az iskola közötti szakmai együttműködés erősítése. A mintaprogram sikere nyomán, annak mintájára a pedagógusok és könyvtárosok további hasonló felépítésű programokat szervezhetnek.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció: szövegértés, szövegalkotás szóban
- szociális és állampolgári kompetencia: együttműködő készség

Emellett fejlődhet a vizuális- és auditív emlékezet; a problémamegoldó gondolkodás; a térérzékelés és téri tájékozódás, a térirányok jelölése síkban; a szem-kéz koordináció, az elemi mozgások összerendezettsége, a pontos finommozgások; a tartós figyelem, a feladattudat és a kudarcűrész.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program az óvodából iskolába lépő gyermekek iskolaérettséghez kapcsolódó kompetenciáit, valamennyi résztvevő gyermek könyvekhez fűződő viszonyát, szövegértését, téri tájékozódását, finommotorikáját kívánja fejleszteni.

Emellett célunk, hogy a könyvtár és a köznevelési intézmények szakmai együttműködése erősödjön.

A program előkészítése során a könyvtár és az iskola együttműködése az alábbiakban nyilvánul meg:

Az előkészítésben

- a könyvtáros és a pedagógusok közösen készülnek fel a programra,
- felosztják a feladatokat és összehangolják a tevékenységeket.

A szervezésben

- csoport összeállítása (10-10 gyermek az óvodából és az 1. osztályból),
- javaslat a párok kialakítására,
- gyermekek könyvtárba jutásának megszervezése.

A foglalkozások során

- a foglalkozásokat az előzetesen megbeszélte munkamegosztás alapján tartják a könyvtárosok és a pedagógusok.

A programot 4 modulra bontottuk. A modulokra bontás alapját a megvalósítandó tevékenységeknek a programban betöltött szerepe adja.

- Az első modul a könyvtárosok és a pedagógusok előkészítő közös műhelymunkája. Itt a program konkrét előkészítése mellett kiemelt cél a közművelődési és köznevelési intézmények együttműködésének erősítése.
- A második és harmadik modul során az óvodások és az elsősök külön-külön foglalkozáson vesznek részt a könyvtárban. Ezen a foglalkozáson az erdők-mezők állatairól szerzett korábbi ismeretek felelevenítése, a könyvtár könyveiből új ismeretek szerzése történik játékos formában. Ebben a modulban manuális, finommotorikát fejlesztő tevékenységre is sor kerül mindkét csoportban. A gyermekek megalkotják a maguk állatait (az ajánlott építőjáték, vagy ennek hiányában kézműves technikával).
- A 4. modulban a két gyermekcsoport közös foglalkozáson vesz részt a könyvtárban. Megismerik a mesét. Találós kérdések, játékos mozgásos feladatok közben bemutatják az előző foglalkozáson készített állataikat, majd meseolvasás, megbeszélés és az elkészített állatokkal a mese kissé átalakított dramatizálása - továbbgondolása zárja a foglalkozást.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- Szutyjev: A gomba alatt c. mesekönyve
- erdők-mezők állatait (vagy hangyát, lepkét, egeret, verebet, nyulat, rókát, valamint gombákat) bemutató könyvek (mesekönyv, böngésző, ismeretterjesztő, stb.)
- 1 készlet ArTeC Blocks Dream és 2 iskolásonként 1 ArTeC-Abacusan PicuRobot építőkészlet, ennek hiányában a kézműves tevékenység leírásában szereplő anyagok, eszközök
- kinyomtatott feladatlapok
- összetelható kisasztalok, gyerekenként minimum 50 x 50 cm munkafelülettel

II.3. A program során alkalmazott módszerek

A második és a harmadik modulban frontális, páros és egyéni munka is szerepet kap. Itt a párokat a gyerekek választása alapján szervezzük (természetesen a pedagógus javaslatainak figyelembevételével). A negyedik modulban az állatok bemutatása és a mesehallgatás – megbeszélés frontális keretben, a dramatizálás véletlenszerűen sorsolt párokban történik (1 óvodás + 1 elsős). Részletes leírása az egyes moduloknál.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Program előkészítő találkozó	1,5
2.	Erdők-mezők állatai az óvodásokkal	1
3.	Erdők-mezők állatai az elsősökkel	1
4.	A gomba alatt – a két csoport közös foglalkozása	1

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Program előkészítő találkozó

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Az első modul a könyvtárosok és a pedagógusok előkészítő közös műhelymunkája. Itt a program konkrét előkészítése mellett kiemelt cél a közművelődési és köznevelési intézmények együttműködésének erősítése.

IV.1.1. Tanulási feladat

A programban résztvevő könyvtárosok és pedagógusok a program után

- kerüljenek közelebbi szakmai kapcsolatba,
- nyerjenek betekintést a többi intézmény oktató-nevelő munkájába,
- állapítsák meg a kompetenciafejlesztés legfontosabb területeit,
- gazdagítsák egymás módszertani eszköztárát, jöjjön létre tudásmegosztás,
- tágítsák ki azoknak a területeknek a körét, amelyekben együtt tudnak működni intézményeik.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések:

- személyes ismerkedés (amennyiben még nem ismerik egymást)
- a könyvtáros informálása a programban részt vevő gyermekekről (a beválogatás szempontjai, erősségeik, fejlesztendő területeik)
- a pedagógusok informálása a könyvtár korosztálynak biztosított szolgáltatásairól
- a foglalkozások könyvtáron belüli pontos helyének meghatározása, a foglalkozások időpontjainak kiválasztása
- a foglalkozásokhoz rendelkezésre álló eszközök áttekintése

- pontos foglalkozástervek elkészítése
- feladatmegosztás meghatározása

Feladatok, események részletes leírása:

A találkozót a könyvtáros vezeti.

- Ismerkedés (5 perc).
- Amennyiben a könyvtáros és a pedagógusok még nem ismerik egymást, rövid bemutatkozással kezdődik a találkozó. Mindenki mond magáról néhány olyan információt, ami a közös munka szempontjából fontos lehet (pedagógiai hitvallása, kiemelt fejlesztési területe, tapasztalata hasonló típusú programok megvalósításában, stb.).
Amennyiben a résztvevők ismerik egymást, rövid bevezető beszélgetés, korábbi közös tevékenységek felelevenítése.
- A könyvtáros informálása a programban résztvevő gyermekekről (15 perc).
Az óvodapedagógus és a tanító bemutatja a programban részt vevő csoportot. A bemutatás szempontjai: életkor, a beválogatás szempontjai, erősségeik, fejlesztendő területeik, iskola és tanulás iránti motiváltság, könyvtárral kapcsolatos korábbi tapasztalatok.
- A pedagógusok informálása a könyvtár korosztálynak biztosított szolgáltatásairól (10 perc).
A könyvtáros bemutatja a könyvtár gyermekrészlegét, nagy vonalakban ismerteti a rendelkezésre álló könyvállományt, azok elhelyezkedését. Bemutatja a további, a korosztály foglalkoztatásához rendelkezésre álló eszközöket (játékok, bábok, multimédiás anyagok, stb.)
- A foglalkozások könyvtáron belüli pontos helyének meghatározása, a foglalkozások időpontjainak kiválasztása (5 perc)
A mintaprogram és a könyvtár adottságainak figyelembevételével meghatározzák a foglalkozások helyszínét. Szempontként figyelembe kell venni, hogy az építő/kézműves foglalkozáshoz és a feladatlapok megoldásához asztalokra (lehetőleg összetolható), a mozgásos feladatokhoz szabad térre, a mesehallgatáshoz oldottabb környezetre (párnák, babzsákok, kanapék, de minimum körbe rakott székek) van szükség.
- A foglalkozásokhoz rendelkezésre álló eszközök áttekintése (10 perc).
A foglalkozásvezetők áttekintik a program lebonyolításához használható eszközöket. Számba veszik a 2-3. modulhoz használható könyveket, a rendelkezésre álló feladatlapokat. Amennyiben ezek nem elegendő számban vannak jelen, gondolkodni kell a kiegészítésről. Tisztázzák a nyomtatási lehetőségeket.
Számba veszik a manuális tevékenységekhez rendelkezésre álló eszközöket. Amennyiben nem áll rendelkezésre az ArTeC építő készlet, abban az esetben a kézműves foglalkozás anyagait és eszközeit, valamint annak költségigényét és a beszerző személyét meg kell határozni.

- Pontos foglalkozástervek elkészítése (45 perc)
A résztvevők a gyermekcsoport ismeretében megállapodnak a foglalkozások fő hangsúlyaiban, a kiemelten fejlesztendő kompetenciákban.
Az óvodapedagógus feladata a 2., a tanító feladata a 3., a könyvtárosé a 4. modul foglalkozástervének kidolgozása.
Ezt követően összevetik a foglalkozásterveket, az egységes koncepció érdekében kisebb módosításokat végeznek, így koherensebbé teszik a programot.

IV.1.3. Értékelés

A modul zárásaként a résztvevők értékelik tevékenységüket. Az önértékelés kiterjed a program előkészítettségére, a tevékenységekre irányuló konszenzusra csakúgy, mint a találkozó során a kommunikáció minőségére, a kialakult munkakapcsolatra.

2. modul: Erdők-mezők állatai az óvodásokkal

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Ebben a modulban az erdők-mezők állatai állnak a középpontban. Párhuzamosan történik a gyermekek ismeretinek gazdagítása, a könyvtárral történő barátkozás, a kitűzött, iskolaérettséget segítő kompetenciafejlesztés és a felkészülés a 4. modul közös programjára.

IV.2.1. Tanulási feladat

A gyermekek a modul befejezése után:

- szerezzenek további ismereteket az állatokról
- a mesében szereplő állatokat több féle ábrázolásban is ismerjék fel
- ismerjenek meg a könyvtárban található további mesekönyveket és gyermekeknek szóló ismeretterjesztő könyveket
- a modellek építése során fejlődjön szem-kéz koordinációjuk, finommotorikájuk
- a mozgásos játékok során fejlődjön téri tájékozódásuk és nagymozgásuk összerendezettsége
- fejlődjenek inter- és intraperszonális kompetenciáik.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- erdő-mező állataival kapcsolatos ismeretek felidézése, bővítése
- tájékozódás a könyvtári könyvek között

- nagymozgások, téri orientáció és figyelemkoncentráció fejlesztése
- állatfigurák készítése – finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése

Feladatok, események részletes leírása:

- Körbeülnek, beszélgetés – frontálisan (5 perc)
„Ma meghívjuk az erdők-mezők kis állatait, hogy játsszanak velünk!”
„Milyen állatokat ismertek?” Igyekezünk úgy terelni a beszélgetést, hogy a mesében szereplő 6 állat mindenképpen szerepeljen a felsorolásban.
 A mesében szereplő állatok képeit kis cédulákon egy dobozba tesszük (összesen annyi cédulát, ahány gyerek van a csoportban). A gyerekek ebből húznak – így dől el, hogy ki milyen állattal foglalkozik behatóbban a következőkben. A kihúzott állatok egyben a gyerekek csoportokra osztását is segítik: az azonos állatot húzott gyerekek dolgoznak együtt a következőkben.
- Tájékozódás a könyvek között (10 perc)
„Keressetek a polcokra kirakott könyvekben képeket a ti állatokról! Amikor visszajöttök ide, hozzatok magatokkal azt a könyvet, amelyikben a legjobban tetszett az állatokról készült kép!”
 Szabad böngészés során keresnek a gyerekek megfelelő állatképeket, állatokról szóló könyveket, folyóiratokat. Az egyes állatokról szóló könyveket gyűjtse össze egy helyre a könyvtáros, és az adott polc fölé akassza ki az állat képét. Ezzel az óvodásoknak megfelelően, ugyanakkor az általános szabadpolcos jelzésekhez hasonló jelekkel segíti, orientálja a gyerekeket. Célszerű a foglalkozás előtt kikészíteni a könyveket. Javaslatunk, hogy a kikészített könyvek is maradjanak a könyvespolcon, hogy a gyerekekben a foglalkozás élményébe az is beletartozzon, hogy leveleszik a polcra a könyvet. A foglalkozásvezető körbejár és mindenkivel beszélget az általa talált képekről. Az idő leteltével a gyerekek összegyűlnek, és megmutatják a többieknek azt a képet, ami a legjobban tetszett.
- Játsszuk azt, hogy ti vagytok ezek az állatok! (10 perc)
 A foglalkozásvezető mond egy állatot, megbeszéljük, hogyan mozog (pl. veréb szökdecsel, nyúl ugrál, stb.), azután mindenki utánozza a mozgást.
 További játék lehetőség, amely egyben a téri tájékozódást és a figyelemkoncentrációt segíti:
 A foglalkozásvezető ilyen típusú utasításokat ad:
„A nyuszik ugráljanak előre hármat!”
„A rókák csóválják jobbra-balra a fejüket!”
„A verebek szökdecseljenek hátra kettőt!”
„A pillangók négyszer csapkodjanak föl-le a szárnyukkal!” stb.
 Ebben a játékban a gyerekeknek figyelniük kell, hogy mikor hangzik el utasítás az ő állatkájukra vonatkozóan (figyelemkoncentráció fejlesztés), végre kell hajta-

niuk az adott mozgást (nagymozgások), a megfelelő irányba kell mozogniuk (téri tájékozódás).

- „Készítsük el az állatkákat!”

A gyerekek összetolt kisasztaloknál ülnek.

Amennyiben a könyvtár rendelkezik az ArTeC építőkészlettel, a gyerekek abból építsék meg az állatukat. A térlátás, a színek azonosítása és a kreativitás fejlesztése érdekében hasznos, ha a gyerekek a saját elképzeléseik szerint építik meg a figurákat, de szükség esetén a foglalkozásvezető könyvtáros és pedagógusok segítenek, illetve rendelkezésre állnak összerakási útmutatók is.

<https://artecrobot.hu/figurak-epitesi-utmutatoi/>

Amennyiben nem rendelkeznek az ArTeC készlettel, az egyes állatok kézműves foglalkozásként elkészíthetők.

Az elkészült figurákat tegyük el a következő foglalkozásra (4. modul)

IV.2.3. Értékelés

Mind a mozgásos játék, mind a figurák készítése után értékeljük a gyerekek munkáját. Mindenképpen a pozitívumokat emeljük ki (ügyes mozdulatok, jó irányba mozdulások, figyelem, illetve szépen sikerült figura, egyéni megoldások, pontos, precíz munka). A gyerekek is értékeljék magukat és egymást, válasszanak legszebben sikerült állatot, mondják el, melyikben mi tetszik nekik a legjobban.

3. modul: Erdők-mezők állatai az elsősökkel

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Ebben a modulban az erdők-mezők állatai állnak a középpontban. Párhuzamosan történik a gyermekek ismeretinek gazdagítása, a könyvtárral történő barátkozás, a kitűzött, iskolai sikerességet segítő kompetenciafejlesztés, az egyszerű mechanikai törvények megismerése és a felkészülés a 4. modul közös programjára.

IV.3.1. Tanulási feladat

A gyermekek fejlődése a modul befejezése után:

- gyarapodjanak ismereteik az állatokról,
- a mesében szereplő állatokat több féle ábrázolásban is ismerjék fel,
- ismerjenek meg a könyvtárban található további mesekönyveket és gyermekeknek szóló ismeretterjesztő könyveket,
- a modellek építése során fejlődjön szem-kéz koordinációjuk, finommotorikájuk,
- fejlődjenek inter- és intraperszonális kompetenciáik.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- az erdő-mező állataival kapcsolatos ismeretek felidézése, bővítése
- tájékozódás a könyvtárban
- ismeretterjesztő és mesekönyvek ismérvei
- problémamegoldás, algoritmikus gondolkodás és téri orientáció fejlesztése
- nagymozgások, téri orientáció és figyelemkoncentráció fejlesztése
- állatfigurák készítése – finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése.

Feladatok, események részletes leírása:

- Körbeülnek, beszélgetés – frontálisan (5 perc)
„Ma meghívjuk az erdő-mező állatait, hogy játsszanak velünk!”
„Milyen állatokat ismertek, akik az erdőben vagy a mezőn élnek?” Igyekezzünk úgy terelni a beszélgetést, hogy a mesében szereplő 6 állat mindenképpen szerepeljen a felsorolásban.
A mesében szereplő állatok képeit (lásd 2. melléklet) kis cédulákon egy dobozba tesszük (összesen annyi cédulát, ahány gyerek van a csoportban). A gyerekek ebből húznak – így dől el, hogy ki milyen állattal foglalkozik behatóbban a következőkben. A kihúzott állatok egyben a gyerekek csoportokra osztását is segítik: az azonos állatot húzott gyerekek dolgoznak együtt a következőkben.
- Tájékozódás a könyvek között (15 perc)
Ismerkedés a könyvtári polcrendszerrel: mesekönyvek, ismeretterjesztő könyvek helyének megkeresése. Ehhez a könyvtárostól „térképet” kapnak, amelyen nyilakkal jelölhető a haladási irány, és rövid feliratok mutatják az egyes könyvcsoportok helyét.
„Keressetek a könyvekben képeket a ti állatokról!”
Szabad böngészés során keresnek a csoportok az általuk húzottnak megfelelő állatképeket. A foglalkozásvezető szükség esetén segíti, orientálja a gyerekeket. Körbejár és mindenkivel beszélget az általa talált képekről.
A megtalált képekről annak megállapítása, hogy kép rajzolt vagy fénykép, a rajzolt esetben, hogy realiztikus vagy mesés.
A könyvtáros vezetésével megbeszélik, mi a különbség a mesekönyv és az ismeretterjesztő könyv között.
A csoportok egy-egy szószólója bemutatja a többieknek az általuk választott könyvet, folyóiratot, vagy diát/filmet, és azt is elmondja, hogy hogy ez mese- vagy ismeretterjesztő mű. A bemutatott dokumentumon elmagyarázza, hogy miből állapítható ez meg.

- Kódfejtés (10 perc)
A gyerekek négyzetrácsos kódlapokat kapnak, melyeken a nyilakat követve lehet egy-egy állatot kirajzolni. (Lásd 3. melléklet.)
„Ezek a kódok egy-egy állatot rejtenek. Induljatok a fekete pöttytől, és a kódokat követve rajzoljatok! 2↗ 3↘ például azt jelenti: 2-t menj átlósan felfelé jobbra, 3-t le. Ez a feladat a téri tájékozódást, a szem-kéz koordinációt, figyelemkoncentrációt és a finommotorikát, valamint az algoritmikus gondolkodást fejleszti.
- „Játsszuk azt, hogy ti vagytok ezek az állatok!”(5 perc)
A foglalkozásvezető mond egy állatot, megbeszéljük, hogyan mozog (pl. a veréb szökdecsel, a nyúl ugrál, stb.), azután mindenki utánozza a mozgást.
- Mozgó állatok építése (25 perc)
Amennyiben a könyvtár rendelkezik Abacusan PicuRobot készlettel, abból építhetik meg a gyerekek a motorizált állat-modelleket.
Ezekhez a modellekhez összerakási útmutató is tartozik, aminek a használata a térlátást és a térbeli tárgyak és síkbeli ábrázolásuk közötti összefüggést erősíti.
A modellek összeállítása néhány érdekes mechanikai jelenség és szerkezet megértését is segíti.
Amennyiben a könyvtár nem rendelkezik ilyen készletekkel, marionettbábukat készíthetnek a gyerekek. Ehhez az alábbi linkeken található ötletek:
http://fundimini.hu/wp-content/uploads/FM_kontent_2016_nov_1109_roka-marionett_mod1.pdf
<http://sucika67.blogspot.com/2014/06/marionett-baba-es-tarsai-vecegurigabol.html>

A foglalkozáson elkészült modelleket, bábokat tegyük el a 4. modul foglalkozásához!

IV.3.3. Értékelés

Mind a mozgásos játék, mind a figurák készítése után értékeljük a gyerekek munkáját. Mindenképpen a pozitívumokat emeljük ki (ügyes mozdulatok, jó irányba mozdulások, figyelem, a kódok ügyes megfejtése, illetve szépen sikerült figura, egyéni megoldások, pontos, precíz munka). A gyerekek is értékeljék magukat és egymást, válasszanak legszebben sikerült állatot, mondják el, melyikben mi tetszik nekik a legjobban. Mondják el azt is, mi okozott nehézséget számukra (akár a kódfejtésnél, akár a modellek építése során), és hogy oldották meg végül is.

IV.4. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A 4. modulban a két gyermekcsoport közös foglalkozáson vesz részt a könyvtárban. Megismerik a mesét. Találós kérdések, játékos mozgásos feladatok közben bemutatják az előző foglalkozáson készített állataikat, majd meseolvasás, megbeszélés és az elkészített állatokkal a mese kissé átalakított dramatizálása - továbbgondolása zárja a foglalkozást.

IV.4.1. Tanulási feladat

A gyermekek a modul befejezése után:

- ismerjék Szutyjev: A gomba alatt c. meséjét,
- a mesében szereplő állatokat többféle ábrázolásban is ismerjék fel,
- a mozgásos játékok során fejlődjön téri tájékozódásuk és nagymozgásuk összerendezettsége,
- fejlődjön téri tájékozódásuk,
- fejlődjön szövegértésük, lényegkiemelő készségük és kifejezőkészségük,
- fejlődjenek inter- és intraperszonális kompetenciáik.

IV.4.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések:

- a két csoport közötti kapcsolatteremtés – az óvodásoknak személyes kapcsolat, motiváció az iskolával, az elsősöknek felelősségérzés, önbizalom
- a mese megismerése, szókincsbővítés, auditív emlékezet fejlesztése
- emberi értékek (önzetlenség, együttérzés) erősítése.

Feladatok, események részletes leírása:

- Gyors ismerkedős, „jégtörő” játék (10 perc)
Ebben a modulban az óvodás és elsős gyerekek közös csoportban vesznek részt. Fontos bevezetése a foglalkozásnak, hogy a gyerekek kicsit ismerkedjenek egymással, oldódjon a két csoport közötti elkülönülés, észrevétlenül jöjjön létre a keveredés.
A gyerekek körben állnak, a foglalkozásvezető tulajdonságokat mond, és az ilyen tulajdonsággal rendelkező gyerekeknek a megadott mozgást kell végrehajtaniuk.
Pl. „Lépjén előre kettőt, akinek kék a zoknija!”
„Cseréljen helyet a tőle jobbra állóval, aki szereti a csokit!” Stb.

- A mese megismerése (15 perc)

A gyerekek körben elhelyezkednek, lehetőleg minél kényelmesebben (párnákon, babzsákokon, kanapékon, ha erre nincs lehetőség, körben ülnek). A foglalkozásvezető felolvassa Szutyjev: A gomba alatt c. meséjét. (Lásd 1. melléklet.)

A mese meghallgatása után frontális formában megbeszélik a mesét:

- milyen idő volt, mi történik, amikor esik az eső, hogyan védekezünk ellene, melyik évszakban szokott gyakran esni az eső?
- összegyűjtik és felsorolják a mesében szereplő állatokat;
- megvitatják, hogyan viszonyultak egymáshoz az állatok (önzetlenség fontossága).

Fontos megbeszélni, hogy miért is férték el végül is a gomba alatt. Ezt a kérdést nyitva hagyja a mese.

Két válasz lehetséges és mindkettő fontos. A természettudományos magyarázat, hogy a gomba megnőtt az esőben. Lehet azonban az is a magyarázat, hogy az állatok önzetlensége tette lehetővé, hogy egyre többen férjenek be a gomba alá azzal, hogy összehúzták magukat, és helyet szorítottak az újonnan érkezőknek.

- Állatok bemutatkozása (15 perc)

A gyerekek körben állnak, kezükben az előző foglalkozáson készített állatkájukkal. A foglalkozásvezető sorban elmondja az alábbi (vagy más) találós kérdéseket, és azok a gyerekek, akiknek az adott állat van a kezükben, bemutatják „művüket” a többieknek.

Ezzel ki is alakulnak az egy óvodásból és egy elsőből álló párok.

Morzsat gyűjtögetünk, szorgalmasak vagyunk nagyon,
közeledve hozzánk – kérünk – ne tapossál agyon.

Kik vagyunk? (hangya)

Gyönyörűnek mondhat felnőtt s gyerek,
pedig a rút hernyó, amiből kikelek.

Ki vagyok? (pillangó)

Szürke színű a ruhám,
hosszú, vékony a farkincám.
Enném a sajtot reggelire, vacsorára,
csak a macska ne lesne rám napszámra!

Ki vagyok? (egér)

Fülem hosszú, bundám, cipőm selymes, szürke,
húsvétkor a gyerekek várnak nagyon, hogy jöjjenek.

Ki vagyok? (nyúl)

Csodás vörös a bundája,
csöndes, ravasz a járása,
kotorékban az otthona,
a tyúkudvar rikolt: ő nem koma!
Ki ő?

(róka)

Még hogy lépdeljen télen-nyáron,
ha ugrándoZHAT páros lábon?
Dehogy költözik el Délre,
inkább fürdik porban nyáron-télen.
Ki ő?

(veréb)

- Menekülés az eső elől (20 perc)
Első feladat: a mese dramatizálása. Jelöljünk ki egy helyet a könyvtárban, ami a gomba szerepét tölti be, ez lehet például egy nagy asztal. A foglalkozásvezető ismét felolvassa a mesét, és a gyerekek, amikor egy-egy állatka neve elhangzik, az elkészített papírállatkájukkal bebújnak oda.
A következő feladatban a dramatizálás mellett a téri tájékozódás is szerepet kap.
„Írjuk át a mesét! Az állatkák nem találtak gombát, ami alá elbújhattak volna az eső elől. Találjuk ki, ki hova bújjon!”
Az azonos állattal rendelkező (óvodás+iskolás) párok számára kijelölünk egy másik állatot. Ennek az állatnak kell rejtekhelyet keresniük a könyvtárban, majd irányt mutató utasításokkal (menj előre, a polc előtt fordulj balra, stb.) kell elirányítaniuk a rejtekhelyre.

IV.4.3. Értékelés

A modul végén értékeljük a csoport munkáját több szempont szerint. Ezek között szerepeljenek társas kompetenciák (pl. együttműködés, másik gyermek segítése), figyelem, jó emlékezet, ötletesség, stb.

Az értékelést olyan megerősítéssel zárjuk, ami az óvodások számára motiváló az iskolába lépéssel kapcsolatban, az elsősök számára pedig megerősítő, a már megszerzett tudásukra és iskolás mivoltukra vonatkozó visszacsatolás.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A program végére az alábbi eredmények várhatók:

- a könyvtár, mint ismeretforrás és időtöltésre kellemes közeg megismerése
- természettudományos ismeretek bővülése
- szókinccs bővülése
- auditív emlékezet fejlődése
- motorikus képességek fejlődése

- figyelemkoncentráció fejlődése
- téri orientáció fejlődése
- motiváció az iskolai tanulással, az iskolába lépéssel kapcsolatban
- önértékelés fejlődése
- együttműködés, társas kompetenciák fejlődése

VI. ESZKÖZLISTA

- Szutyjev: A gomba alatt című mesekönyve vagy a mese kinyomtatva
- erdők-mezők állatait (hangyát, lepke, egeret, verebet, nyulat, rókát, valamint gombákat) bemutató könyvek (mesekönyv, böngésző, ismertterjesztő stb.)
- 1 készlet Artec Blocks Dream és 2 iskolásonként 1 ArTec Abacusan Picurobot építőkészlet, ennek hiányában a kézműves tevékenység leírásában szereplő anyagok, eszközök
- kinyomtatott feladatlapok
- összehajtható kisasztalok, gyerekenként minimum 50 x 50 cm munkafelülettel.

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogiai_pszichologia_jegyzet_vodapedagogusoknak/94_iskolarets_g_kritriumai.html

VIII. MELLÉKLETEK

1. Szutyjev: A gomba alatt (mese)
2. Kivágható állatképek
3. Kódkártyák

A mellékletek http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas_oldalon_a_program_cime_re_kattintva_tolthetok_le.

**MESEFELDOLGOZÁS,
TÖRTÉNETMESÉLÉS,
SZÓKINCSFEJLESZTÉS**

Élő szóval az olvasásért – hagyományos népmesemondás a könyvtárban

Fejlesztő neve	Kovács Marianna (Százhalombatta)	
Célcsoport	Óvodás	Kisiskolás
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Mesefeldolgozás – mesealkotás	
	Szókincsfejlesztés – kommunikativitás erősítése – előadói készség elsajátítása	
	Olvasóvá nevelés támogatása	
A program időtartama	4 óra	2 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív munka Csoportmunka Páros munka	
Kipróbáló neve	Vóna Mária (Szeged)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célcsoportja az óvodás és az alsó tagozatos korosztály. A hagyományosan mesélt népmesék hallgatása közben a csoport tagjai ismerjék meg a mesék nyelvezetét, amely felkészíti őket más irodalmi műfajok befogadására. Legyenek képesek érdeklődő figyelemmel követni a mese cselekményét, hallgatni a mesemondót és egymást is. Erősödjenek meg beszédbátorságuk, váljanak ők is a mese részeseivé. Ismerjék meg a magyar nyelv kevésbé használt, elfeledett kifejezéseit, tájszavait. A mese feldolgozása után legyenek képesek a mesét újra elmondani. Az élő szóval előadott mesék keltsék fel bennük az írott történetek iránti vágyat.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális és állampolgári kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program két modulból áll. Tanácsos a modulok sorrendiségét tartani. Az első modul óvodásoknak szól, feldolgozása más felkészülést, módszereket igényel a foglalkozás vezetőjétől és a gyerekektől is. A második modul a meseválasztás nehezíti, alsókorú gyermekeknek ajánlott. A tündérmesék bonyolultabb szerkezetűek az állatmeséknél. (A tündérmesék jellemzőit lásd a 2. modulban.)

A kétórás modulok bontása úgy épül egymásra, hogy az első óra a mesemondásé, a második a mese játékos feldolgozásáé.

A modulokban szereplő mesék feldolgozása mintául szolgálhat további mesék feldolgozásához.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- Hagyományos könyvtári dokumentumok, digitális eszközök
- A foglalkozásokhoz játszóházi alapanyagok
 - Mappaszínház: egyszerű, fehér színű mappák, rajzeszközök, ollók, rajzlapok
 - Saját készítésű papírszínház: papírszínházi keret, rajzlapok vagy kartonlapok méretre vágva (27,5 x 37 cm), rajzeszközök
 - A szemléltető kártyákhoz: rajzpapír, olló, rajzeszközök

II.3. A program során alkalmazott módszerek

kooperatív munka, csoportmunka, páros munka

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Állati jó mesék!	2
2.	Tündérszép mesék	2

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Állati jó mesék

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Ahhoz, hogy bátran meséljünk „fejből”, feltétlen szükségünk van a népmese műfaji ismeretére. Mesei nyelvünk kialakításához ismernünk kell a magyar mesebázist.

IV.1.1. Tanulási feladat

Szövegértés, szövegalkotás, szókincsbővítés

A tanulók a hagyományosan mesélt mese hallgatása közben képesek lesznek:

- a mese szövegét, nyelvét megérteni;
- a mese meghallgatása után a mese cselekményét felidézni, történéseit visszamesélni, a mesék szövegét újra megalkotni;
- szókincsük a mesében többször elhangzott új szavakkal gazdagodik, tájszavak ismeretével bővül.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcelkitűzések:

Ahhoz, hogy a gyerekek eljussanak a könyvtárba, együttműködésre van szükségünk az óvodákkal, iskolákkal (alsó tagozat 1–2. osztály, óvoda-iskola átmenet). Keressük fel az intézmény vezetőjét. Beszéljünk arról, hogy ha a szülő nem könyvtárlátogató, olvasó ember, az intézmény kezében van a lehetőség, hogy a gyerekek irodalomszerető, könyvtárlátogató felnőtté váljanak. Erre ajánljuk a népmesés látogatásokat. Javasoljuk az együttműködés írásban rögzítését, amely tartalmazza a látogatások gyakoriságait, időtartamát. Javaslat: havonta egyszer, 2 óra időtartamban.

A felnőtt is mesehallgató: előzetesen állapodjunk meg a gyerekeket kísérő kollégával, hogy a mesemondás alatt ő is mesehallgatóként van jelen, a mesehallgatás alatt a gyerekekkel való foglalkozás a mi feladatunk.

Keressünk mesét! Legyünk óvatosak, ne a lerövidített, lebutított, agyoncsépelet meséket válasszuk, találjunk jó mesegyűjtéseket (lásd irodalomjegyzék).

A meseválasztásnál, a mese tartalmában és terjedelmében, mindig alkalmazkodjunk a gyerekek életkorához.

Készítsük elő a mesemondásunkat – A mesei nyelv elemei. Válasszunk számunkra szimpatikus mesekezdést és zárást. Ez akár örök érvényű is lehet minden foglalkozáson, segíti a hallgatóságunkat a beleélésbe. Többszöri elolvasás után jelöljük a mese szövegében azokat a részeket, amelyeket meg akarunk tanulni (mesei nyelv elemei, ismeretlen, kevésbé ismert szavak, mese a mesében).

A mesemondás interaktív: a mese mondója és hallgatói között állandó kapcsolat áll fenn. Engedjük a mesehallgatót beleszólni a mesébe, sőt, ha látjuk, hogy a figyelme elkalandozott, kérdezzünk. Minden kérdésre válaszoljunk, természetesen engedjük, hogy a mesei logika (bármilyen megtörténhet) itt is érvényesüljön. Nagyon fontos, hogy minden megszólalót türelmesen hallgassunk végig, saját magunk és a gyerekek is.

A mese kísérő elemei – Mese a mesében. A mesemondáson belül a megfelelő részekhez érve (pl. amikor a hős vándorol) megtaníthatunk a gyerekeknek egy-egy mondókát, éneket.

Ismeretlen, avagy kevésbé ismert szavakat magyarázhatunk el úgy, hogy nem lépünk ki a meséből. Utánozhatjuk a mesében szereplő állatok hangjait, eljátszhatunk különböző történeteket (pl. kopogás).

Készítsük elő a helyszínt: olyan teret válasszunk, ahol a mesemondás alatt csend van, nincs a látótérben mozgás, ami elvonja a gyerekek figyelmét. Magunknak készítsünk mesemondó helyet, ahonnan minden gyerek jól láthat bennünket. Készíthetünk kis meseszéket, de ne üljünk túl magasan, legyünk közel a gyerekekhez. A gyerekek számára terítsünk a padlóra plédeket, arra kerülnek majd a mese-párnák.

Bemutatkozás: mutatkozzunk be játékosan, mesésen. De mindenképpen mondjuk el a teljes nevünket, és azt, hogyan szólítsanak bennünket.

Mesehallgatási szabályok:

Mondjuk el, hogy Meseországba az jöhet velünk, aki ismeri annak törvényeit:

- Mindig egyvalaki beszél, és akkor ő a király, mindenki rá hallgat.
- Egymást külön mesével nem szórakoztatjuk, mert a mesemondó elhallgat, a mese kiszáll a fejéből, aztán várhatunk, mire visszarepül.
- A meséből „vicceskedéssel”, oda nem illő megjegyzésekkel csúfot nem üzünk, mert a mese megharagszik, és nem áruja el a végét.

A mesemondást beszélgetés vezet be a mesében szereplő állatokról, tárgyokról, emberekről, mesei történetekről.

A mesemondás után játszunk, mélyítsük el a mesei történeteket.

Könyvajánló: A foglalkozás előtt gyűjtsünk össze olyan könyveket, amelyek a mese tartalmához kapcsolódnak (szép- és szakirodalom). A foglalkozás a könyvek nézegetésével, kölcsönzésével zárul.

Feladatok, események részletes leírása:

Együttműködés: A csoportokat előzetes jelentkezés alapján fogadjuk. Ha az együttműködési megállapodás szerint a csoportok több alkalommal látogatják a könyvtárat, ezt előre is leegyeztethetjük (pl. minden hónap első hétfője).

Keressünk mesét: Kezdő mesehallgatónak állatmesét mesélhetünk. A farkas és a róka mesék fűzért alkotnak, amelyeket több alkalommal folytatásban, egymásra építve mesélhetünk.

Készítsük elő a mesemondásunkat:

Jelöljük meg a mese szövegében, amit meg szeretnénk tanulni:

- Mesei nyelv elemei: kék színnel jelölve (lásd a szövegben).
A mesei nyelvet folyamatosan tanítjuk a gyerekeknek. Eleinte szokatlan nekik, de mivel sokszor ismétlődik, nagyon hamar megszokják, megszeretik.
- Ismeretlen (kevésbé ismert) szavak: zöld színnel jelölve (lásd a szövegben)
A kevésbé ismert szavakhoz rokon értelmű kifejezéseket társítunk, avagy magyarázzuk a kifejezéseket. A gesztikuláció sokban segíti a megértést. (pl. együtt is estek bele egy nagy földbe ázott lyukba, verembe – kezünkkel mutatjuk a mélységet).
- A mese kísérelő elemei – Mese a mesében: barna színnel jelölve (lásd a szövegben).
Bővíti, közelebb hozza a mesét hallgatóihoz. Interaktív ismereteket ad át.
Például a *lakodalom* szó kapcsán a következő kérdéseket fogalmazhatjuk meg: *Vol-tatok már lakodalomban? Mi az a lakodalom? Miért tartanak az emberek lakodal-mat? Mit esznek, isznak az emberek a lakodalomban? Hogyan mulatnak?*
A beszélgetésnek teret kell adnunk, sok érdeklődést mondanak el ilyen alkalmak-kor. Általában van olyan gyermek, akinek vannak tapasztalatai, engednünk kell, hogy ezeket megossza társaival. A beszélgetés zárásaként magunk is meséljünk a témához kapcsolódó élményünkről. Ez személyessé teszi a beszélgetést, örülnek, ha beavatjuk őket életünk mozzanataiba, közelebb kerülünk egymáshoz.
- Ének: a mese adott részeihez érve megkérjük a farkasokat, a rókákat, hogy énekeljenek jó hangosan. A farkasok vonyítanak, a rókák magas, vinyogó hangot hallatnak.

Készítsük elő a helyszínt: leterítjük a plédeket, behúzzuk a rolókat, függönyöket. Ha külön helyünk van (pl. meseszek), azt is előkészítjük. A csoport megérkezésekor mindenki kezébe párnát adunk, majd elfoglalják helyüket a plédeken. Helyezkedjenek el kényelmesen, feküdni is szabad. A szabály az, hogy lássuk egymás szemét, és ha beszélnek, üljenek fel.

(Külön plédet helyezünk el az átváltozásnak, azaz a „kecskebukának”.)

Könyvajánló: A foglalkozás előtt gyűjtsünk össze olyan könyveket, amelyek a mese tartalmához, szereplőikhez kapcsolódnak (szép- és szakirodalmi művek).

Bemutatkozás: Bemutatkozásnál mondjuk el a teljes nevünket, és azt, hogyan szólítanak bennünket. Folytassuk azzal, hogy ma milyen mesehősnek érezzük magunkat. (pl. *Kovács Marianna vagyok, szólítsatok Mariann néniemnek. De én ma kicsit fáradt vagyok, így 300 éves boszorkánynak érzem magam.*)

Kérdezzük meg, hogy kecskebukáztak-e már életükben? Tudják-e mit jelent? Mondjuk el, ez erdélyi tájszó, bukfcencet jelent. Ma a kecskebukka segítségével mesehőssé változunk.

Egyenként jöjjenek az előkészített plédhez, mondják meg a keresztnevüket, kecskebukázzanak, majd mondják el, mivé változtak? Minden átváltozott hőst üdvözlünk Meseország könyvtárában, majd mondjuk el a mesehallgatás szabályait (lásd feljebb).

A mesemondást beszélgetés vezeti be:

Kérdezzünk, tréfálkozzunk a gyerekekkel: *Ki látott már élőben farkast és rókát? Milyen a színük? Hány lábuk van? Hány kezük? Hány fülük? Hány szemük? Hány foguk? (– Na, azt már én sem tudom!)*

Mutassunk az előkészített könyvekből a farkast és rókát is.

Kérjük, tegye fel a kezét, aki farkas szeretne lenni, utána az, aki róka. A kiválasztott állatokat le is rajzoljuk. Így könnyen megjegyzik, ki melyik állatot választotta, mondjuk el, hogy ez fontos, mert a mese alatt annak az állatnak a segítségére kell lennie, akit lerajzoltak.

Folytassuk a beszélgetést: *Van barátotok?*

A barátok álljanak egymás mellé, ha többen vannak, akkor többen alkossanak egy csoportot. Ügyeljünk arra, hogy senki ne maradjon barát nélkül. Ha valaki mégis egyedül maradt, kérdezzük meg, kivel szokott beszélgetni vagy találkozni iskolaidő után, vezessük oda a másik gyerekhez, gyerekekhez. Az összeállt csoportokat arra kérjük, keressenek olyan dolgokat, amik közösek bennük, pl. egy városban lagnak, van háziállatuk, van rajtuk azonos színű ruha, egyforma a szemük, hajuk színe. Öt perc egyeztetés után minden páros/csoport mondja el, milyen közös jellemzőket találtak. A beszélgetés folytatása még mindig csoportban történjen: *Szoktatok-e veszekedni?*

Minden csoport mondjon el egy-egy olyan helyzetet, amikor összevitatózkodtak, azt is kérdezzük meg, hogyan békültek ki.

Végül foglaljuk össze, hogy miről fogunk mesélni: *„Két barátról fogok nektek most mesélni, akik bizony sokat veszekedtek, civakodtak, de mindezek ellenére mindig barátok maradtak.”*

Lásd az 1. számú mellékletet:

A farkas és a róka (részletek)

Benedek Elek: Magyar mese- és mondavilág 2. kötet. A fekete kisasszony. Budapest, Téka könyvértékesítő, 1989. <http://mek.oszk.hu/04800/04865/04865.htm#19>

A foglalkozás második órájában készítsünk mappaszínházat.

Kiosztjuk a rajzeszközöket úgy, hogy mindenkinek jusson grafitceruza és négy gyerekre egy készlet színes ceruza. Mindenki kap egy mappát, amit egyedül rajzol meg. Elmondjuk, hogy a mappa belsejébe kerül a mese illusztrációja. Az illusztrációnak valamely mesei helyszínt kell ábrázolnia.

A két főszereplőt külön rajzlapra megrajzoljuk, kivágjuk, majd hurkapálcára ragasztjuk. Felhívjuk a gyerekek figyelmét, hogy a rajzok (hátterek) elkészítésén mindenki egyedül dolgozik, de a hurkapálcás bábok megalkotásánál dolgozzanak párban, segítsenek egymásnak. A mappaszínház elkészítése alatt legyünk folyamatosan a gyerekek között, ha valaki segítségre szorul, bíztassuk, segítsünk neki.

IV.1.3. Értékelés

Megkérjük a gyerekeket, hogy jöjjenek ki és mutassák be az általuk elkészített meserészletet. Kérdezzük meg, miért pont ezt az illusztrációt választották. Mindenkinek elmondjuk, hogy nekünk mi tetszik a munkájában.

Otthon vagy az óvodában/iskolában folytathatják a munkát azzal, hogy a mappa elejét is megrajzolják, majd ebbe gyűjthetik a rajzaikat.

Könyvajánló: A foglalkozás a témához kapcsolódó, előre kigyűjtött könyvek nézegetésével, esetleges kölcsönzésével zárul. Például:

- Kovács Ágnes: Icinke-picinke : Magyar népmesék óvodásoknak. Budapest, 1980
- A szállást kérő róka. Debrecen, 2006.
- Szabó Zsuzsanna: Ragadozók. Debrecen, 2003.

2. modul: Tündérszép mesék

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A tündérmese népmesekincsünk leggazdagabb műfaja. Tágabb értelemben így nevezik mindazokat a meséket, amelyek természetfeletti vagy emberfeletti tulajdonságokkal rendelkező hősök természetfeletti, mitikus cselekedeteiről szólnak. Az európai szakirodalomban tündérmesének nevezik azokat a meséket, amelyekben tényleges tündérek szerepelnek. Nálunk azonban ritkán találkozhatunk tündérekkel. Az itt feldolgozott mesében is a tizenkét hónap csodás elemként, emberfeletti tulajdonságokkal felruházva tündérvilágba vezeti hallgatóit.

IV.2.1. Tanulási feladat

Szövegértés, szövegalkotás, szókincsbővítés.

A tanulók a hagyományosan mesélt mese közben képesek lesznek:

- a mese szövegét, nyelvét megérteni;
- a mese meghallgatása után a mese cselekményét felidézni, történéseit visszamesélni, a mesék szövegét újrafogalmazni;
- szókincsük a mesében többször elhangzott új szavakkal gazdagodik, tájszavak ismeretével bővül.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések: a 2. modul rész célkitűzései azonosak az 1. modul célkitűzéseivel.

Feladatok, események részletes leírása:

- Együttműködés: A csoportokat előzetes jelentkezés alapján fogadjuk. Ha az együttműködési megállapodás szerint a csoportok több alkalommal látogatják a könyvtárat, ezt előre is leegyeztethetjük (pl. minden hónap első hétfője).
- Előkészítjük a mesehallgatás helyszínét: leterítjük a plédeket, behúzzuk a rolókat, függönyöket. Ha külön helyünk van (meseszek), azt is előkészítjük.
- Keressünk mesét: Alsó tagozatban mesélhetünk tündérmeséket. (A tündérmesék jellemzőit lásd feljebb). Először rövidebb meséket válasszunk. A magyar népmesék mellett mesélhetjük más népek meséit is.
- Készítsük el a csoportválasztáshoz a kártyákat. (Lásd lejjebb a csoportalkotásnál.)
- Készítsük elő a mesemondásunkat: jelöljük meg a mese szövegében, amit meg szeretnénk tanítani.
- Mesei nyelv elemei:
A mesei nyelvet folyamatosan tanítjuk a gyerekeknek. Eleinte szokatlan nekik, de mivel sokszor ismétlődik, nagyon hamar megszokják, megszeretik.
- Ismeretlen (kevésbé ismert) szavak
A kevésbé ismert szavakhoz rokon értelmű kifejezéseket társítunk, avagy magyarázzuk a kifejezéseket. A gesztikuláció sokban segíti a megértést.
- A mese kiegészítő elemei:
Bővíti, közelebb hozza a mesét hallgatóihoz. Interaktív, ismereteket ad át.
A feldolgozott mese lényeges szereplői a hónapok, vagyis az évszakok, ebben az esetben az évszakok (hónapok) jó és rossz tulajdonságait elmondhatjuk a gyerekekkel.

- Készítsük elő a helyszínt: leterítjük a plédeket, behúzzuk a rolókat, függönyöket. Ha külön helyünk van (meseszék), azt is előkészítjük. A csoport megérkezésekor mindenki kezébe párnát adunk, majd elfoglalják helyüket a plédeken. Helyezkedjenek el kényelmesen, feküdni is szabad. A szabály az, hogy lássuk egymás szemét, és ha beszélnek, üljenek fel.
- Könyvajánló: A foglalkozás előtt gyűjtünk össze olyan könyveket, amelyek a mese tartalmához, szereplőihöz kapcsolódnak (szép- és szakirodalmi művek).

Bemutatkozás:

Bemutatkozásnál mondjuk el a teljes nevünket, és azt, hogy szólítsanak bennünket. (pl. *Kovács Marianna a becsületes nevem, szólítsatok Mariann néniem.*)

A mesemondást beszélgetés vezeti be: *„Mondok egy találós kérdést. Találjátok ki, mi ez?”*

*„Négy gyermeke az esztendőnek,
Kik egymástól nagyon különbözőek,
Ha egyik jön, a másik költözik,
Az emberfia hozzájuk öltözik.”*
(évszakok)

„Ismeritek ezt a mondókát? Mondjuk együtt úgy, hogy aki abban a hónapban született, amit éppen mondunk, álljon fel.”

*„Január elől jár,
A nyomában február.
Március szántóvető,
Április nevetető.
Május szépen zöldellő,
Június nevelő.
Július érlelő,
Augusztus csépelő.
Szeptember gyümölcsöző,
Október borozó.
November télelő,
December pihenő.”*

Csoportalkotás:

A négy évszakhhoz 8 db kártyát készítünk, amelyeken az adott évszakra jellemző dolgok szerepelnek. Ha ügyes kezűek vagyunk, magunk is megrajzolhatjuk. Ha módunkban áll, az internetről is nyomtathatjuk a képeket.

Ezen kívül rajzoljunk négy, az évszakoknak megfelelő tájképet (lásd 2. számú melléklet).

ŐSZ	TÉL	TAVASZ	NYÁR
1. sárga falevél	1. hópihe	1. tulipán	1. Nap
2. szőlőfürt	2. hóember	2. virágzó fa	2. napernyő
3. tők	3. kopasz fa	3. eper	3. strandlabda
4. sündisznó almával	4. karácsonyfa	4. hóvirág	4. vitorlás hajó
5. vadgesztenye	5. madáretető	5. hímes tojás	5. dinnyeszelet
6. makk	6. kemence	6. gólya	6. napszemüveg
7. őszi fa	7. szánkó	7. ibolya	7. szalmakalap
8. körte	8. sál	8. jácint	8. rózsza

A tájképeket négy egymástól kissé távolabb eső helyre rakjuk. A gyerekek a rajzzal lefelé fordított kártyákból választanak, majd miután megnézték a kártyáikat, megkérjük őket, mindenki keresse meg azt a tájképet, ahova a kártyája tartozik.

Ha valaki bizonytalan rávezető kérdésekkel segítünk neki. (pl. Mikor süt nagyon a nap? Mikor esik a hó? Mikor van otthon karácsonyfa?)

Amikor megvan a négy csoport, arra kérjük a csoportokat, váljanak ketté: négyen beszéljék meg, hogy mi a jó, mit szeretnek abban az évszakban, négyen pedig azt, hogy mi a rossz, mit nem szeretnek benne? 5 perc után minden csoportot meghallgatunk. Zárásként elmondjuk, hogy bizony így van ez, minden jóban van valami rossz, és minden rosszban van jó is.

Foglaljuk össze miről fogunk mesélni: „No, ma ezekről a hónapokról fogok nektek mesélni.”

Lásd a 3. számú mellékletet: A tizenkét hónap

<http://www.vaskorgreta.hu/blog/a-honap-meseje-augusztus-a-tizenket-honap.html>

A foglalkozás második órájában készítsünk saját papírszínházat

Párokat alkotunk, akik egy képet közösen készítenek el. Maradhatnak párban akik előzőleg a kártyajátéknál együtt dolgoztak, de kitalálhatunk más párválasztó játékot is.

Például:

Párválasztás: Születési évszak szerint alkossunk csoportokat.

Az évszakok váljanak hónapokra.

A hónapok 15-e előtti és utáni születésükre stb.

Kiosztjuk az előkészített rajzlapokat, amelynek mérete megegyezik a papírszínházban használt lapok mértével (27,5 x 37 cm). A lapokat (hátoldalukat) számozzuk be, így

lehet követni az illusztráció témáját és sorrendjét, valamint segít a mese összerendezésében.

- Mesekezdés (pl. Az Óperenciás tengeren is túl) (1)
- Szegény asszony és az öt gyereke (2)
- Gazdag asszony és a gyerekei (3)
- A szegény asszony vándorol az éjszakában (4)
- A tizenkét hónap közül: március, április, május (5)
- A tizenkét hónap közül: június, július, augusztus (6)
- A tizenkét hónap közül: szeptember, október, november (7)
- A tizenkét hónap közül: december január, február (8)
- A szegény asszony kiborítja az aranyat (9)
- Találkozik a szegény asszony és a gazdag asszony (10)
- A gazdag asszony találkozik a tizenkét hónappal (11)
- Betegségeket osztó szeptember, október, november (12)
- Fagyos, „csúnya” december, január, február (13)
- Szeles, hideg március, április, május (14)
- Kibírhatatlanul forró június, július, augusztus (16)
- Gazdag asszony kiönti a korsó tartalmát (17)

Ha nem áll rendelkezésünkre papírszínházi keret, eltekinthetünk tőle, tarthatjuk a lapokat a kezünkben a mesélés alatt.

IV.2.3. Értékelés

A mesét az illusztrációk segítségével együtt újra meséljük. Először vegyük szemügyre a gyermek által készített rajzot. Röviden mondjuk el, mit látunk. (pl. látom, ez egy erdő, szép nagy fák vannak benne.) Kérjük meg, hogy mesélje el, mi történik a rajzán? Kezdetben rövidebb szövegrészletet próbáljunk meséltetni. Ha szükséges, segítsük a mesemondást irányító kérdésekkel, pl. Hová megy éppen? Mit mond neki? Az esetleges hibás kifejezéseket, mondatalkotást megismételt mintaadással javítsuk.

A mesealkotás alatt is szoktassuk a gyerekeket a mesehallgató szerepre, a kulturált viselkedésre, a türelmes figyelemre.

A közös mesélés során együtt szöhetjük a mesét. A különböző információs úton érkező benyomások gyakorlása ösztönzi a gyermekeket az irodalmi kifejezések, mesei fordulatok használatára. Mozgósítja a beszéd- és metakommunikációs képzeletet, segíti a beszédpartnerhez való alkalmazkodást.

Könyvajánló: A foglalkozás a témához kapcsolódó, előre kigyűjtött könyvek nézegetésével, esetleges kölcsönzésével zárul.

Például:

- Kiskondás és más mesék. Debrecen, 2009.
- Rave, Friederike: Évszakok, 2012.
- Weinhold, Angela: Fedezd fel az erdőt. Budapest, 2015.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A népmesék hallgatása

- fejleszti a nyelvi, nyelvtani tudást, fogalmazási képességet, a szókincset;
- empátiára nevel, embertársaink megértését támogatja.
- a verses mondókák, formulamesék, énekbetétek által segítik a zenei intelligencia fejlődését;
- az önismeretet, az érzelmekhez való (vissza) kapcsolódást segíti;
- a matematikai tudást, az absztrakt gondolkodás képességét is elősegíti;
- a téri, térbeli vizuális információk észlelését, tájékozódási képességet fejleszti;
- a természethez való viszonyukat erősíti;
- az érzelmi intelligenciát fejleszti.

A közös mesélés ösztönzi a gyermekeket az irodalmi kifejezések, mesei fordulatok használatára. Mozgósítja a beszéd- és metakommunikációs képzeletet, segíti a beszédpartnerhez való alkalmazkodást. Választékos szó- és kifejezés-használatra ösztönöz, erősíti a beszédbátorságot, összefüggő folyamatos beszédre szoktat, feloldja a beszédgátlást, és jótékonyan hat az emberi kapcsolatokra. Megalapozza az esztétikai érzékenységet, az olvasóvá válást.

VI. ESZKÖZLISTA

- eszközigény a meséléshez: plédék (3-4 gyerek fér el kényelmesen egy pléden), párnák (ahány gyermek van egy csoportban)
- mappaszínház: Egyszerű, fehér színű papírmappák, rajzeszközök, ollók, rajzlapok, hurkapálcák
- saját készítésű papírszínház: papírszínházi keret (nem feltétlenül szükséges), rajzlapok vagy kartonlapok méretre vágva (27,5 x 37 cm), rajzeszközök
- a szemléltető kártyákhoz: papír, olló, rajzeszközök

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. A farkas és a róka (részletek)
2. A csoportválasztáshoz tartozó kártyák mintái
3. A tizenkét hónap (mese)

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Komplex művészeti nevelés és szövegértés- fejlesztés papírszínházzal

Fejlesztő neve	Bartalus Boglárka (Szentendre)			
Célcsoport	Kisiskolás	3-4.osztály	Tini	5-6. osztály
Résztevők száma	10–15 fő			
Főbb célok	Komplex művészeti nevelés			
	Személyiségfejlesztés			
	Szövegértő és kommunikációs képesség fejlesztése			
A program időtartama	2,5 óra		2 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés			
A program során alkalmazott módszerek	Kreatív munka Kooperatív munka Egyéni munka Csoportmunka			
Kipróbáló neve	Suller Ildikó (Tatabánya)			

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A komplex művészeti nevelés egyszerre több művészeti ágat (zene, képzőművészet, tánc, dráma, irodalom, építészet stb.) egyidejűleg felhasználva alakítja a személyiséget, és ad lehetőséget az önkifejezésre. Elsősorban gondolatok, érzések művészi közlése, amiben a művészeti ágak kifejezési nyelve együtt jelenik meg. A sokféle fejlesztési tevékenység eredményeképpen minőségileg új hatás elérése a cél.

A művészeti tevékenységformákkal való találkozás révén a gyermekekben kialakul a művészettel való együttélés, a befogadáshoz szükséges belső figyelem és érzékenység. A különböző művészeti ágak és műfajok jelen vannak a magyar oktatásban, de különálló tantárgyakként; a különböző tantárgyak tananyagait a pedagógusok között általában nehéz összehangolni, a témabeli átfedések időbeli eltolódással jelennek meg. Egy papírszínház-mese alkalmas lehet arra, hogy hidat építsen a különböző tantárgyak, szaktanárok, pedagógusok és a könyvtárosok közé, és megteremtheti az alapját az együttműködésnek. A papírszínház, ami önmagában integratív eszköz (zene, kép, rajz, szöveg), izgalmas lehetőségeket kínál a különböző területek összekapcsolására.

Egy papírszínházi mese köré szerveződő foglalkozássorozat több nézőpontból tudja megközelíteni az adott művet, egyszerre fejleszti a vizuális, verbális, manuális, auditív és előadói képességeket, így egy komplex és sokoldalú eszköz áll rendelkezésünkre.

Az alábbi programban a művészeti nevelés három funkcióját szeretném kiemelni és fejleszteni a zene, a vizualitás és a szöveg segítségével; egyetlen papírszínházi történet (A nagy hullám) feldolgozásán keresztül szeretném érzékeltetni ennek a módszernek a személyiségfejlesztő hatását, a figyelem összpontosításának gyakorlását és legfőképpen a kreatív fantázia felszínre hozását.

Fontos célja a foglalkozássorozatnak a különböző művészeti ágakban való tevékenykedtetés, magának az alkotói tevékenységnek a megszerettetése, saját élmény kifejezése művészi eszközökkel (zene, rajz, elmélyült beszélgetés), és a mindezekon keresztül történő megértés.

A foglalkozásokat az alsó tagozat felsőbb évfolyamain (3-4. osztály) és a felső tagozat 5-6. évfolyamaiban ajánlanám kipróbálni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez a korosztály még nem rendelkezik előítélettel például a klasszikus zene iránt. Nyitottak, befogadók, szívesen ismerkednek különböző műfajokkal, könnyen felkelthető az érdeklődésük új területek iránt. A befogadói kompetenciák tudatosan megtervezett fejlesztésével, a kreatív zenehallgatással, vizuális élményekkel és ezek ötvözésével segíthetjük hozzá a gyerekeket ahhoz, hogy örömet tapasztaljanak meg a művészeti alkotások befogadása közben. Így érhetjük el, hogy nyitottak maradjanak és ízlésük fejlődjön.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejező képesség
- anyanyelvi kommunikáció

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program három modulból áll, a modulok egymásra épülnek, ezért célszerű, hogy ugyanazok a gyerekek vegyenek részt a foglalkozásokon. Bele lehet illeszteni akár egy hosszabb, fél illetve egy éven át tartó olvasóköri folyamatába is. A foglalkozássorozat egyetlen papírszínházi történet köré épül, és azt különböző szempontokból dolgozza fel. A különböző művészeti ágak – zeneművészet, irodalom, képzőművészet – segítségével próbálja a gyerekekhez közelebb hozni, illetve a gyerekek érdeklődését és

figyelmét felkelteni az adott művészeti ág iránt. Célunk továbbá megvilágítani a körülöttük és bennük lévő világ művészi feldolgozásának összefüggéseit, átjárhatóságait, és ezáltal megteremteni bennük a harmóniára és alkotásra való vágyat.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- papírszínházi fakeret
- A nagy hullám című papírszínházi mese (Véronique Massenet: A Nagy hullám, ill.: Bruno Pilorget, ford.: Szabó T. Anna, 2017. Csimota.)
- laptop zenelejátszásra és kivetítésre, projektor
- papír, festék, pasztellkréta, színes papírok kollázs készítéséhez, színes ceruza
- flipchart tábla
- post-it

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kreatív munka, egyéni munka, csoportmunka, beszélgetés, kooperatív munka.

A papírszínház a mesekönyveket mintegy színházzá alakítja. A fakeretben mozgatható nagyméretű lapok segítségével a mesélő, a gyerekekkel szembefordulva, a lapok mozgatásával, az ebből eredő játékkal és ennek drámai hatásával igazi színházi élménnyé változtatja a hagyományos meseolvasást. E technika segítségével mindenki által jól láthatóvá válnak a képek, a figyelem egyszerre tud az illusztrációkra és a mese szövegére irányulni, a mesélő pedig a lapok hátulján olvasható szöveget kellő hatással tudja előadni közönségének. Nem szükséges többé az olvasás megszakítása, a könyv körbeadogatása, minden hallgató egyszerre élvezheti a mese szövegét és a hozzá készített illusztrációkat. Pedagógiai foglalkoztató eszközként is igen jól működik a színház, hiszen a gyerekek által is bővíthető, egyszerűen elkészíthető egy-egy mese házi verziója saját illusztrációkkal, melyet azután a keretbe csúsztatva könnyedén fel lehet használni a további közös olvasásokhoz.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	A csend zenéje	1
2.	Tengertánc	1
3.	Változás az állandóságban	1

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: A csend zenéje

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 60 perc

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A foglalkozásokat 10–15 fős csoportokkal ideális elvégezni. Osztályoknak érdemes csoportbontásban megtartani.

IV.1.1. Tanulási feladat

A program során nem a hagyományos értelemben vett tudásátadás, hanem elsősorban a gyerekekben meglévő alkotó fantázia előhívása és megtartása történik, miközben értékes művészeti alkotásokkal ismertetjük meg őket. Fontos szempont az élményszerűség, a játékos, asszociációt serkentő alkotótevékenység. A felismerés, felfedezés, összehasonlítás képességének mozgósítása és fejlesztése. Az önkifejezés és az emocionális élmények feldolgozása – az életkori sajátosságok figyelembevételével – a zene, a képzőművészet és a papírszínház segítségével. Fontos feladatunk, hogy a gyerekek megtapasztalják a művészetek szépségét, a művészi alkotások létrehozásának és befogadásának örömeit. A foglalkozások anyaga segítséget nyújt ahhoz, hogy a résztvevők nyitottá és képessé váljanak befogadni mások alkotásait, gondolatait. Az egyes foglalkozásokhoz tudatosan válogattam olyan zenét is, amivel a gyerekek az iskolai órákon nem találkoznak.

A gyerekek a tanulási feladatok elvégzése után képesek lesznek:

- belső figyelemre;
- érzések, gondolatok megfogalmazására;
- értő zenehallgatásra;
- kép/illusztráció értelmezésére;
- összefüggő történet mesélésére közösen.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- A hang velejárója a csend. Ismerkedés a csenddel, a körülöttünk/bennünk lévő világ hangjainak tudatosítása.
- Koncentrációs képesség, célzott figyelem, összpontosítás fejlesztése.

- A zene és a kép kapcsán születő érzések és gondolatok megfogalmazása. Zenei fantázia bátorítása. Történetalkotás közös munkával. Vizualitás és verbalitás együttes fejlesztése.
- Érzelmi érzékenység fejlesztése. Egymásra figyelés, egymás véleményének meghallgatása, tudásuk, gondolataik másokkal való megosztása. Szóbeli kifejezés fejlesztése.
- Vizuális és anyanyelvi kultúra fejlesztése.

Feladatok, események részletes leírása:

Zene: John Cage: In a landscape (4. melléklet/1)

A gyerekek érkezésekor a foglalkozások megkezdése előtt zene szól, egészen addig, amíg elhelyezkednek.

1. Ráhangolódás

Beszélgetés:

- *Hogyan ébredtetek? Idézzétek fel azokat a hangokat, amiket ébredéskor először hallottatok. Aki ugyanazt hallotta, kézfelemeléssel jelezze.*
- *Csoportosítsuk a felidézett hangokat a következők szerint: halk-hangos, rövid-hosszú, magas-mély, kellemes-kellemetlen. A hallott hangokat a foglalkozásvezető vagy a gyerekek felírják post-itekre, és ezeket a táblára felrajzolt különböző hangdobozokra ragasztják.*
- *Szoktatok-e csendben lenni? Mikor? Szerettek-e csendben lenni? Ki szeret csendben lenni? ...az üljön az egyik oldalra... Ki nem szeret csendben lenni? ... az üljön a másik oldalra. Milyen csendek vannak az életetekben? Hol lehet csendben lenni? Hogy lehet megteremteni a csendet?*

Próbáljuk ki! Csukjátok be a szemeteket és hallgassunk!

- *Milyen kívülről érkező hangokat hallottál? Milyen belső hangokat hallottál?*
- *Figyeld meg a légzésedet: egyforma hosszú-e a be- és kilégzés időtartama, van-e közte szünet, milyen a tempója, milyen hangot adunk ki légzéskor?*
- *Figyeld meg a szívdobogásodat, tedd a kezed oda, ahol a szíved van. Van-e hangja? Ujjatokkal a térdeteken üssétek a szívdobogásotok ritmusát.*

2. Jelentésteremtés

Hallgassunk meg egy zenerészletet!

Zene: Ravel: Une barque sur l'océan (4. melléklet /2)

Beszélgetés:

- *Milyen érzést vált ki benned?*
- *Mi jut eszetekbe róla?*

- *Hol lehetünk?*
- *Mit szeretne elmesélni?*
- *Tudnátok-e címet adni neki?*

Csoportalakítás kottajel képekkel (1. melléklet): 5 x 3 fős csapatok.

Kitesszük sorban a papírszínház képeit a földre. A gyerekek járják körbe, nézzék meg alaposan a képeket. Beszélgetés a képekről:

- *Milyen színek dominálnak a képeken?*
- *Mi az, ami mindegyik képen megjelenik?*
- *Hol játszódhat a történet? Milyen évszakban?*
- *Melyik képek fejeznek ki nyugalmat, félelmet, veszélyt? Hogyan?*

Feladat:

Mondjuk el, hogy a képek egy történetet mesélnek el. A gyerekek feladata az lesz, hogy a képekhez történetet találjanak ki. Minden csapat kap két képet, egy csapat hármat (mert 11 db kép van), és segítségül egy kis kártyán szavakat (2. melléklet), amik szerepelhetnek a szövegben. Az első csapat hangosan, szóban elkezd mondani a történetet, a többiek figyelnek, majd a következő csapat folytatja a megkezdett mese szerint a történetet, és így tovább. A foglalkozásvezető írja a hallottakat.

Végül egy önként jelentkező a képekkel együtt felolvassa vagy emlékezetből elmeséli az általuk kitalált történetet.

Adjatok címet a történetnek!

IV.1.3. Értékelés

Minden modul értékelésének része a diákok felől érkező visszajelzések. Egy zárókörben irányított kérdések nyomán mondják el, milyen ismereteket szereztek, mi volt újdonság számukra, mi tetszett nekik a legjobban, és próbálják meg körülírni, hogy a foglalkozás során melyik rész vagy feladat milyen érzelmi hatást váltott ki bennük. Fontos, hogy minden alkalom végén legyen lehetőség az élmények verbalizására, hogy ezek ne törölődjenek.

Táblára írjuk fel a véleményeket, a MEGLEPŐ, ÉRDEKES, ÚJDONSÁG címek alá csoportosítva.

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 60 perc

IV.2.1. Tanulási feladat

A gyerekek a tanulási feladatok elvégzése után képesek lesznek:

- képzettársításra (kép, zene, szöveg),
- kifejezni érzéseiket szóban és alkotásban,
- értő zenehallgatásra, a zene kreatív felhasználására.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcélkitűzések:

- A ritmus fogalmának bevezetése, természetes és mesterséges ritmusok felismerése zenében, versben, képen.
- A mindennapi életben rejlő zeneiség felfedezése.
- Zene a képen. Képzettársítás: zene és vizualitás, a zene kivetítése a képekre.
- Zenebefogadás, zenére való figyelés fejlesztése, érzések, gondolatok megfogalmazása.
- Önismeret-fejlesztés.
- Saját alkotás. Lelkiállapot, érzések vizuális kifejezése.

Feladatok, események részletes leírása:

Zene: Ravel: Jeux d'eau (4. melléklet/3)

1. Ráhangolódás:

„Jut eszembe” asszociációs játék (egymásnak puha labdát dobnak): mi jut eszetekbe a kék színről? Nekem a kék színről a víz jut eszembe, nekem a vízről a tenger jut eszembe, nekem a tengerről... és így tovább...

2. Jelentéstartalom

2.1. A ritmus

Weöres Sándor Tengermozgás című versének meghallgatása.

A hullámok, a hullámok, tenger-habból hegy meg árok,
fodrosulnak a hullámok, a hullámok, mint az álmok,
part-szegélyről visszahullnak a hullámok, a hullámok.

- *Hogyan rajzolnátok le a verset? Rajzok, ötletek a táblára vagy mindenki külön papírra. Használjátok színeket is!*
- *Hogyan jelenik meg a versben vizuálisan és zeneileg a hullámvonal?*
- Felrajzolni a táblára különböző sűrűségű, méretű hullámvonalakat.

Beszélgetés:

- *Mi váltakozik, mi ismétlődik?*
- *Mihez hasonlítanak a lerajzolt hullámok?*
- *A zenében melyik hullámvonal fejezné ki a lassabb, a gyorsabb, a hangosabb, a halkabb dallamokat?*
- *Melyik megnyugtató, melyik félelmet keltő?*

Feladat:

Képeket kapnak, válogassák ki azokat, amelyeken ritmust vélnek felfedezni. (3. melléklet)

Beszélgetés: *Mi adja a ritmust a képeken?* (motívumok, vonalak, színek, formák)

Mondjatok még példákat látható és hallható ritmusokra a mindennapi életből!

Járás, nappalok és éjszakák váltakozása, évszakok váltakozása, házon az ablakok, egy oszlop, út mentén a fák, óra ketyegése, biciklizés, szívdobogás, légzés.

2.2. Kép és zene

A papírszínház képeit kitesszük a földre.

Feladat:

Zenerészleteket fognak hallani, és azokat kell társítani egy-egy képhez, amiről úgy érzik, hogy ahhoz illik, arról szól, stb. Az 1-2 perces zenerészleteket (4. melléklet) egyenként hallgatjuk meg és beszélgetünk róluk. Próbálják megindokolni zeneválasztásaikat.

Javasolt és felhasználható zenék a 4. mellékletben: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Feladat:

Kapjanak a gyerekek papírt, ceruzát. Miközben hallgatják a részleteket, kérjük meg őket, hogy a papírra írják le egy-egy szóban:

Milyen szín jut eszükbe? Milyen évszak? Milyen időjárás? Süt a nap, felhős az ég, viharos vagy szeles? Milyen képeket látott lelki szemei előtt a zene hallgatása közben? Szomorú-e vagy vidám a zene? Megnyugtató vagy felkavaró?

Ha valaki nem szavakkal szeretné kifejezni, lehet ábrát rajzolni. Mindenképpen csak pár szóra vagy egy ábrára van idő a rövid zenei részletek miatt.

Hogyan fejezi ki a zene a félelmet keltő érzéseket, a vihart, a hullámok mozgását, a békét, a nyugalmat, a csöndet? (hangerő, dinamika, tempó, ritmus, hangszer)

2.3. Saját alkotás

A gyerekek készítsék el az általuk választott technikával (pasztellkréta, festés, kollázs) a saját tengerüket. Az alkotás alatt a nekik tetsző zenerészleteket újra lejátszhatjuk.

IV.2.3. Értékelés

Ez alkalommal is használhatjuk tanulói visszajelzéseként a táblára felírt címszavakat: MEGLEPŐ, ÉRDEKES, ÚJDONSÁG. Meséljék el a foglalkozás közben megélt élményeiket.

A gyerekek mutassák be alkotásaikat. Beszéljünk a kész művekről. Mindenki a saját szándékairól, és arról, hogyan sikerült azt megvalósítani. Festési-rajzolási képesség természetesen nem szempont. Nagyobbaknál esetleg a többiek is elmondhatják, nekik mit üzen a kép. Semmiképpen sem véleményt vagy értékítéletet várunk.

3. modul: Változás az állandóságban

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 60 perc

IV.3.1. Tanulási feladat

A gyerekek a tanulási feladatok elvégzése után képesek lesznek:

- kifejezni érzéseiket alternatív módon,
- jellemezni a másikat asszociatív módon,
- empátiás figyelemre,
- irodalmi szöveget és illusztrációt értelmezni.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- A gyerekek váljanak nyitottá, akarják a másikat megérteni és megismerni. Tudatosodjon bennük a többiek érzéseinek, véleményeinek, gondolatainak fontossága és különbözősége;
- Önmaguk megismerésének segítése a történet szereplői által;
- Hokusjai (A nagy hullám papírszínházi mese alkotója) bemutatása. Betekintés egy másik kultúrába;
- Papírszínház: a hallgatás és megfigyelés tapasztalása. Az illusztráció kapcsolata a szöveggel;

- Irodalmi alkotásban magatartásformák, érzelmek megfigyelése;
- Szövegelemző és értelmező együtt gondolkodás, saját gondolatok kifejtése, az érzelmi tartalmak átélésének segítése.

Feladatok, események részletes leírása:

Zene: japán népdal (4. melléklet/4)

1. Ráhangolódás

1.1. *Hogyan érzed magad?*

Egy maga választott tárggyal (kavics, bot) és/vagy tapssal, csettintéssel dobbantással játssza el, hogy érzi magát.

1.2. Mindenki a maga mellett ülöt, majd saját magát is jellemezze a következők szerint:

ő/én valamilyen szín, évszak, időjárás, bútor, napszak, ruhadarab, hely vagy étel (ezeket fel lehet írni a gyerekeknek a táblára, hogy tudják miből lehet választani).

2. Jelentésteremtés

2.1. Prezentáció:

Japánról egy rövid bemutató (5. melléklet), hol játszódik az eddig előkészített történet, és mi ihlette. Hokusai bemutatása röviden. A prezentáció bemutatása előtt újra megszólal a foglalkozás elején elhangzó japán népdal. Az első kérdés erre vonatkozik: *Hol járhatunk? Melyik ország zenéjét hallod?*

2.2. A nagy hullám című papírszínházi mese felolvasása a foglalkozásvezető által (a 6-os oldalon található kérdéseket kihagynám, nem olvasnám fel, utána ezekről a kérdésekről lehetne beszélgetni).

2.3. Beszélgetés:

- Történt már veletek olyan, hogy valami után vágyakoztok, és egyszer csak teljesül?
- Szoktatok egyedül elvonulni valahova, és csak gondolkodni? Hova? Mik jutnak ilyenkor az eszetekbe?
- Szerintetek min gondolkozhatott a kisfiú a fán ülve?
- Miben különbözött a kisfiú a többi gyerektől?
- Hogyan került a házaspárhoz a kisfiú?
- Miért az óceánból?
- Kik a szülei?
- Szeretik őt? Honnan tudjuk?
- Hogy érzed magad, amikor úgy érzed, hogy szeretnek?
- Hogy érzi magát a kisfiú?
- Miben segített neki a hal? Miért változott át a hal sárkánnyá?

- Félelmetes volt a sárkány?
- Mitől félt/ijedt meg a kisfiú?
- Mi történt a kisfiúval a hallal való találkozása után?
- Emlékeztetek vissza a saját történetekre, vannak-e hasonlóságok?

2.4. Játék:

Játsszuk el a szél és az óceán hangját, mozgását:

Válasszatok egy hangot ezek közül: s, sz, f, h... , majd a saját kilégzések ritmusában adjátok ki a hangot egymás után ötször/tízszer. Álljatok körbe, fogjátok meg egymás kezét, és kezeteiket felváltva emelgetve utánozzátok a hullám mozgását. Ha a kettőt egyszerre csinálja mindenki, létrejön a szél és hullámok kórusa.

2.5. A foglalkozássorozat lezárása:

Csukjátok be a szemeket és képzeletben emelkedjétek fel a magasba, nézzetek le a történet bármelyik, számotokra kedves helyszínére. Mit láttok, milyen színeket, milyen hangokat hallotok, milyen illatot éreztek? Aki szeretné, továbbra is csukva tartva a szemét, mesélje el mit lát.

Visszatérés: dörzsöljétek össze a tenyereket, simítsátok végig az arcotokat és lassan nyissátok ki a szemeket.

IV.3.3. Értékelés

Immár harmadszorra is visszatérhetünk a táblán megosztott élményekhez hozzáírva a jelenlegi foglalkozáson megéltétekkel, és összegezzük azokat.

A program végén szánjunk időt az eredmények számbavételére, amennyiben osztályok jöttek, érdemes az osztályfőnökkel vagy a pedagógussal közösen értékelni, az eredményeket és a tanulságokat megbeszélni.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A három modul együttes eredményeként a gyerekek érzelmi érzékenysége, belső és empátikus figyelme fejlődik. Mindezek mellett az intuíció, a képzelet fejlesztése, a figyelem összpontosítása és az összefüggések meglátása is megvalósulhat a kreatív feladatoknál. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztésének területén bővül a gyerekek szókinccse, fejlődik a szóbeli kapcsolatteremtési képessége és a szövegértése. A papírszínház-történet több oldalról való megközelítése gazdagítja a fantáziát. A zeneértés elősegítése játékosan, asszociatív módon történik.

A vizuális kultúra fejlesztése a képek kompozíciós elemeinek felfedezésére és a hatás elérésének mikéntjére épül.

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése a többi művészeti ággal karöltve jön létre, vagyis azok szoros összefüggésére mutat rá. A célom az, hogy a gyerekek maradjanak nyitottak a művészeti jelenségek befogadása iránt, és ezáltal gazdagodjanak érzelmeik.

A művészetekkel való kapcsolat növeli az egyén én-erejét, önbecsülését, önbizalmát, örömkészségét, személyes kapcsolatainak minőségét.

A foglalkozás-sorozaton és hasonló művészeti órákon szerzett tapasztalatokat és képességeket majd az élet egyéb területeire is át lehet vinni. A kreativitás egyfajta készenléti állapot, amely a különböző helyzetekben, az élet különböző területein képes találékonyan megoldani feladatát.

VI. ESZKÖZLISTA

- papírszínházi fakeret
- A nagy hullám című papírszínházi mese
- laptop zene lejátszására és kivetítésre, projektor
- papír, festék, pasztellkréta, színes ceruza
- színes papírok kollázkészítéshez
- post-it
- flipchart tábla

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Kottajel képek
2. Szókártyák
3. Képek
4. Zenerészletek listája elérhetőséggel
5. A foglalkozáshoz tartozó prezentáció

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Lengemesék

Fejlesztő neve	Kulcsár Marianna	
Célcsoport	Kisiskolás	1-2. osztály
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Kortárs irodalom népszerűsítése	
	Szókincs- és kifejezőképesség fejlesztés	
	Tanulás támogatás	
A program időtartama	4 óra	2 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Frontális módszer Drámapedagógiai módszerek Egyéni feladatmegoldás Páros munka Csoportmunka	
Kipróbáló neve	Székácsné Tálás Gabriella, Molnárné Moravszki Mária (Martfű)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

Keltsük fel a gyermekek érdeklődését a könyvek szeretete, az olvasás iránt!
Ismerkedjenek meg a gyermekek egy kortárs magyar szerző, Berg Judit Lengemeséivel!
Legyenek képesek a szóban elhangzó részletek alapján az események követésére, ezzel is fejlesztve szövegértésüket! Legyenek képesek a történetek átélésére!
Bele tudják képzelni magukat egy-egy szereplő helyzetébe!
Vállalkozzanak a szituációs játékokban való részvétellel!
Legyenek képesek önálló döntéseket hozni! Tudjanak együttműködni párokban!
Élvezettel vegyenek részt a feladatokban, játékokban!
Legyenek képesek a szabályok betartására!
Legyenek képesek kép és szöveg azonosságainak felismerésére!
Legyenek képesek a szereplők jellemzőinek csoportosítására!
Legyenek képesek gondolataikat, véleményüket szóban kifejezni!
Legyenek képesek önálló és közös alkotást létrehozni!
Mozgásukat és mozdulataikat a feladatnak megfelelően koordinálják!

Célcsoport: 1-2. osztályos tanulók

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- természettudományos és technikai kompetencia
- hatékony és önálló tanulás
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
- szociális és állampolgári kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A programot két modulra osztottuk. A két modul egymás után vagy akár külön is megvalósítható. A keretet és az előrehaladás ritmusát a történet eseményei adják egy kötetben belül és a négy kötetben egyaránt. Mivel a Lengemesék egyes kötetei az évszakokhoz kapcsolódnak, célszerű az adott évszakban az arra vonatkozó kötetet foglalkozni. Jól működik, ha pl. május-június hónapokban, illetve november-december hónapokban egymáshoz közeli időpontban (1-2 hét eltéréssel) tartjuk az egy modulba tartozókat.

II.2. A tanulást segítő eszközök

DVD lejátszó szükséges az első modulban, könyvek, stb.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Frontális módszer elsősorban az irodalmi szöveg megismertetésére; drámapedagógiai módszerek; egyéni feladatmegoldás; párban tevékenykedés; csoportmunka heterogén csoportokban.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Tavaszi és nyári a Nántengeren	2 x 1
2.	Őszi és téli a Nántengeren	2 x 1

IV. A PROGRAM TANANYAGA

Ismerkedés Berg Judit Lengemeséivel:

- Tavasz a Nádtengeren
- Nádtengeri nyár
- Ősz a Nádtengeren
- A Nádtenger télen

Az irodalmi szöveghez, az évszakokhoz, a regény szereplőihöz és helyszíneihöz kapcsolódó játékok, feladatok.

1. modul: Tavasz és nyár a Nádtengeren

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 2 x 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A foglalkozások nagyon rugalmasan kezelhetők. Akár előre tervezetten, akár az adott gyermekcsoporthoz igazítva a feladatok egyszerűsíthetők, bővíthetők. A szövegrészletek rövidíthetők, változtathatók. Fontos, hogy élményt nyújtsunk a gyerekeknek, elősegítve a pozitív irányú attitűd kialakulását az olvasmányok és a könyvtár irányában. A hosszabb idézeteknél csak az első és utolsó mondat szerepel, valamint a megfelelő kötet oldalszáma.

IV.1.1. Tanulási feladat

A tanuló megismerkedik a Lengemesék helyszínével, szereplőivel, csoportosítani tudja jellemzőiket cselekvések és tulajdonságok szerint. Képes a történetben előforduló élőlényeket jellemzőik alapján felismerni. Részt vesz a történethez kapcsolódó játékokban, a szituációs játékokban a helyzetnek megfelelő módon viselkedik. Átéli a szereplők helyzetét, javaslatot tesz a problémáik megoldására.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Ismerkedjenek meg a gyerekek a Tavasz a Nádtengeren című kötet néhány szereplőjével, helyszínével és eseményével!

Feladatok, események részletes leírása:

I. foglalkozás:

1. A csoport fogadása – frontális módszer

A könyvtárban a könyvek különleges történeteket, meséket őriznek. Szeretettel fogadják azokat a látogatókat, akiknek vannak kedvenc könyvei.

Tegy fel a kezét, akinek szintén van kedvenc könyve, története, meséje!

Nagyon kíváncsi vagyok! Mindannyian, egymás után mondjátok a kedvencetek címét, és már be is léphetek a történetek birodalmába!

Ezután foglalnak helyet félkörben, egymás mögött két-három sorban elhelyezett székeken.

2. Ráhangolás – frontális módszer

Én sok történetet ismerek, és sok-sok kedvencem van. Erre az alkalomra egyet választottam ki közülük, amit szeretnék nektek bemutatni, elmesélni.

Egy találos kérdés árulja el, hol játszódik a történet:

„Tavasszal zöld,

nyáron barna,

ezerféle kis lény lakja.

Ősszel sárga,

télien nincsen,

hullámszik, bár vize sincsen.

Mi az?”

(megfejtés: nádas, Tavasz a Nádtengeren. 5. oldal)

Segíthet a megfejtésben, ha nádaszt ábrázoló könyveket helyezünk már az előkészület során a gyerekek látóterébe. (lásd Szakirodalom-jegyzék)

A kötet bemutatása: szerző, cím, alcím

Ebből a meseregényből mesélek most nektek és sokat fogunk játszani is.

3. Bevezető mese

„Messze-messze, a Sustorgó erdő mélyén, ...

.... minden lengegyerek szívrepesve várja a napot, mikor zöld haja végre barnulni kezd.”

(9-10. oldal)

Ha ismerjük a gyerekek figyelmének határát, lehet rövidíteni, kihagyni részeket.

4. Nádszálak vagyunk – szerepjáték

Külön-külön mindenki egy nádszál, közösen alkotjuk a nádaszt.

szellő – szél – erős szél – vihar fokozatai mozgással; mozgással és hanggal.

5. A Viharsárkány – filmrészlet

*Nézzük meg, mi történt, amikor egyszer vihar csapott le a nádasra!
Kövessétek az eseményeket, képeket figyelmesen, mert kérdéseket tesztek fel belőle!*
(Berg Judit: Lengekalendárium DVD mellékletéből a Viharsárkány című rész)

Igaz-hamis állítások a filmrészlet alapján:

Párok alkotása: célszerű az egymás mellett ülőknek egy párt alkotni.

Állítások hangoznak el a filmrészlethez kapcsolódóan. A páros tagjai beszéljék meg és hozzanak közös döntést! I – vagyis igazat jelöl, ha a páros egyik tagja feláll, mint egy nagy I betű; H – vagyis hamisat jelöl, ha a páros tagjai mindketten felállnak, és szembe fordulva a karjukat könyökben hajlítva, a kezüket összeillesztik, megfogják.

A madarak az iszapba ásták be magukat – H

Viharsárkányt levelekből, sásból, bambuszból készítette Füttyös Vilkó. – I

A bukósisakját Vilkó gesztenyéből készítette – H

Távolról úgy tűnt, zöld falevelet sodor a szél – I

Egy madárfészek kettétörte a viharárkányt – I

Rence Ervin, az őrszolgálat vezetője meglátta, honnan esett le Vilkó – H

„Máskor nem csinállok ilyen butaságot” – mondta Vilkó – H

Értékelés, pozitív visszajelzés: események megfigyelésére, párok együttműködésére vonatkozóan.

6. Lengék és harácsok – jellemzők

Mese:

„A lengeörök legfőbb feladata időben észrevenni és elhárítani a Nádtengert fenyegető veszedelmet. ez volt a két nép között az egyedüli hasonlóság.” (18–19. oldal)

(kártyákat lásd az 1. mellékletben)

Milyenek a lengék, milyenek a harácsok?

Milyenek a lengék? – ismétlés az eddig elhangzottak alapján: nádtenger őrzői; bőruk, hajuk zöld; akkorák, mint a pitypang bóbítája; észrevétlenül mozognak.

Mindegyik páros egy kártyát húz, amelyen valamilyen cselekvés vagy tulajdonság szerepel.

Értelmeztétek, beszéljétek meg, mi van a kártyáton!

Kiknél van valamilyen cselekvés? Olvassátok fel!

Kiknél van tulajdonság? Olvassátok fel!

Kik nem tudták eldönteni? Olvassátok fel! – megbeszélés

Helyezzétek el a kártyákat a mágnes táblán a LENGÉK vagy a HARÁCSOK csoportjába!

Ellenőrzés, visszajelzés

7. Békaderbi – egyéni, mozgásos játék

Mese:

„Amikor semmilyen irányból sem fenyegeti veszély ... mielőbb levessék magukról a hátukon csimpaszkodó lengéket.” (27. oldal)

Békaderbi szervezése:

- a stadionban (teremben) a küzdőtér és a nézőtér kijelölése
- résztvevők: lengék – előre elkészített filcbábok számmal ellátva;
békák – gyerekek békapózban;
- jelentkezés önkéntes, valamilyen sorrend szerint, pl. ülésrend;
- a lengék és békák összesorsolása dobókockával (mindig a soron következő dob);
- a küzdőtérbe érkező gyermek hátára a foglalkozásvezető helyezi rá a dobott számnak megfelelő sorszámú lengét;
- küzdelem: a béka megpróbálja lerázni a hátáról a kisorsolt lengét
- szurkolás, taps

8. Őrszolgálat a Nádtengeren

Vilkó büntetésből nem vehetett részt a derbin.

Mese:

„*Vilkó elhatározta, hogy amíg a többiek a stadionban szurkolnak ... Végül továbbfuttott az ebihal-neveldéhez.*” (30. oldal)

Őrszolgálat szervezése: gyerekek a lengék (lehet egyénileg vagy a korábbi feladatok szerinti párokban)

Feladat: A Füttyös Vilkó által is ellenőrzött helyszínek megkeresése és végiglátogatása lenge módon, vagyis hangtalanul, észrevétlenül. Minden megtalált helyszínről bizonyítékot kell hozni.

(Lehetőség szerint egy nagyobb térben, kicsit elrejtve, a helyszínekről készült képek elhelyezése, közelükben, mindegyiknél a kisebb képek, amit a gyerekek elhozhatnak bizonyítékként.)

Ellenőrzés: Kinek hány darab és milyen bizonyítékot sikerült hozni? Mindenkiét kiegészítjük, hogy teljes legyen: 6 db különböző kép.

Mire vonatkozik? Állítások hangoznak el, emeljétek fel azt a képet, amelyikre igaz! a tavak vizén sok fióka úszkál – vadkacsák

szárnyai színtelenek – szitakötő

nádszálakra építi fészket – nádirigó

rendkívül kis méretű, zöld növény – békalencse

hosszúkás levelei vannak – gyékény

belőlük fejlődnek ki a békák – ebihalak.

Pozitív tartalmú visszajelzés, értékelés.

9. Picur – Táltos

Mese:

Vilkónak „Elég volt egyetlen pillantást vetnie a telepre, hogy tudja, az örök távollétében baj történt, mert a sűrű hínárból font falat átszakították, és az ebihalak eltűntek. Ez csakis a harácsok műve lehet! Azonnal riasztani kell a lengéket és a békákat...” (30. oldal, képek a könyvből: 32–33. oldal, 34. oldal, 36–37. oldal)

„A harácsok hamar felmérték, mekkora túlerővel állnak szemben, ezért gyorsan elresztették zsákmányukat, és fejvesztett menekülésbe kezdtek.” (35. oldal)

„Elveszett Picur – szipogta Lile. – Ő volt a legkisebb ebihal. Hiába szólítom, nem felel. Nem tért vissza a többiekkel, és én nagyon félek, hogy valami baja esett. ... Akkor gyere! Megkeressük! – mondta Vilkó ...” (37. oldal)

„Picur ... meghallotta a jelzést, és Lile ujjához úszott. ... Picur oldala megsérült, a feje alatti részen alaposan lehorzsolódott a bőr.” (38. oldal)

Gyerekek együttérzésének felkeltése

„Figyelj, Picur, van egy tervem! ... Ezentúl Táltosnak foglak hívni!” (41. oldal)

A meserészlethez, megszakítva a mesét, ötletgyűjtés kapcsolható: milyen nevet adnának a gyerekek Picurnak, a leendő Táltosnak? Ha az időnk engedi, az elhangzó ötleteket felírhatjuk, majd a gyerekek felemelt kézzel szavazhatnak a nekik legjobban tetsző névre.

10. Közeledik a nyár

Kép 44–45. oldal.

A lengegyerekek a víztükörben nézik a hajuk színét. Már mindenkié barnul, csak Vilkóé nem. Nagyon kétségbeesett és szomorú emiatt. Gondolta, inkább felkeresi Táltost, hiszen a kis ebihal is növekedésnek indult már.

Záró mese:

„Táltos! Itt vagy, Táltos? – szólongatta Vilkó az ebihalat. ... kedvenc szokása szerint jól lefröcskölje Vilkót örömeiben.” (45–48. oldal)

Cél: a gyermekek teljes figyelmének megragadása, a teljes átélés elérése, ezáltal az együttérzés és megkönnyebbülés érzésének felkeltése.

Ellenőrzés: pissenés sem hallatszik. „A merev tekintet, a kiüresedett nézés, a kitágult pupilla és a mély légzés ...” (Kádár Annamária) tapasztalása

11. Értékelés, búcsú a csoporttól

Folyamatosan, kitartóan, fegyelmezetten dolgoztatok és viselkedtetek. Még több kalandot ismerhettek meg, ha elolvastátok, vagy szüleitekkkel felolvastatjátok az egész könyvet. Kölsönözzétek ki a könyvtárból! Hamarosan találkozunk a lengék nyári kalandjaival.

Mi a véleményetek saját munkátokról, érzéseitekről és a foglalkozásról?

Helyezz korongot abba a dobozba, amit igaznak érzel (akár több dobozba is):

Jól oldottam meg a feladatokat. Jól éreztem magam, szívesen jövök máskor is.

Jó volt a foglalkozás.

II. foglalkozás:

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Ismerkedjenek meg a gyermekek a Nádtengeri nyár című kötet néhány szereplőjével, helyszínével és eseményével.

Feladatok, események részletes leírása:

1. A csoport fogadása, öröm kifejezése.

2. Varázsvers és ismétlés

A Nádtengeri nyár című kötet varázsversét olvasom fel, hogy ismét izgalmas kalandokba csöppenjünk:

*„Hajló nádszál, nádlevél
lengedez, ha fúj a szél.
Sásból szöve Lengevár,
minden szélnek ellenáll.
Enyhet adó, biztonságos,
nádtengeri őrszemváros.
Nem látod, bár valódi.
Tudod, kik a lakói?”
LENGÉK (5. oldal)*

Párokban (előző alkalomnak megfelelően) beszélgetetek arról, mire emlékeztek a tavaszi kalandokból! Mit csináltunk az előző alkalommal? Ügyeljete arra, hogy felváltva, egymást meghallgatva beszélgetetek! (2-3 percig).

Mese:

„Lengevár a világ legkülönösebb városa. ... mert a vörös bőrű, lusta harácsok gyakran indítanak támadást a Nádtenger lakói ellen.” (9-10. oldal)

A gyerekek kisméretű szereplőkártyákat húznak egy kosárból, majd a foglalkozásvezető a nagyméretű szereplőket mutatja be. Képi jellemzők megfigyelése, összehasonlítása:

Kinél van Füttyös Vilkó?

Kinél van Gyékényes Geri?

Kinél van Mocsári Miki?

Kinél van Lile?

Minden kérdés után ellenőrzés, pozitív visszajelzés, korrigálás.

3. A strandon

Mese:

„A lengegyerekek és az ifjoncok kedvenc évszaka a nyár. Ilyenkor a Locsogó-tó vize finom meleg lesz, és a sziget homokos partján megnyitja kapuit a strand.” (19. oldal)

„A legkisebb lengegyerekék ezen a forró júniusi napon is ... bukás és esés nélkül végig tudjon szaladni az ingatag levélszőnyegen.” (20. oldal)

Tavirózsa futóverseny szervezése:

- a tó, benne a tavirózsa levelek (twister korongok) kijelölése;
- feladat: átjutni a tó túloldalára;
- szabályok: egyszerre négyen, négy különböző színről indulnak;
- induláskor leadják a kártyájukat;
- mindenki csak olyan színű korongra léphet, mint a kártyája;
- csak egy lábbal állhat egy korongon;
- ha mellé lép, vagy két lábra áll, azt jelenti, hogy beesett a vízbe;
- nehézség, ha mások keresztezik utadat;
- taps az átjutóknak.

4. Táltos eltűnt

Mese:

Táltos eltűnt, napok óta nem jelentkezett. Vilkó egyre biztosabban érezte, hogy a barátja bajba került.

„Először Rence Ervint kérte meg, hogy a felderítőkkal együtt segítsen ... a felderítőket Harácstanya körzetébe küldte, hogy kikémleljék az ellenség mozgólódását.” (61. oldal)

5. Táltos megkeresése

Vilkó elhatározta, hogy Táltos keresésére indul. Nátri, a vízisikló segít neki.

Mese:

„Indulás előtt Vilkó félrevonta Danka Janit, és szinte egy szuszra mesélte el neki, hogy a harácsok ... Ha viszont a víz alatt viszlek, akkor megfulladsz.” (68–69. oldal)

Ötletgyűjtés párokban. Hogyan oldható meg, hogy Vilkó ne is látszódjon, és meg se fulladjon?

Feladat: egy közös ötlet kiválasztása, majd ennek rövid, tömör, érthető megfogalmazása közösen, majd a páros egyik tagja mondja el.

Játék: a 70-71. oldalon lévő kép alapján.

Szívószállal vesznek levegőt és így átmennek a „vízben” a túlpartra. Dicséret jár annak, akinek sikerül.

Vilkónak is sikerült a harácsokhoz eljutnia és ott elrejtőzött.

„A lengefiú elálmosodott, már alig tudta nyitva tartani a szemét. ... Vilkó a legnagyobb csendben indult a dal irányába.” (90-91. oldal)

„-Jöttem, hogy megmentselek. Nem tudtok kimászni valahol?

-Túl sűrű a rács – mondta Táltos. – Az ajtót meg lelakatolták.” (91. oldal)

6. Pókfonal üzenet

„Csak abban reménykedhettek, hogy a környéken lakó pókok saját hálójukon keresztül tartják a kapcsolatot Lengevár környékén élő rokonaikkal.” (98. oldal)

Már csak egy pókot kellett találniuk. Így jutottak Arankához, a keresztespókhhoz.

„-Nincs sok időnk! – nézett rá Vilkó szigorúan ... A túloldalon rövidesen válaszolt az álmából felvert Ida.” (100. oldal)

Játék: üzenet küldése pókfonalal

- minden páros olyan hosszú, nem nyúló fonalat kap, amely átér a tavon;
- a párok egyeztetik a „titkos” jeleket: pl. egy rántás – hátra kell fordulni;
- a párok elhelyezkednek egymással szemközt, a tó két partján;
- megpróbálnak üzenetet küldeni egymásnak pókfonállal;
- dicséret

Vilkónak is sikerült értesíteni a lengeőröket. Füttyös Vilkó bátorságáért királyi elismerésben részesült.

7. Vilkó álcázása – kreatív alkotó feladat

Amikor Vilkó Harácstanyára ért, keresnie kellett valamilyen alkalmas, rejtő módszert. Arra gondolt, szemétnak álcázza magát, mert a harácsokat szemmel láthatóan nem izgatta a szerteszt heverő hulladék.

Kép: 75. oldal

„A spárgák viszont nagyszerű álsruhának bizonyultak. Először egy újságpapírral letakarta zöld haját, majd maga köré rendezte a színes kötélrököket, persze úgy, hogy kezét és lábát is jól tudja mozgatni.” (75. oldal)

Készítsd el Vilkót és az álcáját!

Értékelés, visszajelzés egyénileg

8. Értékelés

A játékok ötletet adhatnak a nyári szünetre is:

Tegyed fel a kezét, aki kipróbálja vagy továbbfejleszti valamelyik játékot!

Tegyed fel a kezét, aki még több kalandot szeretne a lengékről megtudni!

Tegyed fel a kezét, aki úgy érzi, jól tudott együttműködni a párjával!

Tegyed fel a kezét, aki jól érezte magát!

Sok olvasást! Jó vakációzást kívánok mindenkinek!

IV.1.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelés, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk mindenki számára. A kreatív feladat alkalmat ad arra, hogy közben egyénileg beszélgessünk a gyerekekkel. Készíthetünk kiállítást az elkészült Füttyös Vilkó álcák-ból, hogy mindenki lássa a többiek munkáját, ötletét.

2. modul: Ősz és tél a Nádtengeren

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 x 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A foglalkozások nagyon rugalmasan kezelhetők. Akár előre tervezetten, akár az adott gyermekcsoporthoz igazodva a feladatok egyszerűsíthetők, bővíthetők. A szövegrészek rövidíthetők, változtathatók. Fontos, hogy élményt nyújtsunk a gyerekeknek, elősegítve a pozitív irányú attitűd kialakulását az olvasmányok és a könyvtár irányában. A hosszabb idézeteknél csak az első és utolsó mondat szerepel, valamint a megfelelő kötet oldalszáma.

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló megismerkedik a Lengemesék további szereplőivel, helyszíneivel. A történetben előforduló élőlényeket jellemzőik alapján felismeri, csoportosítja. Részt vesz a történethez kapcsolódó játékokban, a szituációs játékokban a helyzetnek megfelelő módon viselkedik. Átéli a szereplők helyzetét, javaslatot tesz a problémáik megoldására.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Ismerkedjenek meg a gyerekek az Ősz a Nádtengeren című kötet néhány szereplőjével, helyszínével és eseményével!

Feladatok, események részletes leírása:

I. foglalkozás:

1. A csoport fogadása

Ahhoz, hogy elfoglaljátok helyeteket, két „bejáraton” tudtok bemenni. Válasszátok ki a hangulatotoknak leginkább megfelelőt!

(mosolygós és szomorú arcú kép a két bejáratnál)

2. Belépés a történetbe

Abhoz, hogy Berg Juditnak az Ősz a Nádtengeren című könyvét megismerjük, a kalandokat átéljük, közösen kell elmondanunk a lengék őszi varázsversét. Először én elmondom az egészet, majd rövid részletekben, melyet ti is megismételtek:

*„Lengeasszony teát főz,
Mikor beköszönt az ősz.
Megborzong az öreg fűz, (a gyerekek is megborzonganak)
Szél hajába lombot tűz.
Libabőrös lett a tó,
Összebújni volna jó! (a gyerekek összebújnak a szomszédjukkal)
Kopasz ágon varjú ül.
Ne maradj ma egyedül!
Mi lesz veled, Lengevár,
Ha a hideg megtalál?” (5. oldal)*

Szereplők felidézése (ha már ismerik a gyerekek), újak bemutatása képek segítségével:

Fütyös Vilkó, Táltos, Gyékényes Geri, Lile, Nagyapó, Danka Jani, Mocsári Miki, Sulyom király, Rence Ervin, Pallasz.

3. Fecskék a nádasban

Mese:

„Az ősz első napja ugyanúgy kezdődött, mint a nyár végi reggelek. ... A Nádtengerre egy küldönc érkezett, a közelgő vendégek hírnöke.” (9. oldal)

Kép: 12-13. oldalról.

Kik érkeztek? Fecskék!

Hangutánzás közösen: Ötezer fecske csivitelése.

„Az égbolt keleti oldalán éppen csak felderengett az első fénysugár, amikor a Nádtenger lakói hatalmas csivitelésre ébredtek.”

Hangutánzás közösen

„A fecskeraj már javában készülődött az útra, minden család létszámmellenőrzést tartott, a szemfülesek még gyorsan bekaptak néhány kósza szúnyogot.” (38. oldal)

4. Békaderbi

Mese:

„A békaderbin a Nádtengeren élő lengék és kecskebékák viaskodnak egymással... Mindketten nyári hőstettükkel és bátorságukkal vívták ki a király elismerését.” (40-41. oldal)

„A békaderbit hagyományosan a tavaszi és őszi napjegylenlőség idején tartják. ... sötétbe és hidegbe burkolózik a világ.” (45. oldal)

Békaderbi szervezése:

- a stadionban (teremben) a küzdőtér és a nézőtér kijelölése;
- résztvevők: lengék – előre elkészített filcbábok számmal ellátva békák – gyerekek békapózban
- a jelentkezés önkéntes;
- a lengék és békák összesorsolása dobókockával (mindig a soron következő dob);
- a küzdőtérbe érkező gyermek hátára a foglalkozásvezető helyezi rá a dobott számnak megfelelő sorszámú lengét;
- küzdelem: a béka megpróbálja lerázni a hátáról a kisorsolt lengét;
- szurkolás, taps.

5. Nagytakarítás, termésgyűjtés

„A derbi után ezernyi tennivaló szakadt a lengék nyakába. A nádtengeri tél hosszú és hideg, hónapokig beborít mindent a hó, ezért alaposan fel kell készülni a jeges idő érkezésére.” (60. oldal)

Ötletgyűjtés párokban:

Hogyan, mivel lehet felkészülni a lengéknek a télre?

Minden páros legalább 5 db ötletet gyűjt össze fejben vagy írásban.

Sorban haladva a párosok egy-egy ötletet mondanak el. Amelyik páros szintén ugyanazt az ötletet gyűjtötte, feláll (majd visszaül), és amikor rákerül a sor, ezt már nem mondja. Addig haladunk körbe a párokon, míg minden ötlet el nem fogy.

Mese:

„Az őszi legnagyobb feladata a fűzfa előkészítése a télre. ... nagytakarítás után a diót, a makkot, a mogyorót, a csipkebogyót és a kökényt.” (61–62. oldal)

Termékek bemutatása (felismerése) kép alapján: kökény, mogyoró, csipkebogyó.

Ti vagytok a lengék, akiknek sok termést (termést ábrázoló képet) kell télire összegyűjteni.

Természyűjtés megszervezése:

- lengemódra, észrevétlen és nesztelenül kell mozognotok;
- a lengékhez képest ezek a termések nagy méretűek, egyszerre csak egy darabot tudtok elhozni;
- fárasztó, kitartást igénylő feladat;
- a terméseket csoportosítva, a megfelelő kosárba kell összegyűjteni.

6. Vilkó repül! Repüljetek vele ti is!

Egy történetet mesélek el. Abányszor halljátok a REPÜL szó valamilyen formáját, anynyiszor tártjátok szét a karotokat! Vigyázzatok egymásra, mert sok repülő fog egyszerre szárnyra kapni! (Lehet kis csúsztatással távolabb ültetni egymástól a gyerekeket.)

Átalakított meserészlet:

Ahogy Vilkó kémlelte a látóhatárt, különös dolgot vett észre. Egy apró, gyorsan forgó valami repült felé a levegőben. Vilkó kinyúlt az ablakon, hogy megragadja a repülő tárgyat.

-Ezt nézd meg! Egy termés. Szárnya van, forogva repül a levegőben. – mutatta Vilkó a szerzeményét.

-A nagymamám mutatott már ilyen repülő termést. A juharfán nő, a domboldalon. A magok így, repülve jutnak el messzi vidékre, hogy ott hajtsanak ki tavasszal.

Tőzeg Tomi szétfeszítette a termés közepét, és a belsejében valóban ott lapult a mag. Vilkó felkapta és a keze csupa ragacs lett.

-Odanézz! Ott repül egy másik is! – kurjantott Tomi.

Vilkó kihajolt az ablakpárkányról, hogy elkapja a levegőben repülő termést. És azonnal hozzá is ragadt. A pörgettyű tovább szállt és Vilkót is vitte magával. Repül, repül, repül Vilkó, akinek súlya megzavarta a termés pörgését és zuhanni kezdett. A lengéfiú ijedten bámult lefelé, de megnyugodott, mert hatalmas dűnyhakupac tornyosult alatta. Majd a következő pillanatban a rakás tetejébe csapódott.

-Ez volt a legjobb ugrás! – kurjantotta Vilkó.

Itt a történet részlet vége. Visszajelzés, dicséret.

Rence Ervin is meglátta a repülő Vilkót és nagyon mérges lett:

„-Úgy látom, Füttyös Vilkót egyetlen percre sem lehet magára hagyni! ... Megérdemel-néd, hogy ezentúl Vilkó helyett Filkó legyen a neved! Tökfilkó! – rivallt rá az örpa-rancsnok.” (65. oldal)

Érdekes szójáték. Hangoztassátok! VILKÓ - FILKÓ

Szójátékok:

Gyűjtsünk olyan szavakat, amelyek csak egy hangban térnek el egymástól!

Mi jut eszetekbe a következő szavakhoz?

BENT – fent, ment, szent

GÉPES – népes, pépes, lépes

NYELES – cseles, beles, feles, szeles

SZÁMOL – rámol

MÁRNA – málna

TAPÍR – papír

MEDER – szeder

stb.

7. Makkgörgetés

Mese:

„A lenggyerköcök az őszi betakarítások idején mindig a makkszüret napját várják legjobban. ... A makkgyűjtés végeztével előhozták a céltáblákat, és Lengevár lakói felsorakoztak a lövészethez. ... -Feszít, céloz, ló! – harsogta Rence Ervin a parancsot, és a kilőtt makklövedékek máris a céltáblán koppantak.” (78–79. oldal)

A kisebb gyerekek közben makkgörgető verseny rendeztek:

Makkgörgetés megszervezése:

- feladat: úgy végiggörgetni a makkot a kijelölt útvonalon, hogy ne térjen le róla;
- akadálypálya felállítása;
- gyermekek sorrendjének megbeszélése;
- dicséret.

8. Közeleg a tél – Záró mese

Vilkó egy különleges, szőrös makksapkát talált, ami éppen akkora volt, hogy kényelmesen a fejére húzhatta. Úgy nézett ki, mintha bebaráncolt volna a haja.

„Vilkónak egyszeriben ugrálni és szaltózni támadt kedve. ... Táltos, aztán elbúcsúzott, mert eljött az idő, hogy megfelelő helyet keressen, és elássa magát a télre.” (109–110. oldal)

9. Feladat a következő alkalomra

A lengék is sokat gyűjtöttek ősszel, hogy felkészüljenek a télre. Ti is gyűjtsetek ötleteket arra, hogy ha a hideg időben valaki lebetegszik, milyen módon lehet gyógyítani. Figyeljete, beszélgetetek, jegyezzétek meg a gyógynövények nevét!

10. Értékelés, kijárat a hangulatotoknak megfelelő helyen. (mosolygós vagy szomorú arc)

II. foglalkozás:

A tanulási feladatokhoz tartozó részcélcélkitűzések:

Ismerkedjenek meg a gyermekek A Nádtenger télen című kötet néhány szereplőjével, helyszínével és eseményével!

Feladatok, események részletes leírása:

1. Csoport fogadása, elhelyezkedés félkörben

Képzeld el magadnak itt a kör közepén egy fát! Milyen hangulatod van most? Mutasd a kezdeddel azt a magasságot a képzeletbeli fán, ahol most érzed magad!

2. Az első hó

Mese:

„Fütyös Vilkó álmosan, lustán nyújtózkodott a dunyha alatt. ... -Nagyapót is meg kell látogatnod! -Majd.” (9-10. oldal)

Milyen hangulata volt Vilkónak?

Fel tudsz-e idézni magadban olyan helyzetet, eseményt, amikor te is nagyon rosszkedvű vagy szomorú voltál?

Beszélgetés párokban:

Ügyeljetek arra, hogy felváltva beszélgessetek és hallgassátok meg a társatokat!

Mese folytatása:

„Vilkó úgy ugrott ki a dunyha alól, mintha puskából lötték volna ki. ... körös-körül a nádas száraz bugáit is hósapka fedte.” (10-11. oldal)

Mit mondott Vilkónak az anyukája, amitől jókedve lett? (Esett éjjel a hó)

Beszélgetés párokban:

Nektek mitől lett jobb kedvetek?

3. Hógolyózás

Mese:

„Amint a gyerekek végeztek a [reggelivel], leszedték az asztalt, és máris szaladtak a kabátjaikért ... tisztogatta magáról a nyakát és fülét is beborító havat.” (11. oldal)

Hógolyókészítés, hógolyózás:

Minden gyerek nagy újságpapírlapot kap, amelyet kettétépvé, két „hógolyót” kell gyúrnia belőle. Majd 4-5 fős csoportokban hógolyózást zúdítanak egy erre kijelölt helyre, ahol Lile és Vilkó képét elhelyeztük.

4. Szánkózás, Pogi megtalálása

Vilkó és Lile szánkózni mentek, nagyon szerettek a domboldalról hosszasan lecsúszni. Ez alkalommal a Lócsogó-tótól távolabbi területekre is elmerészkedtek. Sok idő eltelt.

Mese:

„amikor felültek a szánkóra, hogy haza csússzanak, furcsa hangokra lettek figyelmesek. A bokrokon túlról nyöszörgés hallatszott. Egyértelmű volt, hogy itt valaki segítségre szorul! A két lenge összenézett. Felugrottak a szánkóról és megindultak a sűrű irányába.” (34. oldal)

Játék: Honnan jön a hang?

Mindenki becsukja a szemét. Én halkán megérintem valakinek a fejét, aki síró, nyöszörgő hangot ad. A többiek fülelnek. Majd, amikor azt mondom MOST, csukott szemmel egyszerre a hang irányába mutatnak, majd kinyitják a szemüket. Eltalálták a hang irányát? Dicséret. Többször egymás után játsszuk.

Mese folytatása:

„Sorra kerülgették a kökény- és galagonyabokrokat, miközben Lile kitartoán szölongatta a hang gazdáját. ... Hiszen te harács vagy! – hökölt hátra Vilkó.” (34. oldal)

Ötletgyűjtés frontálisan:

Milyen lehetőségeik vannak Vilkóéknak?

Otthagyják a hóban Pogi, mert harács, az ellenséghez tartozik.

Elviszik az ellenséghez Harácstanyára, vállalva a kockázatot.

Szavazás

Mit gondolsz? Mit fognak tenni? Megoldás: Hazaviszik Harácstanyára.

Útközben kiderül, hogy *Pogi* tüzelőért indult, úgyhogy raknak még a szánkóra néhány fadarabot. *Pogi a faluszélen egy kidőlt-bedőlt házban lakott a szüleivel. Hideg volt a házban, nagyon jó, hogy Vilkóék hoztak egy kis fát is, és a tűzön lehetett teát készíteni. Pogi szülei nagyon hálásak voltak.*

5. Gyógyítás

Másnapra Vilkó megbetegedett, ezért anyukája teákkal kúrálta. Mindketten, Lile és Vilkó is nagyon kíváncsiak voltak, hogy érzi magát Pogi. Valószínűleg megfázott a hidegben. Lile, aki jól ismerte a gyógynövényeket és hatásukat, elhatározta, hogy a kékcinke segítségével visz Poginak is gyógynövényeket.

Remélem, ti is sok ötletet gyűjtöttetek, hogyan, mivel lehet meggyógyítani valakit, ha megfázik.

Csapatalkítás (4-5 fő):

- Kis dobozókban 5-6 féle gyógynövényt helyezünk el: kamilla, kakukkfű, fahéj, csalán, borsmenta.
- A gyerekek húznak a dobozók közül, és az azonos gyógynövényt húzók kerülnek egy csapatba.
- Lehetőség van a gyógynövények illatának, tapintásának megismerésére.
- Közös alkotás csoportmunkában: Milyen módon lehet meggyógyítani azt, aki megfázott?
- Alkotások bemutatása csoportonként.
- Pozitív visszajelzés, majd az elkészült ötlettárakat kitesszük a gyermekkönyvtárban, hogy a tél folyamán más is biztatást és ötletet kapjon belőle. A szülők is megnézhetik.

Lile és Vilkó nagyon sok csomagot küldött Harácstanyára, már nemcsak Poginak, hanem másoknak is. Köhögésre, gyomorfájásra, hátfájásra. A harácsok közül sokan hálásak voltak nekik.

Kép a könyvből: 64-65. oldal.

6. Segítség a harácsoknak – szövetség

Mese:

„Muszáj segítenünk a harácsoknak, felség! Ha most nem hagyjuk őket magukra a bajban, ... Riasszátok az őrzőket! Készüljenek a cinegék!” (97. oldal)

Így történt, hogy a lengék megmentették a harácsokat. Sulyom király a törvények megújítását javasolta.

„Nagy sokára született meg a döntés: Lengevár népe kössön szövetséget a harácsokkal. a ház- és várépítésre, a befőzésre és a gyógynövények használatára.” (106. oldal)

7. Vilkó haja bebarnul

A szövetség öröme nagy ünnepséget rendeztek a lengék és harácsok együtt.

Mese:

„-Mi van veled Vilkó? Olyan furcsának tűnsz – lépett hozzá Lile. ... és a zene ütemére az egész vidám csapat körbetáncolta a szigetet.” (114–118. oldal)

(Érdemes kicsit rövidíteni ezen a részen.)

8. TÁNC és örömnünnep

IV.2.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelés, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk mindenki számára.

Ismerjük meg a gyermekek érzéseit, véleményét egy igazmondó kártya segítségével (lásd a 2. mellékletben).

Minden gyermek számára készítsünk ajándék könyvjelzőt, amely kapcsolódik a Lengemesékhez, és biztató mondatot tartalmaz a kötetek megismerésére, a szülővel közös meseolvasásra, könyvtárlátogatásra!

A csoportok alkotásait (lásd Gyógyítás című rész) kiállítjuk a könyvtárban, erre a szülőket is meghívjuk.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

Megismerkednek a gyermekek egy kortárs magyar szerző, Berg Judit Lengemeséivel.

Képesek a szóban elhangzó részletek alapján az események követésére.

Képesek a történetek átélésére.

Bele tudják képzelni magukat egy-egy szereplő helyzetébe.

Vállalkoznak a szituációkban való részvételre.

Tudnak önálló döntéseket hozni.

Tudnak együttműködni párokban és csoportban.

Élvezettel vesznek részt a feladatokban, játékokban.

Felkeltjük a gyermekek érdeklődését a teljes művek megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Képesek a szabályok betartására.

Képesek kép és szöveg azonosságainak felismerésére.

Képesek a szereplők jellemzőinek csoportosítására.

Képesek gondolataikat, véleményüket szóban kifejezni.
Képesek önálló és közös alkotást létrehozni.
Mozgásukat és mozdulataikat a feladatnak megfelelően koordinálják.

VI. ESZKÖZLISTA

1. modulhoz szükséges kellékek:

Berg Judit: Lengemesék. 1. Tavasz a Nádtengeren. - Budapest : Sanoma Media Budapest, 2014. kötet és ehhez tartozó kellékek

- Berg Judit: Lengekalendárium. Négy évszak a Nádtengeren. - Budapest: Centrál Média csoport, cop. 2014. kötet DVD melléklete
- lengék és harácsok jellemzői kártyákon (mellékletben) - mágnesláblán elhelyezni
- 5 db lenge filcbáb számmal ellátva
- dobókocka
- képek kb. A/4 méretben: rigófészek, vadkacsák, békalencse, gyékényes, szitakötők, ebihalak;
- fenti képek kicsiben, mindegyikből több, mint ahányan a gyerekek vannak.

Berg Judit: Lengemesék. 2. Nádtengeri nyár. - Budapest : Sanoma Média Budapest, 2014. kötet és az ehhez tartozó kellékek:

- 4 szereplő képe, nevével együtt kb. A/5 méretű lapra másolva: Füttyös Vilkó, Gyékényes Geri, Mocsári Miki, Lile
- 4 szereplő képe, 4 különböző (twister korongokkal megegyező) színű kis kártyára másolva, nevük nélkül, összesen a gyermekek létszámával megegyező számban
- twister korongok négy színben, összesen 20-30 db, melyek a tavirózsa leveleket jelképezik, belőlük egymást keresztező útvonalak összeállítása – ez a tó
- szívószalak (ahány gyerek van)
- zöld kartonpapír Vilkó testének
- újságpapír és színes fonaldarabok az álca elkészítéséhez
- ragasztó (ahány gyerek van)
- ceruza (ahány gyerek van)

2. modulhoz szükséges kellékek:

Berg Judit: Lengemesék. 3. Ősz a Nádtengeren. - Budapest : Sanoma Media Budapest, 2015. kötet és ehhez tartozó kellékek:

- egy mosolygós és egy szomorú arc a belépéshez és kilépéshez
- színes képek a szereplőkről (1-1 db): Füttyös Vilkó, Táltos, Gyékényes Geri, Lile, Nagyapó, Danka Jani, Mocsári Miki, Sulyom király, Rence Ervin, Pallasz
- 5 db lenge filcbáb számmal ellátva

- dobókocka;
- képek termésekről: kökény, mogoró, csipkebogyó
- apró képek ugyanezen termésekről nagy számban „szétszórva” a rendelkezésre álló térben
- 3 kosár a termések begyűjtéséhez
- valódi makktermések (2-3 maroknyi)
- makkgörgetés akadálypályájához, szükséges eszközök: ágak, kis kapuk vagy nagy rajz

Berg Judit: Lengemesék. 4. A Nádtenger télen. - Budapest : Sanoma Media Budapest, 2016. kötet és ehhez tartozó kellékek:

- újságpapír lapjai
- Vilkó és Lile képmása
- csomagoló papír rajzoláshoz
- rajzeszközök minden csapatnak
- gyógynövények kis dobozkákban (annyi, ahány gyerek van): kamilla, fahéj, kakukkfű, csalán, borsmenta; például 22 fős osztálylétszám esetén 4 dobozka kamilla, 4 dobozka fahéj, 4 dobozka kakukkfű, 5 dobozka csalán, 5 dobozka borsmenta

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Lengék és harácsok jellemzői – kártyák
2. Igazmondó kártya
3. Illusztráció a békaderbihez

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Óvodások hete

Mesefoglalkozás: A hétfejű sárkány, A nagyravágyó fekete rigó

Fejlesztő neve	Tóth Szilvia	
Célcsoport	Óvodások	4–6 évesek
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Szókincsbővítés, alkotókészség fejlesztése	
	Ismeretterjesztés	
	Olvasóvá nevelés	
A program időtartama	2 óra	2 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Csoportmunka Egyéni munka	
Kipróbáló neve	Vasáros Ferencné (Tapolca)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program egyik célja a mesefoglalkozás keretén belüli ismeretterjesztés a meséhez is kapcsolódó témákban:

- A hétfejű sárkány esetében a mesében megjelenő alma, ebből kiindulva az egészséges táplálkozás és a gyümölcsfogyasztás fontossága.
- A nagyravágyó fekete rigó esetében ismerkedés a madarakkal, a madárhangokkal, leginkább a fekete rigóval.

A másik cél a mese meghallgatása után a szövegértés fejlesztése. A mese erkölcsi mondanivalójának megismerése, annak üzenete. Szóbeli kifejezőkészség fejlesztése. Új mondókák, versek megismerése, megtanulása. A mesefoglalkozás alatt mind a mondókákban, versekben, illetve magában a mesékben is sok új szót hallanak a gyerekek, ezeket megbeszélve fejlődik a szókincsük is. A foglalkozásokat mindig barkácsolással zárjuk. Ezzel a kézügyesség, alkotókészség fejlesztése a cél.

A mesék és a bennük lévő tudás megismerésén túl a program fő célja, hogy az óvodás korú gyermekek élményközpontú programon vegyenek részt a könyvtár keretein belül. Az itt eltöltött időre szívesen emlékezzenek, visszatérjenek a szüleikkel a könyvtárba, és könyvtárhasználóvá, olvasóvá váljanak.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális és állampolgári kompetencia
- hatékony és önálló tanulás

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program két modulból áll. A két modul egymás után vagy akár külön is megvalósítható. Ha rövid időeltéréssel tartjuk a modulokat, akkor az első modul után lehet a másodikról tájékoztatást adni. (Meg is kérhetjük a gyerekeket, hogy a következő foglalkozásra, ahol a madarokról lesz szó, készítsenek madárrajzokat, vagy ha fordítva tartjuk a modulokat, akkor sárkányrajzokat.) Mi az Óvodások hetét egy évben egyszer tartjuk, így a két foglalkozás között tartalmi kapcsolat nincs, viszont a program célja ugyanaz. Minden évben tájékoztatót küldünk ki a program megtartása előtt már 1 hónappal, és bejelentkezés alapján fogadjuk a csoportokat.

Az értékelés a program során folyamatos. Mivel a program kérdés-felelettel és ismeretszerzéssel is egybekötött, így a dicséret és a motiváció folyamatos. A végén a saját elkészített munkájukat elvihetik a gyerekek, aminek nagyon szokatlan örülni. Természetesen az elkészült munkákat is megdicsérijük. Visszacsatolás számunkra az, ha a csoporton kívül szülőkkel is visszajönnek beiratkozni a könyvtárba. Az óvónők részéről pedig az, ha a következő alkalomra is visszahozzák a csoportot.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- számítógép használata a zenék lejátszásához
- a meséhez díszlet és bábok készítése
- mesekönyvek, ismeretterjesztő könyvek
- mágnestábla

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Csoportmunka, egyéni munka.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	A hétfejű sárkány	45 perc – 1
2.	A nagyravágyó feketeherceg	45 perc – 1

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: A hétfejű sárkány

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 45 perc – 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A mesékhez szükség van díszlet és bábok készítésére. A mi esetünkben a díszlet egy nagy táblára kifeszített világos filcanyag. A bábok, a fa és az alma is, filcből készültek. A hátoldalára

tépőzárattal varrtunk (1. melléklet, 1–6. kép), de ezeket papírból is el lehet készíteni mágnes táblára.

A játékhoz szükség van kellékekre: egy kisszék, almák, kiskosár. Az almák nyomtatva voltak egy vastagabb kartonra ragasztva. (1. melléklet, 7. kép). Természetesen ez is helyettesíthető, akár igazi almákkal.

A barkácsoláshoz szükséges anyagok: vécpapír guriga; zöld fénymásolópapír; sárga és piros krepp-papír; dipa, olló, ragasztó. (1. melléklet, 8. kép).

IV.1.1. Tanulási feladat

A gyerekekkel a foglalkozás végére szeretnénk elérni, hogy:

- ismeretet gyűjtsenek a gyümölcsök fajtáiról;
- megismerkedjenek a mese szereplőivel;
- ismereteik bővüljenek a sárkányokról, jellemzőikről;
- megértsék a mesében szereplő erkölcsi példát, pl.: *Jó tett helyében jót várj!*

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- a gyerekek eddigi ismereteinek bővítése az egészséges táplálkozásról, egészségvédelemről, azon belül is a gyümölcsfogyasztás fontosságáról;
- mondókák tanulása;
- szövegértés fejlesztése, a fogalmazási készség fejlesztése a mese elmondása utáni kérdések megválaszolásával;

- a mesében meglévő erkölcsi üzenet megértése, megbeszélése;
- kézügyesség, alkotóképesség fejlesztése.

Feladatok, események részletes leírása:

1. Üdvözlés, ráhangoló, bevezető játék

Közös játék, körben leülve vagy állva, a kellék egy labda. *Továbbítsuk a labdát, akinél éppen van, mondjon egy gyümölcsöt! Minél többet gyűjtsünk össze! Én kezdem: kivi...* Ezután leülünk, beszélgetünk a gyümölcsökről, a gyümölcsfogyasztás fontosságáról. *Szeretitek a gyümölcsöt? Kinek melyik a kedvence? Miért fontos, hogy sok gyümölcsöt együnk? Mikor fontos a gyümölcsfogyasztás? Milyen a gyümölcsök felosztása?* (termesztett, vad, déli)

Játék. Kellékek: mágnes tábla, képek. Kinagyítjuk a gyümölcs egy részét, a gyerekeknek fel kell ismerni, milyen gyümölcs van a képen (pl.: banán, kivi, alma, dió, eper, cseresznye, barack, narancs, görögdinnye, szőlő). (1.melléklet, 9. kép)

A felosztás megbeszélése után, a felismert gyümölcsöket soroljuk be csoportokba.

Találjátok ki, melyik gyümölcstről lehet szó a következő találós kérdésben!

*Gyümölcs vagyok, édes vagyok,
ha megértem, piros vagyok.
Télen elrejt jól a kamra,
mi volnék, ha nem az ... (alma).*

Játsszunk egyet! Ismeritek a Lipem, lopom a szőlőt című gyermekdalt? Énekeljük el!

*Lipem, lopom a szőlőt, elaludt az öreg csősz.
Furkósbot a kezében, vaskalap a fejében.*

Hogy kell játszani, tudjátok? (A csősz leül egy székre, kosarában szőlő van. A többiek körülötte lopakodnak és lopkodják a szőlőt, miközben éneklük a dalt. Egyszer csak a lopkodók felkiáltanak: Üres a kosár! Erre a csősz felébred és próbál egy tolvajt elkapni. Ha sikerül, helyet cserélnek, ő lesz a csősz.) *Játsszuk el, csak almával!* (kellékek: alma, kosár, kisszék) (1. melléklet, 7. kép). A szöveg így módosul:

*Lipem, lopom az almát, megkurtítom a gazdát,
Furkósbot a kezében, vaskalap a fejében.*

Foglaljatok helyet!

Új szavak megbeszélése: csősz, furkósbot, vaskalap, megkurtít.

2. Rávezetés a mesére

A népmesékben is van alma, de az egy különleges alma: aranyból van, és az a jellemzője, hogy mindig ellopják a király kertjéből. Most egy ilyen mesét fogok elmondani nektek. Figyeljétek meg, ki a tolvaj, és ki tudja visszaszerezni tőle az almákat!

Mese elmondása bábozással. Kellékekről készült kép a mellékletben. (1. melléklet, 1-6. kép)

Mese: A hétfejű sárkány – magyar népmese (1. melléklet: a mese szövege mellett instrukciók is vannak az előadáshoz).

A mese feldolgozásához és a szövegértéshez kapcsolódó kérdések:

- *Hol termett az aranyalmafa?* (A Napkeleti király kertjében)
- *Ki lopta el az almákat?* (A hétfejű sárkány)
- *Hány királyfi próbálta megőrizni az almákat?* (Három)
- *Melyik járt szerencsével és miért?* (A legkisebb, mert segített neki egy táltos paripa)
- *Miben segített a paripa?* (1. Felvitte a királyfit a fa tetejére. 2. Elmenekítette mindhárom fiút. 3. Elvarázsolta őket egyszer tóvá-kacsává, máskor malom-má-molnárrá, hogy megvédje őket a sárkánytól. 4. A táltos szárnyaival védte a királyfiakat a sárkánytól a harcban.)
- *Hány fejét vágta le a sárkánynak?* (Hatot)
- *Miért hagytak meg egyet?* (Megkönyörültek rajta, mert megígérte, többször nem lopja el az aranyalmákat.)

Erkölcsei üzenetek:

- Jó tett helyében jót várj!
- Könyörületesség, jószívűség.

Beszélgetés a sárkányokról:

- *A mesékben hány feje szokott lenni a sárkányoknak?* (egy – Süsü, 3-7-12-24 feje)
- *Milyen színűek a sárkányok?* (Főleg zöld, de lehet kék, sárga, piros, narancs is.)
- *Milyen tulajdonságai vannak egy sárkánynak?* (erősek, legyőzhetetlennek hiszik magukat, de legyőzhetőek. Többnyire magányosan élnek.)
- *Hol lakhatnak a sárkányok?* (sötét erdőben, barlangokban, föld alatt, vagy égig érő fán/ paszulyon. Mint ebben a mesében is kacsalábon forgó kastélyban.)
- *Ismertek-e olyan meséket, melyekben sárkány szerepel?* (Süsü, Így neveld a sárkányodat, Égig érő paszuly)
- *Tudtok sárkányról verset vagy dalt?* Példák: Megay László: Sárkány; Weöres Sándor: A hétfejű sárkány. (Lásd a 2. mellékletben.)

Tanuljunk meg egy mondókát!

*Haragos a sárkány,
hét fejéből füst száll.
Hatot vágunk belőle,
nem kaphat már erőre!*

Tapsoljuk a ritmusát, úgy mondjuk! (ezzel jobban rögzül a mondóka)

Gryllus Vilmos: Maszkabál – Lovag és sárkány (gyerekdal)
<https://www.youtube.com/watch?v=WVUglGaTl1E>

3. Barkácsolás

Sárkányfej készítése (1. melléklet 8. kép).

Hozzávalók: bevont papírguriga, nyomtatott szemek, krepp-papírból göngyölt orrok és lángnyelvek, ragasztó.

Feladat: Amit előre elkészítettünk: a papírgurigát bevontuk zöld fénymásoló papírral. (egy lap 3 guriga bevonására elég.) A lángnyelvnek való krepp-papírt is előre felvág-
tuk kb. 10-15 cm hosszúra. Ebből 5-6 darabot kell a papírguriga egyik végének a belső peremére ragasztani. A krepp-papírt felvagtuk kb. 3x3-as négyzetekre. Ebből lesz az orr, amiből a gyerekek bogyót készítenek, és felragasztják a guriga lángnyelv-
hez közelebbi részére. Szemeket előre nyomtatjuk (lásd melléklet 8. képen), vagy megrajzoljuk, a gyerekeknek kell kivágni és felragasztani. Ha a guriga másik végébe belefújunk, a krepp-papír lángnyelvek libegnek, vagyis „lángot szórhatnak” a sárká-
nyok. Az elkészült munkákat a gyerekek hazavihetik. Mikor elkészültek, csoportké-
pet készítünk és elbúcsúzunk.

IV.1.3. Értékelés

A foglalkozás végén mindig készül egy csoportkép, ahol a gyerekek az általuk elké-
szített sárkányfejeket büszkén megmutathatják. Ezután megkérdezzük, hogy hogyan
érezte magát, mi tetszett a legjobban nekik. Elmondjuk, hogy örülünk az ittlé-
tüknek, megdicséjük őket, hogy mennyi mindent tudnak és milyen jól szerepeltek.
Elmondjuk azt is, hogy szívesen várjuk vissza őket a szüleikkel, és hogy be lehet
iratkozni a könyvtárba, lehet könyveket kölcsönözni, nem csak sárkányosokat. Ez-
után játékos módon elköszönünk. Ebben az esetben elismételjük a mondókát, amit
az előzőekben megtanulunk: Haragos a sárkány, hét fejéből füst száll. Hatot vágunk
belőle, nem kaphat már erőre!

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 45 perc – 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A mesékhez szükség van díszlet és bábok készítésére. A díszletet kartonlapra festettük. A madárbábok papírból készültek, ruhacsipeszre rögzítve. A kisfiú báb fakanálból készült. (2. melléklet, 1–5. kép)

Szükség van számítógépre, melyen lejátszunk a CD-t. (Kerekítő állatos játéktár. 34, 35.) Szükség van még madarak képeire, melyeken költöző (2. melléklet 6–11. kép) és teelő (2. melléklet 12–17. kép) madarak vannak. Szükség van (mágnes)táblára, ahol csoportosítjuk őket.

A barkácsoláshoz szükséges anyagok: olló, ragasztó, félkemény színes kartonok.

IV.2.1. Tanulási feladat

A gyerekekkel a foglalkozás végére szeretnénk elérni, hogy:

- ismeretet gyűjtsenek a költöző és teelő madarokról;
- megismerkedjenek a mese szereplőivel;
- értsék meg a mesében szereplő erkölcsi példát (pl.: nem minden a külsőség, az igaz barátokat sem külső alapján választjuk, saját magunk elfogadása)
- a foglalkozás végén kiosztott könyvekben legyenek képesek felismeri a fekete rigót, illetve a mesében szereplő madarakat.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- a gyerekek eddigi ismereteinek bővítése a madarokról, madárhangokról;
- szövegértés fejlesztése, a fogalmazási készség fejlesztése a mese elmondása utáni kérdések megválaszolásával;
- a mesében meglévő erkölcsi üzenet megértése, megbeszélése;
- képesség, alkotóképesség fejlesztése.

Feladatok, események részletes leírása:

1. Üdvözlés, bemutatkozás, témafelvezetés

Már előre kirakunk madarakat ábrázoló képeket. (2. melléklet 6–17. kép) Körben leülünk.

Nézzetek körbe! Miről fog szólni a mai foglalkozásunk? (madarokról)

Tudtok úgy csipogni, mint a madarak?

Csip-csip-csip – halkán, hangosan, mélyen, magasan, lassan, gyorsan.

Játékok:

Ismeritek a Csip-csip-csóka című gyermekdalt? Páronként összefogva játsszuk el! Utána forduljatok a másik oldali szomszédotokhoz is!

*Csip-csip csóka, vak varjúcska.
Komámasszony kéreti a szekerét,
nem adhatom oda, tyúkok ülnek rajta.
Hess, hess, hess!*

Madárcsippentős:

Körbeállunk, az egyik játékos (én kezdem) valamely testrészén megcsippenti a mellette állót, az pedig csak azt a testrészét mozdíthatja meg. Utána ő is megcsippenti a mellette állót, és így tovább, míg körbe nem érünk. (Játék után visszaülünk.)

Nem minden madár csipog. Vannak jellegzetes hangú madarak is, akiknek azonnal felismerjük a hangját. Tudtok ilyet?

(Gólya – kelep, kelep; bagoly – hú, hú; kacska – háp, háp; liba – gá, gá; tyúk – kot-kot, kakas – kukurikúúú; galamb – burukk, burukk, krú, krú; varjú – kár, kár; kakukk – kakukk; sárgarigó – tilió, tilió)

Vannak olyan madárhangok is, amelyekbe egy-egy szót, vagy egész mondatot is belehallunk. Pl.: a cinke rossz időben így dalol: Kis cipőt, kis cipőt, kis cipőt!

Tavasszal ezt mondja: Nyitnikék! Nyitnikék! Nyitnikék!

A sárgarigó beszédébe ezt hallhatjuk bele ősszel, amikor érik a dió: Miénk a dió, miénk a dió, jaj, de jó! Ó-ti-li-jó, érik a dió. Kell-e dió, fiú? Kell-e dió, fiú?

(Kerekítő állatos játéktár 34., 35.)

Hallgassuk meg, milyen a fekete rigó és a sárgarigó igazi éneke!

fekete rigó: <https://www.youtube.com/watch?v=ICEKfK6w78o>

sárgarigó: https://www.youtube.com/watch?v=nzE2cPc_VPw

A fekete rigók itt élnek a közelünkben, ezért sok vers és dal született róluk. Hallgassunk meg egy dalt a rigóról! De jó a dió! <https://www.youtube.com/watch?v=QnXI-hGW8aWc>

Mit tudunk a fekete rigóról?

- *Ki látott már fekete rigót?*
- *Hogy néz ki?* (20–30 cm, csőre sárga, szeme fekete, lábai barnák, hosszú farktolla van, a hím fekete, a nőstény és a fiókák sötétbarna)
- *Hol él, hová rakja a fészket?* (Erdőben, de egyre többet lehet látni a városban is. Bokrok alján, farakások között él, oda rakja a fészket, amit gallyakból fűszálakból épít.)
- *Ha fiókat találunk, ne vegyük fel, mert közelben vannak a szülők is. Védett madár.*

- *Mivel táplálkozik?* (Mindenevő, főleg rovarokat, gilisztákat, bogyókat fogyaszt, de nagyon szereti a gyümölcsöket is.)
- *Telelő vagy költöző madár-e a fekete rigó?* (Itt telelő.)

Képek nyomtatása madarokról

Feladat: a madarak felismerése illetve csoportosítása költöző – nem költöző kategóriákba.

Kellékek: (mágnest)ábra, képek (2. melléklet 6–17. kép)

Nézzétek meg a képeket és mondjátok meg, a feketén kívül milyen színű madarak lehetnek még! (Piros, fehér, zöld...)

2. A mese felvezetése, mese

Most egy olyan madárról fogok nektek mesélni, aki nem volt elégedett a saját külsejével, másmilyen akart lenni. A mesehallgatás közben figyeljétek meg, kiknek a tollzatával próbált ékeskedni, és sikerült-e barátokra lennie!

A mese elmondása bábozással. (2. mellékletben 1–5.kép)

Lázár Ervin: A nagyravágyó feketerigó (2. melléklet: a mese szövege, instrukcióval az előadáshoz)

A mese feldolgozásához és szövegértéshez kapcsolódó kérdések:

- *Mit jelent az a szó: nagyravágyó?* (Többet szeretne, olyat, amit nem érhet el.)
- *Miért volt elégedetlen magával a feketerigó?* (Úgy gondolta, a fekete toll nem szép, a színes tollal sokkal figyelemfelkeltőbb lenne, még barátokra is lelhetne.)
- *Mit keresett a kislány a madarak között?* (Barátot, aki reggel megkocogtatja az ablakát, ő pedig kölessel megeteti.)
- *Mit csinált a rigó, hogy a fiú észrevegye?* (Más madarak színeire festette magát.)
- *Milyen madarakká próbált válni és milyen színeket használt hozzá?* (zöldküllő – zöld; gólya – fekete, fehér; sárgarigó – sárga)
- *Milyen barátot keresett a kislány?* (Egyszerű, őszinte barátot, mint a fekete rigó.)
- *Barátok lettek végül?* (Igen, de a kislány megsajnálta az okatlan rigót.)

Erkölcsei üzenetek:

- *Vannak közöttetek barátok?*
- *Miért barátoktok egymással? Mi alapján választjuk ki a barátainkat?*
- *Ki a jó barát?* (Aki meghallgat, vigasztal a bajban, aki ismer minket, akivel együtt lehet játszani, akivel megoszthatjuk a titkainkat és a játékainkat – nem él vissza vele, aki segít nekünk, aki szeret bennünket.)
- *Csupa olyan tulajdonságokat mondtatok, ami bennünk van, kívülről nem látszik. Fontos a külső megjelenés? Pl. sárga pulóver, kék szem, barna haj, rózsaszín masni, barna bőr, divatos cipő?* (Az igaz barátságban nem a külsőségek a fontosak.)

Hallgassatok meg egy verset az igaz barátságról.

Varga Vivien: Igaz barát

*Ha kell segít,
ha kell nevet,
ha kell szorít,
ha kell szeret,
ha kell hallgat,
ha kell beszél,
ha kell faggat,
ha kell remél,
ha kell ölel,
ha kell sír, lát,
mert ilyen egy
igaz barát.*

3. Barkácsolás

Szeretnétek ti is egy madárbarátot? Akkor készítsük el papírból. (2. melléklet 18-19. kép)

Hozzávalók: Félkemény kartonra több színben 2 kört rajzolunk, egy 9 cm és egy 5 cm átmérőjűt (mi ezt előre kivágtuk, de lehet velük is csináltatni, ebben az esetben is célszerű előre legalább megrajzolni a köröket). A két karton különböző színű, a kisebb akár mintás is lehet. Csőr: sárga félkemény kartonból 2,5x2,5 cm-es négyzet (ezt anyagtakarékosság szempontjából célszerű előre felválni). Farok: színes félkemény karton: előre kivágvva cikk-cakk ollóval, a csíkok 5-6 cm hosszúak. Szemek: 1,3 cm átmérőjű fehér kör, fekete szemgolyó, irodai lyukasztóval készíthető.

A gyerekek feladata, hogy a köröket (ha nem előre vágtuk ki) kivágják. Mind a kettőt félbe kell hajtani, a kisebbet a nagyobbra kell ragasztani (lásd melléklet). A csőrnek való négyzetet is ketté kell hajtani és a nagyobb kör egyik oldalának belső felére kell ragasztani, a faroknak való kis csíkokat (3 db) a másik végére. A szemeket (a fehér részt kivágni, én előre nyomtattam dipára kis köröket 1x1 cm) és a fekete kis pöttyöket is előre elkészítettük fekete fénymásoló lapból irodai lyukasztóval. Ha a szemeket is felragasztják, készen is van a madár. Az elkészült munkájukat haza is vihetik. (Előfordul, hogy az óvónők összeszedik a munkákat, érdemes kirakni tollakat, hogy a jelüket bele tudják rajzolni.)

4. Könyvnezegetés

Feladat: Kiosztom a könyveket, amikben a gyerekeknek meg kell keresni a rigókat, illetve a mesében szereplő madarakat. (lásd Szakirodalom-jegyzék)

Búcsúzás dalolva: „De jó a dió...” utána Viszontlátásra! – dalolva

IV.2.3. Értékelés

A foglalkozás végén mindig készül egy csoportkép, ahol a gyerekek az általuk elkészített, jelen esetben madarat büszkén megmutathatják. Ezután megkérdezzük, hogy hogyan érezték magukat, mi tetszett a legjobban nekik. Elmondjuk, örülünk az ittlétüknek, és megdicsérik őket, hogy milyen jól szerepeltek. Az óvónők is megdicsérik a csoportot, hogy jól viselkedtek, és ügyesek voltak, az elkészített munkájuk is jól sikerült.

Mivel ilyen érdeklődők voltak, következő alkalommal is jöhetnek mesefoglalkozásra vagy könyvtárbemutatóra.

Elmondjuk azt is, hogy szívesen várjuk vissza őket a szüleikkel, és hogy be lehet iratkozni a könyvtárba; lehet könyveket kölcsönözni, nem csak madarasat. Ezután játékos módon, énekelve elköszönünk.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- A gyerekek ismeretei bővülnek.
- Új mondókát, dalt tanulnak meg. Új mesét ismernek meg.
- A mesék erkölcsi üzenetének átadása, megértése.
- A könyvtári légkörben kellemesen, játékosan eltöltött idő kedvet hoz számukra a visszatérésre nem csak csoportban, hanem családdal.
- A könyvek iránt felkeltettük az érdeklődésüket.

VI. ESZKÖZLISTA

- számítógép, internet
- CD, könyvek az adott témában
- képek
- díszlet, bábok
- ollók, ragasztók, színes papírok

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. A hétfejű sárkány: Figura minták; Szőlő kép; A hétfejű sárkány – magyar népmese instrukciókkal
2. A nagyravágyó feketerigó: Díszlet minta; Figura minták; Költöző és telelő madarak képei; Lázár Ervin: A nagyravágyó feketerigó instrukciókkal; Madárfigura minta

A mellékletek <http://www.azekonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Varázsláda

Barangolás a mesék birodalmában

Fejlesztő neve	Turcsinné Orbán Erika		
Közreműködő neve	Váronné Darabos Klára		
Célcsoport	Kisiskolás	Tini	2–6. osztály
Résztevők száma	11–35 fő		
Főbb célok	Olvasóvá nevelés		
	Kommunikációs képességek fejlesztése		
	Kreativitás, önkifejező készség fejlesztés		
A program időtartama	40 óra	10 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés		
A program során alkalmazott módszerek	Egyéni munka Páros munka Csoportmunka Kooperatív csoportmunka Projektmunka Drámapedagógiai módszerek		
Kipróbáló neve	Gurdánné Sebeszta Szilvia (Barcs)		

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

Cél: Olvasóvá nevelés. Kommunikációs, metakommunikációs képességek fejlesztése. Könyvtárhasználati ismeretek gyakoroltatása. Digitális kompetenciák fejlesztése. A szabadidő tartalmas eltöltése közben minél több örömteli élményhez jussanak a tanulók. Tapasztalják meg a mesék, a közösségi együttlét megtartó erejét.
Célcsoport: 2–6. osztály

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális és állampolgári kompetencia
- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség
- digitális kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A programunkat könyvtárunkban 2015 óta folyamatosan alkalmazzuk, melynek tartalmát három modulra bontottuk. A modulok tartalmilag szorosan egymásra épülnek, nem cserélhetők fel. A modulokra bontás alapjául a téma feldolgozhatóságának időrendi sorrendje szolgált. Mivel ez egy konkrét mesefeldolgozás, tartottuk magunkat a szövegfeldolgozás hagyományos módjához: bevezetés, előkészítés, feldolgozás, zárás, folyamatos értékelés és ellenőrzés rendszeréhez.

Programunk sajátossága a zárás, melynek során a kész produktumot mutattuk be. Itt jelen voltak a szülők, kollégák, illetve könyvtárosok, ismerősök is. Az elégedettségi kérdőívek pedig számunkra olyan konzekvenciákat mutattak, melyek a jövőre nézve esetleg új irányokat adhatnak a foglalkozásokhoz.

II.2. A tanulást segítő eszközök

Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása (számítógép/táblagép, hanganyag-lejátszó stb.); hagyományos könyvtári eszközök (lexikonok, szótárak, adattárak). Interneten elérhető adatbázisok, hasznos linkek, keresőprogramok segítségével hozzáférhető adatok. A drámapedagógiai módszerek bőséges eszköztárának célirányos alkalmazása a csoportban.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

A modulok feldolgozásához csoportokat alakítunk ki heterogén összetételben. A csoportokban jól tudjuk alkalmazni a kooperatív struktúrákat, kooperatív technikákat. A páros munka, illetve az egyéni munka is fontos szerepet tölt be a program megvalósításában. Folyamatosan törekszünk a gyerekek aktivitását ösztönző módszerek alkalmazására (pl.: dráma, projekt, műhelymunka stb.).

III. A PROGRAM TARTALMA

A program meghirdetését megelőzően ismét áttanulmányoztuk helyi pedagógiai programunkat, illetve figyelembe vettük a tananyagok kínálta lehetőségeket is. Jó kapcsolatot építettünk ki az adott évfolyamokon tanító pedagógusokkal, kikértük véleményüket. Következő lépés volt a gyerekek bevonása a programba: felhívó plakát, egyéni beszélgetések, kapcsolatfelvétel a szülőkkel, az iskolavezetéssel, a munkatársakkal és a helyi közigazgatási szervekkel. A hozzájáruló nyilatkozatokat elkészítettük, begyűjtöttük, összesítettük. (a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény). A tárgyi feltételek közül adott volt a Varázsláda (C modul), illetve önerőből finanszí-

roztuk az anyag- és eszközszükségletet. Mivel pályázati lehetőség nem minden esetben van, önerőre előzetesen is gondolni kell!

modul száma	címe	óraszám
1.	Mesebirodalom kapujában	8
2.	Függöny mögött varázsláda	24
3.	Mesebemutató – élménybatyu	8

IV. A PROGRAM TANANYAGA

A programban rendszerességgel beépített tevékenységeink (minden alkalomra vonatkozóan) a következők:

Foglalkozás	Tevékenység	Alkalom	Időtartam
1-10.	Napindító – ráhangolódás	10	20–30 perc
	Tízórai elfogyasztása, mosdóhasználat	10	15–20 perc
	Nap zárása	10	15–20 perc
	Értékelés	10	10–15 perc

1. modul: Mesebirodalom kapujában

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 8 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Motiváló, ráhangoló foglalkozásokat terveztünk: címmeditáció, ismerkedő és bemutatkozó játékok. Koncentráció-, figyelem-, emlékezetfejlesztő játékok. Csoportalakítások. Mesei ismeretek felelevenítése. Könyvtárhasználat, online források. Meseválasztás – otthoni olvasás.

IV.1.1. Tanulási feladat:

- önismereti, ráhangoló drámajátékok megismerése, élményszerű játékos tevékenykedtetéssel: mozgásos – mimetikus játékok alkalmazása;
- mesei ismereteik bővítése az irodalmi tematikus honlapokról;
- kooperatív csoportalakítási technikák közül célirányosan választhatunk puzzle, rejtett képek, Keresd a társaidat! stb. módszerekkel);
- kooperativitás: Ablak módszer, Kerekasztal, Dobj egy kérdést!
- interneten gyűjtőmunka a mesékről, illetve meseválasztás célirányosan;
- könyvtárhasználat: tájékozódás, katalógushasználat stb.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása:

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- Ismerkedés a könyvtárral, a könyvtári viselkedés szabályaival.
- Új tanulási technikák megismerése.
- A csoportmunka szabályainak megbeszélése, megismerése.
- A mesei ismeretek felelevenítése, elmélyítése, bővítése.

Feladatok, események részletes leírása:

1. foglalkozás: 4 óra

Nyitó program (20 perc)

Köszöntő. A program várható eseményeinek megbeszélése, a helyszín bemutatása. A hét során elvárt szokás- és szabályrendszer ismertetése, tanulók tájékoztatása.

Ismerkedős játékok (60 perc)

- Labdás ismerkedés
A csoport körben áll. A csoportvezető mondja a saját nevét, majd odadobja a labdát valakinek. Aki elkapta, mondja a saját nevét, majd tovább dobja a labdát (gombolyaggal is játszható). Ha ez már jól megy, akkor mindenki annak a nevét mondja, akinek dobja a labdát.
A csoport körben áll. A csoportvezető feldobja a labdát a kör közepén, és mond egy nevet a hallottak közül. Akinek a nevét mondta, az beszalad a körbe, elkapja a labdát. Most ő dobja fel, és mond egy nevet, és így tovább.
- Cseréljen helyet az, aki...
Kiveszünk a körből egy széket, és a játékvezető középre áll. Külső vagy belső tulajdonságokat, érzéseket, múltbéli vagy jövőbéli cselekvéseket mond, amiről úgy sejti, hogy a körben ülők közül egy vagy több résztvevőre is igaz lehet. Azok fognak helyet cserélni, akikre igaz az állítás (Pl. Cseréljen helyet az, aki szeret olvasni!) Tilos szomszédos székre ülni. Előkészület: a székeket körbe kell rakni. Eggyel kevesebbre van szükség, mint ahányan játsszanak.
(További választható játékok az 1. mellékletben.)

Kooperatív csoportalakítás (90 perc)

Csapatnév választás, logó készítése, címmeditáció.

- Csoportalakítás
Négyfős csoportokat alkottunk, irányítottan a heterogenitás biztosítása érdekében. A M E S E szó betűit felírtuk egy lapra négy különböző színnel. A szünetben a csapattagok széke alá ragasztottuk a megfelelő színű betűt. Mindenki a széke alá nyúlt, majd megkereste a betűk „rokonait”.
(2. melléklet: Lehetőségek kooperatív csoportalakítási technikák).

- **Címmeditáció**
Gondoljátok át, beszéljétek meg, mire utal a foglalkozásunk címe! – Mesebirodalom kapujában. Ötleteljétek! Mire gondoltatok? Írjátok fel egy-egy szót ezzel kapcsolatosan!
Közös megbeszélés csoportban: *Ki, mit írt? Hogyan kapcsolódik a témához? Ki egészítené ki a csoportból? Indokolj!*
- A foglalkozások céljának megismertetése a gyerekekkel
Gyerekek, ezeken a könyvtári foglalkozásokon a mesékkel fogunk még bővebben is megismerkedni. Lehetőségetek lesz a könyvtárban és az interneten is kutató munkát folytatni. Egy közösen választott mesét színpadi előadás formájában bemutatni. Minden csoport saját portfóliót készít, melyre folyamatosan felkerülnek az elvégzett feladatok produktumai minden nap: a mai napon csapatlogó, csapatnév és az ötletelő „cetlik”.

Nap zárása (20 perc)

A nap végén mindig körbe rakjuk a székeket. Egy-egy mondatral elköszönünk egymástól. Küldünk egymásnak egy kacsintást, egy mosolyt. Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban:

Ma a legjobban az tetszett...

Jól éreztem magam, mert...

2. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (25 perc)

- **Beszélgetőkör:**
Az előző napról a teremrend maradt: a székek körben vannak. Három különböző hangulatot kifejező szmájlit helyeztünk el a terem különböző pontjain. Arra kértük a gyerekeket, álljanak ahhoz, amilyen hangulatuk van ma reggel. Mondják el, miért ezt választották, majd üljenek le a helyükre.
- **Vakvezető:**
A párok egyik tagja becsukja a szemét, a másik gyermek pedig úgy vezeti, hogy ne érjen semmihez és senkihez. A zene (relaxációs zene az internetről) elhallgatása után szerepet cserélnek. Ha a zene elindul, akkor újra vakvezetés a feladat. A szőnyegen körben ülve megbeszéljük, ki mit érzett, amikor a társát vezette, és mit érzett, amikor őt vezették.

Mesemotivációk (90 perc)

A 3. mellékletben található az internetes elérhetőségek. Mi a következő meséket néztük meg: Jancsi és Juliska, Csodálatos tűzszerszám, részlet Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde című művéből, A köleves, A szegény ember szerencséje, Egyszer volt Budán kutyavásár.

- Csoportosítás:

Feladat: A csapatok keressenek hasonlóságot az egyes mesék között, csoportosítják őket, majd indokolják a csoportosítás szempontjait. Lehetőségük lesz érvelni, illetve ellenérveket felsorakoztatni! A meséket közösen csoportosítják a foglalkozásvezetővel az interaktív táblánál – a választást mindig indokolni kell!

Beszélgetés a mesékről (80–90 perc)

Ismeretek rendszerezése, bővítése a népmesékkal kapcsolatban: jellegzetes mesei szereplők, helyszínek, mesei fordulatok, meseszámok, mesebeli próbák, mesebeli tárgyak, magyar népmesei jellemzői, meseíróink, mesegyűjtőink.

Megvalósítás: a gyerekeknek lehetőségük lesz az interneten és a könyvtárban is gyűjtőmunkát végezni a mesék témakörében, ezáltal megismerik iskolai könyvtáruk meseállományát. Internetes oldalakon is kutakodhatnak, mely források segítik tájékozódásukat a mesék megismerésében: mi is az a rajzfilm, mesefilm, hangoskönyv, videó stb.

Négy csoportban dolgoznak, így a csoportok különböző feladatokat kapnak, a végzett gyűjtőmunka a nap végén a csapat portfóliófalára is felkerül!

Fontos a könyvtár és internet használat, a nagyobbak ppt bemutatót is készíthetnek!

- Csoportos keresési feladatok

- 1. csoport: Gyűjtsetek híres magyar meseírókat, mesegyűjtőket!

Mit tudatok meg Benedek Elekéről – mutassátok be a többieknek! Pontosan jegyezzétek le, hogy honnan szereztétek az új információkat!

- 2. csoport: Gyűjtsetek olyan meséket, verseket, esetleg dalokat is, melyeknek a szereplője egy *banya*. Pontosan jegyezzétek le, hogy honnan szereztétek az új információkat!

- 3. csoport: Gyűjtsetek olyan meséket, verseket, esetleg dalokat is, melyeknek a szereplője egy *szegény ember*. Pontosan jegyezzétek le, hogy honnan szereztétek az új információkat!

- 4. csoport: Tájékozódjatok a könyvtárban! Készítsetek egy felhívó jellegű plakátot, mely a meseolvasásra hívja fel a figyelmet! Pontosan jegyezzétek le, hogy honnan szereztétek az új információkat!

Minden csoport bemutatja a gyűjtőmunka produktumait, a portfóliójukra ki is ragaszthatják.

- Mesefa (ha még marad rá időnk)

Közösen készítünk egy mesefát (csomagolópapírból, vagy egészíves műszaki rajzlapból) melyre felkerülnek a legfontosabb, mesével kapcsolatos ismeretek, illetve a magyar meseírók és mesegyűjtők nevei is.)

- Meseválasztás

Szempontja: életkori sajátosságoknak megfelelően, a gyerekek értsenek egyet a választással. Mi célirányosan adtunk lehetőséget a választásra, a gyerekek figyelmét

az általunk választott mese irányába igyekeztünk „terelni”, így választottuk ki közösen: Benedek Elek: A vasorrú bába című meséjét. (A mese szövege a 4. mellékletben található.)

Megjegyzés: Minden résztvevő megkapta a mese szövegét otthoni elolvasásra, értelmezésre, illetve lehetőséget kapott az otthoni online keresésre is (feltétele: a pontos forrás lejegyzése).

Nap zárása (20–30 perc)

- Mi változott?

A játékosok körben ülnek vagy állnak. Kiválasztunk egy játékost, ő lesz a kitaláló, aki először kb. 1 percig szemrevételezi a csoportot. Ezután kimegy a teremből, a többiek pedig megváltoztatnak 3 olyan dolgot, amit könnyű észrevenni (például két ember pulóvert cserél, valakinek kibontják a haját, leveszi a szemüvegét). A kitalálót behívjuk, és arra kérjük, találja meg a 3 változást. Ha sikerül, új játékost választunk kitalálónak.

- Zárókör

A nap végén mindig körbe rakjuk a székeket. Egy-egy mondattal elköszönünk egymástól. Küldünk egymásnak egy kacsintást, egy mosolyt. Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban: „*Ma magammal viszem...*”

IV.1.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelést, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk egyénileg és a csoportoknak is. Alkalmat teremtünk arra, hogy a gyerekek bemutassák azokat a kész munkákat (szakértői mozaik, csoport logó, mesei ismeretek, rajzok, stb.), melyekkel elkészültek. A napot mindig záró Beszélgetőkörrel fejezzük be.

2. modul: Fügöny mögött varázsláda

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 24 óra, azaz 6 foglalkozás

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Az előzetesen kiválasztott mesét a gyerekek otthon megismerték. Ebből a meséből indulunk ki – feladatlap. Drámapedagógiai szerepjátékok. Varázsláda, bábok, manuális tevékenység. Könyvtárhasználat, internethasználat. Forgatókönyv, szöveggönyv, fogalomismeret, megírás. Rendezés, szereposztás, díszlettervezés, kivitelezés, próbák.

IV.2.1. Tanulási feladat

A gyerekekben a foglalkozás végére alakuljon ki:

- hajlandóság csoportmunkában való részvételre;
- a használható információk felismerésének, bemutatásának képessége;
- a drámajáték-ismeret bővítése;
- kommunikáció, szóbeliség előtérbe helyezése;
- a manuális tevékenységek kreatív kivitelezése;
- a téma iránti érdeklődés, motiváltság;
- a szociális kompetenciák előtérbe helyezése.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- A gyerekek otthon megismerték a kiválasztott mesét, elolvasták, értelmezték.
- A részletes feladatlapot megoldották, ellenőrizték.
- Új játékokat ismertek meg, melyek a drámapedagógiai ötlettárból alkalmasak voltak a megvalósításhoz.
- Megismerték a Varázsláda „tartalmát”, a kihasználhatóságát, gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit is kipróbálhatták egyénileg és csoportban is. Ujj- és kesztyűbáb készítés lehetősége adott.
- Könyvtár- és internethasználat: a mesei elemek szaktudományos kifejezése, értelmezése, szómagyarázatok keresése képi megjelenítéssel egybekötve.
- Forgatókönyv fogalma, ismerete. Forgatókönyv-minták megismerése internetes elérhetőségeken keresztül, illetve nyomtatott formában a jobb áttekinthetőség érdekében.
- Forgatókönyvírás, szereposztás, olvasópróba, díszlettervezés, zenei aláfestés.
- Kivitelezés – megvalósítás.

Feladatok, események részletes leírása:

1. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (30 perc)

Beltéri közösségfejlesztő játékok:

- Mi változott?

A játékosok körben ülnek vagy állnak. Kiválasztunk egy játékost, ő lesz a kitaláló, aki először kb. 1 percig szemrevételezi a csoportot. Ezután kimegy a teremből, a többiek pedig megváltoztatnak 3 olyan dolgot, amit könnyű észrevenni (például két ember pulóvert cserél, valakinek kibontják a haját, leveszi a szemüvegét). A kitalálót behívjuk, és arra kérjük, találja meg a 3 változást. Ha sikerül, új játékost választunk kitalálónak.

- Kő-papír-olló (változatok)

Minden változat alapja a klasszikus kő-papír-olló játék

 - *Szurkolós:* Párokba rendeződnek a résztvevők, minden pár játszik egy kő-papír-olló játékot. A vesztesnek a győztes mögé kell állnia, skandálnia a nevét és ezzel bátorítani őt. A nyertes keres egy másik nyertest, akivel egy újabb kör kő-papír-ollót játszik. Itt is a vesztesnek és a követőinek be kell állnia a nyertes mögé, szurkolni neki, így a nyertesnek egyre nagyobb a szurkolótábora. Ez addig megy, amíg csak egy játékos marad és mindenki az ő nevét skandálja. Újrakezdhethjük, amikor megvan a nyertes.
 - *Evolúciós:* Mindenki tojás kezdetben. Ez azt jelenti, hogy guggolva járkál körbe, ökölbe szorított kezével ütögeti a fejét és mondogatja: tojás, tojás, tojás. Két tojás találkozik, kő-papír-ollót játszanak, aki nyer, abból csirke lesz. Ekkor könyökben behajlított kezét lengeti, mintha csirke lenne és mondogatja: csirke, csirke, csirke. Két csirke találkozik, kő-papír-ollót játszanak, aki nyer, abból madár lesz. A karját lengetve megy tovább. Két madár találkozik, kő-papír-olló, aki nyer, abból lesz a szuperman, kiáll oldalra. A tojás csak tojással, csirke csak csirkével és madár csak madárral játszhat. Minden kategóriában egy fog megmaradni. Játshatunk ebből is több kört.

Feladatlap megoldása időkitöltővel (80–90 perc)

A feladatlap, az időkitöltő és a javítókulcs az 5. mellékletben található.

A választott meséhez készítettünk egy egyszerű feladatlapot, illetve egy időkitöltővel is kiegészítettük, amit a gyerekek először egyénileg oldottak meg, majd a javítókulcs segítségével páros munkában ki is javították. Aztán a párok cseréltek, ellenőrizték a javítást, megbeszéltek a jellemző hibákat, melyek minden tanulónál előfordultak, illetve, hogy melyik feladat volt mindenkinél jó, melyik volt a legnehezebb, legkönnyebb, kellett-e segítséget kérni a csapattársaktól, szükség volt-e internetre, vagy esetleg szótárra. A végén a csoportból egy tanuló összegző értékelést nyújt az eredményekről. (Egy-egy jól sikerült feladatlapot kitehetünk a portfólióra is!)

Varázsláda – drámajátékok (80 perc)

A mi iskolánkban kipróbálásra került a C alapú kompetenciacsomag, melyhez sikerült beszerezniünk a Varázsládát is. Ez az eszköz nagyon jól használható könyvtári foglalkozásokon. Voltak benne kész bábok, de előre elkészített elemekből a gyerekek is készíthettek önállóan ujj- és kesztyűbábokat.

- A bábok „életre” keltek, megszólaltak...

A gyerekek bekötött szemmel kivettek egy bábót a varázsládából. Megpróbálták kitalálni, hogy „ki” lehet az a báb. Utána megnézték, hogy jól tippeltek-e. Minden gyerekeknek egyéni feladata volt:

Melyik mesében szerepelsz?

Mondj magadról két olyan dolgot, ami igaz rád!

Mondj magadról egy olyan dolgot, ami nem igaz rád!

Kik a szereplők még ebben a mesében?

Mi a mese cselekménye?

Hol játszódik a mese?

Vannak-e a társaid közt olyan „bábok”, akik veled szerepelnek a mesében?

Ha vannak társaid, keresd meg őket, mutatkozzatok be, majd a mesét is eljátszhatjátok!

- Szegény ember-banya

Bábokkal szerepjáték vállalása. *Játszd el! Te vagy a szegény favágó, öreg halász, gonosz banya, seprűnyélen lovagolsz, keverj varázssitalt, mondj varázsverset, stb.*

Nap zárása (20–30 perc)

Mozgásos szabadtéri játékok (ha alkalmas az idő)

- Ipi-apacs

- Népzene/néptánc

Pedagógus hangszeres játéka, egyszerű néptáncmótvumok tanítása a gyermekeknek (6. melléklet: internetes forrás)

- Zárókör

A nap végén mindig körbe rakjuk a székeket. Egy-egy mondattal elköszönünk egymástól. Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban.

2. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (20 perc) – mozgásos játékok

- Ölelj meg, mert üldöznek!

Ez a játék arról szól, hogy a bajban számíthatunk egymásra. A csoport együtt játszik. Az egyik gyerek a fogó, valakit kerget. Ha a többiek ezt észreveszik, úgy tudják őt megmenteni a fogótól, hogy valaki odafut hozzá, és megöleli, mielőtt a fogó hozzáérne. Ez a játék tehát abban különbözik a hagyományos fogócskától, hogy a menekülés mellett arra is kell figyelni, hogy a másikat megmentjük a fogótól. Akit mégis utolérnek, fogó lesz.

- *Karmesterjáték* – mozgásos, koncentrációfejlesztő játék

A csoport kiválaszt egy karmestert, akinek a mozdulatait majd utánozniuk kell. A játékosok egy helyben állnak, a karmester pedig mozog a térben, különféle mozdulatokat végez. A játékban egyaránt fontos a mozdulatok pontos lemásolása és a karmester nyomon követése. A karmester személyét egy játékon belül változtassuk meg úgy, hogy pár mozdulatsor után a karmester kézfogással választ maga helyett valakit. A többieknek nagyon kell figyelniük, hogy a karmesterváltást észrevegyék, és most már az újat utánozzák. Figyeltessük meg, hogy miért nehéz/könnyű figyelni a társunkra!

„Szárnyaljon a képzeleted!” (90 perc)

Képalkotás, díszlettervezés különböző technikákkal (zsírkréta, akvarell, tempera, mozaik, patchwork képek a mesevilágból) kreatív alkotó fantázia alapján.

Mi elsősorban a színházi előadások díszletterveihez készítettük alkotásainkat: akvarell, zsírkréta, origami technikákkal, dobozok ragasztása, mesefalu készítés (például: szegény ember háza, rengeteg erdő, erdei házikó, banya háza, ördög stb.). Választható: bármilyen, önálló, kreatív alkotás, illusztráció készítése a meséhez. Példákat lehet kivetíteni az interaktív táblára a Google képeiből. Megjegyzés: megfelelő anyag- és eszközszükséglet biztosítása szükséges.

(Kapcsolódó szakirodalom a 7. mellékletben.)

Könyvtár- és internethasználat (80 perc)

Könyvtár, internet, online források, jegyzetelés

- Keresési feladat

A csoportoknak a következő szavakat, kifejezéseket kellett megkeresniük, értelmezniük, illetve szinonimákat gyűjteniük: mese, népmese, banya, ördög, mesemondó, mesélő, szereposztás, szegénység, meseszám, mesei fordulat.

A kifejezések között összefüggéseket kell keresni.

Megjegyzés: minden csoportnak ugyanaz volt a feladata. Két-két csoport felváltva dolgozott. Ketten a könyvtári állomány anyagában folytattak kutatásokat, közben jegyzetet készítettek. Ugyanez volt a másik két csoport feladata az interneten, aztán cseréltek. Fontos volt, hogy ne csak az interneten kutakodjanak, hanem a könyvtári könyveket is a kezükbe vegyék, ismerjék a lexikonokban, szótárakban való tájékozódás lehetőségeit. (A forrásanyagok a 8. mellékletben találhatók.)

A kész munkákat a csoportok bemutatták, illetve kiegészítették.

Nap zárása – értékelés (20–30 perc)

- Hürezés

- Irányított, mozgásos játék a szabadlevegőn. Kiszámolóval válasszunk ki egy csósz, aki a kör közepére áll. A többiek 3-4 lépésnyi távolságra egymástól körbe állnak, és a botjukat maguk mellé leszúrják erősen a földbe. Ha a csósz így kiált: „Hüre, hüre!”, akkor a gyerekek elkezdenek a botokon kívül futni addig, míg azt nem kiállítja az ór: – „Hatszögre! vagy Nyolcszögre!” Ekkor minden játékos, a csósz is, igyekszik megfogni egy botot. Akinek nem jut bot, az lesz a következő csósz.

Nagy teret igénylő játék, megvalósítása a kinti időjárástól is függ. Eggyel kevesebb bot szükséges, mint a játékosok száma.

- Zárókör

Lásd az 1. foglalkozásnál. Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban: *Ma segítettem...*, *A mai nap legjobb feladata...*, *Magammal viszem a mai napról...*

3. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (20 perc) – mozgásos játékok

- Állókép

A gyerekek kiscsoportban egy pillanatképet jelenítenek meg, a mese egyik részletét vagy annak előzményeit, esetleg következményeit mutatják meg a játék során.

Alkalmazható helyzetek: a témával kapcsolatos, érzések, gondolatok játékban való kifejezése, új jelentéstartalmak keresése lényegkiemelés esetén.

- „Ki vagyok én?”

Kártyákon a mese szereplői. Ezeket a kártyákat úgy helyezzük el, hogy akire vonatkozik, az ne lássa meg a képet. Ki kell találniuk, hogy kik ők. Ebben a többiek segítenek, mégpedig úgy, hogy egy-egy tulajdonságot mondanak arról a szereplőről a mese alapján. Ezután fordított lesz a helyzet. Egy-egy gyermek megkapja a kártyákat úgy, hogy csak ő látja, melyik meseszereplő van a képen. Próbálja meg mimes játékkal eljátszani, kiről lehet szó. Aki tudja, súgja meg a fülébe. Ha kitalálja, ő lesz a következő játékos.

Mit kell tudni a forgatókönyvről? (80–90 perc)

Minden csapat húz egy kártyát. A kártyákon a következő szavak szerepelnek: könyv – forgatókönyv – szereposztás – rendezés

Minden csapat asszociál: *Mi jut eszedbe a szóról?* – színes cetlikre felírják a gondolataikat (szereposztás, kiválasztás, színház, szép beszéd, főszerep, stb.). Minden csapatot meghallgatunk, a csapat portfóliójára felkerülnek a megoldások a mai naphoz!

Forgatókönyv fogalmának pontosítása, tudatosítása (60 perc)

Mi közösen kerestük ki a fogalmat a Wikipédián. A csapatok közösen kerestek forgatókönyv mintákat az interneten. A könyvtáros segítségével minden csapat kinyomtatott egy általa választott mintát.

A csapatok bemutatták a forgatókönyvet, amit a neten találtak. Kerestük a hasonlóságot, analógiát a minták között, ezeket összegyűjtöttük.

Mit kell tartalmaznia egy forgatókönyvnek?

- Beszélgetőkör

Az volt a célunk, hogy a csapattagok közül mindenki megszólaljon. Volt egy dobozunk, tele színes gombokkal: mindenki választott egy gombot, majd a Beszélgetőkörben, ha szeretett volna a témához szólni, akkor a nála lévő színes gombot a kör közepére tett dobozba dobta, elmondta a véleményét, gondolatát. A foglalkozásvezető emlékeztetőnek feljegyezte egy tájékoztató jellegű, egész íves műszaki kartonra, jól látható helyre fel is ragasztotta. Ilyen szavak kerültek az emlékeztetőre: szereposztás, jelenetek, helyszín, narrátor stb.

Játék: (10–15 perc)

- Tükörjáték:

A gyerekek szembefordulnak egymással. A magasabb gyerek lesz a tükör, neki az a dolga, hogy utánozza azokat az arckifejezéseket, mozdulatokat, amelyeket társa elmutogat. Később szerepet cserélnek.

Gyakorlati kivitelezés – tervezés a mesékhez (40–50 perc)

- Beszélgetés

A forgatókönyvminták alapján a gyerekek javaslatainak meghallgatása. Közös döntés: a mese helyszínei szerint írjuk a forgatókönyvet. Benedek Elek *A vasorrú baba* című meséjéhez forgatókönyv készítése.

Nap zárása – értékelés (20–30 perc)

- Záróköri

Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban: pl.: *Ma megtudtam... Szeretnék rendező lenni, mert...*

4. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (20 perc)

- Hangulatom a mai napon

Három különböző szmájlit (mosolygós, szomorú, érdektelen) helyeztünk el a terem különböző pontjain. Arra kértük a gyerekeket, álljanak ahhoz, amilyen hangulatuk van ma reggel. Mondják el, miért ezt választották, majd üljenek le a helyükre.

- Partizán (szabadtéri játék)

Hasonló a kidobós játékhoz. Két csapatot alkotunk, a cél a labdával kidobni az ellenfél csapattagjait. A kiesés ellen a labda elkapásával lehet védekezni. Akit kidobtak, az az ellenfél mögött lévő területre megy és partizán lesz. A partizán kidobhatja az ellenfél játékosait, ha a labda hozzá kerül, mert túl messzire dobták. A partizánok és a csapattagok közötti összjáték is lehetséges: ha a partizánok jobb helyzetben vannak át lehet dobni nekik a labdát. Azok nyernek, akik előbb kidobják a másik csapatot. (Játéktér kijelölése krétával; beltéren szigetelő szalaggal. Gumilabda előkészítése.)

- Ipi-apacs (szabadtéri játék)

Változott-e a hangulatod? Ismét válassz szmájlit! Indokolj!

A csapat rajzoljon egy szmájlit a mai napra, tegye ki a portfóliójára!

A mese forgatókönyvének megírása csoportmunkában (60 perc)

Öt színre osztottuk a mesét, a csapatoknak borítékba tettük, minden csapat húzott egyet, majd annak alapján oldotta meg a ráeső részfeladatot. Az első és az ötödik szín egy borítékba került.

1. szín: szegény ember házában
2. szín. erdő
3. szín: ördög háza + banya
4. szín: erdő
5. szín: szegény ember háza

A csapatok az egyes helyszínekhez szükséges díszletterveket, szereplők jelmezterveit is megbeszélik, valamint a szükséges kellékek beszerzésének módjait.

Szünet: tízórai elfogyasztása, mosdóhasználat. (20 perc)

Gyakorlati kivitelezés (90–100 perc)

A négy csoport bemutatja az elkészített forgatókönyv-részletet, melyet közösen megbeszélünk.

A helyszínek és a díszlettervek megbeszélése következik.

A könnyebb áttekinthetőség kedvéért a fontosabb elemeket, ötleteket táblázatba foglalhatjuk:

helyszín	szereplők, jelmez	díszlet
szegény ember háza	szegény ember, gyerekek (rég, szakadozott ruha, kalap)	szegény ház

Kész forgatókönyv

A rendező személyének kiválasztása (mindenképpen olyan tanuló, aki felső évfolyamon tanul).

Szereposztás: önkéntes alapon is vállalható, de lehet szerepválogatás is.

Jelmez- és díszlettervezők, zenei rendezők kiválasztása (9. melléklet: forgatókönyv)

Nap zárása – értékelés (15–20 perc)

- Zárókör

5. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás, közös szabadtéri játék (20 perc)

- Cseréljen helyet az, aki...
Részletes leírását lásd az 1. modul 1. foglalkozásánál.
- Hürezés
Részletes leírását lásd a 2. foglalkozásnál.
- Távcső:

A játék célja: a mese helyszínének a megbeszélése. Mindenki belenéz, és elmondja, mit lát. Lehet a mesével, de mással kapcsolatban is. A vezető, amikor belenéz, elmondja a mese konfliktusát okozó problémát, és döntési helyzet elé állítja a csoportot. Ez feladat másik célja.

Az előző heti munka folytatása (90-100 perc)

Olvasópróba, szereppróba, jelenetek próbálása

A díszlettervezők is munkához látnak: az előre beszerzett anyagszükségletből dolgoztunk, a mese 5 színteréhez készítettük el a megfelelő díszleteket: szegény ember háza, erdő – banya háza. Technika: festés, hajtogatás, ragasztás, montázs.

Az előző héten megbeszélteknek megfelelően a hozott jelmezes kelléket a jelmeztervezők átalakítják, ha szükséges.

A zenei rendezők: az internetről gyűjtenek dalokat, zenéket az előadáshoz, ezeket letöltik, „összevágják”.

Folyamatos készülés a színházi előadásra (90 perc)

A fent felsoroltak alapján folytatjuk a munkánkat. A színházi előadás sikeréhez mi is hozzásegíthetjük a gyerekeket azzal, hogy folyamatosan felügyeljük a rendezői, a díszletkészítői és jelmeztervezői munkálatokat, illetve a zenei rendezést is.

Mindig adunk időt arra, hogy a folyamatban lévő munkákat megnézzük, a gyerekek is megnézzék társaik addigi tevékenységét, esetleg besegítsenek egymásnak, motiválják, ösztönözzék egymást. Együtt hallgattuk meg a kiválasztott zenei részleteket, a forgatókönyvekben jelöltük azok helyét is.

Nap zárása – értékelés (15–20 perc)

- Zárókör

Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban: *Ma jól dolgoztam, mert..., Sikerült... Segítettem...* – választható zárógondolatok.

6. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (10–15 perc)

Zenehallgatás: dalsokor (szegény ember, banya, ördög) A dalsokrot lásd a 10. mellékletben.

Készülünk az előadásra (100 perc)

Folyamatos szereppróbák – korrekciók. A színhelyek berendezése az elkészült díszletekkel. A jelmezek felpróbálása, esetleges kiegészítése, javítása. A zenei elemek, zenei „aláfestés” ellenőrzése.

Szabadtéri játékok 30 percben (kikapcsolódás)

- *Cigóra*

A gyerekek kört alkotnak. Egy gyermek lekuporodik a kör közepére, ő lesz az ördög. A körön kívül áll a mondókás, aki a megtanult vers mondása közben a játékosokat sorban maga mögé állítja, és együtt sétálnak körbe. Mikor már csak egy gyermek marad az ördög mellett, a többiek elfutnak és elbújnak. Közben az utolsónak maradt gyermek befogja az ördög szemét, hogy ne tudjon lesni. Az ördög a játékosok keresésre indul, akit a leghamarabb megtalál, az lesz a következő játékban az ördög.

Szabadtéren játszunk, ahol vannak búvóhelyek. Eszközök nem szükségesek. A következő mondókat kell megtanítani a gyerekeknek:

Hej, cigóra, cigóra, el nem viszi a móra. Ej, széna, szakadéka, incer, gancer, május, söpörse cigor, május pörse, hamut meg kell törni, téglát ki kell vetni. Megy az ördög a pokolba, mindenkinek el kell mönni.

- *Holdlabda*

A gyakorlat célja, hogy a csoport minél hosszabb ideig a levegőben tartsa a labdát, anélkül, hogy a labda a földre esne. A játékvezető a beleérések számát hangosan számolva fokozhatja a hangulatot.

Szabályok: minden ütés egy pontot ér. A labdát bármilyen testrésszel lehet passzolni, de megfogni nem szabad. Egyetlen játékos se érhet bele kétszer egymás után a labdába. Szigorúbb verzióban: senki sem érhet bele addig még egyszer a labdába, amíg mindenki más bele nem ért. A csoport kitalálhat magának taktikát, vagy akár kísérletezhet, hogy melyik jön be neki.

Folyamatos készülés a színházi előadásra: (60 perc)

A fent felsoroltak alapján folytatjuk a munkánkat. A színházi előadás sikeréhez mi is hozzásegíthetjük a gyerekeket azzal, hogy folyamatosan felügyeljük a rendezői, a díszletkészítői és jelmeztervezői munkálatokat, illetve a zenei rendezést is. Együtt hallgassuk meg a kiválasztott zenei részleteket, a forgatókönyvekben jelöljük azok helyét is.

Nap zárása – értékelés (20 perc)

- *Zárókör*

A nap végén mindig körbe rakjuk a székeket. Egy-egy mondattal elköszönünk egymástól. Küldünk egymásnak egy kacsintást, egy mosolyt. Mindenki mondhat egy gondolatot a mai nappal kapcsolatban: *Ma legjobban a ... játék tetszett. Sikertült... Sokat segítettem...*

IV.2.3. Értékelés

A modul zárásaként eljutunk arra a szintre, hogy a saját magunk által megalkotott forgatókönyv kivitelezhető legyen. Megteremtjük hozzá a jelmezeket és a díszletet is. Ez a gyerekeknek és nekünk is igen komoly munkát ad, erre készülünk fel! Azonban a sikerhez erre szükség is van, és az értékelés során minden csoport minden diákja pozitív megerősítés kap, mivel ez a sokrétű munka lehetőséget ad még az SNI II, illetve a BTMN-es tanulók személyiség- és szociális kompetenciáinak magasfokú fejlesztésére is, illetve arra, hogy önmagukhoz képest egészen más területen is kibontakoztathassák képességeiket. Ezek mind számukra, mind pedig számunkra pozitív iránymutatást adnak a jövőre nézve is. A gyerekek a produktumokat, illetve feladatokat folyamatosan bemutatják, korrigálják. Ez a modul a legtartalmasabb és a legsokrétűbb minden szempontból. A céljainkat és a feladatokat is igen jól meg tudjuk valósítani az adott témakörben.

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 8 óra, azaz 2 foglalkozás

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A záró modulnál a legfontosabb szempont, hogy a gyerekek az eddigi foglalkozásokon elsajátított ismereteiket, élményeiket, elkészített munkájukat eredményesen be tudják mutatni. Fontos, hogy minden gyermeknek legalább egy családtagja részt vegyen ezen a záró bemutatón. A sikerkritériumok egyike az is, hogy az iskolavezetés, illetve külsős személyek is jelen legyenek ezen a programon. Lényeges, hogy videófilm is készüljön erről az eseményről, melyet a későbbiekben is tudunk majd használni.

IV.3.1. Tanulási feladat

A gyerekek körében a foglalkozás végére alakuljon ki az „egészséges” csoportszellem. A szerzett információkat tárolják, alkalmazzák. Kommunikációs készségük, szókincsük bővüljön, kezűgyességük fejlődjön. Digitális kompetenciáik bővüljenek, gyakorlati tudásuk megalapozott legyen, tudatos internethasználatuk elmélyüljön. Szociális kompetenciáik erősödjenek, a másságot tolerálják, népi hagyományainkat, népmeséinket ismerjék, ápolják. A drámapedagógia elemeiben elmélyüljenek.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

Feladatok, események részletes leírása:

1. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (35 perc)

- Beszélgetőkör
Hangulat, érzések témakörében.
- Napindító játékok
Az eddig megismert játékok közül szabad választás (játékok: a fenti foglalkozásoknál részletezve).

Készülünk az előadásra (90 perc)

A színhelyek berendezése az elkészült díszletekkel, audiovizuális eszközök beállítása. A szereplők jelmezbe öltöznek.

A színre vitt mese többszöri elpróbálása

Első próba: színenként próbáltunk (mozgás- és beszédkorrekció)

Második-harmadik próba: teljes színre vitt mese próbálása – egy-egy próba után közös értékelés, instrukció adása egymásnak, foglalkozásvezetők tanácsai.

Negyedik próba: teljes kivitelezés – játék, jelmez, díszlet, zene.

Nap zárása, értékelés (20perc)

- Mozgásos szabadtéri kinti játékok
Ha alkalmas az időjárás, az előző foglalkozáson megismert kinti játékok közül választanak a gyerekek.
- Zárókör
A nap végén mindig körbe rakjuk a székeket. Értékeljük a mai napot. Egy-egy mondatral elköszönünk egymástól. Küldünk egymásnak egy kacsintást, egy mosolyt.

Megjegyzés: a meghívók kiosztása a záró foglalkozásra.

2. foglalkozás: 4 óra

Napindító ráhangolódás (35 perc)

- Beszélgetőkör
Hangulat, érzések, szmájlis hangulatjelentés. Célirányos beszélgetés a gyerekekkel, pl. *Kiket vársz a záró foglalkozásra?* Légzőgyakorlat, relaxációs gyakorlat (cél: feszültségoldás).

Az előre berendezett színháztér ellenőrzése, esetleges korrigálás (10 perc)

Utolsó főpróba (30 perc)

Folyamatos készülés a színházi előadásra, bemutató (60–70 perc)

- vendégek fogadása
- nézőközönség köszöntése
- mesebemutató
- személyes beszélgetések
- elégedettségi kérdőív (csak a szülői)

Nap zárása – értékelés (40 perc)

A Varázsláda bezárul. Mesebatyu átadása, a gyerekek beleteszik az „útravalót”. A foglalkozásvezetők összegző értékelése. Gyerekek elégedettségi kérdőívének kitöltése (11. melléklet: elégedettségi kérdőívek; 12. melléklet: mesebatyu). További motiváció a jövőre nézve.

IV.3.3. Értékelés

A modul zárásaként eljutottunk arra a szintre, hogy a saját magunk által megalkotott forgatókönyv kivitelezhető lett. Ez a sokrétű munka lehetőséget adott a résztvevő tanulóknak személyiségük és szociális kompetenciáik magasfokú fejlesztésére, illetve arra, hogy önmagukhoz képest egy egészen más területen is kibontakoztassák képességeiket. Ezek mind számukra, mind pedig számunkra pozitív iránymutatást adtak a jövőre nézve is.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- együttműködő készség fejlődése
- a használható információk felismerése, annak bemutatása
- a talált információk alkalmazásával, felhasználásával a feladatok önálló/csoportos elkészítése
- a téma iránti érdeklődés, motiváltság kialakulása
- a foglalkozások során szerzett élmények tudatosítása
- a meglévő és újonnan szerzett ismeretek elmélyítése
- olvasóvá nevelés eredményessége
- az anyanyelvi képességek fejlesztése, magasabb szintre emelése
- szociális kompetenciák elmélyítése, formálása
- a digitális világban való jártasság fejlődése
- a tanulói személyiség fejlődése

A programunk elején meghatározott célokat sikeresen megvalósítottuk. Ezek között elsősorban kiemelnénk azokat a kompetencia területeket, amelyeket a Nat is kiemelten fontosnak tart. A gyerekek igen változatos módjait ismerhették meg az ismeretszerzésnek: anyagot gyűjthettek a könyvtárban, online felületeken. Ez által nemcsak a mindennapok gyakorlatiasságát segítettük, hanem a tudatosságot is kialakítottuk bennük.

VI. ESZKÖZLISTA

- DIPA rajzlapok, fénymásoló lap, színes kartonok, fotókartonok fénymásoló lapok
- tűfilcek, akril spray, pasztellkréták, stift ragasztók, temperák, színes, ceruzák, ollók, zsírkréták, textilfestékek, textilanyagok
- laptop, projektor, számítógépek
- hagyományos könyvtári eszközök

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK:

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztas> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Ismerkedős játékok
2. Kooperatív csoportalakítási technikák
3. Magyar népmesék online forrásokból – internetes elérhetőségek
4. Benedek Elek: A vasorrú bába
5. Feladatlap a meséhez, javítókulcs, időkitöltő
6. Néptánc alaplépései, néptáncmotívumok – internetes elérhetőségek
7. “Szárnyaljon a képzeleted!” irodalomjegyzék
8. Szakirodalom források
9. Forgatókönyv
10. Dalcsozorhoz online elérhetőségek
11. Elégedettség kérdőívek
12. Mesebatyu
13. Fotók
14. Összegyűjtött, a témában használható online források

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztés> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

**TANULÁSTÁMOGATÁS,
JÁTÉKOSSÁG,
ISMERETTERJESZTÉS**

Az AZOLO „vírus” terjesztése

Fejlesztő neve	Czupi Gyula (Nagykanizsa)	
Célcsoport	Tini	5. osztály
Résztvevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Együttműködések erősítése	
	Olvasóvá nevelés	
	Információkeresés – feldolgozás elsajátítása	
A program időtartama	3 óra	2 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív munka Csoportmunka heterogén csoportokban Prezentáló, ismeretközlő módszer	
Kipróbáló neve	Jurkinya Krystyna Danuta (Pusztadobos)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célcsoportjába az 5. osztályos diákok tartoznak, mert ekkortól indulhat el az Azolo program használata, és folytatódhat a felső tagozat minden évfolyamában a magyar irodalom tantárgy tananyagának kiegészítésére a tárgyat oktató pedagógus és az adott település könyvtárosai, valamint az iskolai könyvtáros együttműködésével. A program célja, hogy a tanulókkal megismertessük az azolo.hu internetes felület nyújtotta lehetőségeket, amely segíthet az olvasóvá nevelés folyamatában.

Váljon nyilvánvalóvá a diákok számára az egymás közötti és tanárjukkal való együttműködés lehetősége, módja, mely az olvasóvá válást segíti. A program a szövegértés fejlesztésének, az anyanyelv tudatos használatának és a digitális kompetencia alakításának eszközévé válhat.

Az olvasmányélmények kapcsán a diákok lehetőséget kapnak kedvelt olvasmányaik bemutatására.

Mindemellett, mivel többek között csoportmunkában dolgozzák fel az információkat, a tanulók képessé válnak közösen, egymást segítve tanulni, feladatokat megoldani.

Cél, hogy a diákok képesek legyenek információkat gyűjteni egy adott témában az interneten, a szerzett információk között tudjanak válogatni. A párban vagy csoportban végzendő feladatok során legyenek képesek egymást segítve, kiegészítve együtt dolgozni. A program alkalmazható a tanórai ismeretek színesítésére, a tanulók érdeklődésének felkeltésére.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális és állampolgári kompetencia
- hatékony és önálló tanulás
- digitális kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program tananyagát 2 modulra bontottuk. A modulok önállóan és egymást követően is alkalmazhatók. A modulokra bontás alapját az elsajátítandó kompetenciák, ismeretek adják. Minden tanulási feladathoz önellenőrzés, önértékelési kérdések, feladatok találhatóak, melyek segítségével ellenőrizhető, milyen mértékben sikerült elsajátítania a tanulónak a tanulási feladatban meghatározottakat. A modulok végén, azok tananyagára épülő feladatok találhatóak, melyek segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását a modul célkitűzésére vonatkozóan. A program összegző értékeléssel zárul, melynek segítségével a foglalkozás vezetője komplex módon ellenőrizni tudja, hogy mennyire felelt meg a programban végzett tevékenység a célkitűzéseknek.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- Projektor vagy interaktív tábla használata. Csoportonként legalább egy számítógép/táblagép.
- Egynyelvű (Magyar értelmező kéziszótár. Főszerk. Pusztai Ferenc, szerk. Gerstner Károly et al. 2. átd. kiadás. Budapest, Akadémiai. 2003. XXIV, 1507 p.) szótár,
- Idegen szavak szótára (Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. 3. kiad. Budapest, Akadémiai. 2013. 723 p.),
- vagy ezek funkcióját betöltő linkek pl.: <https://hu.wiktionary.org/wiki/>
- <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/>

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kooperatív munka; csoportmunka, heterogén csoportokban; prezentáló, ismeretköz-lő módszer a foglalkozás vezetőjétől.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Felkészítő modul	egy hét
2.	Ki az az Azolo?	1,5
3.	Együtt Azoloval	1,5

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Felkészítő modul. Az Azolo program alkalmazási lehetőségei a közoktatásban

IV.1. A modul adatai

Időtartam: egy hét

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Nyilvános könyvtár, vagy ott dolgozó kezdeményezésére indul a program.

IV.1.1. Tanulási feladat

Az előkészítő szakaszban nem releváns.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

Feladatok, események részletes leírása:

1. Kapcsolatfelvétel az oktatási (iskolai) intézmény vezetőjével. Számára rövid vezetői összefoglaló készítése, mely tartalmazza, hogy a hagyományos olvasás világát és az internethasználathoz szokott gyermekek világát összekapcsolni képes, az olvasásra nevelést segítő, az olvasásfejlesztést az iskolai könyvtáros és a magyartanár együttműködésével megvalósító, a hátrányos helyzetben lévő diákok esetén a felzárkóztatás lehetőségét adó, tanulási nehézségek megelőzésére alkalmas, együttműködésre nevelő módszerről, felületről van szó, mely beépülhet az oktatásba és az iskolai életbe.
2. Az intézményvezető jóváhagyása után a cél az iskolai könyvtáros és a magyartanár megnyerése a programnak. Tapasztalatcseréjük lehetővé teszi, hogy a programban rejlő lehetőségeket úgy mutassuk be, mint a felvetéseikre megfelelő választ, esetleg megoldást kínáló lehetőséget. Fel kell hívni a figyelmet az olvasásra nevelés, az olvasásfejlesztés, a szövegalkotási képesség fejlesztésének lehetőségére a program kapcsán. Fel lehet tární a hátrányos helyzetűek esetén a programban, ill. a közös olvasásban rejlő felzárkóztatási lehetőséget, mely a tanulási nehézség megelőzésére

is alkalmas. Hangsúlyozni lehet a kooperatív tanulási módszerekre épülő feladatok nevelési hatását. A tudatos internethasználat kialakításában is hatékony eszköz.

További előzetes teendők:

- A kedvenc könyv kiválasztása (amit a végén „átad” ajándék ajánlásként a foglalkozást vezető).
- Az olvasásra szánt szöveg kiválasztása (ha nem a programban javasoltat használja).
- A modulok során ajánlott, használt (kézi)könyvek összegyűjtése.
- A használatra javasolt linkek ellenőrzése.
- A foglalkozásokon használt szövegek sokszorosítása vagy a kivetítés anyagának (ppt) elkészítése.

Irodalom:

A szövegértés helyzete

Vári Péter – Bánfi Ilona – Felvégi Emese – Krolopp Judit – Rózsa Csaba – Szalay Balázs (2000.): A tanulók tudásának változása. == Új Pedagógiai Szemle 50. évf. 6. sz. pp. 25–35.

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00039/2000-06-ta-Tobbek-Tanulok.html>

Részlet: „A korábbi felmérések legkritikusabb tesztjének az olvasás-szövegértés bizonyult. Ezen a tudásterületen ugyanis az 1986-os első felmérés óta folyamatosan és egyáltalán nem elhanyagolható mértékben csökkent a tanulói teljesítmény. A terület szakértői többször is kifejezték aggodalmukat, mivel nyilvánvaló volt, hogy az itt nyújtott alacsony teljesítmény gyakorlatilag minden más területre kedvezőtlen hatással van: a tudományos szövegek, de még a tudományos ismeretterjesztő munkák is az olvasás-szövegértés viszonylag magas színvonalát feltételezik; egész tankönyvek válhatnak a diákok számára értelmezhetetlenné pusztán azért, mert befogadásukhoz hiányzik a szükséges nyelvi-kommunikációs háttér.”

Az olvasás népszerűsítése és fejlesztése, az élményszerű olvasás népszerűsítése terén az Azolo számos lehetőséggel rendelkezik. A programot fejlesztő és a könyveket feldolgozó nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár sokféle módszert alkalmazott már: osztályok megszólítása, nyári táborok, *Az iskola városi könyvtárosa* program. Tudunk arról, hogy mintatanításkor alkalmazta pedagógus (Zalacomár), iskolai könyvtáros Szegeden iskolai érdemjegyszerző programot alapozott az Azolora. Csináltunk városi pontszerző versenyt karácsonyra. Egyéni és csoportos versengés eszköze volt. Lehet ad hoc használni (egy mű olvasása után felidézem általa az olvasmányt), lehet módszerelesen pontokat gyűjteni (regisztráció után).

A csapatvezetővel végzett csoportos olvasás és „azolozás” a mindennapi beszélgetés állandó témájává tudja tenni az olvasást, életformává válhat (van, aki hosszabb időn át vissza-visszatér újabb olvasmányai után az Azoloba). Kezdeti kísérletek indultak kívülálló kérdésszerkesztésére, sőt párhuzamosan másik intézmény is gyarapította a közös Azolot.

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul rendszeresen olvasó és kevésbé gyakorlott tanulókkal is elvégezhető. A feladatok jelentős részét csoportokban oldják meg a tanulók. Célszerű heterogén (rendszeresen olvasó és rendszeresen nem olvasó tanulókból álló) csoportokat kialakítani. Köztük a feladat teljesítése közben olyan viszony is kialakulhat, mely a későbbiekben a mindennapi együttlétük során is lehetővé teszi az olvasmányok ajánlását, élmények megosztását.

IV.2.1. Tanulási feladat

Szövegértés, szövegalkotás szóban és írásban. A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- a használható információk felismerésére;
- a talált információk bemutatására;
- a talált információk felhasználásával a feladatok önálló/csoportos elkészítésére.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A feladatok célja, hogy a tanulók megismerjék az Azolo működési elvét, lehetőségeit. Bevezetésben a foglalkozásvezető kérdéseket tesz föl az Azolo felületén olvasható *Mi az AZOLO? – Diákoknak* tartalmakhoz. Feltétel, hogy a gyerekek a kivetített (vagy eszközeiken megjelenített) honlapképről, esetleg nyomtatva olvassák el ennek tartalmát!

A foglalkozás vezetőjének közlése:

*Egy internetes felülettel fogunk megismerkedni. Először megismerkedünk egy mindannyiunk által ismert történet kapcsán a működéssel. Remélem, hogy ez kedvet csinál a program részletesebb megismeréshez. Ezt követően a számotokra megfogalmazott ismertetőt, a *Mi az AZOLO? – Diákoknak* című menüpontot ismerjük meg részletesen. A célunk az, hogy ennek az internetes lehetőségnek a megismerése után minél nagyobb kedvvel olvassatok könyveket a magatok örömére.*

Apropó olvasás! Írjátok fel az előttek levő cédulára a neveteket, és azt, hogy hány könyvet olvastatok el a 4. osztály befejezése óta.

A cédulákat azonnal összeszedjük, ez fog segíteni abban, hogy a foglalkozás során csoportokat tudjuk alakítani (minden csoportba kerüljön kevesebbet és többet olvasó diák).

1. feladat – Motiválónak szánt kezdet:

A program ismertetése egy már létező kérdéssor megválaszolásával történik egy általuk is jól ismert irodalmi alkotásról (pl. A Pál utcai fiúk, Vuk, A két Lotti, Pinokkió). A foglalkozás vezetője bemutatja a programot (projektorral kivetíti a megfelelő oldalakat stb.), és közösen, a válaszokat megbeszélve, mérlegelve kiválasztják a helyesnek vélt válaszokat a kérdésekre. Azt a választ jelölik meg, amelyiket – ha szükséges, vita után – a diákok többsége kézfeltartással elfogad. Ez egy pergő és élénk része az órának, hiszen mindenki beleszólhat a választásba, majd szavazás dönt.

2. feladat: A *Mi az AZOLO?* – *Diákoknak* című menüpont részletes megismerése.

A foglalkozás vezetőjének közlése:

Most mindannyian olvassátok el a Mi az AZOLO? – Diákoknak című menüpont tartalmát! (A szöveget nyomtatva megkaphatják a diákok, ki is lehet projektorral vetíteni.) Kérem, hogy olvasás közben a nyomtatásban átadott kérdésekre keressétek meg a választ! Amikor mindenki megtalálta a választ, együtt válaszolunk a kérdésekre.

Kérdések és válaszok: (lásd 2. melléklet)

a) Minek a játékos rövidítése az Azolo név? (Az olvasás órája)

b) Kiket hív olvasásra Azolo? (könyvmolyokat és az olvasás örömét még csak kóstolhatókat)

c) Azolo, aki éppen most olvasta azt a könyvet, amelyiket Te is, milyen kérdéseket tesz fel? (érdekesnek talált részletek, olyanok, amelyekre a válasz megtalálható a könyv szövegében)

A válaszadáskor egy kis szövegértelmezési kitérőt is tehetünk:

Kit nevezünk könyvmolynak? (aki sokat és szenvedélyesen olvas)

Van-e köztetek ilyen? Ismertek-e ilyen embert? Miért éppen moly? (felfalja a molyt azt, amit kedvel, mint az olvasó a könyv tartalmát)

Lehet-e az olvasás örömét kóstolgatni? (arra mondhatjuk ezt, aki az olvasást csak nemrég kedvelte meg)

A válaszokat együtt beszéljük meg. A jól érvelőket külön megdicséjük.

Az olvasás ideje alatt az olvasott könyvek számát tartalmazó cédulák alapján a foglalkozás vezetője kialakítja a csoportokat. Mivel az 5. osztály elején még nem feltétlenül ismerik egymást a gyerekek és az oktatók, ill. a foglalkozás vezetője sem ismeri még eléggé őket, ezért is jó ez a sajátos szempontú csoportalakítási forma. Minden csoportban legyen többet és kevesebbet olvasó gyerek is.

A csoportok (3–5 fő) úgy ülnek le, hogy kommunikálni és kooperálni tudjanak a tagjai, ill. legalább egy számítógép tartozzon egy csoporthoz.

A 3. feladat előtt a foglalkozás vezetőjének közlése:

Most pedig csoportokat alakítunk. Minden csoport üljön egy számítógép közelébe, úgy, hogy tudjatok egymással beszélni! Kérem, hogy a feladatok megoldásában mindenki vegyen részt. Először beszéljétek meg a feladatot, majd közösen oldjátok meg!

3. Feladat: Csapatjáték.

Elkészült az olvasás órája, a nagykanizsai könyvtár falát díszítő napóra. A képet projektorral kivetítjük (lásd 1. melléklet).

A csapatok feladata az, hogy rajzolják meg azt az órát, mely számukra az olvasás óráját jelenti. Az óra mindkét jelentése felhasználható (az időt mutató eszköz és 60 perc olvasásra szánt időt is rajzolhatják).

A rajz elkészítésében segíthet, ha arra gondolnak, hogyan és mikor olvasnak. Mit jelent számukra az olvasás. Van-e olyan napszak, vagy a szobájuknak olyan része, mely az olvasáshoz kötődik.

A rajzokat csapatonként felemelve bemutatják és elmondják, miért ábrázolták a rajzon látható módon az olvasás óráját. Beszámolnak a rajz ismertetése során arról is, mit jelent számukra az olvasás, hogyan és mikor olvasnak a maguk örömeire. A bemutatáskor a szövegalkotás szóban feladat is megvalósul. A megoldásokat a faliújságra vagy más alkalmas eszközre kifüggesztik.

4. feladat: A csapatok a továbbiakban a foglalkozás vezetője által választott és az Azoloban feldolgozott egyik műről gyűjtenek és rendszereznek adatokat.

A cél tehát az, hogy az Azoloban feldolgozott valamelyik könyvről minél több információt összegyűjtsenek. Ennek segítségével pedig ajánlják társaiknak a művet. (A korosztály számára javasolt könyvek az Azoloban a *Játék a könyvekkel* menü mögött található.) Ebből választhat a foglalkozás vezetője.

A feladat megoldása során nézzék meg azt is, hogy az általuk használt, nyilvános online katalógussal rendelkező könyvtárban megvan-e a könyv, írnak-e róla valamit, pl. ki van-e kölcsönözve (tartalék megoldás: a kanizsai könyvtár katalógusára minden Azolo leírás utal).

Az internet egyéb lehetőségeit is kihasználva további adatokat gyűjtenek a műről (mennyire népszerű, mit tudunk a szerzőjéről stb.). Jegyzetelés után szóban összegzik tudásukat.

A feladat megoldásához az alábbi szempontokat, példákat tartalmazó lapot minden csoport megkapja. Akkor járnak el hatékonyan, ha a kérdések, szempontok alapján együtt megfogalmazzák, hogy hogyan keresnek az interneten (sajnos nyomtatott anyagot a ma kedvelt gyermekkönyv-szerzőkről és műveikről nagy valószínűséggel nem találnak a könyvtárban). Ha magát a könyvet kézbe tudják venni, akkor arról tudnak adatokat szerezni. A későbbiekben az interneten való keresést egyikük végzi. A többiek figyelik, hogyan keres, ha van ötletük, módosítják a keresőkérdést. A könyv bemutatásához valaki az erre a célra készített lapon feljegyzi a többiek által fontosnak tartott információkat.

Kérdések a könyvek ismertetéséhez (lásd 4. melléklet):

Mivel ajánlják az Azoloban és más internetes helyeken a könyvet? (Ha ismered a könyvet, mit tennél még hozzá ezekhez az ismertetőkhöz?)

Mit tudtak meg a könyv írójáról (csak néhány jellemző adat)?

A könyvtárak katalógusaiban megtalálható-e a könyv? (Minél több könyvtár katalógusát nézzétek meg, pl. a települések, a megyék könyvtárában és az Országos Széchényi Könyvtárban is!) Írjátok le, hol találtátok meg, és hol nem!

Találtak-e arról adatot, hogy a könyv éppen ki van kölcsönözve az adott könyvtárból? Találtak-e információt arról, hogy a kötet mennyire népszerű? (Ezt például úgy is meg lehet állapítani, hogy ki van-e kölcsönözve, esetleg valamelyik leírásban, ismertetőben arról írtak, hogy népszerű, de megpróbálhattok mást is.)

A könyvről összegyűjtött információk segítségével, melyeket a papírra feljegyeztek, a csapat egy tagja röviden (1-2 percben) ismerteti a kiválasztott könyvet (ismét megvalósul a szövegalkotás szóban). A csapat tagjai ezt néhány mondatban kiegészíthetik, ha valami fontos kimaradt. Minden csoport bemutatja, ismerteti az elkészített anyagát.

IV.2.3. Értékelés

Zárásként a tanulók egy kört alkotva elmondják röviden, hogy milyen új ismereteket szereztek, milyen forrásokat használtak a feladat megoldásához. Milyen újdonsággal találkoztak munkájuk során. A csoportok értékelik a saját teljesítményüket. Végül egy rövid szavazással visszajelzést adnak az ismertető értelméről, úgy, hogy mindenki arra könyvre szavaz, amelyiket az ismertető alapján a legszívesebben elolvasna. A foglalkozásvezető minden csoport munkáját elismeri, és szimbolikus ajándékként elmondja, hogy neki gyermekkorában mi volt a kedvenc olvasmánya, melyet megmutat a gyerekeknek.

3. modul: Együtt Azoloval

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul rendszeresen olvasó és kevésbé gyakorlott tanulókkal is elvégezhető. A feladatokat csoportokban oldják meg a tanulók. Célszerű heterogén (rendszeresen olvasó és rendszeresen nem olvasó diákokból álló) csoportokat kialakítani. Köztük a feladat teljesítése közben olyan viszony is kialakulhat, mely a későbbiekben a mindennapi együttlétük során is lehetővé teszi az olvasmányok ajánlását, élmények megosztását.

IV.3.1. Tanulási feladat – szövegalkotás írásban, szövegértés

A tanulási feladatokhoz tartozó részcelkitűzések:

Az olvasmány megértését, a megértés minőségét, pontosságát (szövegértés) hatékonyan jelzi a szöveghez feltett kérdés. Egy olvasmány kapcsán kérdések, jó és rossz válaszok szerkesztése (szövegalkotás) ennek a modulnak a célja.

Az általuk választott, az Azoloban szereplő történet kérdéseinek megválaszolásával megismerik Azolo kérdésfeltevési módját. (Ez lehet házi feladat is.) Megfogalmazzák a kérdések készítésének szabályait. A foglalkozásoknak a célja az, hogy önállóan készítsenek kérdéseket. Fogalmazzanak helyes és rossz válaszokat is.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- megtalálni (információ felismerése) a történet érdekes fordulatait, jelenségeit, kifejezéseit, jellemzéseit, melyek a kérdések készítésében használható információk;
- a talált információk (érdekes fordulat, jelenség, kifejezés, jellemzés) felhasználásával kérdéseket szerkeszteni, (kérdések, jó és rossz válaszok szerkesztése);
- csoportban együtt dolgozni, együttműködni;
- hatékonyan használni az Azolo-programot.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A foglalkozásvezető közlése:

Olyan feladatok következnek, melyeket a tanárok szoktak elvégezni. Ők szoktak kérdésekkel bombázni benneteket. Most ti is tanárok lesztek. Ti fogtok kérdéseket megfogalmazni. Sőt, egy kicsit olyanok is lesztek, mint a televíziós vetélkedők készítői, akik a jó válasz mellé rosszakat is készítenek.

1. feladat

Először egy ismert kötetben csak a jó és a rossz válaszok jellemzőit figyelik. Megfogalmazzák a számukra jellemző sajátosságokat. A foglalkozásvezető kivetíti vagy szétosztja papíron a példákat, és így magyarázza el részletesen a példákat. Fekete István Vuk című művéhez készült kérdések közül valók a példák a szabályok megismeréséhez.

1. Azolo csak olyasmit kérdez, ami a szövegben megtalálható (a rossz válasz is hihetőnek tűnik).

- Miért utálta Kag oly nagyon Füstöst, a feketerigót? (Jó válasz: Hangosan szidta Kagot, ha meglátta, ebből bárki megtudhatta, merre jár. Rossz válasz: Ő volt a legpletykásabb állat az erdőben. Sokszor megszerette volna szorongatni a rigó nyakát, de az ügyesebb volt nála.)

Még akkor is igaz ez, ha némi következtető képességet feltételez a kérdező a helyes válasz érdekében:

– Az égen elvált két felhő, és a nyíláson ragyogva úszott át a hideg fény, az éjszaka lámpása. Mit hívnak az emberek az éjszaka lámpásának? (Jó válasz: Holdvilágot.)

2. Néha fordítva kérdez, több jó válasz között kell megtalálni a rosszat.

Melyik NEM szerepel a történetben Karak intelmei között, miért óvakodjon Vuk a vadász házától? (Jó válasz a ROSSZ, a kötetben NEM szereplő szöveg: Aki merész, az bátor, de sokszor meggondolatlan. Legnagyobb ellenség a Simabőrű.)

3. Kiegészítésre váró szövegbe illő részletet kell megtalálni:

– Ez ér a legtöbbet. Öregapja vére van benne, ki első volt a nemzetségben. ... lesz a neve, mint az öregapjának – mondta Kag a kis rókakölyökre nézve. (Jó válasz: Vuk, Rossz válasz: Karak, Csirik)

A rossz válaszokról (ezeket kitalálni a legkedvesebb része szövegalkotási folyamatnak): Szójáték is bevethető (Kalán egy nyúl a regényben):

Miért futott el Kalán Kag elől? Az egyik rossz válasz: Azért, hogy megmutassa, ki a nyúl, akarom mondani, ki az úr a háznál.

2. feladat (csoportos)

A csoportok kialakításához az előző modulban tervezett formát használjuk. Az elmúlt időszakban olvasott könyvek száma alapján többet és kevesebbet olvasók kerülnek egy-egy csoportba. Csoportokban mintakérdéseket fogalmaznak meg egy mese első részének szövegéből az előző feladatban megismert szempontok szerint. A mese: Ozvári-Lukács Réka: Győző királyfi és barátai. In Napos mesék: ismerj meg és fogadj el! Pécel, Katica Kv. Műhely. 2017. A történetet megtaláljuk pdf formátumban az Azolo-ban:

http://azolo.hu/images/mk/1005594_kerdes//NaposMesk-Gyzkirlyfisbartaikicsi.pdf
Nyomtatva is átadható a diákoknak. A vak szereplővel való találkozás történetéig (a szöveg hossza 1100 karakter).

A három kérdéstípusból egyet-egyet célszerű a kiválasztott szövegre elkészíttetni. A kérdéseket ismertetik egymással, érvelnek, hogy miért éppen azt kérdezték és mi vezette őket a rossz válasz létrehozásában. Minden csoport kb. 15 percet kap a feladat megoldására. 5 perc a bemutatás. E feladat megoldása során tesz szert minden csapat a kérdéskészítés gyakorlatára, melyet a következő, záró feladat megoldása során használnak.

3. feladat

A foglalkozásvezető bemutatja az Azolo űrlapot és annak kitöltési módját. Kivetíti, papíron kiosztja stb. (lásd 4. melléklet)

A foglalkozásvezető közlése:

Az olvasás órája (Azolo) program záró fejezete következik. Most ugyan nem lesz egy egész óránk olvasásra, de annyi igen, hogy mindenki elcsendesedve be tudja fejezni az elkezdett mese olvasását, ezek lesznek az olvasás percei. Az olvasás közben esetleg megjelölhetitek a szövegben azokat a részeket, amelyekhez szívesen készítenétek kérdést és persze rossz válaszokat is. Az olvasás kb. 15 percet vesz igénybe. Aki korábban végez, elkezdheti a kérdések megfogalmazását – a csapatnak összesen 5 kérdést kell megfogalmazni. A kérdésekre további 10 perc áll rendelkezésükre. A történetben előre haladva tegyék fel a kérdéseket. A végén megpróbáljuk a csoportok összes kérdését a történet sorrendjében összerakni. Ne felejtsetek el a történet végéhez közeli részekre is rákérdezni.

A csapatok tagjai tehát egyénileg elolvassák a mese további részét (még 8000 karakter), majd közösen kérdéseket (csapatonként 5 kérdés) és válaszokat fogalmaznak (akár kézírással is lehet, ha nincs számítógép vagy okostelefon). Az űrlapnak megfelelő adatlapra kerül a szöveg.

(Minta a nyomtatáshoz az 5. mellékletben).

A kérdések szerkesztése során a tanulók használhatják a helyesírási szabályzatot, az interneten elérhető segédeszközök is használhatók:

<http://www.magyarhelyesiras.hu/index.php>

<https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/akh12>

A feladat megoldása során felkereshetik az Azolo valamelyik kérdéssorát és ötleteket vehetnek belőle. Ha egy szövegben találnak különös, idegen, régies szavakat, azoknak megkeresik a pontos jelentését. Ezt az ismeretet felhasználják a kérdések szerkesztésében. <https://idegen-szavak.hu/> Kiaknazzák a szinonimák lehetőségét a kérdések megfogalmazásánál: <https://szinonimaszotar.hu/>

A használt segédletek:

A magyar helyesírás szabályai. 12. kiad. Budapest, Akadémiai Kiadó. 2015. 611 p.

Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. 3. kiad. Budapest, Akadémiai. 2013. 723 p.

O. Nagy Gábor, Ruzsiczky Éva: Akadémiai magyar szinonimaszótár. 2. átd. kiad., váltatlan utánnny. Budapest, Akadémiai Kiadó. 2016. 864 p.

IV.3.3. Értékelés

Zárásként a tanulók egy kört alkotva elmondják röviden, hogy milyen új ismereteket szereztek, milyen forrásokat használtak a feladat megoldásához. Milyen újdonsággal találkoztak munkájuk során. A csoportok értékelik a saját teljesítményüket. A foglalkozásvezető minden csoport munkáját elismeri, és szimbolikus ajándékként – ha lehetséges – személyre szabott olvasnivalót ajánl.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A tanulók a projekt elvégzése után

- tudatos olvasókká válnak, akik az olvasmányaik sokrétű kihasználási lehetőségeit ismerik;
- szívesen beszélgetnek olvasmányaikról, ajánlanak társuknak olvasni valót, tudatosan olvasnak;
- képesek a nem ismert szavakat, kifejezéseket könyvtári és internetes eszközök segítségével megismerni;
- képesek tudatosan szöveget szerkeszteni;
- képesek tudatosan információt gyűjteni egy-egy témáról;

- képesek tudatosan használni a világhálót;
- képesek a kapott információkat értékelni, összehasonlítani, szelektálni;
- képesek önállóan vagy csoportban feladatokat megoldani;
- képesek az összegyűjtött információkból egy rövid szöveg (kérdések és válaszok) megalkotására.

VI. ESZKÖZLISTA

- digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása (számítógép, okostábla, projektor, okostelefon)
- hagyományos könyvtári eszközök (szótárak, lexikonok)
- interneten elérhető adatbázisok, hasznos linkek

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Az olvasás órája
2. modul 2. feladat kérdései
3. modul 4. feladat kérdései
4. Minta az űrlapra kivetítéshez
5. Kérdésszerkesztő feladatlapok az Azolo-hoz
6. Minta: Kitöltött adatlap

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Ismeretszerzés posztótechnikával

Mindentudó posztócska meséi

Fejlesztő neve	Munkácsiné Szabó Katalin (Szolnok)			
Célcsoport	óvodás	5-6 éves	kisiskolás	4. osztály
Résztevők száma	16–24 fő			
Főbb célok	Olvasóvá nevelés megalapozása			
	Önálló ismeretszerzés ösztönzése			
	Könyvtárhasználatra nevelés			
A program időtartama	2,5 óra		2 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés			
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív munka Csoportmunka Páros munka Játék			
Kipróbáló neve	Tóth Szilvia (Gyöngyös)			

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja, hogy a használt posztótechnika segítségével az óvodás és kisiskolás gyermekek interaktív formában szerezzenek különböző témákban ismereteket. A gyermekek életkoruknak, egyéni képességeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szintű ismereteket szerezzenek az őket körülvevő világról, a világ jelenségeiről, természeti és társadalmi környezetükről. A már meglévő ismereteik bővítése, színesítése, érdeklődésük felkeltése, az önálló ismeretszerzés ösztönzése (ezáltal az olvasóvá nevelés megalapozása, a könyv megszerettetése, bevezetés a könyvtárhasználatba).

A program célja, hogy a tanulók képesek legyenek önállóan tájékozódni a könyvtárban. Szerezzenek jártasságot a tájékoztató források, kézikönyvek használatában. Képesek legyenek információt gyűjteni egy adott témában a megjelölt dokumentumokból, és a szerzett információk között tudjanak válogatni. A párban vagy csoportban végzendő feladatok során legyenek képesek egymást segítve dolgozni.

A feladatok teljesítéséhez azokra az ismeretekre van szüksége az óvodásoknak, melyeket a családban és az óvoda első két évében az óvodai projektek során szereztek. A 4. osztályos tanulók modulja az előző évfolyamok ismeretanyagára épül, az így megszerzett tudásukra alapoz. A projekt alkalmazható az óvodai és a tanórai ismeretek színesítésére, a tanulók érdeklődésének felkeltésére.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális és állampolgári kompetencia
- hatékony és önálló tanulás
- természettudományos kompetencia

Az ismeretszerzés közben a gyermekek problémamegoldó képessége, gondolkodása, értelmi képességei, figyelme is komplexen fejlődik.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program tananyagát 3 modulra bontottuk. A modulokra való felbontás alapját a modul során elsajátításra kerülő kompetenciák, ismeretek, motivációs elemek adják. Az egyes modulokon belüli tanulási feladatokat a leckéken belüli részcélkitűzések szerint osztottuk fel. A modulok önállóan alkalmazhatók, mivel a feldolgozott témák különbözőek, a szemléltetési, feldolgozási technika azonos. A technika alkalmas különböző életkorú csoportok foglalkoztatására az óvodástól a 6. osztályig. Minden tanulási feladathoz önellenőrzés, önértékelési kérdések, feladatok találhatóak, melyek segítségével a tanuló, illetve a foglalkozás vezetője ellenőrizheti, milyen mértékben sikerült elsajátítania a tanulási feladatban meghatározottakat. A modulok végén azok tananyagára épülő feladatok találhatóak, melyek segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását a modul célkitűzésére vonatkozóan. A program összegző értékeléssel zárul, melynek segítségével a foglalkozás vezetője komplex módon ellenőrizni tudja, hogy mennyire felelt meg a programban végzett tevékenység a célkitűzéseknek.

Mivel ez a programfejlesztés nem hagyományos tanórai tevékenységnek minősül, az értékelés és ellenőrzés – esetünkben – nem használja az iskolai értékelési, ellenőrzési formák közül az osztályozás, a százalékos értékelés eszközeit. Ugyanakkor minden feladat, tevékenység esetében különös gondot kell fordítanunk arra, hogy a fejlesztő értékelés (dicséret, biztatás stb.) pozitív eszközrendszeréből válasszuk ki a legalkalmasabbakat és odaillőt a csoportra, egyénekre vonatkoztatva. Pozitív visszajelzés nélkül ne zárjunk egyetlen foglalkozást sem!

II.2. A tanulást segítő eszközök

- Könyvtári tér 16–24 fő részére (asztalok, székek, párnák).
- Anyagszükséglet: 3 méter filcanyag, ceruza, porpasztell, alkoholos filc, hajlakk, ragasztó, olló, képek.
- Technikai eszközigény: dönthető tábla (100x140 cm), 4 db filcanyaggal bevont tábla (fa vagy hungarocell, 50x60 cm).
- Hagyományos könyvtári dokumentumok (szakkönyvek, enciklopédiák, szótárak), Braille írású könyv, gyógyszerdoboz.
- Feladatlapok, borítékok, képek, filcfigurák; tollak, színes ceruzák; „zörgő dobozok”, kendő, tányérok, kóstoláshoz/szagláláshoz gyümölcsök, zöldségek, fűszerek, keksz, ropi stb.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kooperatív munka, csoportmunka, páros munka, játék.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Előkészítés, felkészülés	1 hét
2.	Mindentudó posztócska mesél az évszakokról	1
3.	Mindentudó posztócska mesél az érzékszervekről	1,5

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Előkészítés, felkészülés

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1 hét

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A könyvtár vezetősége felveszi a kapcsolatot az oktatási intézmény vezetőjével, partnerségi együttműködést kínál, s ajánlja szolgáltatásait.

A könyvtáros és az óvodapedagógus/tanító egyeztet, hogy a csoport/osztály mikor és milyen könyvtári programot szeretne igénybe venni. Az óvodapedagógus/tanító választhat a már meglévő kész foglalkozások közül, vagy kérheti új téma kidolgozását az óvodai projekthez/tananyaghoz kapcsolódóan. (Ha megoldható, természetesen megvalósítjuk.)

Megbeszéljük,

- hogy a gyerekek/tanulók milyen és mennyi előzetes ismerettel rendelkeznek, mennyi a csoport/osztály létszáma, milyen az összetétele, tudásszintje, érdeklődése, magatartása, terhelhetősége, figyelme stb.
- milyen elvárásai vannak az óvodapedagógusnak/tanítónak az ismeretbővítés terén.
- milyen lehetőségek állnak a könyvtáros rendelkezésére, amiket könyvtár ajánlani, biztosítani tud.

A foglalkozás végén a könyvtáros és az óvodapedagógus/tanító levonja a tanulságokat, megbeszéli a történeteket, közösen értékeli.

IV.1.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés (szakirodalom áttekintése), szövegalkotás szóban és írásban (vázlat megírása, feladatlapok összeállítása).

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A foglalkozásvezető előkészítő munkája a foglalkozás előtt:

- Átnézi a korosztálynak megfelelő témában megjelent szakirodalmat (évszakok, érzékszervek, emberi test).
- Megírja a foglalkozás vázlatát.
- Elkészíti a témának megfelelő kártyákat, filcfigurákat, képeket, feladatlapokat, játékokat.
 - Kártyák: képek (4 x 4 db) és betűkártyák (6 x 4 db) a csoportalkotáshoz, szóképek az érzések feladathoz.
 - Technikai javaslatok a filcfigurák elkészítéséhez:
 - A filcanyagon megrajzolni, porpasztellel kifesteni, hajlakkal rögzíteni, préselni, száradás után alkoholos filccel kontúrozni. Az alapra különböző színű filcanyagból kinyírni és felragasztani a formákat. A színes fénymásolatok hátuljára felragasztani a filcanyagot.
 - Képek nyomtatása (tevékenységek, népszokások, érzékszervek).
 - A puzzle elkészítése, borítékba helyezése (népszokások).
 - Feladatlapok összeállítása, nyomtatása és sokszorosítása (érezékszervek).
 - Játékok elkészítése, előkészítése:
 1. memóriajáték
 2. a tapintáshoz különböző felületű, puhaságú apró tárgyak (fonál, dió, makk, szelídgesztenye, üveg, fakocka, gomb, csavar, kisautó stb.), kendő
 3. rajzoláshoz papírlap, íróeszköz
 4. szagláshoz kis műanyag pohár, szalvéta, gumigyűrű, illatanyagok (fűszerek, zöldségek, gyümölcsök)
 5. ízléshez tányér, szalvéta, idénygyümölcsök, zöldségek, keksz, ropi stb.

6. halláshoz „zörgő dobozok”: piros műanyag mécses doboz, karton, cel-
lux; apró tárgyak, termékek (rizs, feles borsó, bab, kavics, fémpénz,
kockacukor stb.)
- A foglalkozás napján előkészíti a szemléltető eszközöket, táblákat illetve a könyve-
ket, melyekből dolgoznak.

Filcanyagból készített figurák felhasználásával különböző témákban nyújtunk a gyerekek szintjének megfelelő ismereteket. Témáink: cirkusz, emberi test, érzékszervek, egészséges életmód, az erdő szintjei, évszakok, falu és város, földrészek növényei és állatai, hangszerek, háziállatok, illemszabályok, konyhakert, középkori várak, közlekedés, madarak, Magyarország növényei és állatai, nemzeti parkjai, mesterségek, vízben/vízparton élő növények és állatok. A technikát használhatjuk még más típusú foglalkozások színesítésére, mesélésre is.

2. modul: Mindentudó posztócska mesél az évszakokról

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul 5-6 éves óvodáskorú gyermekekkel végezhető el, akik még nem tudnak olvasni. A feladatokat egyénileg, párban, illetve csoportban oldják meg a gyerekek. Célszerű heterogén csoportokat kialakítani, amelyekben különböző teljesítményszintű gyerekek dolgozhatnak együtt, ezzel növelve a hatékonyságot.

IV.2.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, beszédértés fejlesztés, beszédfejlesztés, szókincsbővítés, szövegalkotás szóban.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcélkitűzések:

A feladatok célja, hogy a gyerekek megismerjék a négy évszakra jellemző időjárást, öltözködést, a természet változásait, azoknak az élőlényekre gyakorolt hatását, viselkedésüknek változásait. Játékos formában bővítsék ismereteiket, fejlődjön környezet-tudatos gondolkodásuk, és erősödjön a magyar nemzethez tartozás tudata néphagyományaink felidézésével.

Az óvodáskorú gyermekek a program befejezése után legyenek képesek:

- nyelviileg megalkotni és kifejezni gondolataikat;
- nyelvhasználat útján ismereteket szerezni, ismereteiket gazdagítani;
- tájékozódni az életkoruknak megfelelő könyvtári állományban;

- adott dokumentumból megkeresni a válaszinformációt (kép);
- önállóan és csoportban is feladatokat megoldani;
- szerzett ismereteik felidézésére (tényanyag, versek, dalok stb.);
- környezettudatos gondolkodásra és cselekvésre.

1. Előkészítő munka:

- Teremberendezés (16 szék, 4 + 1 asztal/ 16 párna, asztal, táblák). A teremberendezéssel előkészítjük a csoportalakítást, ahány csoportra tervezünk, annyi asztalt, széket készítünk elő.
- Szemléltető eszközök előkészítése: 100 x 140 cm-es dönthető tábla, ugyanakkora méretű filcanyag (a filcanyagra a filcből készült figurák, ha rásímítják, akkor rátapad), 4 db 50 x 60 cm filcanyaggal bevont tábla (fa vagy hungarocell), filcfigurák.
- Könyvek, borítékok elhelyezése.

2. Ismerkedés a könyvtárral

A program vezetője köszönti a résztvevőket, majd megmutatja a könyvtár azon részét, ahol az óvodáskorú gyerekeknek szóló szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvek találhatóak, és kitér a folyóiratokra is. Beszél a könyvtári rendről (betűrend, ETO), a könyvtár használatáról (beiratkozás), a szabályokról, az őrjegy használatáról, a könyvtárosokról, akiktől segítséget lehet kérni.

3. Csoportkialakítás

A program vezetője négy 4 fős csoportot alakít ki úgy, hogy mindenki húz egy kártyát, amin rajzok vannak (ugyanaz a rajz szerepelhet az asztalon is: tulipán, strandlabda, falevél, hóember), de kérheti a pedagógus segítségét is, hogy heterogén csoportok jöjjenek létre. A gyerekek az asztalokhoz ülnek a húzott kártyájuknak megfelelően. (A kártyák sablonjai a 7. mellékletben.)

4. Ráhangolás

A program vezetője felolvassa Zelk Zoltán a Négy vándor című meséjét. Majd beszélgetnek a meséről: *Kik voltak a vándorok? – A négy évszak.*

5. Évszakok, időjárás

Táblakép: A nagytáblán 4 évszakfa, 4 nap, 4 felhő csapadékkal, 4 szél (Sablonok az 1. mellékletben). Az asztalokon 1-1 filcanyaggal bevont tábla.

Ma az évszakokról fogunk beszélgetni. Találjátok ki, melyik évszakra szól a versike!

Mindig az adott évszak az első, úgy haladunk sorba.

Kedves tündér virágot hoz,

Ő ébreszti fel a fát.

Ő kiabál fel a Naphoz,

Így az vígan süt le ránk. – Tavasz.

Van négy fám. Melyik jelképezheti a tavaszt? Beszéljétek meg, majd egy valaki jöjjön ki és válasszon egyet! Miért ezt választottad? Mik vannak a fán? – Virágok vannak a fán. Amelyik csoport kitalálja, annak a csoportnak egy tagja leveszi a nagy tábláról az évszakot jelképező fát, s felteszi a saját kis táblájukra. Így ez a csoport lesz a tavasz.

*Nap leánya táncra perdül,
Pancsol, mint a gyermekek.
Fényruhája meg se rezdül,
Bár homokban hempereg. – Nyár*

Melyik jelképezheti a nyarat? Beszéljétek meg, majd egy valaki jöjjön ki és válasszon! Miért ezt választottad? Mik vannak a fán? – Gyümölcsök vannak a fán.

A fennmaradó három csoport közül, amelyik kitalálja, annak a csoportnak egy tagja leveszi a nagy tábláról az évszakot jelképező fát, s felteszi a saját kis táblájukra. Így ez a csoport lesz a nyár.

*Vén anyóka barna ingben,
Száz levél közt álldogál.
Szél királyfi arra libben,
Megszökött a sárga nyár. – Ősz*

Melyik jelképezheti az őszt? Beszéljétek meg, majd egy valaki jöjjön ki és válasszon! Miért ezt választottad? Mik vannak a fán? – Színes levelek vannak a fán.

A fennmaradó két csoport közül, amelyik kitalálja, annak a csoportnak egy tagja leveszi a nagy tábláról az évszakot jelképező fát, s felteszi a saját kis táblájukra. Így ez a csoport lesz az ősz.

*Őszi lombok mind lehullnak,
Fagy apó is erre jár.
Jaj rókának, jaj a nyúlnak,
És a varjú mondja: kár. – Tél*

Miért ez jelképezi a telet? Mik nincsenek a fán? – Kopaszak az ágak, nincs rajtuk levél, hó borítja.

A fennmaradó csoportnak szól az utolsó vers, aki kitalálja, az leveszi a nagy tábláról az évszakot jelképező fát, s felteszi a saját kis táblájukra. Így ez a csoport lesz a tél.

Hány évszak van? – Négy

Soroljuk fel közösen! – Tavasz, nyár, ősz, tél.

Milyen időjárás jellemző az évszakokra? Legyünk mi a meteorológusok, időjárás-előrejelzők!

Nézzük, hogyan és mennyit süt a nap, milyen magas a hőmérséklet?

Minél többet süt a nap, annál sárgább, narancsosabb. Minél kevesebbet, annál világosabb sárga.

Beszélgétek meg, melyik lehet az évszakotok napocskája? Ha készen vagytok, jöjjön ki először a nyár csoportból valaki, válasszon napocskát! Négy különböző színű nap (narancs→ fakósárga)

Miért ezt választottad? – Ez a legsárgább. Nyáron meleg van, sokat süt a nap, magas a hőmérséklet.

A legsárgábbat kell kiválasztania, s feltennie a saját kis táblájukra, ha szükséges a csoporthoz intézett kérdésekkel segíthetünk.

Jöjjön a tél csoport! Melyik napocska lehet a téli?

Télen sokat süt a nap? Meleg van? Milyen a hőmérséklet? – Hideg van, keveset süt a nap, alacsony a hőmérséklet.

A legvilágosabb sárgát kell kiválasztania, s feltennie a saját kis táblájukra, és ha szükséges, a csoporthoz intézett kérdésekkel segíthetünk.

Melyik napocska lehet a tavaszi, melyik az őszi? Tél után lassan emelkedik a hőmérséklet. Melegebb van, mint télen. De még mindig elég hűvösek a reggelek és az éjszakák. Ősszel viszont még érezhetjük a nyár melegét egy ideig.

Egy-egy gyermek jön ki összehasonlítani a két napot, kiválasztják a megfelelőt, s felteszik a saját kis táblájukra. (tavaszi sárgább, mint a téli, de fakóbb, mint az őszi)

Milyen csapadék hull a felhőkből télen? (legkevesebb egész évben) – Eső, hó

A tél csoportból egy tag a szürke felhőt, hópelyheket teszi a saját kis táblájukra.

Mikor vannak heves záporok, zivatarok, jégesők, amikor a nagyon meleg után hirtelen dörög és villámlik, majd szivárvány tűnik fel az égen. – Nyáron

A nyár csoportból egy tag a felhőt, esőcseppeket, szivárvány teszi a saját kis táblájukra. *Hasonlítsuk össze a megmaradt két felhőt! Tavasszal több csapadék hull, mint ősszel.*

Egy-egy gyermek jön ki összehasonlítani a két felhőt, kiválasztják a megfelelőt, s felteszik a saját kis táblájukra. (tavaszi: felhő, két nagy esőcseppel; őszi: felhő apró esőcseppekkel)

Hogyan fúj a szél?

A csoportoknak ki kell választani a szeleket nagyság és erősség szerint. Egy-egy gyermek jön ki összehasonlítani, majd felteszik a saját kis táblájukra.

Mikor fúj a leghidegebben, legerősebben? – Télen

Ezt követik a tavaszi böjti szelek, majd az őszi szelek következnek, végül a nyári szellők. Sorrend: téli, tavaszi, őszi, nyári.

6. Öltözködés

Táblakép: *A nagy táblán öltöztetőbaba, ruhadarabok, lábbelik sorakoznak. Figyeljétek a sorrendre! Azok menjenek ki a táblához, akik még nem voltak.* (Sablonok az 1. mellékletben)

Milyen évszak van most? – Az aktuális évszakot mondják a gyermekek.

Öltöztessük fel a babát az évszagnak megfelelően!

Az aktuális évszaknak megfelelően öltöztetik fel a babát. A vezető jelentkezés alapján hívja ki a gyermekeket. Mindenki csak egy darabot tehet fel!

- tavasszal: trikó, póló, zokni, hosszú nadrág, pulóver, zárt cipő, vékony kabát, sapka
- nyáron: póló, rövidnadrág, zokni?, szandál
- ősszel: trikó, póló, zokni, hosszú nadrág, pulóver, zárt cipő, vékony kabát, sapka
- télen: trikó, póló, zokni, hosszú nadrág, pulóver, csizma, téli kabát, sapka, sál, kesztyű

7. Növények – Állatok

A vezető minden csoport asztalára könyveket tesz. *Nézegetétek meg az évszakokhoz tartozó oldalakat! Figyeljétek meg, hogy mi történik a természetben, melyek a jellegzetes növények, és mit csinálnak az állatok! Beszéljétek meg, mit láttatok, mert majd a többi csoportnak el kell mesélnetek az évszakotok jellemzőit! Egyikőtök beszéljen a természet változásáról, egy a növényekről, egy az állatok viselkedéséről.*

Míg nézegetik a könyveket, addig a nagy táblára felkerülnek a növények és az állatok. Ha a táblán vannak, a csoportok negyedik tagjai kijönnek a nagy táblához, és kiválasztják – ha szükséges a vezető segítségével – az évszakukhoz tartozó növényeket, állatokat. A csoport együtt felteszi a kiválasztott élőlényeket a saját kis táblájukra.

Táblakép: Minden évszakhoz 4 növény és 4 állat tartozik. (Sablonok az 1. mellékletben)

8. Bemutatók

A csoportok bemutatják a saját kis táblájukat, melyre feltették az évszakokra jellemző fákat, időjárás elemeket, növényeket és állatokat. A csoport tagjai – munkamegosztásban – ismertetik a többiekkel a természet változásait, beszélnek az évszakokra jellemző növényekről és az állatok viselkedéséről. Közben a csoport negyedik tagja rámutat a táblán levő, éppen szóba kerülő filcfigurákra. A program vezetője kérdésekkel segítheti, irányíthatja a bemutatást.

A tavasz csoport ismertetője:

Mi történik tavasszal a természettel, a növényekkel?

Tavasszal megújul a természet, felébred téli álmából. A magvakból, hagymákból új növények kelnek ki, majd nőnek, növekednek. Virágoznak a fák, nyílnak a virágok.

Melyek a jellegzetes tavaszi növények?

Gyermekláncfű, ibolya, földieper, zöldhagyma

Nevezzétek meg az állatokat, és meséljétek el, mit csinálnak!

Költöző madarak (fecske, gólya) visszatérnek.

A rovarok, így a katicabogarak is előbújnak a föld alól, a repedésekből, táplálékot keresnek.

A madarak fészket raknak (madárfészkek), a tojásokból fiókákat költenek. A legtöbb állat tavasszal hozza világra utódait, mert meleg van és sok az élelem. A kicsinyeknek van idejük megerősödni a tél beköszöntése előtt.

A nyár csoport ismertetője:

Mi zajlik nyáron?

A tavasszal kikelt, növekedésnek indult növények kifejlődnek, termést hoznak, megérnek.

Melyek a jellegzetes nyári növények?

Pipacs, búza, málna, paprika

Nevezétek meg az állatokat, és meséljétek el, mit csinálnak!

Az állatok nőnek, fejlődnek: pillangók, szitakötők, róka – rókafiak, őz – őzgida. Addig maradnak az anyjukkal, míg meg nem tanulnak önállóan táplálékot szerezni, magukról gondoskodni.

Az ősz csoport ismertetője:

Milyen változás következik be ősszel?

Sok termés ősszel érlik. Majd a fákon a levelek színessé válnak, lehullnak. A lágyszárú növények elszáradnak, elpusztulnak.

Melyek a jellegzetes őszi növények?

Őszirózsza, alma, szőlő, sárgarépa

Nevezétek meg az állatokat, és meséljétek el, mit csinálnak!

A költöző madarak, ahogy rövidülnek a nappalok és egyre hidegebb lesz, elhagyják nyári otthonukat, messzire távoznak, hogy a telet melegebb tájakon töltsék, ahol elegendő táplálékot találnak.

Táplálékot raktározó állatok diót, fenyőmagot, gyümölcsöt raktároznak az odújukban vagy a földben, pl. a mókus.

Vastag, téli bundát növeszt a hideg ellen (pl. a vaddisznó), de háziállataink nagy része is, mint például a kutya.

A tél csoport ismertetője:

Mi történik télen a természettel?

Alszik, pihen a természet, a hó betakarja a földeket, és védi a fagyoktól a vetést.

Melyek a jellegzetes téli növények?

Van két virág, amely télen is virágzik a kertekben: decemberben a fekete hunyor, februártól – amit biztos, hogy ismertek – a hóvirág. Van két gyümölcs, amit ősszel szüretelünk, de igazi téli csemegének számít: a naspolya és a szelídgesztenye. (Valószínű, hogy a hóvirágon kívül a többi új információ lesz a gyermekeknek.)

Nevezétek meg az állatokat, és meséljétek el, mit csinálnak!

A téli álmra készülő állatok búvóhelyet keresnek, ahol kitelelhetnek, és sok ételmezt fogyasztanak, hogy szervezetük kibírja a telet. Téli álmat alszik a medve a barlangjában, a sün az avarban.

Nagy hó esetén az embereknek (erdészek, vadászok) kell róluk gondoskodniuk, vadetőkben ételmezt elhelyezni számukra.

Madáretetőkhöz teszünk ki magvakat, szalonnabőröt, mogyorót, diót stb. Fontos: Ha elkezdték a madáretetést, egész télen folytatni kell!

Az állatokhoz tartozó posztók: medve – barlang; sün – levelek; nyúl – répa; cinke – madáretető.

Ezeket a nagytáblán helyezzük el az állatok közelében.

Az ismertetések alatt folyamatosan ellenőrizzük, hogy minden a helyére került-e.

9. Tevékenységek

A csoportok egy – egy képet kapnak, amin egy, az évszakhoz kapcsolódó tevékenység van. (Képek a 2. mellékletben)

Mutassátok be a tevékenységet! A többi csoport pedig próbálja kitalálni.

- tavasz: virágültetés
- nyár: úszás
- ősz: falevél gereblyezés
- tél: síelés

10. Népszokások

Minden csoport kap egy borítékot, melyben szétvágott kép van az évszakának egy jellegzetes népszokásáról. (Képek a 2. mellékletben)

Rakjátok ki a puzzle-t! Találjátok ki, milyen népszokást ábrázol! Beszéljétek meg, milyen verset, dalt tudtok róla! Adjátok elő közösen, ebből kell a többi csapatnak kitalálni a népszokást!

- tavasz: húsvét – Zöld erdőben jártam locsolóvers (Balogh Júlia: Jeles napokhoz fűződő néphagyományok 115. p.)
- nyár: aratás – A part alatt, Elmentem a piacra gyerekdalok (Balogh Júlia: Jeles napokhoz fűződő néphagyományok 142. p.)
- ősz: szüret – Lipem-lopom a szőlőt gyermekjáték (Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások 150. p)
- tél: farsang – Itt a farsang, áll a bál (<http://mandadb.hu/cikk/806413/>)

IV.2.3. Értékelés

Zárásként a tanulók röviden elmondják, milyen új ismereteket szereztek, melyik feladat tetszett legjobban. A program vezetője minden csoport munkáját elismeri, megköszöni a gyerekek munkáját és részvételét a foglalkozáson.

A program végén legalább egy órát szánjunk az eredmények számbavételére, a tanulói visszajelzések meghallgatására. Teremtsünk alkalmat arra, hogy a résztvevők bemutassák azokat a produktumokat, amelyeket ők hoztak létre (képek, rajzok, tárgyak, leírások, keresések találatai, prezentációk stb.)!

Elvárás, hogy a pedagógus legyen jelen, illetve lehetőség szerint a családot is hívjuk meg a zárásra!

A program végeztével az eredmények, tanulságok megbeszélésére a pedagógusokkal közös értékelést, megbeszélést is tervezzünk!

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul kizárólag olyan tanulókkal végezhető el, akik már tudnak olvasni, írni, számolni, és előzetes ismereteik vannak az emberi testről, az érzékszervekről. A feladatokat egyénileg, illetve csoportban oldják meg a tanulók. Célszerű heterogén csoportokat kialakítani, amelyekben különböző teljesítményszintű tanulók dolgozhatnak együtt, ezzel növelve a hatékonyságot.

IV.3.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, beszédfejlesztés, szókincsbővítés, lényegkiemelés, szövegértés, szövegalkotás szóban és írásban, rajzos feladatmegoldás.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

A feladatok célja, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek, érdekességeket tudjanak meg az emberi agy és az érzékszervek működéséről, majd játékos formában kipróbálják őket. Az érzékszervek védelmét biztosító szabályok, a helyes szokások megismerése kapcsán felhívni a tanulók figyelmét a fogyatékkal élő embertársainkra való odafigyelésre.

Az általános iskola 4. évfolyamos tanulói a program befejezése után legyenek képesek:

- nyelvileg megalkotni és kifejezni gondolataikat;
- nyelvhasználat útján ismereteket szerezni, ismereteiket gazdagítani, másokkal megosztani;
- tájékozódni a könyvtári állományban;
- szakkönyveket, kézikönyveket használni;
- a kapott információkat összehasonlítani;
- a kapott információkból a lényegyet kiemelni;
- önállóan, párban és csoportban is feladatokat megoldani;
- az összegyűjtött információkból egy rövid szöveg megalkotására;
- érthető információközlésre társaik irányában;
- saját érveiket a helyzetnek megfelelően, etikusan és meggyőzően kifejezni;
- saját munkájukat tárgyilagosan értékelni;
- mások munkájáról kulturáltan véleményt megfogalmazni, érvelni.

1. Előkészítő munka:

- Teremberendezés: (24 szék, 6+1 asztal, tábla) A teremberendezéssel előkészítjük a csoportalakítást, ahány csoportra tervezünk, annyi asztalt, széket készítünk elő.
- Szemléltető eszközök előkészítése: 100x140 cm-es dönthető tábla, ugyanekkora méretű filcanyag (a filcanyagra a filcből készült figurák, ha rásimítják, akkor ráta-pad), filcfigurák, képek, memóriajáték.
- Feladatlapok (3. mellékletben), tollak, színes ceruzák, táblafilc, könyvek, Braille írású könyv, gyógyszerdoboz, szókérttyák, képek, filcfigurák; „zörgő dobozok”, tárgyak, kendő, tányérok, szalvéták; kóstoláshoz/szagláshoz gyümölcsök, zöldségek, fűszerek, keksz, ropi stb. elhelyezése.

2. Ismerkedés a könyvtárral

A program vezetője köszönti a résztvevőket, majd megmutatja a könyvtár azon részét, ahol az alsó tagozatos tanulóknak szóló szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvek találhatóak, és kitér a folyóiratokra is. Beszél a könyvtári rendről (betűrend, ETO), a könyvtár használatáról (beiratkozás), a szabályokról, az örjegy használatáról, és a könyvtárosokról, akiktől segítséget lehet kérni.

3. Csoportkialakítás

A program vezetője hat, 4 fős csoportot alakít ki úgy, hogy mindenki húz egy kártyát, amin betűk vannak (A=agy, SZ=szem, O=orr, F=fül, NY=nyelv, B=bőr), de kérheti a pedagógus segítségét is, hogy heterogén csoportok jöjjenek létre. A tanulók az asztalokhoz ülnek a húzott kártyájuknak megfelelően. (A kártyák sablonjai a 7. mellékletben)

4. Találós kérdések

Ma az emberi test bizonyos szerveivel fogunk foglalkozni. Szeretitek a találós kérdéseket? A találós kérdések megfjtései adják a mai foglalkozásunk témáját.

Jelentkezés után, aki kitalálja, az felteheti a táblára a filcbabát és az érzékszerveket. Szembefordul a többiekkel, megmutatja magán is, majd a többiek is megkeresik magukon. (A filcfigurák sablonjai a 4. mellékletben.)

*A testünket befedi,
a bacikat elkergeti.
Érzünk vele mindenfélét,
simogatást és viszketést.
Hideget és meleget.
Vigyázz rá, mert megéghet! – Bőr*

*A világra nyit ablakot.
Fénye több színben ragyog.*

*Lehet kék, zöld, fekete, barna.
Ha kinyitod, kilátsz rajta. – Szem*

*Girbe-gurba, tekervényes,
a zajokra igen kényes.
Jobbról-balról hoz híreket,
Gondolkozz csak, mi lehet! – Fül*

*Az alakja változatos.
Két kis lyuka használatos.
Nem jó, mikor nagyon tele.
Fújd ki gyorsan!
S a szagokat érzed vele. – Orr*

*Mindenbe beleüti magát,
Érzi az ételek ízét és állagát.
A beszédben segít neked,
Ha megsértődsz, kiöltheted. – Nyelv*

Hogyan nevezzük egy szóval ezeket a szerveket? Ezekkel a szervekkel érzékelünk. – Érzékszervek

Hány érzékszervünk van? 5

Soroljuk fel őket! Bőr, szem, fül, orr, nyelv

Mit csinálunk?

- a szemünkkel látunk
- a fülünkkel hallunk
- az orrunkkal szagolunk
- a bőrünkkel tapintunk
- a nyelvünkkel ízlelünk

Mi, emberek, az érzékszervek segítségével érzékeljük, hogy mi történik körülöttünk a világban. A szervek a külvilágból üzeneteket fognak fel, és erről tájékoztatják az agyunkat.

5. Csoportmunka

Hogyan, milyen úton történik ez a tájékoztatás, hogyan működnek az érzékszerveink, arról csoportmunkában fogtok ismereteket gyűjteni.

Segítségül kérdéseket állítottam össze, ha ezekre a kérdésekre megkeresitek a válaszokat az asztalokra készített könyvekben, akkor be tudjátok mutatni a társaitoknak a szerveitek működését. A bemutatásnál segíségekre lesznek a filcfigurák és a képek. A csoport egyik tagja ismerteti a többiekkel a feladatot, majd a válaszokat is. Közben a csoport egy másik tagja felteszi a táblára a szemléltető eszközöket.

A program vezetője bemutatja a könyvtári segédleteket, rámutat a szakkönyvek, enciklopédiák, szótárak jellemzőire, használati módjára. A csoportok egyszerre dolgoznak. Az asztalukon lévő könyvek segítségével töltik ki a feladatlapot. A feladatok lehetnek külön lapokon is a pontos lelőhely megadásával, így a csoporton belül is tudnak párhuzamosan haladni. Célszerű munkamegosztásban dolgozni: legyenek információkeresők, a válaszokat leírók, a válaszokat ismertetők. Fontos, hogy minden gyerek aktívan részt vegyen.

(A feladatlapokat lásd a 3. mellékletben.)

6. Bemutató

A csoportok bemutatják az elkészített anyagokat. A csoport egyik tagja ismerteti a többiekkel a feladatot, majd a válaszokat is. Közben a csoport egy másik tagja felteszi a táblára a szemléltető eszközöket.

1. csoport: AZ AGY

1. Hogyan érzékelünk? Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!

Az ismertetés alatt az egyik csoporttag felteszi a táblára az idegrendszer képet.

2. Milyen feladatokat látnak el ezek a szervek?

- a nagyagy: fogadja az érzékszervek üzeneteit, irányítja a mozgást, alakítja az intelligenciát és a személyiséget;
- a kisagy: összehangolja az izmok működését;
- az agytörzs: szabályozza a légzést, a szívverést;
- a gerincvelő: az agyba továbbít üzeneteket, és számos reflexben játszik szerepet.

(Az emberi test: Testünk működésének egyedülálló áttekintése 14. p., Az emberi test kisenciklopédiája 62. p. – Több mű esetén színekkel jelzem, melyikben található a releváns információ.)

3. Érzékszerveink szólásokban és közmondásokban is szerepelnek. Írjátok le az észhez kapcsolódó három szólást és azok jelentését is!

- Nyílik az esze= okosodik, értelmessé válik
- Túljár valakinek az eszén= ravaszsággal kijátszik valakit
- Többet ésszel, mint erővel=többre megy az ember megfontolással, mint pusztán erővel

(Magyar szólások és közmondások/ész szócikk)

4. Jelöljétek be a rajzon az agy érzőközpontjait!

A feladat megoldásának ismertetése után a program vezetője felteszi a filckoponyát a táblára.

Érdekességek: a csoportok beszámolója után a vezető elmondhatja, rákérdezhet, ha van rá idő.

- *Tudjátok-e mekkora a gerincvelő?* A koponya aljától a hát közepéig fut.
- *Milyen súlyú az agy?* 1,4 kg.
- *Mennyi idegsejt van az agyban?* Több mint 1000 milliárd idegsejt.
- *Az elpusztult idegsejtek pótlódnak?* Nem pótlódnak, számuk fokozatosan csökken életünk során.
- *Milyen gyorsan küldi az idegrendszeren az üzeneteket?* 300 km/óra.

(Az emberi test kisenciklopédiája, Az emberi test: Testünk működésének egyedülálló áttekintése 14. p.)

2. csoport: A BŐR

1. Mit érezhetünk a bőrrel? Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!

Az ismertetés alatt egy tanuló felteszi a képet bőrről úgy, hogy a képre erősített fonál az idegközpontba mutasson.

2. Milyen tapintóérzések léteznek? Mit érzel?

- nyomás: ez az érzék a nyomást, a rezgéseket és a felületeket észleli;
- fájdalom: továbbítja az agynak, ha valami sérülést okoz a bőrnek;
- hőmérséklet: észleli a forróságot és a hideget, illetve a hőmérséklet változását.
- + a viszketés és a csiklandozás

(50 tény, amit tudnod kell az emberi testről 24. p.)

3. Hogyan olvasnak a vakok?

A Braille-írással írt betűket és számokat tudják elolvasni. Ezeket a domború pontokból álló jeleket ujjheggyel azonosítják be.

(Egyszer volt... Az emberi test képes enciklopédiája 76. p.)

Braille-írással írt könyvet ajánlott bemutatni, ha nincs, pótolhatjuk gyógyszerdobozokon található feliratokkal.

4. Érzékszerveink szólásokban és közmondásokban is szerepelnek. Írjátok le a bőrhöz kapcsolódó három szólást és azok jelentését is!

- Van bőr az arcán= pimasz, arcátlan
 - Rossz bőrben van= beteg,
 - Majd kiugrik a bőreből= örül, türelmetlen
- (Magyar szólások és közmondások/ bőr szócikk)

5. Melyek a legérzékenyebb, a legtöbb idegvégződést tartalmazó testrészeink? Nézd meg a képet, a tapintásra való érzékenységükkel arányos méretűnek ábrázolták!

- ujjbegy idegvégződése még az apró felületi egyenetlenségeket is érzékelik;
- ajkak és a nyelv hegye a hőre és az érintésre fokozottan érzékeny;
- a könyökön sok a hőérzékeny idegvégződés;

(50 tény, amit tudnod kell az emberi testről 24-25. p.)

Érdekessegek: a csoport beszámolója után a vezető elmondhatja, rákérdezhet, ha van rá idő.

Mi található 1 cm² bőrben?

- 1000 ér, 20–200 szőr, 150 verejtékmirigy, 100 faggyúmirigy;
- 4000 ideg, 10–25 nyomásérzékeny idegvégződés, 200 fájdalomérzékelő idegvégződés;

2 meleg- és 13 hidegérzékelő (ezért érzékenyebbek az emberek a hidegre)

(Egyszer volt... Az emberi test képes enciklopédiája 72. p.)

3. csoport: A SZEM

1. Hogyan látunk? Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!

Az ismertetés alatt egy tanuló felteszi a szemet úgy, hogy a képre erősített fonál az idegközpontba mutasson, majd a fordított képkalkotásról a képet.

2. Hogyan védjük a szemünket?

- a pupilla tágulása és szűkülése szabályozza a szembe jutó fény mennyiségét;
- a könny feladata a szennyeződések lemosása, véd a kiszáradástól és a baktériumok ellen;
- a szemhéj biztosítja a szem védelmét, pislogáskor benedvesíti a szem felszínét;
- a szempillák szűrőként tartják távol a rovarokat, porsemcséket;
- a szemöldök apró szőrei megakadályozzák, hogy az izzadságcseppek a szemünkbe folyjanak;
- *napszemüveg véd a túl erős és vakító fény roncsoló hatásától.*

(Emberi test – Tudorka könyvek 36-37. p., Az emberi test enciklopédiája 9. p.)

3. Érzékszerveink szólásokban és közmondásokban is szerepelnek. Írjatok le a szemhez kapcsolódó három szólást és azok jelentését is!

- A szeme sem áll jól= nem valami bizalmat gerjesztő a külseje, nem sok jót lehet várni tőle;
- A szeme fénye = a legdrágább kincs, akit a legjobban szeret;
- Majd leragad a szeme = álmos.

(Magyar szólások és közmondások/ szem szócikk)

4. Leggyakrabban mely két szín megkülönböztetése okoz gondot a színtévesztőknek, színvakoknak?

Színezzétek ki a színtévesztő tesztet ennek megfelelően! Rajzoljatok bele egy számot!

Vannak színtévesztők, színvakok, akik nem minden színt látnak, nem tudják megkülönböztetni őket. Leggyakoribb a piros-zöld színtévesztés.

(Az emberi test enciklopédiája 8. p., Az emberi test rejtélyei és csodái 43. p.)

Érdekessegek: a csoport ismertetése után a vezető elmondhatja, rákérdezhet, ha van rá idő.

A fehér fény milyen színű fények keveréke? Vörös, narancs, sárga, zöld, kék, indigókék és ibolya; 7 szín, a szivárvány színei.

Mely látási hibákat lehet javítani a szemüveggel, illetve kontaktlencsével?

- Rövidlátás: ha a fénysugarak a sárgafolt előtt találkoznak./ A szem túl nagy, ezért a tárgyról érkező fénysugarak a retina előtt egyesülnek. Homorú lencsével korrigálható.
- Távollátás: ha a sugarak a sárgafoltnál sem találkoznak./ A szem túl kicsi, ezért a tárgyról érkező fénysugarak a retina mögött egyesülnek. Domború lencsével korrigálható.

(Az emberi test enciklopédiája 9–11. p., Emberi test – Tudorka könyvek 37. p.)

4. csoport: AZ ORR

1. Hogyan működik a szaglász? Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!

Az ismertetés alatt egy tanuló felteszi az orrot úgy, hogy a képre erősített fonál az idegközpontba mutasson.

2. Meddig él egy szaglősejt?

Csak egy hónapig, de folyamatosan újratermelődnek.

(Egyszer volt... Az emberi test képes enciklopédiája 61. p.)

3. Miben segít a szimatolás?

A szimatolás során a levegő a belső orrban kering, így jóval több illatanyag jut a szagokat felfogó szaglómezőre.

(Az emberi test: Kérdések és válaszok az életben maradásról 6. p.)

4. Miért más az európai és az ázsiai emberek orrhossza?

Európában viszonylag hideg és száraz az időjárás. Ezt a hideg levegőt kell az orrnak az érzékeny tüdő számára előkészítenie. Az ázsiaiaknak kisebb az orra, mert párás és meleg klímában élnek.

(Agyafúrt kölykök 55. p.)

5. Érzékszerveink szólásokban és közmondásokban is szerepelnek. Írjatok le az orrhoz kapcsolódó három szólást és a jelentését is!

- Felhúzza az orrát = megsértődik.
- Puha az orra = (gyereknek) nem mond igazat.
- Lóg az orra = csalódás érte, szomorú.

(Magyar szólások és közmondások/ orr szócikk)

6. *Rajzoljátok meg a gyermekek arcát úgy, hogy tükrözze, mit érez az orruk! Soroljátok fel illatokat/szagokat!* (Kellemes illatot érez, kellemetlen szagot érez.)

Érdekességek: a csoport ismertetése után a vezető elmondhatja, rákérdezhet, ha van rá idő.

Melyik ételnek erősebb illata, a forrónak vagy a hidegnek? A forró ételek több, erőteljesebb illatanyagot bocsátanak ki, mint a hideg ételek. Az ember összekeveri az illatokat az ízekkel, és úgy érzi, hogy a forró étel ízesebb.

(Az emberi test: Kérdések és válaszok az életben maradásról 7. p.)

5. csoport: A NYELV

1. *Hogyan működik az ízlelés? Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!*

Az ismertetés alatt egy tanuló felteszi a nyelvet úgy, hogy a képre erősített fonál az idegközpontba mutasson.

2. *Melyek a nyál feladatai?*

- jobban tudjuk rágni és le tudjuk nyelni az eledelt;
- emésztőanyagot tartalmaz (szénhidrát);
- megtisztítja a szájüreget az ételmaradéktól;
- közvetíti az ételek ízét az érzékelő sejtekhez.

(Ismeretek gyerekeknek: az emberi test 97. p., Az emberi test: a természet remekműve 17. p.)

3. *Elválasztható a szaglás és az ízérezékelés?*

A kettő szorosan összefügg. Szaglás nélkül nem érzed az ízeket, minden étel egyforma ízűnek tűnne. Minden íznek és illatnak megvan a maga felelőse a sejtek között. Az agy begyűjti tőlük az összes információt, és ezeket összegezve kialakít egy bizonyos ízt vagy illatot.

(Ismeretek gyerekeknek: az emberi test 96. p., Az emberi test: a természet remekműve 17. p.)

4. *Érzékszerveink szólásokban és közmondásokban is szerepelnek. Írjátok le a nyelvhez kapcsolódó három szólást és azok jelentését is!*

- Lóg a nyelve= megerőltető munkában vagy a sok lótás-futásban nagyon elfárad;
- Gyorsabban jár a nyelve, mint az esze = meggondolatlanul beszél;
- Csípős a nyelve = szeret csipkelődni, bántó megjegyzéseket tenni.
(Magyar szólások és közmondások/ nyelv)

5. *Melyik a négy alap íz? Hol érezhető a nyelven? Rajzoljátok be az ábrába!*

(édes, sós, savanyú, keserű)

Érdekességek: a csoport ismertetése után a vezető elmondhatja, rákérdezhet, ha van rá idő. *Mire szolgál az ízek érzékelése? A íz érzékelése védelmünkre szolgál, mivel ha káros anyagot észlelünk a táplálékban, azonnal kiköpjük. Mi, emberek édesszájúak vagyunk, a kisbaba is édes anyatejet szopik. Génjeinkben is benne van a tudás: ami édes, az biztosan nem mérgező. A nyelv különösen érzékenyen reagál a keserű ételekre. Ezt az őseim korából hoztuk magunkkal, mivel sok mérgező növény keserű. (Ismeretek gyerekeknek: az emberi test 96-97. p., Az emberi test: a természet remekműve 17. p.)*

6. csoport: A FÜL

1. Hogyan hallunk? Egészsétek ki a hiányos mondatokat!

Az ismertetés alatt egy tanuló felteszi a fület úgy, hogy a képre erősített fonál az idegközpontba mutasson.

2. Mire jó a fülzsír?

Védi a dobhártyát, felfogja a szennyeződések és a port, sőt a rovarokat is távol tartja. (Fedezd fel az érzékszerveid!)

3. Mely szervünk felel az egyensúlyérzékelésért?

A belső fül labirintuszszervének három félkörös ívjárata.

(Fedezd fel az érzékszerveid!) Egy tanuló megmutatja a feltett képen a labirintuszszervet.

4. Érzékszerveink szólásokban és közmondásokban is szerepelnek. Írjatok le a fülhöz kapcsolódó három szólást és azok jelentését is!

- Hegyezi a fülét = nagyon figyel, feszülten hallgat;
- Süket fülekre talál = valakinek a tanácsát senki sem hallgatja meg;
- Fülíg szalad a szája = jóízűen nevetni kezd.
(Magyar szólások és közmondások/ fül szócikk)

5. Hogyan kommunikálnak a siketek? – Jelbeszéd segítségével

(Fedezd fel az érzékszerveid!) Két tanuló megtanulja és bemutatja, majd megtanítja a többieknek.

Tanuljátok meg a jelnyelvi jelekkel „írt” párbeszédet! Az ismertetőtök során mutassátok be és nevezzétek meg, mit jelentenek! Bemutatáskor némán, erőteljes artikulációval ejtsétek ki a szavakat a jelek bemutatása közben! Tanítsátok meg a többieknek is!

Érdekességek: a csoport ismertetése után a vezető elmondhatja, rákérdezhet, ha van rá idő.

Igaz-e, hogy a hangos zenétől megsüketülhetünk? Igen, mert az apró szőröcskék megsérülnek, és többé már nem tudnak működni.

(A képek az 5., a filcfigurák sablonjai a 4. mellékletben találhatóak.)

7. Játékok

Játszhatjuk az egész osztállyal frontálisan, vagy csoportokban az adott érzékszervükhöz kapcsolódva.

- **Az agy**
Memóriajáték. Az emlékezet, avagy a memória tesz képessé minket, hogy tároljuk, megőrizzük és frissítsük információinkat. Szükséges 12 pár filcanyagból készült 10x10 cm-es lap. (A sablonok a 6. mellékletben)
- **A bőr**
Tárgyak felismerése tapintás alapján
Egy dobozban, kendővel letakarva, különféle tárgyak vannak. Egymás után mindenki megfog egyet, megtapogatja, majd megmondja, mit tart a kezében.
- **A szem**
Bekötött szemmel rajzolnak a táblára/nagy lapra! (alma, ház, fa...) Kendő, táblafile/ íróeszköz
- **Az orr**
Poharakba készített fűszerek, zöldségek, gyümölcsök, egyéb anyagok illatának, szagának felismerése páronként. Aki kitalálta, cserélhet. Páronként kapnak egy-egy szalvétával lekötött poharat, melyben citrom, narancs, vöröshagyma, fokhagyma, kávé, bors, kömény, szegfűszeg, fahéj, vanília, ecet, kölni stb. található.
- **A nyelv**
Ízek felismerése becsukott szemmel. Miután megízlelték, megmondják, mit ettek. Idénygyümölcsök, zöldségek kóstolása. Szalvétával leterített tányérról csukott szemmel választanak egy falat zöldséget vagy gyümölcsöt.
- **A fül**
Zörgő dobozok párosítása vagy állathangok utánzása: ismerd fel a társad elválasztott állathangját! (csak ha jól ismerik a résztvevők egymást) Egyforma piros, műanyag mécsesdobozokba különböző tárgyakat, terméseket teszünk (rizs, bab, sárgaborsó, kavics, pénz, kockacukor). Mindből kettőt készítünk.
Könyvegyensúlyozás a fej tetején az egyenes testtartás gyakorlására.
A játékok után érdemes felhívni a tanulók figyelmét érzékszerveink védelmére, illetve a fogyatékkal élő embertársainkra való odafigyelésre.
- **Érzéseink**
Érzékszerveinkkel a külvilágból érkezett üzeneteket fogjuk fel. Ezek az üzenetek különböző érzéseket váltanak ki belőlünk, amiket a testünkkel, arcunkkal, érzékszerveinkkel ki tudunk fejezni. Játsszunk kicsit a testünkkel!
A kártyákra írt érzéseket, cselekvéseket kell bemutatni, aki felismeri, az húzza a következő lapot. Szókártyák: álmos, örül, bánatos, liheg, mérges, fél, unatkozik, csodálkozik, fázik, melege van, éhes, fáradt, gondolkodik, erős, szédül, jóllakott (A szókártyák a 7. mellékletben)

IV.3.3. Értékelés

Zárásként a tanulók röviden elmondják, milyen új ismereteket szereztek, melyik feladat tetszett legjobban. A program vezetője minden csoport munkáját elismeri, megköszöni a gyerekek munkáját és részvételét a foglalkozáson.

A program végén legalább egy órát szánunk az eredmények számbavételére, a tanulói visszajelzések meghallgatására. Teremtünk alkalmat arra, hogy a résztvevők bemutassák azokat a produktumokat, amelyeket ők hoztak létre (képek, rajzok, tárgyak, leírások, keresések találatai, prezentációk stb.)!

Elvárás, hogy a pedagógus legyen jelen, illetve lehetőség szerint a családot is hívjuk meg a zárásra!

A program végeztével az eredmények, tanulságok megbeszélésére a pedagógusokkal közös értékelést, megbeszélést is tervezzünk!

V. VÁRT EREDMÉNYEK

Az óvodáskorú gyermek képes:

- nyelvileg megalkotni és kifejezni gondolatait;
- nyelvhasználat útján ismereteket szerezni, ismereteit gazdagítani;
- tájékozódni az életkorának megfelelő könyvtári állományban;
- a kézbe adott dokumentumokból megkeresni a válaszinformációt (kép);
- feladatokat megoldani önállóan és csoportban is;
- szerzett ismereteinek felidézésére (tényanyag, versek, dalok stb.);
- környezettudatos gondolkodásra és cselekvésre.

Az általános iskola 4. évfolyamos tanulója képes:

- nyelvileg megalkotni és kifejezni gondolatait;
- nyelvhasználat útján ismereteket szerezni, ismereteit gazdagítani, másokkal megosztani
- tájékozódni a könyvtári állományban;
- használni szakkönyveket, kézikönyveket;
- a kapott információkat összehasonlítani;
- a kapott információkból a lényegét kiemelni;
- önállóan, párban és csoportban is feladatokat megoldani;
- az összegyűjtött információkból egy rövid szöveg megalkotására;
- a kapott információkat a társainak érthetően előadni;
- saját érveit a helyzetnek megfelelően etikusan és meggyőzően kifejezni;
- saját munkáját tárgyilagosan értékelni;
- mások munkájáról kulturáltan véleményt megfogalmazni, érvelni;

Minden tanuló tevékenyen részt vesz az ismeretek megszerzésében, a könyvek feldolgozásában; hozzájárul a produktum elkészítéséhez; biztonsággal közlekedik, tájékozódik a gyermekkönyvtárban.

VI. ESZKÖZLISTA

- Anyagszükséglet: filcanyag (a táblákra, a filcfigurák elkészítésére), ceruza, porpasztell, alkoholos filc, hajlakk, ragasztó, olló, képek, borítékok.
- Technikai eszközigény: 1 db 100x140 cm-es dönthető tábla, 4 db 50x60 cm-es filcanyaggal bevont tábla (fa vagy hungarocell).
- Hagyományos könyvtári dokumentumok (szakkönyvek, szótárak, enciklopédiák).
- Feladatlapok, tollak, színes ceruzák, táblafilc.

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Évszakok sablonjai: Fa, levelek, virág, termés; Időjárási elemek; Az öltöztető baba és ruhatára; Növények, állatok; A télhez kapcsolódó filcanyagok
2. Képek: Tevékenységek; Népszokások (puzzle);
3. Feladatlapok: Az agy; A bőr; A szem; Az orr; A nyelv; A fül
4. Érzékszerv sablonok: A test és az érzékszervek; A koponya és az érzékszervek; Érzékszerv képek
5. Memórijáték
6. Kártyák: Szavak az érzések, cselekvések kifejezésére; Betűk a csoportalakításhoz; Képek a csoportalakításhoz

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Könyvtári Kvíz Show-k

Ki mit tud Mátyás királyról?

Fejlesztő neve	Vóna Mária (Szeged)	
Célcsoport	Kisiskolás	4. osztály
Részvevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Információkeresés	
	Anyanyelvi, szociális és vállalkozói kompetencia fejlesztése	
	Tanulástámogatás	
A program időtartama	6 óra	3 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív tevékenység Csoport munka Projekt munka Játépedagógia	
Kipróbáló neve	Kovács Brigitta (Tiszakécske)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja, hogy a 4. osztályos tanulók képesek legyenek információkat gyűjteni egy adott témában, a szerzett információk között tudjanak válogatni, azokat újra-rendezeni. A csoportban végzendő feladatok során legyenek képesek együtt dolgozni egymást segítve, kiegészítve. A feladatok elvégzése során fejlődjön az anyanyelvi, szociális és vállalkozói kompetenciájuk.

A program segítséget nyújt, hogy a tanulókkal megismertessük a Mátyás királyról szóló mesékkel, mondákkal. Bepillantást nyújtunk a reneszánsz kori Magyarország mindennapjaiba.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kompetencia: szövegértési kompetencia, szövegalkotás szóban és írásban
- szociális és állampolgári kompetencia
- hatékony és önálló tanulás
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A programot 3 modulra bontottam. A modulokra bontás alapját a modul során bemutatandó ismeretek adják. A modulok önállóan és egymást követően is alkalmazhatók. A modulokba egy-egy ismert televíziós kvízzjáték tartozik (Honfoglaló, Maradj talpon!, 50 milliós játszma), melyek során feltett kérdések segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását a modul célkitűzésére vonatkozóan. A modulok játékos összegző értékeléssel zárulnak, melynek segítségével a foglalkozás vezetője és a tanulók is értékelni tudják egymás és saját tevékenységüket a programban.

II.2. A tanulást segítő eszközök

Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása, pontosabban számítógép/táblagép, hanganyag-lejátszó, hagyományos könyvtári eszközök (lexikonok, szótárak, adattárak). Interneten elérhető adatbázisok, hasznos linkek, keresőprogramok segítségével hozzáférhető adatok.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kooperatív munka, csoport- és projektmunka, játékpedagógia.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Könyvtárfoglaló: Mátyás, az igazságos	2
2.	Maradj talpon! Mátyás király udvarában	2
3.	50 pontos játszma. Projektmunkák bemutatása	2

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Könyvtár foglалó: Mátyás, az igazságos

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul feldolgozásához nincs szükség előzetes ismeretekre a témában. A modul során a gyerekek csoportosan oldják meg a feladatokat. Célszerű vegyes csoportokat kialakítani, amelyekben különböző teljesítményszintű tanulók dolgozhatnak együtt, ezzel növelve a hatékonyságot. Ha nem ismerjük a tanulók képességeit, akkor is fontos, hogy ne önállóan szerveződött csoportokban dolgozzanak.

IV.1.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése során váljon képessé:

- az információkat feltárni, értékelní, újrendezni;
- az összegyűjtött információkból egy rövid szöveg megalkotására;
- a talált információk alkalmazásával, felhasználásával a feladatok csoportmunkában történő elkészítésére;
- együttműködni társaival;
- gyors és helyes döntés meghozatalára;
- saját és csapata idejét beosztani;
- a vállalható kockázat értékelésére.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések:

A feladatok célja, hogy a tanulók megismerjék a Mátyás királyhoz kötődő népmesekincsünket. Képet alkossanak egy történelmi személyről a mesék és mondák tükrében. A megszerzett információval minél jobb eredményt érjenek el a foglalkozást záró kvízzjátékban, melynek során fejlődik olvasói, szövegértési, szociális, valamint vállalkozói kompetenciájuk (a tervezés, a szervezés, feladatok megosztása, az elemzés, a kommunikáció, kockázatfelmérés és vállalás, a munkavégzés csapatban, valamint az etikus magatartás).

Feladatok, események részletes leírása:

1. Bevezetés: a foglalkozásvezető kérdéseket tesz föl a tanulóknak a népmesékről:

a) *Milyen két mesetípust ismerünk?*

nép- és műmese

b) *Mi a különbség a két mesetípus között?*

Ismerjük/nem ismerjük a szerzőjét.

c) *A népmeséknek kik lehetnek a szereplői?*

(Irányítsuk úgy a válaszokat, hogy a Mátyás királyról szóló legendameséknél kössünk ki!)

d) *Mennyi mesét ismertek Mátyás királyról? Jelezzétek az ujjaitokkal:*

Ha semennyit, akkor az öklötöket;

Ha kevesebb, mint 5: egy ujjatokat;

Ha legalább 10: két ujjatokat;

Ha 20-at: három ujjatokat;

Ha 50-et: négy ujjatokat;

Ha annál is többet, akkor öt ujjatokat nyújtsátok a magasba.

2. Csapatalakítás: A foglalkozásvezető irányításával 5 csapatot alakítunk, lehetőleg vegyes csapatokat. Ha nem ismerjük a tanulók képességeit, érdemes a véletlenre bízni a csapat összetételét. Használhatjuk a Corvinák lapkeretdísz sarkaiban lévő szimbólumokat (a sárkányt a bátorság; a méhkast a szorgalom; a kutat az elmélyülés, bölcsesség; az éggömböt az igazságosság; a homokórát a cselekvéseket siettető idő felhasználásának szimbólumait). Az azonos jelképet húzók kerülnek egy csapatba. Ezután a csapatok válasszanak maguk közül:

- Időfelelőst (I): az ő felelőssége, hogy a csapata időre elvégezze a feladatokat
- Beszélőt vagy Szónokot (B): ő képviseli a csapatot
- Írnokot (Ír): lejegyezi, leírja a csapat által elvégzett feladatot
- Stratégát (S): az ő felelőssége, hogy a csapat minden tagja részt vehessen a feladatok elvégzésében
- Alkuzst (A): a többi csapattal történő együttműködésért felel
- Futárt (F): hozzá-viszi a kellékeket

A csapatok létszámától függően bizonyos feladatok összevonhatók (5+6+4), vagy akár két tanulóra is kioszthatók.)

3. A csapatok a továbbiakban öt különböző mesecsokor közül választhatnak, vagy a foglalkozásvezető osztja ki ezeket. A feladat végére egy-egy rövid összefoglalót kell írniuk a csapattagoknak az előzetesen kiadott kérdésekre adott válaszok segítségével.

Ki/kik a történet szereplői?

Hol játszódik?

Mi a történet tanulsága?

- I. Mátyás király lustái/A kolozsvári bíró
- II. Miből van a legtöbb a világon?/A solymári bíró
- III. Gergő Juhász kanala/Hármat nem szeret Mátyás király
- IV. Igazmondó Juhász/Mit gondol Kinizsi Pál a maga fejéről
- V. Öreg szántóvető/Arany János: Mátyás anyja

4. A mesék feldolgozását követően a csapatoknak riportot kell készítenie a többi csapat Beszélőjével vagy Szónokával (B). Az előzőleg kiosztott riportkártyák (1. melléklet) kérdéseire kell kinyomozni a választ. A (B) köteles a neki feltett kérdésekre a legjobb tudása szerint válaszolni. Az idő leteltével a csapattagok megosztják a megszerzett ismereteket a csapatukkal.
5. Könyvtárfoglaló társasjáték során beszámolnak az elvégzett feladatokról.
A játék menete:
A csapatok megpróbálnak minél nagyobb területet elfoglalni a megszerzett információk felhasználásával. A földön lépésnyi távolságra kijelöljük a játémezőt. A játéktáblát kirakhatjuk korongokból, felrajzolhatjuk krétával a földre vagy csomagolópapírra. Arra figyeljünk, hogy minimum annyi lépési lehetőséget hagyjunk, mint amennyi kérdést felteszünk!
A játék két részből áll. Az első részben a csapatok igaz-hamis (2. melléklet) kérdésekre válaszolnak. Helyes válasz esetén előre, helytelen válasznál hátralépnek egy mezőt. Az összes csapat egyszerre mozog. A játéktáblán csak a (F) tartózkodhat és léphet előre, amennyiben a csapata jól válaszol.
A játék második felében a csapatoknak számokra kell tippelniük (2. melléklet). Ekkor csak a legjobb választ adó csapat juthat előre. A helytelenül válaszolók a helyükön maradnak. A nyertes választ adó csapat eldöntheti, hogy a (F) egyet lépjen előre vagy cseréljen helyet egy másik csapat (F)-ral aki előrébb van, mint ők.
A játékot az nyeri, aki a legmesszebb jutott a kiindulási ponttól.
6. A tanulók projektfeladatainak kiosztása: a nyertes csapat választhat először a projektfeladatok közül. A többi csapat őket követve – a játékban elért helyezésük alapján – választhatnak a még megmaradt feladatokból.
7. Feladat: *Készítsetek Facebook-profilt egy képzeletbeli személy nevében, aki Mátyás uralkodása alatt élt a középkori Magyarországon. Öt személyiség közül választhattok:*
- I. Egyházi ember (pap, szerzetes)
 - II. Udvari szakács
 - III. Földműves
 - IV. Tanuló
 - V. Városi polgár
- Az alapadatokon kívül add meg, hogy mi a hobbid, szabadidős elfoglaltságod, kedvenc ételed, játszod, ünnepeid, színesítsd „fotókkal” a lakhelyedről, otthonodról. Legyenek ismerőseid, jelöld a családi kapcsolataidat! Írj néhány bejegyzést az idővonaladra!*

IV.1.3. Értékelés

Zárásként a csoportok lájkjeleket és emotikonokat kapnak. Értékelniük kell a megadott szempontok alapján a többi csapat teljesítményét és saját érzelmi állapotát. Adj 1-5-ig lájkokat a többi csapatnak! 1 – egyáltalán nem tetszett, 5 – nagyon tetszett
Értékelési szempontok:

- Segítőkézség
- Hasznos információk
- Csapaton belüli együttműködés.

2. modul: Maradj talpon! Mátyás király udvarában

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul feldolgozásához nincs szükség előzetes ismeretekre a témában. A modul során a gyerekek csoportosan oldják meg a feladatokat. Célszerű vegyes csoportokat kialakítani, amelyekben különböző teljesítményszintű tanulók dolgozhatnak együtt, ezzel növelve a hatékonyságot. Ha nem ismerjük a tanulók képességeit, akkor is fontos, hogy ne önállóan szerveződött csoportokban dolgozzanak.

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése során képessé válhat:

- az információkat feltárni, értékelni, újrendezni;
- rövidtávú memóriája használatára;
- együttműködni társaival;
- gyors és helyes döntés meghozatalára;
- a saját és csapata idejét beosztani;
- a vállalható kockázat értékelésére.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések:

A feladatok célja, hogy a tanulók megismerjék a középkori Magyarországot. Képet alkossanak egy történelmi korról előre elkészített információs kártyák segítségével. A játék során fejlődjön a szövegértési kompetenciájuk és a rövidtávú memóriájuk. A megszerzett információval minél jobb eredményt érjenek el a foglalkozást záró kvízzjátékban, melynek során fejlődik a szociális és vállalkozói kompetenciájuk.

1. Bevezetés: a foglalkozásvezető kérdéseket tesz föl a tanulóknak Mátyás királyról:

a) *Hol választották királlyá?*

A Duna jegén

b) *Mit tartott róla a nép a halála után?*

Meghalt Mátyás, oda az igazság!

c) *Mennyi mesét ismertek Mátyás királyról? Jelezzétek az ujjaitokkal:*

Ha semennyit, akkor az öklötöket

Ha kevesebb mint 5, egy ujjatokat

Ha legalább 10, két ujjatokat

Ha 20-at, három ujjatokat

Ha 50-et, négy ujjatokat

Ha annál is többet, akkor öt ujjatokat nyújtátok a magasba!

d) Mennyi igazságtartalma lehet ezeknek a meséknek? Jelezzétek az ujjaitokkal 1-5-ig!

Ha egyáltalán nincs igazságtartalma, egy ujjatokat;

Ha minden úgy történt, ahogy a mesében meg van írva, akkor öt ujjatokat nyújtátok a magasba!

2. Csapatalakítás (csak ha különálló modulként kezeljük): A foglalkozásvezető irányításával 5 csapatot alakítunk, lehetőleg vegyes csapatokat. Ha nem ismerjük a tanulók képességeit, érdemes a véletlenre bízni a csapat összetételét. Használhatjuk a Corvinák lapkeretdísz sarkaiban lévő szimbólumokat (a sárkányt a bátorság; a méhkast a szorgalom; a kutat az elmélyülés, bölcsesség; az éggömböt az igazságosság; a homokórát a cselekvéseket siettető idő felhasználásának szimbólumait). Az azonos jelképet húzók kerülnek egy csapatba. Ezután a csapatok válasszanak maguk közül:

- Időfelelőst (I): az ő felelőssége, hogy a csapata időre elvégezze a feladatokat,
- Beszélőt vagy Szónokot (B): ő képviseli a csapatot,
- Írnokot (Ír): lejegyezi, leírja a csapat által elvégzett feladatot,
- Stratégát (S): az ő felelősségé, hogy a csapat minden tagja részt vehessen a feladatok elvégzésében,
- Alkuzst (A): a többi csapattal történő együttműködésért felel,
- Futárt (F): hozza-viszi a kellékeket.

A csapatok létszámától függően bizonyos feladatok összevonhatók (5+6+4), vagy akár két tanulóra is kioszthatók.

3. Információs kártyák szétosztása a csapatoknak: Öt különböző témához tartozó információs kártyákat (3. melléklet) kell szétosztani. A témákat színekkel jelöljük. A kártyákból duplumokat is készítsünk!

a) Étkezés

b) Ünnepek és játékok

c) Otthonok és divat

d) Iskolai élet

e) Városi élet

A csapatok egy dobókocka segítségével információs kártyákat szereznek. A dobókockán különböző színek láthatóak, minden színhez tartozik egy-egy téma. A csapatok felváltva dobznak, és amilyen színt dobtak, olyan színű kártyát húzhatnak. Ha a hatodik, fehér oldalt sikerül kipörgetni, a csapat dönthet, melyik témából kér kártyát.

4. Információ elsajátítása: Az információs kártyák szétosztása után 20 percet kapnak a csapatok, hogy megjegyezzék a kártyákon olvasható szöveg lényegét. Azt követően további 20 percet kapnak arra, hogy a már megjegyzett információs kártyákat

az Alkuszok (A) a csapat számára még ismeretlen információra cserélik és azt is megjegyezzék.

5. Maradj talpon! Mátyás király udvarában játék:

Kellékek: Betű hiányos szavak kartonlapon (4. melléklet), ha van rá mód, akkor vetítsük ki Power Point segítségével.

A csapatok egymással megküzdve próbálnak minél több életet begyűjteni a többiekől. A kihívó csapat választ egy témát. 20 másodperc áll a rendelkezésére, hogy a témához tartozó betűhiányos feladványra a helyes választ megadja:

- a) Ha nem tudja, elveszíti a kihívás jogát és a másik csapat folytatja a játékot, mint kihívó.
- b) Amennyiben tudja a választ, a kihívott is kap egy kérdést (A helyes válasszal megvédi az életét, ha nem tudja megfejteni a feladványt, elveszít egy életet).

A párbajt követően a kihívó folytatja a játékot egy újabb csapat kihívásával. Ha a kihívó minden csapattal sikeresen párbajozik, akkor a negyedik játékot követően kihívottként folytatja a játékot és egy újabb csapat kapja meg a kihívó szerepét. A játék a kérdések végéig, illetve addig játszható, amíg minden csapat legalább egyszer kihívó lett.

IV.2.3. Értékelés

Zárásként a csoportok lájk jeleket és emotikonokat kapnak. Értékelniük kell a megadott szempontok alapján a többi csapat teljesítményét és saját érzelmi állapotát.

Adj 1-5-ig lájkokat a többi csapatnak!

1 – egyáltalán nem tetszett

5 – nagyon tetszett

Értékelési szempontok:

- Segítőkészség
- Csapaton belüli együttműködés
- Vakmerőség
- Taktika

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul csak akkor működik külön, ha a csapatoknak adunk elég időt, szakirodalmat (Lásd Maradj talpon! felhasznált irodalma) a projektfeladat helybeni elkészítésére. Ebben az esetben plusz 2-3 órával megnőhet a modul időigénye. Vagy a kísérő pedagógussal előre egyeztetve a tanulók már készen hozzák a projektmunkaként kiadott Facebook-profilokat.

A modul önálló játékként is működhet a „Maradj talpon!” játékhoz biztosított információs kártyákkal. A nagyobb játékélmény elérése érdekében érdemes készíteni egy pontnyelőt, de a program e nélkül is működik.

A modul során játékpédagógiai módszerekkel igyekszünk elmélyíteni a tanulók előző két modul során szerzett ismereteit, és felmérni előrehaladásukat az előzőleg kitűzött tanulási céloknak megfelelően. Az előző két modul során feltett kérdések újraserkesztésével, újraalkotásával elérve, hogy az előzőleg megszerzett információkat újrarendezze, más szempontok alapján alkalmazza. Felmérje a helyzetet, és ha kell, kockáztasson.

IV.3.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után legyen képes:

- a megszerzett információk bemutatására;
- a használható információk felismerésére;
- a talált információk alkalmazásával, felhasználásával projektmunka elkészítésére;
- gyors és helyes döntés meghozatalára;
- saját és csapata idejét beosztani;
- a vállalható kockázat értékelésére.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések:

A diákok bemutatják a projektmunkaként kapott feladatukat, majd a tévéből ismert *50 Milliós Játzsma* egyszerűsített verziójával játékos keretek között számot adnak az előző két modul során tanultakról.

1. Bevezetés: a foglalkozásvezető ismerteti az előzetes feladatot. Majd bemelegítő kérdést tesz fel:

a) Mennyire volt nehéz adatokat gyűjteni? Jelezzétek az ujjaitokkal 1-5-ig!

b) Mennyi új és érdekes ismeretet szereztek a feladat során? Jelezzétek az ujjaitokkal 1-5-ig!

2. Csapatalkítás (csak ha különálló modulként kezeljük): A foglalkozásvezető irányításával 5 csapatot alakítunk, lehetőleg vegyes csapatokat. Ha nem ismerjük a tanulók képességeit, érdemes a véletlenre bízni a csapat összetételét. Használhatjuk a Corvinák lapkeretdísz sarkaiban lévő szimbólumokat (a sárkány a bátorságot; a méhkas a szorgalmat; a kút az elmélyülést, bölcsességet; az éggömb az igazságosságot; a homokóra a cselekvéseket siertető időt jelképezi). Az azonos jelképet húzók kerülnek egy csapatba. Ezután a csapatok válasszanak maguk közül:

- Időfelelőst (I): az ő felelőssége, hogy a csapata időre elvégezze a feladatokat,
- Beszélőt vagy Szónokot (B): ő képviseli a csapatot,
- Írnokot (Ír): lejegyezi, leírja a csapat által elvégzett feladatot,
- Stratégát (S): az ő felelősségé, hogy a csapat minden tagja részt vehessen a feladatok elvégzésében,
- Alkusz (A): a többi csapattal történő együttműködésért felel,
- Futárt (F): hozza-viszi a kellékeket. (A csapatok létszámától függően bizonyos feladatok összevonhatók (5+6+4), vagy akár két tanulóra is kioszthatók.)

3. 50 pontos játszma

A játék kérdéseit az első két modul során feltett kérdések adják (a helyes válaszok mellett másik három helytelen választ is szerepeljen). (Kérdésenként 5-6 percet tervezünk.)

- A csapatok a játék során 50 ponttal gazdálkodhatnak.
- Minden kérdéshez 4 válaszlehetőséget adunk. A válaszokat minden esetben feltüntetjük a lenyíló/elcsúszó ablakok alatt/felett.
- A csapatoknak az 50 pontból kérdésenként ötöt a helyesnek gondolt válasz előtti csapójátra kell helyezniük. Ha nem biztosak a válaszban, többre is rakhatják tétjeiket, de legalább egy csapóját szabadon kell hagyniuk.
- 1 perc gondolkodási idő után az összes csapat egyszerre válaszol.
- Minden csapatból csak a Futár (F) rakhatja ki a tétet, és kötelező azokra a válaszokra tennie, amit előzőleg a csapattal megbeszélt. A doboznál már nem variálhat, mivel látja a többi csapat tippjeit. Ennek érdekében ne hagyjunk sok időt a pontok elhelyezésére.
- A helytelen válaszok alatt kinyílik a csapóját, és az ott elhelyezett tétek elvesznek.
- Az nyer, akinek a végén több pontja maradt.

4. Projekt munkák bemutatása: A csapatok egymás után bemutatják az általuk készített Facebook-profil mögött lévő személyt.

IV.3.3. Értékelés

Zárásként a csoportok lájkjeleket és emotikonokat kapnak. Értékelniük kell a megadott szempontok alapján a többi csapat teljesítményét és saját érzelmi állapotát.

Adj 1-5-ig lájkokat a többi csapatnak a következő szempontok alapján:

- Segítőkészség
- Csapaton belüli együttműködés
- Vakmerőség
- Taktika
- Mennyire korhű a kitalált személyiség
- Előadásmód

A foglalkozást vezető is lájkokkal értékeli a projektek kreativitását, történelmi hűségét, a csapatok fejlődését, szövegesen értékeli a csoportmunka dinamikáját. Ezt a pedagógus is megteszi mint külső megfigyelő. Osztályozás nem javasolt.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése során képessé válhat az információkat feltárni, értékelni, újrarendezni; az összegyűjtött információkból egy rövid szöveget megalkotni; a talált információk alkalmazásával, felhasználásával a csoportos projekt munkát önállóan elkészíteni; a játékok során együttműködni társaival; gyors és helyes döntés meghozatalára. Megtanulja megszervezni és gazdaságosan beosztani a feladatra szánt saját és csapata idejét. Képessé válik a várható kockázat értékelésére, rövidtávú memóriája használatára, adott szövegből a hasznos információ kiszűrésére, és nem utolsósorban képessé válhat az önálló tanulásra.

VI. ESZKÖZLISTA

Könyvtárfoglaló: Mátyás az igazságos

- Mátyás királyról szóló népmeséket tartalmazó könyvek
- riportkártyák, csapatonként egy (1. melléklet)
- játéktábla kialakításához korongok, csomagolópapír
- igaz-hamis táblák
- jegyzetpapír, íróeszköz a számtippek felírásához
- igaz-hamis és számtippes kérdések (2. melléklet)
- lájkjelek
- emotikonok

Maradj talpon! Mátyás király udvarában

- információs kártyák (3. melléklet)
- színes dobókocka
- betűhiányos szavak kartonlapon (4. melléklet)
- lájkjelek
- emotikonok

50 pontos játszma. Projekt munkák bemutatása

- pontnyelő doboz
- 50 zseton minden csapatnak
- lájkjelek
- emotikonok

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Riport kártya
2. Első és második forduló kérdései
3. Maradj Talpon! Mátyás király udvarában információs kártyák
4. Maradj talpon!” játékhoz tartozó kérdések és a betűhiányos szavak

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Régen volt! Hogy is volt?

Élet a középkori Magyarországon az egri vár ostromának idején

Fejlesztő neve	Juhász Gáborné	
Célcsoport	Tini	6. osztály
Részvevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Könyvtárhasználat erősítése	
	Tanulástámogatás	
	Információszerzési technikák elsajátítása	
A program időtartama	3 óra	2 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív csoportmunka Projektmunka Frontális ismeretközlés	
Kipróbáló neve	Korcok Norbert (Szécsény)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célcsoportja az általános iskola 6. osztályos diákjai. Célja az iskolai tananyag kiegészítése könyvtári környezetben. A középkori életről, az egri várvédők helyzetéről szerzett ismeretek elmélyítése. A könyvtárhasználat erősítése az információszerzési technikák megismertetésével. A gyerekek magabiztosabban tudják használni a könyvtárban fellelhető információforrásokat. A megszerzett információkból ki tudják szűrni azt, ami a feladat megoldásához számukra fontos. Gyakorolják a különböző lexikonok, a könyvtári katalógus használatát. A csoportmunkában egymást segítve dolgoznak. A megszerzett információkat közösen megbeszélve dolgozzák fel. A program megvalósításának feltétele, hogy a gyerekek rendelkezzenek alapszintű könyvtárhasználati ismerettel. Nagyon fontos, hogy a könyvtárra olyan helyként tekintsenek a projekt után, ahová bármikor bejöhettek, segítséget kérhetnek és kaphatnak mindennapi feladataik megoldásához éppen úgy, mintha csak egy kis szórakoztató olvasmányt szeretnének a nyárra.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció: kommunikációs kompetencia, olvasási készség, szóbeli kommunikációs készség fejlesztése, szövegértési kompetencia
- hatékony és önálló tanulás
- digitális kompetencia

A gyerekek a könyvtári órák után:

- magabiztosan használják a könyvtárat,
- mélyítik a könyvtárhasználati ismereteiket,
- képesek közösen, egymást segítve csoportban dolgozni.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program tananyagát két modulra bontottam. Az első modul a középkori életről szól, erre épül rá a második modul az egri csatáról. A két modul egymást követően, de külön-külön is megvalósítható. Az első modul során az a cél, hogy a gyerekek gyakorolják a könyvtár használatát. Fantáziájukat (is) használva ismerjék meg a középkori élet egy kis szeletét, segítve az iskolában szerzett ismeretek elmélyítését. A második modul az egri csatát dolgozza fel. Ezzel a gyerekeknek az iskolában megszerzett ismereteit kötetlenebb formában, könyvtári környezetben kívánom bővíteni; felkelteni az érdeklődésüket a kötelező olvasmány, az Egri csillagok iránt. (A mű ismerete nem feltétele az órának.) Célszerű a foglalkozás tervezése előtt felvenni a kapcsolatot a helyi iskola pedagógusával, egyeztetni az iskolai előrehaladást a pontos időpont kijelöléséhez.

Mindkét modul összegző értékeléssel zárul, amely során a könyvtáros is és a gyerekek is értékelni tudják a feladatok megoldását.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- számítógép, projektor
- lexikonok, ismeretterjesztő könyvek
- rajzlap, színes ceruzák
- színes kartonpapír

II.3. A program során alkalmazott módszerek

- kooperatív csoportmunka
- projektmunka
- frontális ismeretközlés

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Élet a középkori Magyarországon	1,5
2.	Az egri vár ostroma	1,5

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Élet a középkori Magyarországon

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Az első modulban a gyerekek öt csoportban dolgoznak majd. Célszerű gondoskodni róla, hogy a feladatok megoldásához szükséges könyvek a helyükön legyenek. Jó, ha már van a gyerekeknek egy alapszintű könyvtárhasználati ismerete. A már meglévő ismereteiket a foglalkozás során a tanulók el tudják mélyíteni. A modulhoz tartozó mellékletben több feladat van, mint amennyi csapat, hogy a könyvtáros tudjon választani.

IV.1.1. Tanulási feladat

A tanuló a feladatok elvégzése után legyen képes:

- az önálló könyvtárhasználatra;
- az információkat megkeresni, feltárni, értékelni;
- a megszerzett információkat újrendezni;
- együttműködni a társaival.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

A gyerekek gyakorolják a könyvtárban való eligazodást, a könyvtár használatát. Gyakorolják a könyvtári katalógus, a lexikonok és az ismeretterjesztő könyvek használatát.

Feladatok, események részletes leírása:

Előkészületek: Ötféle színű kartonból korongokat vágok ki, amik a csapatok kialakításához kellene majd (5 x 4 db-ot). Ezeket beleteszem egy A/3-as borítékba. Beállítom a projektort, a vetítő vásznat felteszem a falra. Az interneten megkeresem a bejátszást a középkori lakomáról (linkeket lásd a mellékletben).

Kerestem egy rövid szöveget az interneten a középkorról. Átfogalmaztam kicsit, hogy érthetőbb legyen a gyerekek számára. Ezt kinyomtatom. (Lásd az 1. mellékletben.) Gondoskodom róla, hogy az óra során szükséges könyvek bent legyenek a könyvtárban, és a helyükön legyenek. Elkészítem az öt kártyát a feladatokkal. A kártyák egyszerűsített katalóguscédulák is egyben, amelyekre ráírom a könyv szakjelzetét és cutter számát. Ez arra az esetre nyújt megoldást, ha valamiért éppen nem működne (vagy nincs) az online, vagy elektronikus katalógus (feladatokat, megoldásokat lásd a 2. mellékletben).

Megérkeznek a gyerekek. 20 diákkal öt, négy fős csapatot alkotunk. A gyerekek húznak egy-egy színes korongot a borítékból. Az egyforma színű korongot húzó diákok kerülnek egy csapatba. Ezután minden csapat választ egy csapatkapitányt. Miután helyet foglaltak, felolvasom nekik az előre kinyomtatott szöveget a középkorról. Ezután következik a közös munka. A csapatkapitányok húznak egy-egy kártyát, amelyen a feladat van. Mielőtt a tanulók hozzákezdenek a megoldáshoz, röviden elmagyarázom nekik, hogy hogyan találják meg a feladathoz szükséges könyveket. Kérdezz – felelek játékkal felfrissítjük a könyvtár használatáról eddig szerzett ismereteiket, majd megmutatom a könyvtári katalógusban történő keresést, illetve hogy a könyvtárnak mely része felé induljanak (ha nincsenek egyértelmű feliratok).

Kérdezz-felelek játék

Kérdés: A könyveknek milyen két nagy csoportját különböztetjük meg?

Válasz: Szépirodalom és ismeretközlő irodalom.

Kérdés: Milyen rendben vannak a polcokon a szépirodalmi művek?

Válasz: Betűrendben.

Kérdés: Mitől függ, hogy egy könyv milyen betűhöz kerül?

Válasz: A szerző nevéhez kerül; ha nincs szerző, akkor a cím kezdőbetűjéhez.

Kérdés: Milyen rendben vannak a polcon az ismeretközlő művek?

Válasz: Tartalmuk, témájuk alapján kapnak egy számot (ETO szám, egyetemes tizedes osztályozás), azon belül pedig ahogy a szépirodalmi könyvek is, betűrendben.

Kérdés: Mi az a lexikon?

Válasz: A lexikonok az emberi tudás összességének, vagy egy-egy szakterületnek a szócikkeit gyűjtik össze és közlik betűrendben.

Kérdés: Mi az a szócikk?

Válasz: A címszóra vonatkozó ismeretek leírása (pl. lexikoncikk: általában tömör megfogalmazású).

Kérdés: Mi az a címszó?

Válasz: A szócikk élén áll, maga a kifejtendő fogalom.

Kérdés: Mi az enciklopédia?

Válasz: Az enciklopédia címszavai általános, átfogó kifejezések, hasonlóan a fejezetek, alfejezetek címeihez. Így mód van rá, hogy a címszavakhoz hosszabb magyarázatok tartozzanak, szemben a lexikonokkal, amelyek inkább szűk fogalmak rövid magyarázatait adják. Az enciklopédia a címszavakat tematikus rendben közli, ezért egy-egy fogalom, név, esemény csak mutató segítségével kereshető vissza.

Az esetlegesen felmerülő kérdések megvitatása után kezdődhet a feladatok megoldása.

IV.1.3. Értékelés

A csapatkapitányok elmondják, hogy a kártyán lévő feladatot hogyan sikerült megoldani. Ezután a könyvben megtalált fejezeteket felolvassák és megbeszéljük, hogy megtalálták-e a kérdésekre a helyes válaszokat. Azok a csapatok, akik mindegyik kérdésre helyes választ adtak, ajándékba kapnak egy-egy könyvtári logóval ellátott órarendet. Ezenkívül mindenki kap ajándékba egy tollat, amelyen valamilyen könyvtári szlogen van.

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló a feladatok elvégzése után legyen képes:

- az önálló könyvtárhasználatra;
- az információkat megkeresni, feltárni, értékelni;
- a megszerzett információkat újrendezni;
- együttműködni a társaival.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcelkitűzések:

A tanulók az iskolainál kötetlenebb formában halljanak az egri vár ostromáról, ezáltal keltsük fel érdeklődésüket a kötelező olvasmány, az Egri csillagok iránt. (A modul feldolgozásához nem feltétel a mű ismerete.) Fantáziájukat megmozgatva próbáljanak kreatívan gondolkodni, tervezni, alkotói munkát végezni.

Előkészületek:

Kinyomtatom a szöveget az egri csatáról, és négy képet az egri vár alaprajzáról. Felrakom a vetítőtáblát, beállítom a projektort. Megnyitom a számítógépen a mappát, amelyben a képek vannak. Nálam az első kép az egri vár alaprajza. Kikészítem a feladathoz szükséges rajzlapokat, színes ceruzákat.

https://www.google.com/search?biw=1024&bih=508&tbm=isch&sa=1&ei=A-xcRW_L1LKay6ATW4b7IDg&q=egri+v%C3%A1r+alaprajza&oq=egri+v%C3%A1r+a&gs_l=img.1.0.0l7j0i30k1j0i24k1l2.29146.32762.0.35426.10.8.0.2.2.0.132.944.0j8.8.0....0...1c.1.64.img..0.10.1008....0.lDmKVkhZPFk#imgrc=t-pEfd-x9mlbezM

A gyerekek érkezése után öt, 4 fős csoportot alakítunk. Jó, ha fiús-lányos csapatok alakulnak, de ha van olyan kislány, aki fegyvereket tervezne, és olyan fiú, aki inkább főzne, ennek sincs akadálya. Kérek egy segítőt a gyerekek közül, aki tovább lépteti a gépen a képeket. Ezután felolvasom nekik az egri csatáról előre kinyomtatott szöveget (lásd 3. melléklet). Mielőtt elkezdenek dolgozni, felhívom a figyelmüket, hogy emlékezzenek vissza előző látogatásukra, amikor a középkori életéről beszélgettünk. A ter-

vezésnél mindenképpen vegyék figyelembe az akkori lehetőségeket! Utána következik az önálló munka (kb. 20 perc).

Feladat a fiúknak:

Új ismereteitek alapján tervezetek fegyvereket, melyekkel még hatékonyabbá tudják tenni a vár védelmét. Az alaprajz segítségével készítsenek haditervet, és gondolják át, hogy hová helyeznék el az új fegyvereket, hogy meg tudják akadályozni a török sereg bejutását a várba. Minden csapatnak adok egy kinyomtatott alaprajzot a várról, hogy a haditerv részeként abban el is tudják helyezni a megtervezett fegyvereket.

Feladat a lányoknak:

Tervezzék meg az elmúlt órán hallottak alapján a várvédő katonák étrendjét, ruházatát. Segítségül – mivel nem tudni, mennyi idő telik el a két látogatás között, illetve ha csak ez a modul kerül megvalósításra – a szakirodalom listában felsorolt könyveket célszerű a gyerekeknek használatra előkészíteni. Kérek egy jelentkezőt a gyerekek közül, aki szívesen felolvasna két fejezetet Bíró Ferencné – Csorba Csaba: Élet a középkori Európában és Magyarországon című könyvéből, hogy megkönnyítsük a tervezést. (102. old. Étkezési szokások; 117. old. Öltözködés)

IV.2.3. Értékelés

Az óra utolsó részében megnézzük, hogy melyik csapatnak mit sikerült alkotni. Értékeljük a tervezett fegyvereket, ruhákat, étrendet. Megbeszéljük, hogy mi az, ami jól sikerült, és mi az, ami esetleg kevésbé. Ezután a lányokat megkérem, hogy válasszák ki a fiúk munkáiból a szerintük legötletesebb fegyvert, leghatékonyabbnak tűnő haditervet. A fiúkat pedig, hogy válasszák ki a lányok munkáiból a legízletesebbnek tűnő étrendet, legcsinosabb ruhát. A „nyertes” alkotásokat később beszkennelem és a könyvtár weboldalára felteszem. (www.fszek.hu/setalo)

Minden rajzot kiállítok a gyerekkönyvtárban, ahol lehetőség van egy hónapig akár barátokkal, szülőkkel, nagyszülőkkel is megismertetni ezeket az alkotásokat. Ezután megkérdezem, hogyan érezték magukat a könyvtárban. Aki szeretné, elmondhatja, milyen élmény volt számára a könyvtárban töltött idő. Végül mindenkinek adok egy apró ajándékot. Ez bármi lehet (például könyvjelző), ami emlékezteti őket a könyvtárra.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- Aki még soha nem járt könyvtárban, az ismerkedjen meg vele.
- A gyerekek ismerjék meg a könyvtár nyújtotta lehetőségeket.
- Magabiztosan tudjanak keresni a könyvtári katalógusban.
- Tudják használni a különböző lexikonokat, ismeretterjesztő könyveket.
- Képesek legyenek a feladat megoldásának érdekében egymást segíteni.

VI. ESZKÖZLISTA

- számítógép, projektor, vetítővászon
- 5 db különböző színű karton
- 1 db A/3-as méretű boríték
- a gyerekek létszámnak megfelelő mennyiségű rajzlap, színes ceruzák
- ajándékok (toll, órarend, könyvjelző)

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Középkor (felolvasható szöveg)
2. Kártyára írható kérdések válaszokkal (1. modul)
3. Az egri vár védelme (felolvasható szöveg)

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Pályát választok

Fejlesztő neve	Skrinyár Miklós	
Célcsoport	Tini	7-8. osztály
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Pályaorientációs tevékenység támogatása	
	Önismeret fejlesztés	
	Anyanyelvi kompetencia fejlesztés	
A program időtartama	4,5 óra	3 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Frontális módszer Kooperatív tevékenység Egyéni munka Páros munka Csoportmunka Drámajáték	
Kipróbáló neve	Lénártné Hustiker Erika (Rum)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja, hogy a jelzett korosztályban a tanulási utak és a lehetséges pálya kiválasztásához segítséget nyújtson azzal, hogy segíti a fiatalokat személyes értékeik feltárásában, azok tudatosításában, a különböző munkák, foglalkozások megismerésében, az együttműködés fontosságában.

A program célcsoportja az általános iskola 7-8. osztályos tanulói.

A program célrendszerébe szorosan illeszkedik, hogy a fenti célkitűzés megvalósítását azoknak a kulcskompetenciáknak a fejlesztésével, gyakorlásával kívánja megvalósítani, amelyek a sikeres felnőtt élethez, az egész életen át tartó tanuláshoz nélkülözhetetlenek, elsősorban – az anyanyelvi kompetenciák részeként – az olvasás-szövegértés, a szövegalkotás kompetenciáival, illetve a szociális és digitális kompetenciákkal.

Célcsoportnak tekintjük az adott korosztállyal foglalkozó pedagógusokat is, akikkel – lehetőleg szoros együttműködésben – folyamatos egyeztetés mellett, az iskolai pályaválasztási munkát támogatva tervezzük foglalkozásainkat.

I.2. A program során elsajátítandó, fejlesztendő kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció: olvasás-szövegértés, szövegalkotás szóban és írásban
- szociális és állampolgári kompetencia: együttműködő készség
- digitális kompetencia: információgyűjtés

További fejlesztési területek: problémamegoldó gondolkodás; döntés-előkészítés, döntés; sokoldalú tájékozódás; feladattudat; kudarctűrés; felelősségzet.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program az általános iskolából való kilépést megelőzően, illetve a kilépéskor szükséges pályaválasztási döntést készíti elő, illetve támogatást nyújt a tanulási utak megtervezéséhez, a szakmaválasztáshoz. Fejleszti a tanulók életpálya-építéshez kapcsolódó kompetenciáit, valamennyi résztvevő könyvtárhasználati ismereteit, szövegértését, problémamegoldását.

A programot 3 modulra bontottuk. A modulokra bontás alapját a megvalósítandó részcélok határozzák meg.

- Az első modulban a könyvtárosok és a pedagógusok programot előkészítő közös munkája, egyeztetése alkotja, amely során az iskola és a könyvtár együttműködése, szakmai kapcsolata erősödik.
- A második és harmadik modul során a tanulók elsősorban csoportokban, kooperatív tevékenységek megvalósítása közben „játékos” formában szereznek információkat, ismerik meg az életpálya-építéshez, a pályaválasztáshoz szükséges legfontosabb ismereteket, gyakorolják a csoportban, adott feladathoz kapcsolódó tevékenységek összehangolását.
- Minden modul végén szerepel egy összegző szakasz, amelyben a foglalkozás fő értékeit, egymás munkáját és saját csoportjuk részvételét, eredményeit is értékeli a tanulók és a foglalkozás vezetője.

II.2. A tanulást segítő eszközök:

- tanulói csoportonként 1-1 laptop, internet
- flipchart tábla, filcek
- projektor, vetítövászón/falfelület
- lexikonok

II.3. A program során alkalmazott módszerek

A hagyományos, frontális módszert minimális mértékben, az elkerülhetetlen tájékoztatási és ismeretközlési alkalmakkor használjuk. A program elsősorban a tanulók csoportos és kooperatív tevékenységére épül. Természetesen helyet kap a foglalkozások tervében a párban és az egyénileg végzett munka is. A modulokban jelentős szerepet kap a drámajáték, amikor is egy-egy szituációt szerepjáték bemutatásával „oldanak”, vitatnak meg a résztvevők.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Könyvtár – iskola: előkészítő találkozó	1,5
2.	Önismeret és pályaismeret	1,5
3.	Életvezetés, a munka világa	1,5

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Könyvtár – iskola: előkészítő találkozó

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Az első modul a könyvtárosok és a pedagógusok előkészítő közös munkája. Itt a program konkrét előkészítése mellett kiemelt cél az iskola és a könyvtár együttműködésének kialakítása/fejlesztése.

IV.1.1. Tanulási feladat

A programban részt vevő könyvtárosok és pedagógusok kerüljenek közelebbi szakmai kapcsolatba, ismerjék meg egymás tevékenységét, céljait, nyerjenek betekintést intézményeik munkájába, lehetőségeibe. Jussanak egyezsége a tervezett könyvtári foglalkozás céljait, módszereit illetően, illetve határozzák meg, milyen fejlesztési területeken milyen eredményt várnak.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- ismerkedés, egymás intézményeinek bemutatása;
- a programban részt vevő gyermekekről tájékoztatás, a témában való előzetes tanulmányok, ismeretek, hiányosságok feltárása;
- a tervezett könyvtári foglalkozás felvázolása;
- a foglalkozások helyének, időpontjainak kiválasztása;
- a foglalkozásokhoz rendelkezésre álló eszközök számbavétele;
- a foglalkozástervek pontosítása, ütemezése, összehangolása a témában tervezett iskolai tevékenységekkel (pl. témahét, karrierrel kapcsolatos rendezvény, üzemlátogatás stb.);
- feladatmegosztás meghatározása;
- a program értékelése – időpont, hely.

Bemutakozás, ismerkedés:

- Személyes és szakmai életutak rövid ismertetése, gyakorlati információk (ha először találkoznak).
- Tapasztalatok korábbi szektorközi, iskolán kívüli programokról, megvalósításukról, elvárások az együttműködéstől.
- Amennyiben az ismeretség régebbi keletű, van már korábbi közös szakmai együttműködés, azok értékelése, pozitívumai, fejlesztendő területek meghatározása.

A tanulócsoport bemutatása:

- létszám, életkor
 - fiú-lány arány
 - háttérinformációk: különleges bánásmódot igénylő, illetve hátrányos helyzetű gyerekek (SNI, tehetséges HH-s HHH-s)
 - tanulmányi eredmények és teljesítmények általában (ha szükséges, konkrétan is)
- könyvtári tagság, iskolakönyvtári tapasztalatok, könyvtárhasználati ismeretek

A könyvtáros tájékoztatást nyújt a könyvtári szolgáltatásokról, lehetőségekről, bemutatja azokat a programokat, foglalkozásokat is, amelyek az adott korosztály rendelkezésére állnak, illetve amelyek támogathatják az iskola munkáját a könyvtár sajátos eszközeivel, adottságaival. Ha a megbeszélés a könyvtárban zajlik (ez a szerencsésebb eset!), a helyszínen tájékozódhat a pedagógus a gyermekkönyvtár állományáról, felszereltségéről, használhatóságáról.

A „Pályát választok” című program előkészítése, a mintaprogram bemutatása, tartalmi egyeztetés:

- Nat-kompatibilitás,
- megelőző ismeretekhez való illeszkedés,
- a fejlesztendő kompetenciák áttekintése,
- az iskolai tantárgyakhoz, célrendszerhez mennyire nyújt támogatást,
- módszertani kérdések egyeztetése,
- alkalmazott eszközök igénye és használhatósága (milyen digitális ismereteik vannak a gyerekeknek, milyen digitális eszközt használnak az iskolában),
- a foglalkozások pontos helyének, időpontjainak rögzítése,
- a könyvtári foglalkozás iskolai előkészítése,
- a közös értékelés formája, ideje.

A feladatok elosztása:

A pedagógus/osztályfőnök:

A könyvtári foglalkozás előtt legalább egy héttel házi gyűjtőmunkát ad feladatként a tanulóknak, amelynek eredményét majd a könyvtári foglalkozáson mutatják be, tárgyalják meg. A feladat, hogy minden gyerek a családon, ismeretségi körön belül gyűjtse össze, ki milyen munkát végez, mi a foglalkozása, végzettsége pl. kőműves: szakiskolát végzett, falat rak, vakol, betonoz stb.).

A könyvtáros:

A megbeszéltek szerint kidolgozza a foglalkozások pontos menetét, a létszám és az iskolai igények szerint gondoskodik a hely előkészítéséről (pl. csoportfoglalkozásokhoz asztalok, székek, laptopok, papír, íróeszközök, flipchart).

Továbbá megegyeznek a kapcsolattartás formáiról, egymás kölcsönös tájékoztatásáról. A foglalkozást megelőző napon megerősítik a látogatás előkészítettségét, illetve közlik a változásokat (aktuális létszám, részvétel), ha szükséges.

IV.1.3. Értékelés

A modul zárásaként a pedagógus és a könyvtáros együttesen értékeli előkészítő munkájukat. Áttekintik, minden fontos kérdésben megegyeztek-e, van-e még a szervezéssel, előkészítéssel járó elvégzendő feladat. A további eredményes együttműködés jegyében a formális és informális találkozások ütemezését is áttekintik.

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Ebben a modulban a foglalkozáson részt vevő tanulók, megismerkedve a program célkitűzéseivel, „a munka világába” tesznek kirándulást: a különféle foglalkozások, munkák más és más előképzettséget, végzettséget, szakismeretet igényelnek. Az, hogy melyiket válasszuk, jórészt attól függ, milyenek a képességeink, adottságaink, milyen tanulmányokat folytatunk, és nem utolsósorban attól is, milyen szorgalommal, kitartással vagyunk képesek megvalósítani céljainkat, álmainkat.

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanulók a modul végére:

- ismerjék meg a különböző foglalkozások eltérő céljait, feltételeit;
- gyarapítsák ismereteiket a lehetséges tanulási utakról (8. osztály után);
- legyenek képesek felmérni, hogy saját adottságaik mire teszik őket alkalmassá;
- ismerkedjenek meg a könyvtárban hozzáférhető könyvállomány témát érintő kiadványaival, elérhetőségével/a pályaválasztási és pályaaorientációs internetes oldalakgal;
- legyenek képesek megkeresni a szükséges információkat érdeklődésüknek megfelelően;
- tudják megfogalmazni magukról az önismereti jellemzőket, legyenek képesek reálisan értékelni képességeiket, teljesítményüket.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

A munka világa rengeteg foglalkozást, sajátos tevékenységet foglal magába, amelyeket az emberek a társadalom, a család, szűkebb és tágabb környezetünk élhetősége, megélhetésünk és jólétünk érdekében végeznek. Megismerjük a legfontosabb, legismertebb munkákat, foglalkozásokat, amelyekkel naponta találkozunk, hallunk róluk, érezzük hatásukat.

Feladatok, események részletes leírása:

Ismerkedés az érkezéskor, a könyvtáros bemutatkozása és a mai foglalkozás céljának ismertetése.

A tanulók körbe állnak, majd a tőlük jobbra álló társukat néhány szóval bemutatják: név, hol lakik, milyen tantárgyak a kedvencei, mi a hobbija.

Csoportalkotás játékos formában – javaslatok

- tornasorban a legmagasabbtól a legalacsonyabbig 2-2 gyerek kerül egy csoportba;
- egyforma színeket viselők kerülhetnek egy csoportba;
- az 1., 2., 3., 4. sorszámokat viselők közül az egyesek, a kettesek, a hármasok, a négyesek kerülnek egy csoportba;
- egyéb, véletlenszerű heterogén csoportosítási módszer.

A csoportok elhelyezkednek az asztaloknál, majd a magukkal hozott, összegyűjtött foglalkozásokat összesítik a könyvtáros irányításával (az összesített listán minden foglalkozás egyszer szerepelhet!). Majd a csoportok által összegyűjtött foglalkozásokat a foglalkozás vezetője felírja a flipchartra. Az összesített listán szereplő foglalkozásokról minden csoport ismerteti az általuk gyűjtött információkat: pl. mit dolgozik egy közműves, milyen iskolákat végez, milyen munkakörülmények között dolgozik stb.

Digitális információk keresése:

Honnan tudhatjuk meg, milyen munka, foglalkozás illene hozzánk a legjobban, mire vagyunk alkalmasak? Hol találunk ezekről információt?

A csoportok a táblán lévő foglalkozás-listából 1-1 foglalkozásra vonatkozó információk után kutatnak a megadott linken: <https://palyaorientacio.munka.hu/altalanos/foglalkozas/listazo>

Példák:

- ápolónő: <https://palyaorientacio.munka.hu/Files/Mappak/apolono.pdf>
- postás: <https://palyaorientacio.munka.hu/Files/Mappak/postas.pdf>,
- óvónő: <https://palyaorientacio.munka.hu/Files/Mappak/ovono.pdf>
- cukrász: <https://palyaorientacio.munka.hu/Files/Mappak/cukrasz.pdf>.

A foglalkozások leírása nagyon részletes. Komoly feladat a legfontosabb információk kigyűjtése és bemutatása. A csoportszóvivőknek megadott szempontok szerint kell bemutatni a kutatott szakmákat: Mit csinál a ...? Milyen anyagokkal, eszközökkel dolgozik? Melyek a szakma gyakorlásával kapcsolatos követelmények? A leírások feldolgozását osszák föl egymás között a csoporttagok, majd összeítsék és ismertessék. A feladathoz jelöljük meg időhatárt (20 perc). Segítségképpen az egyes találatokhoz bizonyos szövegrészeket előre kinyomtathatunk és azt/azokat kézbe is adhatjuk, hogy párhuzamosan tudjanak dolgozni a képernyőn és papíralapon. A könyvtáros ebben a feladatban facilitátor szerepet tölt be, segít a keresésben, a találatok értelmezésében, a szövegfeldolgozásban, a bemutatásban.

A talált információkat a megadott szempontok szerint mutatják be a csoportok, majd következik a reflexiók meghallgatása, kérdések-válaszok hangozhatnak el.

Összegzés:

1. Mielőtt pályát választunk, alaposan tájékozódjunk arról a szakmáról, ami érdekel bennünket! Ehhez az interneten található információk is nagy segítséget nyújthatnak, de kérdezzünk meg olyan embereket, akik ezt a foglalkozást gyakorolják.
2. Vizsgáljuk meg, hogy meg tudunk-e felelni a szakmával kapcsolatos követelményeknek.
3. Mindezek ismeretében válasszuk ki és tervezzük meg azokat a tanulási utakat, amelyek elvezetnek céljainkhoz.
4. Tájékozódjunk, hogy a választott szakma nyújt-e megfelelő jövedelmet, biztosíthat-e olyan körülményeket, amilyeneket szeretnénk!

Az összegzés irányított beszélgetés formájában történik, a feldolgozott leírások és a tanulói információk alapján.

„Önismereti” játék: Amerikából jöttem

Közismert gyerekjátékról van szó. A csoport körben ül. Ketten kimennek a helyiségből és odakint megegyeznek egy foglalkozásban. Az lesz a feladatuk, hogy a csoportba visszatérve az adott foglalkozást gesztusokkal jelenítsék meg. A terembe belépve így szólnak: „Amerikából jöttünk, mesterségünk címe: x” (az adott foglalkozás kezdőbetűje). A többieknek ki kell találnia, hogy mi a választott foglalkozás. Akinek ez sikerül, párt választ magának, és most ők lesznek a következő feladvány kitalálói.

IV.2.3. Értékelés

A modul zárásaként értékeljük a csoportmunkát és a következő foglalkozás előkészítéseként – egyéni felkészülésként – mindenki elkészítheti a maga által elképzelt foglalkozáshoz az indoklást, miért is választaná az adott szakmát, miért tartja magát alkalmas ö erre:

Önmagad bemutatása. „Kezdd így: nevem, adataim, ezt szeretem, ezt nem szeretem, terveim, céljaim, elképzeléseim, képességeim – szakmákhoz szükséges képességek. Miért választanám?

Ebben partner lehet a pedagógus, hiszen ezt a feladatot osztályfőnöki vagy magyarórán fogalmazásként, szövegalkotási feladatként is elvégezhetik.

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Ebben a modulban a foglalkozáson részt vevő tanulók, a már elképzelt szakmájuk követelményeit ismerve, tovább tervezik felnőtt életüket. A munka mellett a család, a lakhatás, a mindennapi élet, a sport, a kultúra iránti igény is megjelenhet. A kooperatív foglalkozáson egy közösen elképzelt települést terveznek, amelyben megjelölik saját lakhelyüket, de a település szolgáltatásainak, oktatási, kulturális és egészségügyi intézményeinek is helyet adnak.

IV.3.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés kooperatív tevékenységek megvalósítása közben: játékos formában szereznek információkat, ismerik meg az életpálya-építéshez szükséges legfontosabb ismereteket, gyakorolják a csoportban az adott feladathoz kapcsolódó tevékenységek összehangolását.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

A mindennapi élet tevékenységei, színtereinek számbavétele, a munka, a felelősség, a család, a közösségi és magánélet harmonikus feltételeinek megteremtése, felelősségvállalás, szolidaritás érzésének tudatosítása. Célunk továbbá a problémamegoldás, az algoritmikus gondolkodás és a téri orientáció fejlesztése.

Feladatok, események részletes leírása:

A foglalkozásvezető ismerteti a foglalkozás célját: *„Ma egy izgalmas kirándulást tesszünk a felnőttek életébe. A játék neve: „Jövőjáték”, amelyben ti az elképzelt, megálmodott életeteket, munkátokat is elhelyezitek. Képzeljétek el magatokat 15 év múlva! A korábbi csoportokban dolgoztunk. Minden csoport megtervez egy-egy várost, falut, ahol élni szeretnének, ebben minden csoporttag a maga helyét megjelöli, a családban, a közösségi életben való szerepét is kitalálja.*

A játékhoz csoportonként egy-két csomagolópapír, zsírkréta, filc, esetleg kivágásra használható képes újságok, olló, ragasztó szükséges.

Miután a csoportok elfoglalják a helyüket, el kell dönteniük, milyen települést fognak megrajzolni (közös döntés, vita, kompromisszumok). Adjunk a döntéshez 5 percet. Adjanak nevet a településnek! A település tervezéséhez először gyűjtsük

össze, mi minden kell ahhoz, hogy emberek éljenek egy városban vagy faluban. Listázás: lakások, házak (milyen típusúak), középületek (önkormányzat, bölcsőde, óvoda, iskola, egészségügyi intézmények, üzletek, szolgáltatások stb.), közterek (park, játszótér), sport- és kulturális intézmények (művelődési ház, könyvtár, színház, mozi, faluház stb.).

Csak akkor kezdjük el a rajzolást, ha közösen összegyűjtötték, listázták a szükséges elemeket a tervezéshez. Minek, hol legyen a helye, s miért? Rendkívül fontos, hogy az együttműködés során lehetőleg mindenki mondja el véleményét, jusson feladathoz (képek kivágása, feliratok elkészítése, rajzolás, utcanevek, intézménynevek kitalálása, stb.).

A feladathoz csoportonként egy laptop használata segítség lehet. A laptopon egy-egy település térképének kikeresése, honlapjának áttekintése inspirálhatja a „tervezőket”. Az elkészült terveket helyezzük el a falon/felületen, majd a csoportok mutassák be a városukat, településüket. Ebben a szakaszban a csoport minden tagja szerepelhet, más-más funkciókat, területet, szolgáltatást stb. mutathatnak be.

Az új „települések” értéklik egymás munkáját, mondják el, miért tetszik, tapsolják meg egymást!

Befejezésként a csapatok játsszanak el egy-egy jelenetet településük elképzelt életéből. Az idő függvényében kaphatnak, húzhatnak vagy választhatnak témát, szituációt:

- apuka/anyuka könyvtárba viszi beiratkozni a kisgyermekét (szerepek egymás közötti kiosztása);
- a település valamelyik intézményébe munkára jelentkezik valaki, interjúra megy;
- lakást, házat akar venni valaki a településen, kihez fordul, kivel beszél, hogyan tájékozódik?
- az iskolában témahetet rendeznek a pályaválasztásról, a tantestület tervez, kit hívnak meg?

A szituációs játékok értékelési szempontjai:

- mennyire felelt meg egy valóságos helyzetnek,
- érthető volt-e, mi volt a szándék,
- beszédük, játékok értékelése 10-es skálán.

IV.3.3. Értékelés

Minden feladat végén az összegzés után értéklik a tanulók munkáját! A pozitívumokat emeljük ki! Különösen nagy elismerést érdemelnek azok a helyzetek, szituációk, ahol konszenzusra törekedtek, kulturált vita folyt. A tanulók is értéklik saját csoportmunkájukat, benne egyéni teljesítményüket, a többi csoport munkáját. Az elkészült „városterveket” vigyék be az iskolába, ahol a későbbiekben a Jövőjáték folytatódhat.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A program eredményeként várható:

- az adott tanulói csoportban a továbbtanuláshoz, illetve a pályaválasztáshoz – megismerve a szakmák követelményeinek, illetve saját képességeiknek összevetésére alkalmas eszközöket és módszereket – segítséget, döntésükhöz támogatást kaptak;
- a kooperatív tevékenységek során fejlődött együttműködő, alkalmazkodó képességük, vitakultúrájuk;
- fejlődött az olvasási-szövegértési-szövegalkotási kompetenciájuk, bővült a szókincsük;
- erősödött az információk megszerzéséhez szükséges digitális kompetenciájuk;
- fejlődött önértékelésük.

VI. ESZKÖZLISTA

- tanulói csoportonként 1-1 laptop, internet hozzáférés
- flipchart tábla, filcek
- projektor, vetítőtábla/falfelület
- amennyiben nincs internet, térképek, lexikonok

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

-

Tükör-party

Fejlesztő neve	Boros Ferenc	
Célcsoport	Ifi	9-10. osztály
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Olvasásnépszerűsítés	
	Önismeret építés	
	Érzelmi intelligencia fejlesztése	
A program időtartama	11 óra	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Egyéni munka Csoportmunka	
Kipróbáló neve	Kiss Ildikó (Békéscsaba)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A projekt célja, hogy inspirálja a diákokat az olvasásra, illetve az irodalmi szövegek (versek, tárcanovellák) által önmaguk megismerésére. Mindezek mellett megmutassa, miként értelmezik a fiatalok a magyar kortárs költők alkotásait a saját életükre, személyiségükre levetítve. A mintaprogram a személyiségfejlődést támogatja irodalmi szövegek élményszintű felhasználásával.

Cél: az olvasás népszerűsítése, a fiatal középiskolás generáció megszólítása, a szövegértés fejlesztése, az énkép és önismeret építése, az érzelmi intelligencia, a szociális és kommunikációs kompetenciák fejlesztése. A diákok képesek legyenek egy irodalmi élmény feldolgozására, önálló gondolat alkotására, felfedezve az irodalmi szövegek üzenetét és személyes viszonyukat a tartalomhoz.

A projekt során fontos az emberi kapcsolatok fejlesztése, az új ismeretek közvetítése, bővítése, a gondolkodóképesség, empátia, tolerancia fejlesztése. Szükséges a kortárs csoporton belül a kíváncsiság, a bátorság, a tapintat, az egymásra való odafigyelés, a bizalmi viszony kialakítása. A program mindezek mellett fejleszti a részt vevő diákok problémamegoldó képességét, mely a tanulási teljesítményükben is kamatoztatható. A diákok meghallgatják csoporttársaik véleményét egy adott témával kapcsolatban, miközben megnyílnak egymás előtt, megismerik a másikat és önmagukat, valamint erőt meríthetnek az énkép tudatos kialakításához, a belső utak megtalálásához. A program továbbá segíti őket a személyes fejlődési lehetőségek és célok felismerésé-

ben, kitűzésében és azok elérésében, vagyis egy jövőkép és a hozzá vezető út kialakításában.

Az irodalmi alkotásokon keresztül az egyén közelebb kerül önmagához, meri megélni és felvállalni érzelmeit, oldódik a szorongása, új lehetőségekre lel saját életében. A program teljesítéséhez elengedhetetlen a magyar költők, írók műveinek megismerése, elolvasása. A projekt alkalmazható a tanórai ismeretek színesítésére, a tanulók én-építésének erősítésére.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció: szövegértési kompetencia fejlesztése, szóbeli kommunikációs készség fejlesztése, önkifejezés fejlesztése
- szociális és állampolgári kompetencia: empátikus készségek fejlesztése, érzelmi intelligencia fejlesztése

Egyéb fejlesztési területek:

- problémamegoldó képesség és kreatív gondolkodás fejlesztése
- énkép, önismeret kialakítása, formálása, fejlesztése
- új ismeretek megszerzése.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program tananyagát 2 modulra bontottam. Mivel ez a programfejlesztés nem a hagyományos, tanórai tevékenység leírására irányul, az értékelés és ellenőrzés – esetünkben – nem használja az iskolai értékelési, ellenőrzési formák közül az osztályozás, a százalékos értékelés eszközeit.

Ugyanakkor minden feladat, tevékenység esetében különös gondot kell fordítanunk arra, hogy a fejlesztő értékelés: a dicséret, biztatás stb. pozitív eszközrendszeréből válasszuk ki a legalkalmasabbakat és odaillőt a csoportra, egyénekre vonatkoztatva is. Pozitív támogató és segítő visszajelzés nélkül ne zárjunk egyetlen foglalkozást sem!

II.2. A tanulást segítő eszközök

Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása: számítógép/laptop, projektor, internet, hangfal. Hagyományos könyvtári eszközök: szépirodalmi, prózai kötetek, szakmai könyvek.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Csoportos és egyéni munka.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Tükör-party – A kortárs csoport vezetőjének kiválasztása. A téma, a célok meghatározása, kidolgozása. A közreműködő középiskola, tanár, diákok felkeresése, és a négy téma rövid bemutatása.	3,5 óra a felkészülésre + 4 x 1,5 óra az előadásokra
2.	Az érzelmek labirintusában (részletesen kidolgozott témajavaslat)	1,5 óra

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Tükör-party

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 3,5 óra a felkészülésre + 4 x 1,5 óra az előadásra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A projekt célja, hogy inspirálja a diákokat a kortárs magyar költők irodalmi szövegeinek olvasására, illetve a művek üzenetén keresztül önmaguk megismerésére. Népszerűsítse a középiskolások körében az olvasást, megmutassa, miként értelmezik a fiatalok a magyar kortárs költők alkotásait a saját életükre, személyiségükre levetítve. Az első modulban ki kell választani a kortárs csoport vezetőjét, koordinátorát. Ezután következik a témák, a célok meghatározása, kidolgozása. Itt célszerű a lehetséges közreműködő középiskolát, tanárokat, diákokat felkeresni.

IV.1.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, olvasásnépszerűsítés, szövegértés, szociális kommunikáció, empátia, érzelmi intelligencia fejlesztése, énkép, önismeret kialakítása, formálása, fejlesztése. Hasznos kötetek, szakmai könyvek megismertetése a diákokkal.

A tanuló a program befejezése után:

- széleskörű és elmélyült ismeretekre tesz szert a projektben szereplő kortárs magyar írókat, költőket és műveiket illetően;
- empátikusabban, toleránsabban, bizalmasabban fordul embertársaihoz;
- fejlettebb szociális kommunikációval és érzelmi intelligenciával fog rendelkezni;
- önismeret- és személyiségfejlesztő ismeretekre tesz szert, ezáltal is fejlesztve énképét;
- az életének adott szituációiban felidézheti a kortárs csoportban átbeszélte irodalmi szövegek üzenetét.

A foglalkozások segítenek felkészülni a felnőtt lét szerepeire.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Cél: az olvasás népszerűsítése, a fiatal középiskolás generáció megszólítása, a szövegértés fejlesztése, az énkép és önismeret építése, az érzelmi intelligencia, a szociális és kommunikációs kompetenciák fejlesztése, a problémamegoldó képesség, az empátia, a tolerancia fejlesztése.

A diákok legyenek képesek egy adott téma feldolgozására, önálló gondolatalkotásra, érzelmi azonosulásra, felfedezve az irodalmi szövegek üzenetét és személyes viszonyukat a tartalomhoz.

A projekt során fontos az emberi kapcsolatok fejlesztése, a kortárs csoporton belül a kíváncsiság, a bátorság, a tapintat, az egymásra való odafigyelés, a bizalmi viszony, a célok és a jövőkép kialakítása.

Feladatok, események részletes leírása:

A kezdetekkor kell kijelölni a mintaprogram szervezésével, lebonyolításával foglalkozó könyvtáros/etika tanár/szociológus/mentálhigiénés munkatárs személyét. Az első modul tartalmazza a programvezető által a témák, a célok meghatározását, kidolgozását. A moderátor felkészül a témákhoz kapcsolódó szakirodalmakból (*Csepeli György: szociálpszichológia, Adrian Furnham: Pszichológia – 50 fogalom, amit ismerni kell*) és kiválasztja a beszélgetést elindító és a témát kibontó magyar irodalmi műveket is (*Varró Dániel: Boldogság*). A mintaprogramhoz ajánlott könyvek listája a bibliográfiában, a felhasznált irodalmi művek a mellékletben találhatók.

A szakmai megvalósítónak célszerű felvenni a kapcsolatot a helyi középiskolákkal, osztályfőnökökkel, diákcsoportokkal. A közreműködő iskola oktatóival való egyeztetés során fel kell vázolni a kortárs csoportokban zajló beszélgetés témáját, célját, fejlesztendő kompetenciáit, élményszerűségét, hogy a témák minél jobban kapcsolódjanak a középiskolások személyiségét érintő változásokhoz, aktuális problémákhoz, gondolatokhoz, érzelmi világukhoz. A diákokat meg lehet szólítani úgy, hogy

a program segíti őket a kortársaik és önmaguk megismeréséhez, az énkép tudatos kialakításában, a személyes fejlődési lehetőségek és célok felismerésében, kitűzésében és azok eléréséhez.

A kortárs csoportos beszélgetéssorozat bemutatását követően a vezető ütemtervet állít össze, amelyben meghatározza az egyes alkalmak időpontjait, témáit, a foglalkozások helyszínét (könyvtár/iskola) és a résztvevők létszámát is (7–10 fő).

A foglalkozások menetének rövid bemutatása:

A mintaprogram öt témát felölelő alkalomból áll:

1. A titokzatos serdülőkor, ahogy magunkat látjuk.
2. A pubertás mások szemével.
3. Az érzelmek labirintusában.
4. Értékeink, a belső iránytű.
5. Énépítés.

A foglalkozás kezdetén a megvalósító legfőbb feladata a kortárs csoport bizalmi, saját élményt előhívó légkörének megteremtésére, a résztvevők aktuális érdeklődésének feltérképezése. Továbbá hozzásegíteni a diákokat azokhoz a személyes felismerésekhez, amelyek az irodalmi szövegek és a beszélgetés során kialakult gondolatok és érzelmek segítségével véghezvitt általános személyiségfejlesztés alapjai lehetnek.

A kortárs csoportos beszélgetést érdemes minden alkalommal egy ráhangoló gyakorlati feladattal kezdeni, ami kiszakítja a diákokat az iskolai légkörből. A játékok lehetőséget adnak az önismeret, a társismeret, a pozitív megerősítés, az énazonosság-tudat fejlesztésére, a kapcsolatfelvétel az összetartozás érzésének átélésére.

A játékok kiválasztásához célszerű Rudas János: Delfi örökösei; Önismereti csoportok – elmélet, módszer, gyakorlatok című könyvét használni. A ráhangoló gyakorlat kiválasztása vezetőnként és csoportonként változó lehet.

Szubjektív válogatásom során a következőkben néhány játékjavaslatot mutatok be, melyek alkalmasak a csoporttagok megismerkedéséhez és az egyes témák bevezetéséhez.

Névkígyó

Cél: a csoporttagok egymással való megismerkedése, valamint az önismeret fejlesztése. Az első tanuló megmondja a nevét és hozzá társít egy olyan tulajdonságot, ami a saját nevének kezdőbetűjével kezdődik, pl.: lelkes Lilla, boldog Bea, furfangos Feri. A következő tanuló mondja az előző társa tulajdonságát és nevét, majd hozzáfűzi a sajátját is, és így tovább, amíg mindenkire sor kerül. A legutoljára sorra kerülő résztvevőnek az egész névsort el kell mondania.

A játék tovább gondolt változatában, a résztvevő diákok olyan (külső vagy belső) tulajdonságot fűznek a nevük mellé, ami leginkább jellemzi őket.

A játék ajánlott *A titokzatos serdülőkor, ahogy magunkat látjuk* című témához.

Fiúk és lányok

Cél: Önismeret, a társadalmi nemi szerepekkel kapcsolatos érzések, beállítódások tisztázására, segíti a kommunikációt és a megértést a csoport különböző nemű tagjai között.

A csoport lány és fiú tagjai a terem két végében foglalnak helyet. Mindkét csoportnak az a feladata, hogy írják össze, a másik fél mit szeret/nem szeret bennük – a saját elképzelésük szerint. A fiúk tehát összegyűjtik azokat a negatívumokat egy lapon, amiről azt tartják, hogy a lányok gondolják, hiszik, mondják róluk, vagy teszik velük kapcsolatban. A lányok ugyanezt csinálják, de a fiúk szemszögéből. Ki lehet térni azokra az ellenszerekre és elutasító beállítódások összegyűjtésére is, amelyek akadályozzák a két nem közötti kommunikációt. Amikor a két csoport elkészült, megismerkednek az ellenkező nem listájával, megvitatják azt.

A játék ajánlott *A titokzatos serdülőkor, ahogy magunkat látjuk* és *A pubertás mások szemével* című témához.

Érzelmek

Cél: Az érzelmek nonverbális kifejezése és ezek felismerése.

A tagok körben ülnek. Minden tagnak egy-egy érzést, érzelmet kell életre keltenie, szavak nélkül, pusztán nonverbális jelzésekkel megjelenítenie. A többieknek kell kitalálni, mi lenne az adott érzelem. A játék úgy is játszható, hogy a csoportvezető előre, cetlikre felír érzelmeket, és minden csoporttag húz egyet, azt jeleníti meg. Egy másik változatban célszerű azt alkalmazni, hogy mindenki keres magának egy olyan érzelmet, amit jellemzőnek érez az adott pillanatban saját magára. Ezzel a vezető már egyfajta visszacsatolást kap, hogy a résztvevők milyen érzésekkel érkeztek a foglalkozásra. A játék ajánlott az *Érzelmek labirintusában* témához.

Érzelemkép

Cél: Az érzelmek nonverbális kifejezése és ezek felismerése.

A résztvevőknek képeket vetítünk ki, amelyeken különböző érzelmek láthatóak. A cél, hogy a diákok ismerjék fel a képeken látható érzelmeket, és mondják el, hogy miből következtettek. A játék ajánlott az *Érzelmek labirintusában* témához.

Csoportkép – neked

Cél: Önismeret, a személyes kapcsolati háló megismerése.

Az egyik diák fordítson hátat a csoportnak! A többiek elhelyezkednek a teremben, s a háttal álló tanulóhoz fűződő beállítottságukat jelzik azáltal, hogy milyen közelre vagy messzire állnak tőle. Az irány nem számít. Ha mindenki elhelyezte magát, a várakozó diák megfordul, s képszerűen látja maga előtt, hogy milyen a viszonya a többiekhez a társak megítélése szerint. A játék ajánlott az *Én-építés* témához.

Szavak nélkül

Cél: Az érzelmek nonverbális kifejezése és ezek felismerése, visszajelzés adása és kapása a csoporttagoktól.

A résztvevők körben ülnek. Az egyik csoporttag feláll, odamegy egyik társaihoz és tetszés szerinti gondolatot, érzést, értékeket, üzenetet közöl vele szavak nélkül, nonverbális eszközökkel. Ezután mindenki hasonló módon jár el. A résztvevők megbeszélik érzéseiket, szorongásaikat, tisztázzák a nem egyértelmű üzeneteket. Ajánlott az Érzelmek labirintusában, az Értékeink és az Én-építés témához.

Jellemző rám

Cél: az értékek és érzések tisztázása.

A játékosok körben ülnek. Minden tanuló ír egy listát öt olyan (külső és belső) tulajdonságáról, ami szerinte őt a legjobban jellemzi. A játék egyik továbbgondolt változatában a résztvevők öt olyan (külső, belső) jellemzőt írnak fel, ahogyan szerintük mások látják őket. A játék másik továbbgondolt változatában, hogy minden tanuló írja fel a számára legértékesebb három dolgot. Ha kész vannak, összehajtogatják a papírokat és a csoportvezetőnek adják. A moderátor felolvassa a listákat és a játékosok feladata kitalálni, ki írhatta az adott papírt. A játék ajánlott az Érzelmek labirintusában, az Értékeink, Pubertás mások szemével és az Én-építés témához.

Ismerkedés névhúzással

Célok: Visszajelzés adása és kapása egymást korábban nem, vagy csak felületesen ismerő csoporttagoknál.

Valamennyi csoporttag nevét fölírjuk egy-egy névcédulákra, ezeket összehajtogatjuk, és berakjuk egy kalapba. A csoportvezető körbeviszi a kalapot; mindenki húz egy cédulát. (Aki a saját nevét húzta, természetesen visszaadja, és újat húz). A résztvevők kb. 8–10 mondattal jellemzik azt a csoporttársukat, akinek a nevét kihúzták. A jellemzést felírják egy papírra, és nem mutatják meg senkinek. Természetesen azt sem szabad menetközben elárulni, hogy ki kinek a nevét húzta ki. Ha a csoporttagok egyáltalán nem ismerik egymást, ösztönözzük őket arra, hogy az első benyomások, egymás megnyilvánulásainak és külső jegyeinek észlelése alapján próbálják meg jellemezni a másikat. Amikor mindenki elkészült a leírással, egyenként felolvassák a jellemzést. Aki magára ismer, jelentkezik (természetesen ugyanazt a leírást többen is magukénak vélhetik). A többi csoporttag is találgathat, hogy kiről is szól a szöveg (természetesen itt is lehetnek eltérő ötletek). Ezt követően mindenki felolvassa a jellemzését, és most már azt is közli, hogy kiről írta azt. Összevetjük a tippet a valósággal.

A játék ajánlott az Érzelmek labirintusában, az Értékeink, Pubertás mások szemével és az Én-építés témához.

A ráhangoló játék után az egyes témakörökben való beszélgetést rövid irodalmi szöveg (vers, novella, prózai mű részlete) felolvasásával indítjuk, majd felfedezzük az üzeneteket és a résztvevő diákok a személyes viszonyát a tartalomhoz. Az irodalmi

szöveg kapcsán a csoportvezető irányításával beszélgetés folyik, melyet témaindító kérdésekkel irányíthat.

A szöveghez fűzött gondolatok segítenek a csoporttagoknak pontosítani a mű által sugallt témához való viszonyt. A foglalkozásokon a kiválasztott irodalmi mű élményszintű feldolgozása zajlik, mely lehetővé teszi a felmerülő problémák közös továbbgondolását és az egyénekre szabott üzenetek megtalálását, fogadását. Ez fontos felismerésekre vezet önmaguk megismerésében és mások megítélésében. Verbalizálják élményeiket, a diákok meghallgatják csoporttársaik véleményét egy adott témával kapcsolatban, miközben megnyílnak egymás előtt, megismerik a másikat és önmagukat, valamint erőt meríthetnek az énkép tudatos kialakításához, a belső utak megtalálásához.

A mintaprogramban szereplő irodalmi művekből kiinduló személyes gondolatok, érzelmek és a csoportbeszélgetések alkalmazhatóak a tanórai ismeretek színesítésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére így támogatva az oktatást.

A mintaprogram öt témát felölelő alkalomból áll, melyből négyet a következőkben mutatok be. Az *Érzelmek labirintusában* című téma a mintaprogram második moduljában található.

Jelen mintaprogram támaszul szolgál a megvalósításra, hisz a vezető személye, a csoport összetétele, a dinamika, a felmerült gondolatok és kérdések, az elmesélt személyes élmények nagyban befolyásolják a foglalkozások légkörét, hangulatát, irányát, menetét.

Témajavaslatok rövid bemutatása:

1. A titokzatos serdülőkor, ahogy magunkat látjuk

A bevezető ráhangoló játéknak első körben a Fiúk és lányokat ajánlom, de lehet akár a Névkígyó, a Jellemző rám és az Ismerkedés névhúzással is.

Ennél a témánál a nemi azonosulás miatt két irodalmi művet ajánlanék felolvasásra, értelmezésre, gondolatébresztésre, a központi téma kibontására. Míg Lackfi János verse a fiúk tükrén keresztül a lányok kamaszkori változását helyezi az előtérbe, addig Janikovszky Éva novellájában egy kamasz fiú szembesül önmagával és a változásokkal.

- Lackfi János : Túl tökéletes lányok (Kapjátok el Tüdő Gyuszit! Versek felnőttek gyerekeknek és gyerekes felnőtteknek című kötetből.) Lásd 1. melléklet. Az irodalmi szöveg online is elérhető:

https://koltogeto.blog.hu/2011/05/05/minden_napra_egy_lackfi_a_tul_tokeletes_lanyok

- Janikovszky Éva: A tükör előtt – Egy kamasz monológja (A tükör előtt – Egy kamasz monológja című kötetből.) Lásd 2. melléklet. Az irodalmi szöveg online is elérhető:

http://www.lelkititkaink.hu/janikovszky_kamasz.html

Ebben a témában a serdülőkor változásairól érdemes beszélgetni, a fiúk és lányok különbözőségéről, a testiségről, az érzelmekről és a nemiségről. A serdülőkori fizikai átalakulásokat érzelmi változások kísérik, amelyeket szintén a nemi hormonok termelődése indít be. Ezek a hormonok a fiúkban és a lányokban is felkeltik a nemiség iránti érdeklődést. Érdemes a testi változásokról – a külső és belső változásokról – egyaránt szót ejteni. A serdülőkor igazi útkereső. Fontos dolog, hogy megtalálják saját határaikat: mettől meddig terjed a saját énje, és honnan kezdődik a másiké.

A koordinátor az irodalmi szövegre reflektáló témaindító kérdésekkel irányítja a beszélgetést:

- *Foglaljátok össze, miről szólt a két mű!*
- *Van-e valakinek más értelmezése, gondolata a művekkel kapcsolatban?*
- *Milyen üzenet állhat az egyes történetek mögött?*
- *Hogyan tudnátok külső és belső tulajdonságok alapján jellemezni Lackfi János versének kamasz lány alakját? Mutassátok be a vers egyes soraival!*
- *Hogyan tudnátok külső és belső tulajdonságok alapján jellemezni Janikovszky Éva novellájának kamasz fiú alakját? Mutassátok be a mű egyes soraival!*
- *Milyen változásokat él át A tükör előtt – Egy kamasz monológja című mű főszereplője? Hogyan éli meg mindezt?*
- *Tud-e ezen változtatni? Mit javasolnátok neki?*
- *Milyen azonosulási pontokat tudtok felfedezni a főszereplő kamaszokkal?*
- *Ha semmilyen, akkor miért nem?*

Az irodalmi szöveg élményszintű feldolgozása lehetővé teszi a felmerülő problémák közös továbbgondolását és az egyénekre szabott üzenetek megtalálását, fogadását, a témáról való gondolatok, vélemények, megélt helyzetek közvetítését.

Amennyiben a csoporttagok között kialakult a bizalmi légkör, a nyitottság, az őszinteség, akkor a moderátor további kérdéseket tehet fel a résztvevő diákoknak a téma személyesebb szintű továbbgondolása érdekében:

- *Van saját tükröd? Ha van, meséld el, hogy néz ki (fontos a tükör mérete is)! Ha nincs, akkor miért nincs?*
- *Hányszor nézel tükörbe egy nap?*
- *Mit érzel általában ilyenkor?*
- *Milyen jó, illetve rossz tulajdonságokat ismersz fel önmagadban?*
- *Van-e olyan személy a családban, a környezetekben, akire hasonlítani (akár külsőleg, akár belsőleg) akarsz? Ki az, és miért? Hogyan éled meg ezt?*
- *Milyen külső és belső változásokon mentél át az elmúlt időszakban?*
- *Hogy éled meg ezeket a változásokat?*
- *Mi az, amit szeretsz a külsőben és belsőben?*
- *Mivel és hogyan tudod önmagad a kívüllátnak leginkább kifejezni? (pl.: öltözködés, viselet, haj, zenei stílus)*

- *Melyek azok a tulajdonságok, melyet a felnőttkorba is „tovább vinnél vagy elhagynál”?*
- *Milyen érzelmi változásokat érzel a másik nemben?*
- *Hogyan viszonyulsz a másik nemhez? Megérted őket?*
- *Hogyan közeledsz a másik nemhez?*
- *A serdülőkor egy átmeneti szakasz. Ha időutazó lehetnél, akkor a gyermekkorba mennél vissza, vagy a felnőttkorba haladnál előre?*

A koordinátornak érdemes elmondania, hogy a serdülőkor biológiai, pszichés és szociális szempontból is számos változásokkal járó, sérülékeny életszakasz. Az átmenet gyermek- és felnőttkor között befolyásolja a fiatalok érzelmeit, testi és lelki egészségét, viselkedését. Ebben a korszakban a felnőtté formálódó fiatalok nagy érzelmi ingadozásokat élnek át. A központi idegrendszer egészét érintő neurobiológiai változások hozzájárulnak a serdülők érzelmi sebezhetőségéhez, az egészségveszélyeztető magatartásformák megjelenéséhez (pl. dohányzás, alkohol-, kábítószer fogyasztás, védekezés nélküli szexuális kapcsolat).

Itt célszerű kitérni a tizenéves fiúk jellegzetes agresszivitására és vakmerőségére is. Ebben a korban a tesztoszteron vérben való emelkedése okozza a viselkedésbeli változásokat. A mellékvese hormonjainak fokozott termelődése is kihat a viselkedésre, erősíti az önbizonyítást, s talán ez részben megmagyarázza, hogy a tizenévesek miért olyan lázadók és vitatkozók.

A beszélgetés során térjünk ki a szexualitásra is. A lányok érzelmileg érettebbek, érzelmeik tartósabbak és mélyebbek; az emocionális oldalt, az intimitás utáni vágyat helyezik előtérbe. A fiúknál a szexuális vágy fokozódik. Nagyobb a késztetés arra, hogy kipróbálják, meddig mehetnek el a lányoknál. Fontos téma, hogy mi az, amit meg lehet tenni, és mi az, ami már sok. Hol húzódik a határ? Érdemes ezeket a határokat a párkapcsolatra kihegyezni. Célszerű a szexualitásban a nem tagadószó jelentéséről, elfogadásáról is itt szót ejteni.

2. A pubertás mások szemével:

A bevezető, ráhangoló játéknak ajánlom az alábbiakat: Jellemző rám, Ismerkedés névhúzással, Fiúk és lányok.

A második témánál az *Alvó fiú* című novellát ajánlom felolvasásra, értelmezésre, gondolatébresztésre, a központi téma kibontására. Tóth Erzsébet verse egy szuszra kishajtott anyai gondolatfolyam kamasz fiához. Egyfajta riasztó helyzetjelentés a kommunikációs társadalom áthághatatlan kommunikációs gátjáról szülő és gyermeke között. A vers tükör lehet, melyben egyszerre láthatják a kamasz résztvevők magukat és anyjukat is.

- Tóth Erzsébet: *Alvó fiú* (Rossz környezet című kötetből) Lásd 3. melléklet.

További ajánlott irodalom:

- Tar Sándor: *A tengert látni* (Te következel című kötetből). Fókuszban a generációs különbségek.

Ebben a témában érdemes beszélgetni arról, hogy ez az a kor, amikor a kamaszok fokozott jelentőséget tulajdonítanak a külvilágtól érkező visszajelzéseknek. A pubertás korban a fiatalok elkezdnek foglalkozni azzal, milyenek tűnhetnek mások szemében. Ahogy átlépnek a gyerekkorból a felnőttkorba, elkezdnek játszani különböző szerepekkel, amiket betölthetnek a világban. Beleképzelik valaki más helyébe magukat, és annak a másik személynek a szemével próbálják látni önmagukat. Ezért fontos számukra, hogy elfogadottak legyenek, amelyre a legtöbb esély a kortársaik között mutatkozik. Célszerű a szülők, a tanárok és a serdülő fiatalok kapcsolatáról szólni. Ebben az időszakban kezdődik el az önértékelés, az önbecsülés kialakítása, a szülőkről való leválás, a szabadság és függetlenedés folyamata. A külső visszajelzések meghatározhatják, hogy milyen irányban halad majd a személyiségfejlődésük.

A koordinátor az irodalmi szövegre reflektáló témaindító kérdésekkel irányítja a beszélgetést:

- *Foglaljátok össze, miről szólt a vers!*
- *Van-e valakinek más értelmezése, gondolata a művel kapcsolatban?*
- *Milyen üzenet állhat a történet mögött?*
- *Fogalmazzatok meg az anya érzéseit, gondolatait! Milyennek látja a fiát?*
- *Ezek alapján milyen egységekre tudnád bontani a verset?*
- *Gyűjtsétek ki a fiúra vonatkozó jelzőket, jellemzőket, cselekvéseket! Mit gondoltok erről?*
- *Gyűjtsétek ki az anyára vonatkozó jelzőket, jellemzőket, cselekvéseket! Mit gondoltok erről?*
- *Tudtok azonosulni valamelyik szereplővel? Ha igen, kivel és miért? Ha nem, akkor miért nem?*
- *Szerintetek mi történt a fiúval, míg idáig jutott? Mi történik vele a jelenben?*
- *Miért nem lehet beszélni vele? Miért nem mert beszélni az anya?*
- *Mi akadályozza a kommunikációt?*
- *Mi a megoldás, van-e megoldás?*
- *Vajon hogy érzi magát a fiú? Mit gondolhat magában?*

Az irodalmi szöveg élményszintű feldolgozása lehetővé teszi a felmerülő problémák közös továbbgondolását és az egyénekre szabott üzenetek megtalálását, fogadását; a témáról való gondolatok, vélemények, megélt helyzetek közvetítését.

A moderátor további kérdéseket tehet fel a résztvevő diákoknak a téma személyesebb szintű továbbgondolása érdekében:

- *Mit gondolsz, mit gondolhatnak rólad a szüleid, barátaid, tanáraid?*
- *Sorolj fel öt olyan jellemzőt, ahogyan szerinted mások látnak téged!*
- *Mit gondolsz, mi lehet rólad az első benyomása egy idegennek?*
- *Hogyan tudod megértetni magad a szüleiddel?*
- *Van-e olyan személy a családban, környezetemben, akire hasonlítasz (akár külsőleg, akár belsőleg)? Ki az, és miben hasonlítasz rá?*

- *Milyen érzésekkel tölt ez el? (Örölsz neki, vagy sem? Miért?)*
- *Milyen szerepeket élsz át egy nap leforgása alatt?*
- *Mennyire tudod önmagad adni? Hordasz-e álarcot?*
- *Mennyire felelsz meg a környezetednek, kortársaidnak?*
- *Mennyire járod saját utad? Megtaláltad már?*
- *Mi a véleményed a szülői elvárásnak való megfelelésről?*
- *Saját korosztályoddal vagy más korosztállyal érted meg magad a legjobban?*

Érdekes a generációs különbségekről, a szülői elvárásoknak való megfelelésről, a saját életük irányításáról, a saját utak megtalálásáról, a pályaválasztásról is beszélgetni.

3. Érzelmek labirintusában

A mintaprogram második moduljában ez a téma részletesen ki van dolgozva, ezzel is szemléltetve a foglalkozás egyfajta lehetséges menetét, irányát.

4. Értékeink, belső iránytű

Bevezető, ráhangoló játéknak ajánlom az alábbiakat: Szavak nélkül, Jellemző rám, Ismerkedés névhúzással.

Ennél a témánál Tóth Krisztina *Mozi* című novelláját ajánlom felolvasásra, értelmezésre, gondolatébresztésre, a központi téma kibontására. Tóth Krisztina műve egy látélet a társadalmi rétegek közötti különbségekről, értékekről, előítéletekről, a családról, a világ anyagiasságáról. A fogyasztói társadalom látványos és vonzó plázáiban csak az attól idegen viselkedési minták válnak érdekessé.

- Tóth Krisztina: *Mozi* (Párducpompa című kötetből) Lásd 4. melléklet.

További ajánlott irodalom:

- Schäffer Erzsébet: *Fiú kukoricamorzsolóval* (Pókfonálon. Történetek útközben című kötetből) - Fókuszban az emlékek, családi történetek, mint értékek.
- Tóth Krisztina: *Zsíros deszka* (a Párducpompa kötetből) - Fókuszban a támogatás, segítségnyújtás a társnak.

Ebben a témában az értékek kerülnek középpontba. A hétköznapi szóhasználatban értéknek azt mondjuk, ami számunkra fontos, lényeges valamilyen szempontból. Ez lehet konkrét, kézzel fogható, materiális érték (pl.: ékszer, pénz, lakás, autó stb.), valamint eszmei, szellemi érték is (pl.: család, boldogság, jószág, szeretet stb.). Rendkívül különböző lehet, hogy számunkra mi az érték és mi nem az!

Célszerű az értékrendről is beszélni. Hordozzuk családunk és közösségeink értékrendjét. Nagyon fontos a szocializációs közeg és a különböző csoportthatások is.

Az emberek általában különböző értékrendek szerint élik az életüket, eltérő értékelési módokat, rangsorokat használnak, miközben vannak közös értékeik is (pl. szabadság, demokrácia).

Az egyes értékek érvényesülése bizonyos fokig függ az adott társadalom uralkodó értékrendjétől, kultúrájától is, az egyén esetében pedig az illető én-erősségétől és kialakított értékrendjétől is.

Ahhoz, hogy az ember megfelelő értékeket válasszon, és ezek szerint cselekedjen, szükséges, hogy az értékeket ismerje (itt fontos az értelem szerepe), elfogadja (itt fontos az érzelem szerepe) és érvényesíteni is tudja cselekedeteiben (itt fontos az akarat szerepe).

A koordinátor az irodalmi szövegre reflektáló témaindító kérdésekkel irányítja a beszélgetést:

- *Foglaljátok össze, miről szólt a novella!*
- *Van-e valakinek más értelmezése, gondolata a művel kapcsolatban?*
- *Milyen üzenet állhat a történet mögött?*
- *Milyen érzéseket váltott ki belőletek Tóth Krisztina novellája?*
- *Fogalmazzatok meg az apa érzéseit, gondolatait!*
- *Hasonló helyzetben mit tennétek az apa helyében?*
- *Gyűjtsétek ki a fiúkra vonatkozó jellemzőket, cselekvéseket! Mutassátok be a mű egyes soraival! Mit gondoltok erről?*
- *A pláza látogatójaként mit tennétek egy ilyen szituációt látva?*
- *Milyen értékeket fedeztek fel a mű szereplőinél?*
- *Milyen családi értékeket fedeztek fel a műben?*
- *Soroljatok fel értékkülönbségeket a műből!*
- *Tudtok azonosulni valamelyik szereplővel? Ha igen, kivel és miért? Ha nem, akkor miért nem?*

Célszerű a belső értékekről is beszélni, hisz ezek azok, amelyek irányítják és minősítik a személyes megnyilvánulásainkat, másokkal való kapcsolatainkat vagy a munkánkat.

Belső értékeinket az alábbi 4 csoportba sorolhatjuk:

- Személyes értékek (egészség, hit, önfegyelem, őszinteség, tisztelet, türelem, tolerancia, empátia, nyitottság)
- kulturális, közösségi értékek (családi összetartozás, lojalitás, felelősségvállalás, együttérzés, családtagok iránti tisztelet, együttműködés)
- társadalmi értékek (béke, demokrácia, szabadság, törvények betartása, közösségi élet, környezettudatosság, esélyegyenlőségbe és igazságosságba fektetett hit)
- munkával kapcsolatos értékek (kreativitás, sokoldalúság, tudás, tapasztalat, elismerés, szakmai pozíció, kihívás, irányítás, csapatmunka, anyagi elismerés)

Az irodalmi szöveg élményszintű feldolgozása lehetővé teszi a felmerülő problémák közös továbbgondolását és az egyénekre szabott üzenetek megtalálását, fogadását, a témáról való gondolatok, vélemények, megélt helyzetek közvetítését.

A koordinátor további kérdéseket tehet fel a résztvevő diákoknak a téma személyesebb szintű továbbgondolása érdekében:

- *Soroljátok fel, mi a három legértékesebb dolog számotokra!*
- *Milyen értékeink vannak?*
- *Próbáljátok végiggondolni azokat a legfőbb értékeket, amik meghatározzák saját értékrendeteket, mindennapotokat!*
- *Mit gondoltok, mitől értékes az ember? Minden ember értékes?*
- *Hogyan jutunk hozzá a belső értékeinkhez? Hogyan alakítjuk azokat?*
- *Milyen értékrendet vár el tőletek a család, a közösség, a társadalom, az iskola?*
- *Mennyire egyezik meg ez a saját értékeitekkel? Van-e ebből feszültség?*
- *Mennyiben érzitek azt, hogy különböztök a környezetetektől? Ha igen, soroljátok fel, hogy miben!*
- *Akartok vagy tudtok ezen változtatni?*

Az értékek alapköve a család. Nagyon fontos, hogy a családi értékekről is szó essen, hisz a család szerkezete az utóbbi 50–100 évben sok változáson ment keresztül. Már nincsenek nagycsaládok, ahol több generáció él egymás mellett, hanem ún. „atomisztikus családok” vannak, azaz szülők és gyerekek. A család szerkezet is változott: egyre gyakoribb a „patchwork” család, azaz a gyerek valamelyik szülője nem vérszerinti, vagy a homoszexuálisok közötti házasság, élettársi kapcsolat. Az értékek kialakításánál fontos egy referenciaszemély keresése (szülő, tanár), akire hasonlítani akarnak a fiatalok.

A moderátor további kérdéseket tehet fel a résztvevő diákoknak a téma személyesebb szintű továbbgondolása érdekében:

- *Mi az, hogy család? Kik a tagok?*
- *Van-e olyan személy a családban, akire hasonlítasz (akár külsőleg, akár belsőleg)? Ki az, és miben hasonlítasz rá?*
- *Milyen értékrend szerint él a családod? Milyen értékeket tudsz felsorolni a családodban?*
- *Hova és milyen szintre tudod elhelyezni az életedben a családod?*
- *A jövőben a karriert vagy családot helyezed előtérbe?*
- *Szeretnél családot? Gyerekeket?*
- *Milyen társat szeretnél?*

5. Én-építés:

A bevezető ráhangoló játéknak az alábbiakat ajánlom: Csoportkép-neked, Szavak nélkül, Jellemző rám és az Ismerkedés névhúzással.

Ennél a témánál Karinthy Frigyes: *Találkozás egy fiatalemberrel* novelláját ajánlom felolvasásra, értelmezésre, gondolatébresztésre, a központi téma kibontására. Karinthy novellája egyfajta szembesítés a diákoknak önmagukkal, megvalósulatlan vágyaikkal, álmaikkal, céljaikkal. Kiábrándító találkozás ez, hiszen a felnőttkor határán álló, világmegváltó tervekkel felvértezett fiatalember szembesül az életben már otthonosan mozgó, a szabályokat komfortosan elfogadó, csalódott és meghasonlott felnőtt énjével.

- Karinthy Frigyes: *Találkozás egy fiatalemberrel* (Elbeszélések. Esik a hó című kötetből.) Lásd 5. melléklet. Az irodalmi szöveg online is elérhető: <http://mek.oszk.hu/06900/06980/06980.htm#23>

További ajánlott irodalom:

- Grecsó Krisztián: *Kamaszok* (A harminc év napsütés. Egy csendes kalendárium című kötetből) – Fókuszban a szülőkről való leválás, háttérolvasmánynak, gondolatébresztőnek.

A téma nagyrészt összefoglalja mindazt, amiről az előző foglalkozásokon szó volt. Érdekes beszélgetni arról, hogy amikor a fiatalok testi és lelki változásokon mennek keresztül, akkor fogalmazódik meg bennük a „már nem vagyok gyerek” élménye. Ilyenkor kezdődik el az identitás szervező folyamat.

„Ki vagyok én?
Mit érek?
Mi a dolgom az életben?
Merre tartok?
Hol a helyem a világban?”

Ilyen és ehhez hasonló kérdések foglalkoztatják a serdülőt. Az identitásváltozást építési, önmegismerési és önmeghatározási késztetések kísérik.

Beszéljünk arról, hogy hogyan lehet „én-t építeni”. A serdülőkor legfontosabb folyamata, ahogy a világról egyre több ismerete lesz, úgy önmaga egyre mélyebb megismerése segíti ahhoz, hogy kialakítsa az integrált, felnőtt identitást. Énképünk többféle tulajdonságból, közösségből, kultúrából, hagyományokból, elvárásokból építkezik. Célszerű az olvasás, a művelődés, a kultúra, a munka formáló szerepét is kiemelni.

A koordinátor az irodalmi szövegre reflektáló témaindító kérdésekkel irányítja a beszélgetést:

- *Foglaljátok össze, miről szólt a novella!*
- *Van-e valakinek más értelmezése, gondolata a művel kapcsolatban?*
- *Milyen üzenet állhat a történet mögött?*
- *Fogalmazzatok meg a férfi érzéseit, gondolatait!*
- *Fogalmazzatok meg a fiatal fiú érzéseit, gondolatait!*

- *Soroljatok fel legalább 3-3 belső tulajdonságot mindkét főszereplőről!*
- *Milyen fokozatokban ismeri fel a fiatalemberben az elbeszélő önmagát?*
- *Milyen belső változások figyelhetőek meg a főszereplő jelenkori és múltbeli énje között?*
- *Jellemezd a beszélők beszédmódját, beszédmennyiségét! Milyen érzelmi lelkiállapotot fejeznek ki?*
- *Hogyan értelmeznétek a zárlatot (a novella utolsó 5 sora)?*
- *Kinek és miben volt szerintetek igaza és miben nem?*
- *Karinthy novellájára reflektálva – melyben a 26 éves elbeszélő találkozik 17–18 éves önmagával, aki kíméletlenül számon kéri rajta megvalósulatlan álmait – mindenki válaszolja fel, hogy mit kezdene egy hasonló szituációban a jelenlegi énjük a 8-9 évvel idősebb, jövőbeli énjükkel szemben. Mindenki fogalmazzon meg néhány konkrét üzenetet, tanácsot, amelyet személyes párbeszédben vagy levélben, esetleg videóban jövőbeli önmagának címezne.*

Az irodalmi szöveg élményszintű feldolgozása lehetővé teszi a felmerülő problémák közös továbbgondolását és az egyénekre szabott üzenetek megtalálását, fogadását, a témáról való gondolatok, vélemények, megélt helyzetek közvetítését.

A koordinátor további kérdéseket tehet fel a résztvevő diákoknak a téma személyesebb szintű továbbgondolása érdekében:

- *Mutasd be magad pár gondolattal! Ki vagy te és mi lehet belőled?*
- *Hol a helyed a világban? Mi a dolgod az életben? Merre tartasz?*
- *Milyen céljaid vannak? Ezek célok vagy álmok?*
- *Hogyan tudod megvalósítani a céljaidat?*
- *Mit teszel a céljaid elérése érdekében a mindennapokban?*
- *Milyen jó, illetve rossz tulajdonságokat ismersz fel magadban?*
- *Mondj öt saját külső és belső tulajdonságot!*
- *Mit szeretnél, hogy megmaradjon felnőttként, min változtatnál?*
- *Mennyire vagy őszinte önmagadhoz?*
- *Mennyire építkezel a barátok és a szülők visszajelzéseiből?*
- *Működik a kontrollfunkció?*
- *Mennyire tanulsz saját hibáidból? Mások hibájából?*
- *Hogyan állsz neki az önépítésnek?*
- *Milyen álcartot használasz a közösségi oldalakon?*

Érdeemes röviden szót ejteni az én-építés és az identitáskeresés témánál az internet világáról, mely új szocializációs szintéreként lép be a fiatalok életébe. Az új médiumok megjelenésével (internet, mobiltelefon) a fiatalok új kommunikációs lehetőségekhez jutnak, különböző szerepeket és viselkedésmintákat próbálnak ki, melyek felhasználhatók az önmegismerésben és önreprezentálásban. Az identitáskísérletek, az én-építés és az önbemutató terepeivé válnak a közösségi oldalak, a saját honlapok vagy a különböző tartalmak megosztására alkalmas portálok is.

A Tükör-party mintaprogram sorozat arra bátorít, hogy a résztvevők feltegyék a kérdést: Ki vagyok én? Ugyanakkor arra is tanít, hogy miként lehetnek tapintatosak, elszántak, hogy másokat is támogassanak kérdésük megválaszolásában. Ezeket az utakat irodalmi szövegek üzeneteinek segítségével járják be a megjelenített karakterek megismerésével, támogatásával, a pubertás korra jellemző érzékenység tiszteletben tartásával.

A személyiségfejlődés folyamatára való tudatos rálátás számos kompetenciát erősít, amelyek a közoktatásban hasznosulnak: átélhetővé teszi az irodalmi élményből való tanulást, kooperációra, toleranciára motivál, figyelemkoncentrációt, fókuszálást erősíti. Az átéléssel megértett történetek, üzenetek adott élethelyzetekben felidézhetőek lesznek, viselkedést befolyásolnak.

A foglalkozások során az irodalmi szöveg, a játékos feladat és beszélgetés segíti a résztvevők saját viselkedésére való rálátás fejlődését, motiválja a céljuk elérését, az új célok kitűzését, arra készíti a diákokat, hogy tudatosan küzdjenek a vágyaikért. Célszerű sorra venni az önismeret fejlesztése érdekében, hogy a jövőre vonatkozó álmaik tükrében ki miben érzi magát jónak, miben lehetne javítani; napi szinten mit kell tenniük a céljaik megvalósítása érdekében; kiktől kaphat erőt és támogatást.

IV.1.3. Értékelés

Az első modulban kiválasztottuk a kortárs csoport vezetőjét, koordinátorát, aki felkereste a lehetséges közreműködő középiskolát, tanárokat, diákokat.

A vezető értékeli a kialakított kapcsolatot, kidolgozza a témákat és felkészül a sorozatra. A leendő csoportban a fiatalok tapasztalatot szerezhetnek a személyre szóló figyelem élményéről, erejéről. Lehetőségük van saját gondolataikat, problémáikat összevetni másokéval, melynek önmagában terápiás hozadéka is lehet, ezen kívül újfajta megoldási alternatívákkal is találkozhatnak. A csoportfoglalkozásokon való részvétel hozzájárulhat a fiatalokat az értékteremtéshez és identitásuk kialakításához.

2. modul: Az érzelmek labirintusában

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 1,5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához

A program célja, hogy inspirálja a diákokat a kortárs magyar irodalmi szövegek olvasására, illetve a művek üzenetén keresztül önmaguk megismerésére. Népszerűsítse a középiskolások körében az olvasást, megmutassa, miként értelmezik a fiatalok a magyar kortárs költők alkotásait a saját életükre, személyiségükre levetítve.

A második modul tartalmazza *Az érzelmek labirintusában* című téma részletes kidolgozását és bemutatását, ezáltal szemléltetve a foglalkozás menetét.

IV.2.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, olvasásnépszerűsítés, önálló gondolat alkotása, szövegértés, szociális kommunikáció, empátia, érzelmi intelligencia fejlesztése. Énkép, önismeret kialakítása, formálása, fejlesztése. Hasznos kötetek, szakmai könyvek megismertetése a diákokkal.

A tanuló a program befejezése után:

- széleskörű és elmélyült ismeretekre tesz szert a programban szereplő kortárs magyar írókat, költőket és műveiket illetően;
- empatikusabban, bizalmasabban fordul embertársaihoz;
- fejlettebb szociális kommunikációval és érzelmi intelligenciával fog rendelkezni;
- személyiségfejlesztő ismeretekre tesz szert, ezáltal is fejlesztve énképét;
- az életének adott szituációiban felidézheti a kortárs csoportban átbeszélte irodalmi szövegek üzenetét.

A foglalkozások segítenek felkészülni a felnőtt lét szerepeire.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Cél: az olvasás népszerűsítése, a középiskolás generáció megszólítása, a szövegértés fejlesztése, az énkép és önismeret építése, az érzelmi intelligencia, a szociális és kommunikációs kompetenciák fejlesztése.

A diákok képesek legyenek egy adott téma feldolgozására, önálló gondolatalkotásra, érzelmi azonosulásra, felfedezve az irodalmi szövegek üzenetét és személyes viszonyukat a tartalomhoz.

A program során fontos az emberi kapcsolatok fejlesztése, a kortárs csoporton belül a kíváncsiság, a bátorság, a tapintat, az egymásra való odafigyelés, a bizalmi viszony kialakítása.

Feladatok, események részletes leírása:

Az első modul során kijelöltük a mintaprogram szervezésével, lebonyolításával foglalkozó könyvtáros/tanár/mentálhigiénés/szociológus munkatárs személyét. Ő felvette a kapcsolatot a helyi középiskolákkal, osztályfőnökökkel, diákcsoportokkal és bemutatta a csoportban zajló beszélgetés témáját, célját, fejlesztendő kompetenciáit, élményszerűségét. A sikeres moderátor elengedhetetlen feltétele a gondos felkészülés: fontos a témákhoz kapcsolódó szakirodalom ismerete és a beszélgetést elindító/témát kibontó magyar irodalmi művek kiválasztása is.

A következőkben részletesen szemléltetem *Az érzelmek labirintusában* című foglalkozás egyik lehetséges menetét. Jelen mintaprogram támaszul szolgál a megvalósításra,

hisz a vezető személye, a csoport összetétele, a dinamika, a felmerült gondolatok és kérdések, az elmesélt személyes élmények nagyban befolyásolják a foglalkozások légkörét, hangulatát, irányát, menetét.

Minden foglalkozás közös eleme, hogy a résztvevők az iskolában/könyvtárban az adott helységben körbe üljenek. Így tud mindenki a másokra a legjobban figyelni és így alakul ki az egyenlőség a résztvevők között. A moderátornak figyelnie kell, hogy senki ne maradjon „körön kívül”. Az elrendezésnek a beszélgetés során végi fontos szerepe van, ezért célszerű ezt a bemutatkozás előtt megtenni.

Minden alkalommal meg kell határozni a csoportnormákat. A normák tartalmazzák részben a szervezési kérdéseket (időkeret, a foglalkozás menetének felvázolása), valamint a szociális normákat (nincs telefonhasználat, fontos a másik ember tiszteletben tartása, titoktartás, saját vélemény használata, nincs rossz kérdés, nincs mások bírálása, stb.) egyaránt. A kortárscsoportban történő beszélgetésekhez kíváncsiság, bátorság, tapintat, az egymásra való odafigyelés és bizalmi viszony szükséges. A mintaprogram megvalósítójának legfőbb feladata a kortárs csoport bizalmi, saját élményt előhívó légkörének megteremtése, a résztvevők aktuális érdeklődésének feltérképezése. Hozzásegíti a diákokat azokhoz a személyes felismerésekhez, amelyek az irodalmi szövegek és a beszélgetés során kialakult gondolatok és érzelmek segítségével véghezvitt általános személyiségfejlesztés alapjai lehetnek.

1. Bevezető fázis

A legfontosabb cél a csoport témára hangolása és a bizalmi légkör kialakítása. A beszélgetés első percei nagyon fontosak. A résztvevők érdeklődését és motivációját már az első pillanatban meg kell nyernie a moderátornak. El kell érni, hogy a tanulók elszakadjanak az előző óra – a szünet és egyéb tényezők – hatásaitól, és kialakuljon az itt és most élménye az adott témára vonatkozólag. Ezt a célt szolgálják többek között a felvezető gyakorlati játékok. Ilyen például az alábbi feladat is, mely jól alkalmazható a téma bevezetéséhez, így az érzések kifejezésére, empátiás készségek fejlesztésére.

Érzelmek

Cél: Az érzelmek nem verbális kifejezése és ezek felismerése.

A tagok körben ülnek. Minden tagnak egy-egy érzést, érzelmet kell megjelenítenie szavak nélkül, pusztán nonverbális jelzésekkel. A többieknek kell kitalálnia, mi lenne az adott érzelem. A játék úgy is játszható, hogy a csoportvezető előre felír érzelmeket néhány cetlire és minden csoporttag húz egyet, de célszerűbb inkább, hogy mindenki keres magának egy olyan érzelmet, amit jellemzőnek érez az adott pillanatban saját magára. Ezzel a vezető már egyfajta visszacsatolást kap, hogy a résztvevők milyen érzésekkel érkeztek a foglalkozásra. A játék a foglalkozás végén hasonlóképpen megismételhető.

További alternatív játék javaslatok:

Érzelemkép

Cél: Az érzelmek nonverbális kifejezése és ezek felismerése.

A résztvevőknek az internetről lementve olyan képeket vetítünk ki, amelyeken különböző érzelmek láthatóak. A cél, hogy a diákok ismerjék fel a képeken látható érzelmeket, és mondják el, hogy ezt miből következtették le. Akár rövid történetet is kitalálhatnak a képekhez. (lásd 7. melléklet)

Szavak nélkül

Cél: Az érzelmek nonverbális kifejezése és ezek felismerése, visszajelzés adása és kapása a csoporttagoktól.

A résztvevők körben ülnek. Az egyik csoporttag feláll, odamegy egyik társához és tetszés szerinti gondolatot, érzést közöl vele szavak nélkül, nonverbális eszközökkel. Ezután mindenki hasonló módon jár el. A résztvevők megbeszélik érzéseiket, szorongásaikat, tisztázzák a nem egyértelmű üzeneteket.

A feladatok, játékok végrehajtása során a moderátornak törekednie kell az instrukciókat a lehető legjobban megfogalmazni. A jó instrukció pontos, lényegre törő, minden eshetőségre kiterjedő, egyértelmű. Ehhez felszólító mondatokat kell használni és kerülni kell a feltételes módot. A játék egy rövid felvezetés a témánkhöz, mely kiszakítja a diákokat a mindennapokból.

A bemelegítés fázisához elengedhetetlen a bemutatkozás. Ezt a moderátornak kell kezdenie. Tisztázni, hogyan szólíthatják, milyen szakmai tapasztalatokkal rendelkeznek, lényegre törőnek kell lennie. Ezután a résztvevők is röviden bemutatkoznak: többek között tisztázzák, hogyan lehet őket szólítani.

2. A második fázis

Ez a fázis jelenti az irodalmi mű mélyebb rétegű feldolgozását. Ebben a szakaszban a tanulók megélik a témával kapcsolatos legfontosabb és legerősebb élményeket, emocionális hatásokat. Kellő türelem és idő kell az őszinte megnyíláshoz, a bizalom kiépítéséhez, a toleranciára, a beleélésre és az élmények feldolgozására. A vezetőnek számolni kell azonban azzal is, hogy a tervezetthez képest másképpen alakul a csoportdinamika. Egy adott témában sincs két ugyanolyan előadás. A moderátor legyen a felkészültsége mellett spontán, képes legyen a változtatásra, a problémamegoldásra, a tanácsadásra, a visszacsatolásra és érzékeny a történésekre.

Az egyes témakörökben való beszélgetést rövid irodalmi szövegek (vers, novella, prózai mű részlete) felolvasásával folytatjuk, majd felfedezzük az üzeneteket és a résztvevő diákok a személyes viszonyukat a tartalomhoz.

Az érzelmek labirintusában témánál Varró Dániel *Boldogság* című versét ajánlom felolvasásra, értelmezésre, gondolatébresztésre, a központi téma kibontására. Varró Dániel e verse egy jól körvonalazható szituációt ír le egy 21. századi szerelmi kapcsolat

mindennapjaiból, melyhez adott a szeretett nő közelsége, az együtt töltött pillanat. A két szerelmes együtt szórakozik, a modern kor igényeinek megfelelően egy véres film megtekintésével. Szinte teljes a boldogság. A versben egy idő után megjelenik az idilli pillanat szétbomlásának esélye, hiszen a lírai én az álmából felébredve alvó kedvesének közelségét szinte már „kényelmi akadálnak” érzi.

Varró Dániel: Boldogság (Szívdezzert – kis 21. századi Te meg én kötetből).
Lásd 6. melléklet. Az irodalmi szöveg online is elérhető:
<http://www.holmi.org/2005/06/varro-daniel-boldogsag>

További ajánlott irodalom:

- Janikovszky Éva: A szeretet hétköznapjai (a Ráadás című kötetből) - Fókuszban: a harag, és a megbocsátás gesztusa.

Az irodalmi szöveget a moderátor olvassa fel, kinyomtatva odaadja a résztvevő diákoknak is. Az irodalmi szöveg kapcsán a csoportvezető irányításával beszélgetés folyik, melyet témaindító kérdésekkel irányít.

Itt érdemes megjegyezni, hogy a kortárscsoportos beszélgetésnél soha sincs rossz válasz, így a résztvevő diákok mindenképp pozitív irányú, segítő visszacsatolást kapnak az előadótól.

A koordinátor az irodalmi szövegre reflektáló témaindító kérdésekkel irányítja a beszélgetést:

- *Fogaljátok össze, miről szólt a vers!*
Várható válaszok: szerelemről, érzelmekről, párkapcsolatról, beteljesült boldogságról, intim pillanatról, pihenésről, szórakozásról, közös tévészerről stb.
- *Van-e valakinek más értelmezése, gondolata a verssel kapcsolatban?*
Várható válaszok: a kiváltott érzelmek, gondolatok bemutatása.
- *Milyen üzenet állhat a történet mögött?*
Várható válaszok röviden: a másik fél elfogadása, teljes bizalom, szoros kötelék, odaadás, szenvedély, őszinteség, álarcok lehullása, vonzódás, felszabadultság, érzelmi és testi kötődés, önmagunk teljes felvállalása a másik előtt stb.
- *Milyenek a versben a karakterek? Mutasd be őket!*
Várható válaszok: szerelmesek, boldogok, romantikusok, érzelmileg és testileg is nagyon kötődnek egymáshoz, filmszeretők, a férfi kövér, a lány szőke stb.
- *Meséld el, hol és hogyan képzeled el a szituáció kiindulását!*
Várható válaszok: kis szoba, albérlet, késő este, éjfél körül, tavasszal, nyáron; szórakoztató, tökéletes, idillikus, kikapcsolódást nyújtó, intim, békés, nyugodt, odaadó, bizalmas, könnyed, gyengéd pillanattal indul stb.
- *Milyen érzelmeket él át a versben a lírai én (főkarakter)?*
Várható válaszok: szerelem, öröm, derű, jókedv, boldogság, beteljesülés, gyengédség, majd fáradtság, kényelmetlenség, álmoság.
- *Miből tudjuk, hogy ez a kapcsolat szerelem?*

- *Hogyan jelennek meg ezek az érzelmek a versben? Mutasd be a vers egyes soraival!*
Várható válaszok: „Te két fázós lábad akkor pólóm alá bedugtad, kis talpad ráhelyezted kövér, meleg hasamra...”; „szép, szőkített fejecskéd a mellkasomra tetted, én kissé hátradőltem, a vállad átkaroltam”.
- *Hogyan értelmeznéd az utolsó sort: „Kívánhatnék-e többet”?*
Várható válaszok: a kiváltott érzelmek, gondolatok bemutatása.
- *Milyen saját élmény vagy érzelem jut eszetekbe a versről?*
Várható válaszok: a hasonló saját élmények, érzelmek elmesélése és a témáról alkotott gondolatok közvetítése.
- *Hogyan folytatnátok a történetet?*
- *Ti mit csinálnátok egy hasonló szituációban sajgó farpofával, elzsibbadt lábbal, elgémberedett vállal?*
Várható válaszok: a kiváltott érzelmek és a lehetséges cselekvések közvetítése.

Varró Dániel versében a szerelem van a középpontban. Az érzés, ami mindenki életében jelen van, volt vagy lesz. Az érzés, ami mindenkinek mást jelent, mindenki máshogy éli meg. A koordinátor számára talán a legcélszerűbb a szerelemből, a boldogságból kibontani a jelen témát, így indulva el az érzelmek kacskaringós labirintusában.

Az irodalmi alkotásokon keresztül az egyén közelebb kerül önmagához, meri megélni és felvállalni érzelmait, oldódik a szorongása, új lehetőségekre talál saját életében. A szöveghez fűzött gondolatok segítenek a csoporttagoknak pontosítani a mű által sugallt témához való viszonyukat.

Az irodalmi szöveg élményszintű feldolgozása lehetővé teszi a felmerülő problémák közös továbbgondolását, az egyénekre szabott üzenetek megtalálását, fogadását, valamint a témába vágó gondolatok, vélemények, megélt helyzetek közvetítését. Ez fontos felismerésekhez vezet önismereti téren és mások megítélésében.

3. A harmadik fázis

Célszerű a témát továbbgondolni, immár személyes gondolatokra, véleményekre, átélt dolgokra helyezve a hangsúlyt. A moderátor további kérdéseket tehet fel a résztvevőknek a téma személyesebb szintű megközelítése érdekében:

Ha már az előbb szerelemről beszéltünk az irodalmi mű kapcsán, akkor kérlek titeket, fogalmazzatok meg, mi a szerelem!

Várható válaszok: az érzellemmel kapcsolatos egyéni gondolatok közvetítése.

A válaszokra ajánlott visszacsatolást adni, majd a fogalmat értelmezni, általánosságban ismertetni. A szerelemre rengeteg értelmezést kapunk a tudományágak számos területéről. A feltett kérdésre egyfajta válaszlehetőség:

A szerelem háromszögelmélete Robert J. Sternberg (1988) interakciós modellje szerint értelmezve: a szerelem érzése három összetevőből, az intimitás, a szenvedély vagy szexualitás és az elköteleződés komponenséből áll. Az intimitás az érzelmi összetevő, a szenvedély és szexualitás a motivációs, az elköteleződés pedig a kognitív elem.

Az intimitás a kapcsolati közelséget és a kötődési érzelmeket jelenti. Az önfeltárás során megmutatunk magunkból valami személyeset, megosztjuk érzelmeinket, történeteinket azzal a várárással, hogy a másik is ugyanezt teszi.

A szenvedély az a belső késztetés, motivációs hajtóerő, ami a szerelem létrejöttéhez szükséges: a fizikai vonzerő, az erotikus érdeklődés, a szexuális beteljesedés, valamint a „szerelemesség” romantikus érzését foglalja magában.

Az elkötelezettség a kognitív komponens, amely azt jelenti, hogy döntést hozunk arról, hogy hajlandóak vagyunk-e időt és energiát áldozni azért, hogy egy adott kapcsolatba belépünk, vagy benne maradjunk. Ez a komponens tehát egy rövid és egy hosszú távú aspektust is tartalmaz. A kettő nem jár feltétlenül együtt: előfordul, hogy beleszeretünk valakibe, de mégsem köteleződik el és fordítva: vannak olyanok is, akik elköteleződnek, anélkül, hogy beleszeretnének a másikba.

A szerelem pszichológiai értelmezése után, folytatódhat a téma személyesebb szintű feldolgozása moderátori kérdések segítségével:

- *Mondjátok el, hogy milyen pozitív érzések kapcsolódnak a szerelemhez?*
Várható válaszok: szeretet, öröm, derű, jókedv, boldogság, odaadás, őszinteség, beteljesülés, intimitás, gyengédség, vonzódás, vágyakozás, kötődés, ragaszkodás, viszonozás, felelősség, gondoskodás, elfogadás, türelem, elköteleződés, szexualitás...
- *Voltál már szerelmes? Miből és honnan tudod, hogy szerelmes vagy?*
Várható válaszok: saját élmények elmesélése és a témáról alkotott gondolatok, érzelmek közvetítése.
- *Milyen testi tünetek jelennek meg rajtad, amikor szerelmes vagy?*
Várható válaszok: vörösödés, mosolygás, heves szívdobogás, összeszorult gyomor, zavart beszéd.
- *Véleményetek szerint van-e barátság férfi és nő között? Hol húzódik a határ? Átalakulhat ez szerelemmé?*
Várható válaszok: saját élmények elmesélése és a témáról alkotott gondolatok közvetítése.
- *Számotokra mit jelent az aktuális téma címe: Érzelmek labirintusában?*
Várható válaszok: a hasonló saját élmények és a témáról alkotott gondolatok, érzelmek elmesélése. Érzelmek kavalkádjában él az ember, így a legfontosabb, hogy ismerjük magunkat és az érzéseinket. Mindig tudatosítsuk magunkban, hogy mit érzünk, ezáltal könnyebben megérthetünk másokat, sőt, saját magunkat is.
- *Mi az érzelem? Hogyan tudnátok megfogalmazni?*
Várható válaszok: a témáról alkotott gondolatok közvetítése

A diákok válaszai után, célszerű a foglalkozásvezetőnek a válaszokra visszacsatolást adni, majd a fogalmat értelmezni, általánosságban ismertetni. Az érzelmekre rengeteg értelmezést kapunk a tudományágak számos területéről.

A feltett kérdésre egyfajta válaszlehetőség:

Dr. Estefánné dr. Varga Magdolna szerint az érzelmek erőteljes szociális jelzések, melyek átszövik, színezik észleléseinket, és hatással lehetnek figyelmi teljesítményünkre, gondolatainkra, viszonyulásainkra, kapcsolatainkra.

Az érzelem az egyik legkomplexebb, s leggyakrabban átélt pszichikus jelenség, lépten-nyomon találkozunk vele. Érzelmek (emóciók) kísérik az észlelést, de az emlékezést, tanulást, gondolkodást és cselekvést is átszövik és befolyásolják. Tapasztalataink hatására tartós érzelmi viszonyulást alakítunk ki a valóság minden eleméhez, de legfőképp a másik emberhez és önmagunkhoz.

- *Hogyan tudnátok csoportosítani az érzelmeket?*

Várható válaszok: a témáról alkotott gondolatok közvetítése.

A diákok válaszaik után célszerű a foglalkozásvezetőnek visszacsatolást adni, majd a fogalmat értelmezni, általánosságban ismertetni.

Az érzelmeket több szempont szerint csoportosíthatjuk.

Russell (1997) kétdimenziós elmélete szerint megkülönböztetünk:

- *Kellemes vagy pozitív érzések (izgalom, öröm)*
- *Kellemetlen vagy negatív érzések (szomorúság, félelem)*
Tárgyak szerint, és az alapján, hogy mire irányul az érzelem:
- *alapérzelmek (korai gyermekkorban alakulnak ki, szeretet)*
- *szocializációs érzelmek (pl.: hazaszeretet)*
- *intellektuális érzelmek (a gondolkodással állnak kapcsolatban)*
- *erkölcsi érzelmek (önmagunkhoz és a társadalomhoz való viszony, pl.: kötelesség, igazság, meggyőződés)*
- *esztétikai érzelem (szép iránti vágy, öltözködés, haj, környezet)*

A foglalkozásvezető felteszi a következő kérdést, mellyel áttér az alapérzelmek ismeretetésére.

- *Milyen alapérzelmeket ismertek?*

- *Milyen érzéseket, gondolatokat tudtok az alapérzelmekhez hozzácsatolni?*

Várható válaszok: a témáról alkotott gondolatok közvetítése.

A diákok válaszaik után, célszerű a foglalkozásvezetőnek a válaszokra visszacsatolást adni.

Paul Ekman szerint megkülönböztetünk egyetemes vagy alapérzelmeket, amelyek minden kultúrában megtalálhatók és felismerhetők:

- *Boldogság (békés, öröm, elragadtatott, energikus, hálás, nyitott, jókedvű)*
- *Bánat (boldogtalan, borúlátó, elégedetlen, gondterhelt, letargikus, szomorú)*
- *Harag (dühös, bosszús, frusztrált, feszélyezett, feszült, ideges, morcos, nyugós)*
- *Félelem (szorongó, tehetetlen, ijedt, rémült, megszeppent, riadt, reszkető)*
- *Undor (irtózó, viszolygó, gyomorforogató, gyűlölő, megvető, iszonyodó)*
- *Meglepődés (megrökönyödött, csodálkozó, elképedt, megilletődött)*

A téma továbbgondolásánál az érzelmi intelligenciáról is fontos szót ejteni. A tudomány itt is számos megfogalmazást használ. *Mayer és Salovay elmélete szerint az érzelmi intelligencia képesség függvénye. Ezek az érzelmi képességek azt határozzák meg, hogy hogyan alkalmazkodunk a társas környezetünkhöz, mennyire tudjuk felismerni mások érzelmeit vagy éppen megérteni a társas szituációkat, hogyan tudjuk kezelni az érzelmeinket, és milyen kapcsolatokat építünk ki a többi emberrel. Az érzelmi intelligencia tehát az a képesség, amelynek segítségével saját és embertársaink érzelmeit felismerjük, azonosítjuk, értelmezzük és kezeljük.*

Amennyiben a csoportban résztvevő diákok bátran és őszintén meg mernek nyílni a társaik előtt, vállalják átélt és megtapasztalt életeseményeiket, személyes gondolataikat, érzelmeiket, véleményeiket az adott témakörrel, akkor célszerű tovább mélyíteni a témát, melyet a moderátor az alábbi kérdésekkel segíthet:

- *Mennyire élsz érzelemgazdag életet?*
- *Ki mered mutatni az érzelmeid? Csak a jót, vagy a rosszat is?*
- *Milyen érzelmet kiváltó eseményre emlékszel a legszívesebben?*
- *Képes-e az ember saját érzelmeit fejleszteni, változtatni, irányítani, kezelni?*
- *Beszéljük át, hogyan lehet mások érzelmeit felismerni!*
- *Soroljatok fel érzelmi ellentétpárokat!*
- *Szeretet-gyűlölet (bántalmazás) kombináció miből táplálkozik, mi csitítja?*
- *Miből táplálkozik a boldogság, a harag?*
- *Mennyire vagy empátikus?*
- *Mennyire vagy elfogadó? És türelmes?*

A feltett kérdésekkel a hangsúly az egyéni élmények, emlékek, gondolatok megfogalmazásán, elmesélésén van. A válaszok során a diákok meghallgatják a koordinátor és a csoporttársaik gondolatát, véleményét egy adott témával kapcsolatban, miközben megnyílnak egymás előtt, megismerik a másikat és önmagukat, ily módon erőt méríthetnek az énkép tudatos kialakításához, a belső utak megtalálásához. A program továbbá segíti őket a személyes fejlődési lehetőségek és célok felismerésében, kitűzésében és azok elérésében, vagyis egy jövőkép és a hozzá vezető út kialakításában.

A beszélgetés során a diákok elsajátítják a kommunikáció legfontosabb alapjait: a gondolatok érthető kifejezését és egymás értő meghallgatását. Ez a fajta gondolatokat kifejező kommunikációs készség nemcsak a mindennapos szocializációjukra hat, hanem a tanulásra is. Az értő hallgatás fejlesztésének pedig a tanórákon elhangzottak értő feldolgozásában van fontos szerepe.

A kortárs csoportban fontos a tagok egymással szembeni visszajelzése és értékelése is, hisz megtanulják, hogyan reagáljanak, és hogyan mondjanak véleményt egymás mondandójáról.

A csoportokon a fiatalok tapasztalatot szerezhetnek a személyre szóló figyelem élményéről, erejéről. Lehetőségük van saját problémájukat összevetni másokéval, melynek

önmagában terápiás hozadéka lehet, ezen kívül újfajta megoldási alternatívákkal is találkozhatnak. A csoportfoglalkozásokon való részvétel hozzásegítheti a fiatalokat az értékteremtéshez.

A foglalkozás végén sor kerül a legfontosabb megállapítások, felszínre került témák rövid összefoglalására, amelynek segítségével a csoport visszajelzést kap, és így képessé válik a hallottak és a megélték integrálására. A lezáró szakasznál a csoporttagoknak lehetősége van további észrevételek, kérdések, problémák megfogalmazására. Ezután a koordinátor a téma zárásaként összegző értékelést, pozitív, ösztönző visszajelzést ad minden résztvevő számára.

A téma lezárásaként kerüljön meghallgatásra Varró Dániel *Boldogság* című verse Mácsai Pál előadásában (Szívdesszert - kis 21. századi Te meg én hangoskönyv).

Zárásul érdemes megismételni a kezdeti játék egyfajta variációját: kérjük meg a diákokat, hogy nonverbális jelekkel mutassák be, hogy hogyan is érezték magukat a foglalkozás során, milyen érzésekkel távoznak.

A moderátor záró kérdésként a következőt is felteheti:

- *Egy gondolattal mondjátok el, hogy mit visztek magatokkal ebből a beszélgetésből?*

A kortárs csoportos beszélgetések során elhangzott gondolatokat a diákok a mindennapokban is kamatoztatják, az életük adott szituációiban felidézhetik a kortárs csoportban átbeszélt irodalmi szövegek üzenetét. Fontos, hogy a program ne érjen véget, hanem legyen folytatása az iskolákban, a könyvtárban.

IV.2.3. Értékelés

Az előadások zárásaként összegző értékelés, pozitív, ösztönző visszajelzés minden résztvevő számára.

A kamaszok életében a kortárs csoportos beszélgetés a következő területeken bizonyul eredményesnek: olvasásnépszerűsítés, a szövegértés fejlesztése, önkifejezés elősegítése, az énkép és az önismeret építése; megküzdési stratégiák és az emberi kapcsolatok fejlesztése; az új ismeretek közvetítése, bővítése; a gondolkodóképesség, érzelmi intelligencia, a szociális és kommunikációs kompetenciák, empátia fejlesztése; hatékonyabb konfliktus- és indulatkezelés, deviancia megelőzése és megszüntetése; beilleszkedés elősegítése, az identitáskrizis feloldása.

A sorozat arra bátorít, hogy a résztvevők feltegyék a kérdést: Ki vagyok én? Ugyanakkor arra is tanít, hogy miként lehetnek tapintatosak, elszántak, hogy másokat is támogassanak kérdésük megválaszolásában. Ezeket az utakat irodalmi szövegeket üzeneteinek segítségével járjuk be, a megjelenített karakterek megismerésével, támogatásával, a pubertáskorra jellemző érzékenység tiszteletben tartásával.

A mintaprogramban szereplő témákról való beszélgetések alkalmazhatóak a tanórai ismeretek színesítésére, az élményszerűbb pedagógia kiteljesítésére oktatástámogatási megfontolásból.

A személyiségfejlődés folyamatára való tudatos rálátás számos kompetenciát erősít, amelyek a közoktatásban hasznosulnak: átélhetővé teszi az irodalmi élményből való tanulást, kooperációra, toleranciára motivál, erősíti a koncentrációt, a fókuszálást. Az átéléssel megértett történetek, üzenetek adott szituációkban felidézhetőek lesznek, viselkedést befolyásolnak.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- A diákok széleskörű és elmélyült ismeretekre tesznek szert a programban szereplő kortárs magyar írókat, költőket és műveiket illetően.
- Fejlődik a szociális kompetenciájuk, érzelmi intelligenciájuk és empátiás készségük, így toleránsabban, bizalmasabban fordulnak embertársaikhoz.
- Fejlődik a szövegértési kompetenciájuk, a szóbeli kommunikációs készségük, a problémamegoldó képességük és kreatív gondolkodásuk.
- A résztvevő diákoknak fejlődik önismeretük és személyiségük.
- Az életük adott szituációiban felidézhetik a kortárs csoportban átbeszélt irodalmi szövegek üzenetét, segítségükkel átlátják a személyes fejlődési lehetőségeket és célokat.
- A foglalkozások segítenek felkészülni a felnőtt lét szerepeire.

VI. ESZKÖZLISTA

Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása: számítógép/laptop, projektor, internet, hangfal. Hagyományos könyvtári eszközök: szépirodalmi és prózai kötetek, szakmai könyvek.

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Lackfi János: A túl tökéletes lányok
2. Janikovszky Éva: A tükör előtt (Egy kamasz monológja)
3. Tóth Erzsébet: Alvó fiú
4. Tóth Krisztina: Mozi
5. Karinthy Frigyes: Találkozás egy fiatalemberrel
6. Varró Dániel: Boldogság
7. Érzelmeket ábrázoló képek

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

**SPECIÁLIS SEGÍTŐ,
ÉRZÉKENYÍTŐ
PROGRAMOK**

Betűspagetti

Szövegértési foglalkozás sajátos nevelési igényű tanulók számára

Fejlesztő neve	Tóth Renáta (Zalaegerszeg)		
Célcsoport	Kisiskolás	3-4. osztály	SNI
Résztvevők száma	7–10 fő		
Főbb célok	Anyanyelvi kommunikáció erősítése		
	Értő olvasás fejlesztése		
	Kortárs irodalom népszerűsítése		
A program időtartama	4,5 óra	3 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés		
A program során alkalmazott módszerek	Kooperatív munka Csoportmunka Páros munka Frontális, prezentáló, ismeretközlő módszer Slow work		
Kipróbáló neve	Schnell-Nagy Erika (Bonyhád)		

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

- A programban a Sajátos Nevelési Igényű (SNI) gyermekek szövegértési és értő olvasási kompetenciáját erősítő, támogató foglalkozás megvalósítása a cél.
- Az SNI-s gyermekek oktatása és nevelése nagyfokú odafigyelést igényel, kiemelkedő empátiával, türelemmel való bánásmódot kíván a foglalkozásvezetőtől.
- A foglalkozás célcsoportja azok a 3–4. osztályos tanulók, akiket iskolapszichológus, logopédus, fejlesztő- vagy gyógypedagógus javasol a foglalkozásban való részvételre.
- A foglalkozások előtt fontos, hogy a sikeres, élményt adó program megvalósítása érdekében a foglalkozásvezető a tanulók osztályfőnökével, tanítójával előzetesen egyeztessen.

- A modulok a szövegértés kompetenciáját erősítik, elsősorban a szóbeli megnyilvánulások előtérbe helyezésével. A feladatok játékoságon, pozitív érzelmeket keltő tevékenységeken alapulnak.
- A modulok ismeret- és tudásanyaga kortárs olvasmányrészleteket dolgoz fel a meseregény és a vers műfajaiban.
- A foglalkozások könyvtári környezetben valósulnak meg, támogatva a könyvtárhasználatot és az olvasás népszerűsítését.
- A foglalkozásban résztvevők létszáma minimum 8 fő, maximum 16 fő.
- Az elkészített modulok önállóan és egymásra épülve is megtarthatóak. A feladatok száma, illetve az arra fordított idő a tanulók speciális igényeit alapul véve változtatható.

A szövegértési modulok célja tehát, hogy elősegítsük a speciális nevelési igényű (ezen belül a tanulási nehézséggel küzdő) tanulók számára az értő olvasás fejlesztését. A változatos és játékos feladatokkal komplex szövegértési gyakorlatot valósítsunk meg. Erősítjük az anyanyelvi kommunikációt, szókinccsbővítéssel hozzájárulunk nyelvkincsünk ápolásához.

A feladatok során a diákok tantárgyi kapcsolódás révén (pl.: természetismeret, rajz és vizuális kultúra) logikai és szövegkohéziós összefüggéseket tárhatnak fel. Tágabb értelemben célunk, hogy a diákokat felkészítsük az információs társadalom kihívásaira az élet minden területén (lifewide learning).

A nagy mennyiségű nyelvi, szöveges és vizuális ismeretek megfelelő értelmezése, befogadása elengedhetetlen a sikeres kommunikációhoz, és része az élethosszig tartó tanulásnak (lifelong learning). A szöveges feladatokon túl a szóbeli feladatmegoldások során motivációs gyakorlatokkal, önismereti és drámajátékokkal, kézműves foglalkozással komplex módon értelmezhetjük és segíthetjük elő az új ismeret befogadását. Erősíthetjük a gyermek egyéni kifejezőmódjának képességét, a csoportos elfogadás, viselkedés és társas szabálytudat rögzülését.

Csoportdinamikai szempontból a foglalkozásokon az egymástól tanulás, a véleménynyilvánítás, vitakészség is fontos szerepet kaphat.

A tanulási módszerek közül a leghatékonyabb a csoportban végzett munka, emellett pedig a páros munka; ezek a munkaformák kihívást és kreatív hajtóerőt kínálnak a feladatok megoldásához, és nagyban hozzájárulhatnak az élményalapú történetbefogadáshoz, és a sikeres ismeret-, szöveg-, információértéshez (értelmezéshez), valamint lehetővé teszik a differenciált munkavégzést, feladatmegoldást.

A foglalkozások során kortárs szerzők könyvajánlóival (Vig Balázs, Berg Judit, Bosnyák Viktória, Finy Petra, Lackfi János stb.) felkelthetjük, illetve erősíthetjük az olvasási kedvet.

Kiemelt cél, hogy a gyerekeknek váljon igényévé a rendszeres olvasás, járjanak rendszeresen könyvtárba, sajátítsák el életkoruknak megfelelően az önálló ismeretszerzés képességét. A kortárs, elsősorban magyar írók (az idegen neveket a speciális nevelési

igényű gyermekek nehezen értelmezik) a gyermekek életkori sajátosságainak, olvasási szintjüknek megfelelő sorozataikkal (pl.: Most én olvasok sorozat, Dombontúli mesék) támogathatják az élményalapú olvasást.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- hatékony és önálló tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program megvalósítása során fontos figyelembe venni, hogy a modulokat SNI-s tanulókkal kívánjuk megvalósítani.

A hazai köznevelés rendszerében a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátására, a szükséges szolgáltatások biztosítására komplex és sok feladatot ellátó intézményrendszer alakult ki. A szolgáltatás célja a gyermekek és családjaik mentálhigiénés támogatása, a köznevelési rendszerben való sikeres haladásuk segítése, az oktatásukat és nevelésüket ellátó pedagógusok támogatása.

A szemlélet hozzájárul a gyermekek különleges gondozáshoz való jogának megvalósulásához: „Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy megkapja a képességeinek megfelelő fejlesztést és rendelkezésére álljanak azok a pedagógiai feltételek, amelyek hozzásegítik őt személyiségének legteljesebb kibontakoztatásához.”

Az SNI fogalmáról és csoportjairól, valamint az SNI-s tanulók neveléséről, oktatásáról további hasznos információk találhatóak a 22. mellékletben.

A modulok megvalósításának célcsoportja:

A sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő, tanulási zavarokkal, illetve részképesség-zavarokkal küzdő gyerekek felzárkóztatására és fejlesztésére nagy hangsúlyt kell fektetnünk.

A kidolgozott modulok sajátos nevelési igényű tanulók integrált iskolai nevelését és oktatását segítő, kiegészítő játékos feladatokat tartalmaznak.

Az SNI típusokat megismerve a modul a tanulási zavarral küzdők számára készült, ide tartoznak azok a tanulók, akiknél tartósan gondot okoz az értő olvasás, a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség.

A tanulási zavarral küzdő gyermekeknél egy képességterület működésében keletkezik zavar. Ilyenkor szakember bevonása (pl. gyógypedagógus, logopédus, fejlesztő pedagógus) szükséges. Kiemelendő a differenciálás. A tanulási nehézség nem átmeneti jellegű és nemcsak bizonyos iskolai helyzeteket érint. A tanulási nehézséggel küzdő gyermek esetében a teljesítmény bizonyos területeken jelentősen átlag alatti, a különleges oktatási szükségletet erre specializált szakember azonosítja (tankerületi szakértői bizottság). A segítséghez komplex szakdiagnózis szükséges.

A tanulók oktatása során differenciálást szükséges alkalmazni, fejlesztése során pedig, melyet a szakértői véleményben megjelölt szakember (fejlesztőpedagógus, szaktanár) végez, készségfejlesztés, illetve tanulás-tanításmódszertani támogatás indokolt.

A program megvalósítható azokkal a tanulókkal, akiknél:

- az íráskép rendezettségét mutat, az olvasáshoz szükséges részfeladatok, szófelismerés, artikulációs készségek, olvasásértési készség elfogadható;
- az olvasási teljesítmény, a tempó elfogadható;
- a testséma biztonságának kialakítása, tudatosítása megtörtént;
- a balról-jobbra való haladási irány rögzítése, felismerése, értelmezése magabiztos;
- a kiemelt formai megjelenítések használata (ábrák, rajzos utasítások) értelmezése egyértelmű;
- magyarázatok, feladatok, utasítások követhetők számukra;
- feladatértési és kivitelezési képességük elégséges, rendezési és csoportalakítási utasításokat tudják értelmezni;
- a verbális instrukciók értése nem ütközik nehézségbe;
- az alkalmazott alacsony absztrakciós szint számukra teljesíthető;
- a látás, hallás, mozgás koordinált működtetése elfogadható;
- A víziómotoros koordináció gyakorlása (szem-kéz koordináció, pontos vonalvezetés, a látás által pontosan irányított és kontrollált mozgás kivitelezése kielégítő.

A program tananyagát négy modulban dolgoztuk fel. A modulokra való bontás alapját a modul során elsajátítandó kompetenciák, ismeretek, motivációs elemek adják. Az egyes modulokon belüli tanulási feladatokat a leckéken belüli részcélkitűzések szerint osztottuk fel. Minden tanulási feladatnál önellenőrzés, önértékelési, értékelési forma (kérdések, feladatok) található, melyek segítségével a tanuló, illetve a foglalkozás vezetője ellenőrizheti, milyen mértékben sikerült elsajátítania a tanulási feladatban meghatározottakat. A modulok végén azok tananyagára épülő feladatok találhatóak, melyek segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását a modul célkitűzésére vonatkozóan.

A modulok szerkezetének áttekintése:

- az első modul felkészítő ismereteket és módszertani ötleteket tartalmaz a foglalkozások kivitelezéséhez

- a második modul egy kortárs szerző meserészletével indít, kitér a mese és a műmese közti műfaji sajátosságokra
- a harmadik modul a versek világába viszi el a tanulókat a rím, ritmus, szókincs és nyelvi játékoságra helyezve a hangsúlyt
- a negyedik (összegző, rendszerező) modulban pedig, a változatos feladatok segítségével átismélik az előző két modulban elhangzottakat, rendszerezik az információkat

Mivel ez a programfejlesztés nem a hagyományos, tanórai tevékenység leírására irányul, az értékelés és ellenőrzés nem használja az iskolai értékelési, ellenőrzési formák közül az osztályozás, a százalékos értékelés eszközeit.

Ugyanakkor minden feladat, tevékenység esetében különös gondot kell fordítanunk arra, hogy a fejlesztő értékelésre (dicséret, biztatás) a legalkalmasabbakat válasszuk ki a csoportra, egyénekre vonatkoztatva is. Pozitív visszajelzés nélkül ne zárjunk egyetlen foglalkozást sem!

Dicséretkártya vagy motivációs lap alkalmazása szükséges minden modul lezárásakor! (Lásd 1. és 15. melléklet.)

II.2. A tanulást segítő eszközök

Hagyományos könyvtári eszközök, lexikonok és a feladatokhoz használt regényrészlet, illetve vers.

2. modul:

Giles Diederichs: Játékos koncentráció - 35 figyelemfejlesztő játék gyermekeknek. - Léleksziget sorozat- Bookline könyvek. Bookline Kiadó; 2015. 40 oldal.

Nyulász Péter és Ritter Ottó: A fürdők réme. BerGer Kiadó, 2017.(Berger Szimatszolgálat sorozat) 127 oldal.

3. modul:

Varró Dániel: Lecsöppenő Kecöp Benő/ Toppantós - Legkisebbek mondókás- és verseskönyve. Lovász Andrea (Szerk.) Cerkabella Könyvkiadó, 2016. 280 oldal

Mérei Ferenc és V. Binét Ágnes: Ablak-Zsiráf - Képes gyermeklexikon. Móra Ferenc Könyvkiadó, 1991. 181p.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Kooperatív munka; csoportos munka; páros munka; frontális, prezentáló, ismeretközlő módszer a foglalkozás vezetőjétől; slow work („időt hagyni, lassan dolgozni”) típusú feladatok alkalmazása.

Csoport(os)munkánál fontos:

A csoportalakításnál fontos, hogy irányított legyen. A foglalkozásvezető jelöli ki, hogy milyen módon történjen a csoportalakítás. (pl.: előre elkészített játékkártyákkal, lásd 1. modul)

Páros munkánál fontos: Irányítottság a foglalkozásvezető részéről, ne a véletlenre, vagy korábbi jó barátságra/kapcsolatokra bízunk, mert így nem érvényesül a differenciált csoportalakítás. Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a gyengébben teljesítő tanuló egy ügyesebbel összekerülve jobban szerepelhessen!

A terem elrendezése:

A foglalkozásvezető előre várja a csoportot (lásd 1. modul: körben elhelyezett székek). Az osztályban a felelősöket a foglalkozásvezető jelöli ki:

Gyerekek, szeretnék kérni segítséget kérni tőletek. A mai foglalkozáshoz szükségünk van egy csendfelelősre, aki ügyel arra, hogy nyugodtan tudjunk dolgozni, és egy feladatfelelősre, aki emlékeztet bennünket a feladatainkra. Ki segít ebben?

- Csendfelelős (feladata: hogyha hangzavar támad, akkor a következőt mondja: „Én vagyok a csendkirály! Országomban csendesen dolgozzál!”)
- Feladatfelelős (feladata: az óra végén emlékezteti a csoportot a házi/szorgalmi feladatra; az óra elején emlékezteti a csoportot a házi/szorgalmi feladatra),

Frontális, prezentáló, ismeretközlő módszer a foglalkozásvezető részéről:

- A foglalkozásvezető az ismereteket rövid, hangsúlyozott mondatokban közli a tanulókkal. A feladatmegoldáshoz szükséges utasításokat hangosan, érthetően, és többször elismételve kell megadnia!
- Fontos, hogy a feladatok szerkesztése, kiemelésekkel (pl. nagyobb betűtípus), tagolásokkal átlátható legyen! A szövegek egymáshoz való viszonya (lásd I. modul szövegrészlete) elrendezése egyértelmű, áttekinthető legyen!
- Magyarázatok, utasítások (Húzd alá! Olvasd el még egyszer! Kövesd az ujjaddal a szöveget!) hangosak és jól érthetőek, követhetőek legyenek! Célszerű egyes szám második személyben fogalmazni! A feladatok megoldása előtt közösen ismételjék át a tennivalót!

Slow work („időt hagyni, lassan dolgozni”) típusú feladatok alkalmazása

- A foglalkozásvezető – a csoport dinamikáját figyelembe véve – nem sietteti a diákokat a feladatok megoldásával, és hagy időt a szövegrészlet (ek) ismételt elolvasására.
- A tanulási nehézséggel küzdő gyerekek munkatempója az értés (értelmezés) és kivitelezés (feladatmegoldás) nehézségei miatt lassabb, az általuk megoldott feladatok idő- és türelemigényesebbek.

Segíthetjük munkájukat:

- nagyobb hely hagyása a feladatvégzéshez
- időbeni engedelmények a feladatokra
- kiemelt formai megjelenítések használata (ábrák, segédletek)
- a feladatok játékos és kreatív jellegűek legyenek
- bevezető és lezáró szakasz a foglalkozásban
- a figyelem ébrentartásához változatos, érdekes, szokatlan feladatok alkalmazása
- észlelést fejlesztő gyakorlatok
- többszoros tanulás (hallás, látás, vizualitás, mozgás)
- társas-páros munka lehetőségének alkalmazása
- átfutó olvasás: pl. ábrák, rajzok
- pásztázó olvasás, információgyűjtés, szóról szóra olvasás, részletekben történő szövegolvasás
- átfutó olvasást és pásztázó olvasást erősítő feladatok olvasási készségfejlesztése
- életkorhoz közel álló olvasmány/szövegrészletek
- humor mint irodalmi stílus alkalmazása a szövegekben

Az SNI-s tanulók teljesítményének értékelése a modul során:

Alapvető cél, hogy a foglalkozások során hangsúlyt kapjon a tanulók önértékelésének fejlesztése, kritikus gondolkodásának kialakítása, egymás munkájának elismerése, a hibák kíméletes, javító szándékkal történő megfogalmazása. A tévedések megbeszélése és kijavítása közösen, együtt átbeszélve történik. A hibák elfogadása, a tanulási folyamat részeként való kezelése a biztonság érzését nyújtja, mentesíti a gyerekeket a szorongástól és az esetleges teljesítménykényszertől.

A teljesíthető tevékenység biztosítja az örömteli, kudarc nélküli tanulás lehetőségét. Ugyanakkor az elért teljesítmény értékelésekor nem hagyható figyelmen kívül az adott gyermek aktuális teljesítőképesége, az, hogy saját lehetőségeit mennyire használta ki a munka, a feladat elvégzése érdekében.

A foglalkozásvezető az értékelésnél (szóban és írásban is megteheti) tekintse fontosnak, hogy értékelő véleménye legyen:

- fejlesztőközpontú, megerősítő, korrigáló;
- személyre szóló, ösztönző (dicséret kártya);
- tartalmazza a továbblépés lehetőségét;
- rendszeres, folyamatos időközönként történjen;
- vegye figyelembe az életkori sajátosságokat és a tanulási nehézség fokát.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	Felkészítő modul	3 nap
2.	Az én történetem Nyulász Péter és Ritter Ottó: A fürdőök réme (részlet): 14. fejezet: Pisztoylövés az ősforrásnál	1,5
3.	Az én versem Varró Dániel: Lecsöppenő Kecöp Benő	1,5
4.	A mi történetünk Összefoglaló ismeretrendszerző foglalkozás	1,5

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: Felkészítő modul

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 3 nap

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

- A programban a Sajátos Nevelési Igényű (SNI) gyermekek szövegértési és értő olvasási kompetenciáját erősítő, támogató foglalkozás megvalósítása a cél.
- Az SNI-s gyermekekkel foglalkozó speciális tanító és nevelő munka nagyfokú odafigyelést igényel. Kiemelkedő empátiával, türelemmel való odafordulást kíván a foglalkozásvezetőtől.
- A foglalkozás célcsoportja a 3-4. osztályos tanulók, akiket iskolapszichológus, logopédus, fejlesztő- vagy gyógypedagógus is javasolhat a foglalkozásban való részvételre.
- A foglalkozások előtt fontos, hogy a sikeres, élményt adó program megvalósítása érdekében a foglalkozásvezető a tanulók osztályfőnökével, tanítójával történő előzetesen egyeztessen.
- A modulok a szövegértés kompetenciáját erősítik, elsősorban a szóbeli megnyilvánulások előtérbe helyezésével. A feladatok játékoságon, pozitív érzelmeket keltő tevékenységeken alapulnak.
- A modulok ismeret- és tudásanyaga kortárs olvasmány részleteket használ fel a meseregény és a vers műfajában.

- A foglalkozások könyvtári környezetben kerülnek megvalósításra, támogatva a könyvtárhasználatot és az olvasás népszerűsítését.
- A foglalkozásban résztvevők létszáma minimum 8 fő, maximum 16 fő.
- Az elkészített modulok önállóan és egymásra épülve is megtarthatók. A feladatok száma, illetve az arra fordított idő a tanulók speciális igényeit alapul véve változtatható.

IV.1.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, szövegalkotás szóban és írásban a tanulási zavarral küzdők számára, akiknél tartósan gondot okoz az értő olvasás, a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- észlelést fejlesztő gyakorlatok segítségével koncentráltabb figyelemre;
- többszoros tanulásra (hallás, látás, vizualitás, mozgás);
- páros munkában való részvételre;
- az irodalmi szövegolvasások során részinformáció-gyűjtésre;
- szóról szóra olvasásra, tagolt, részletekben történő szövegolvasásra, és a hallottak komplexebb visszaadására;
- a dramatizációs feladatok kapcsán önkifejezésük és személyiségük elfogadására;
- életkorhoz közel álló olvasmány/szövegrészletek megismerésére, a kortárs irodalmi ismeretek elsajátítására;
- humor mint irodalmi stílus felismerésére a szövegekben;
- mese és műmese összehasonlító ismereteinek birtoklására;
- a vers műfajának, stílusjegyeinek felismerésére.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcelkitűzések:

- a beszédhanghallás zavarainak javítása
- a részképességek fejlesztése a beszédhangészlelés és a hangzódifferenciálás területein, illetve az ezekből fakadó olvasástechnikai problémák javítása pl. hangos olvasással
- betűkapcsolási problémák, betűtévesztés korrigálása
- a szókincs szegényességének javítása
- ismerethiány a kötőszavak és utalószavak jelentésével kapcsolatban
- információgyűjtési gondok: a szövegben szereplő információk rangsorolásának problémája (lényeges-lényegtelen) javítása
- a szöveg háttérközleményeinek felfedezése és értelmezése
- helyzetmeghatározási problémák feloldása
- a szövegben ábrázolt körülmények időbeli és térbeli viszonyai

- a szövegben bemutatott szereplők és azok viszonyai
- a szövegben ábrázolt szerepek (magán, publikus) feltérképezése
- a normaismeret hiányosságai: a szerepnek megfelelő beszédmód, stílus
- önelemzési problémák: saját problémák feltérképezésének képtelensége
- kérdésfeltevési képtelenség: „Mit nem értek?”
- kérdéstechnikai problémák: „Hogyan kérdezzek rá?”
- a nyelv vagy a szövegben kódolt valóság hiányosságai

Feladatok, események részletes leírása:

A program tananyagát négy modulban (felkészítő modul és a feladatokat tartalmazó modulok) dolgozzuk fel. A modulokra való bontás alapját a modul során elsajátítandó kompetenciák, ismeretek, motivációs elemek adják. Az egyes modulokon belüli tanulási feladatokat a leckéken belüli részcélkitűzések szerint osztottuk fel. Minden tanulási feladathoz önellenőrző, önértékelési kérdések és feladatok tartoznak, melyek segítségével a tanuló, illetve a foglalkozás vezetője ellenőrizheti, milyen mértékben sikerült elsajátítania a tanulási feladatban meghatározottakat. A modulok végén azok tananyagára épülő feladatok találhatóak, melyek segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását a modul célkitűzésére vonatkozóan.

A modulok szerkezetének áttekintése:

- az első modul felkészítő ismereteket és módszertani ötleteket tartalmaz a foglalkozások kivitelezéséhez,
- a második modul egy kortárs szerző meserészletével indít, kitér a mese és a műmesé közti műfaji sajátosságokra,
- a harmadik modul a versek világába viszi el a tanulókat a rím, ritmus, szókincs és nyelvi játékokra helyezve a hangsúlyt,
- a negyedik (összegző, rendszerező) modulban pedig változatos feladatok segítségével átismétlik az előző két modulban elhangzottakat, rendszerezik az információkat.

IV.1.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelést, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk mindenki számára.

Az SNI-s tanulók teljesítményének értékelése a modul során:

Alapvető cél, hogy a foglalkozások során hangsúlyt kapjon a tanulók önértékelésének fejlesztése, kritikus gondolkodásuk kialakítása, egymás munkájának elismerése, a hibák kíméletes, javító szándékkal történő megfogalmazása. A tévedések megbeszélése és kijavítása közösen, együtt átbeszélve történik. A hibák elfogadása, a tanulási

folyamat részeként való kezelése a biztonság érzését nyújtja, mentesíti a gyerekeket a szorongástól és az esetleges teljesítménykényszertől.

A teljesíthető tevékenység biztosítja az örömteli, kudarc nélküli tanulás lehetőségét. Ugyanakkor az elért teljesítmény értékelésekor nem hagyható figyelmen kívül az adott gyermek aktuális teljesítőképessége, az, hogy saját lehetőségeit mennyire használta ki a feladat elvégzése érdekében.

A foglalkozásvezető az értékelésnél (szóban és írásban is megteheti) tekintse fontosnak, hogy véleménye:

- fejlesztőközpontú, megerősítő, korrigáló legyen;
- személyre szóló, ösztönzően ható (dicséret kártya) legyen;
- tartalmazza a továbblépés lehetőségét;
- rendszeres, folyamatos időközönként történjen;
- vegye figyelembe az életkori sajátosságokat és a tanulási nehézség fokát.

2. modul: Az én történetem:

Nyulász Péter és Ritter Ottó: A fürdők réme – részlet:

14. fejezet: Pisztolylövés az ősforrásnál

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 x 45 perc

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul 3–4. osztályos SNI-s tanulókkal végezhető. A feladatok életkori és értelmi sajátosságokat vesznek figyelembe. A csapat létszáma minimum 8, maximum 16 fő, amely a hatékony feladatmegoldás, ellenőrzés, visszacsatolás szempontjából lényeges. Alapvető elvárás, hogy a tanulók készségi szinten ismerjék az ábécét, szóbeli és írásbeli kifejezőképességük elfogadható szintű legyen.

Anyanyelvi ismereteik elégségesek legyenek, tisztában legyenek a szavak, szótagok, mondatok hierarchiájával. Képesek legyenek a tiszta beszédre, tudják önállóan megfogalmazni és elmondani gondolataikat.

IV.2.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, szövegalkotás szóban és írásban.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- a szövegrészetek összefüggéseinek egyszerűbb értelmezésére,
- az irodalmi ismereteik bővülésével új írókról, szerzőkről információt gyűjteni és azokat értelmezni, feldolgozni, továbbadni,
- szókincse gyarapodásával fogalmazási készsége fejlesztésére,
- ismereteinek bővítésére,

- a váltakozó feladattípusok követésével koncentrációja erősítésére,
- az irodalmi műfaj (meseregény, vers) területén ismeretei kiegészítésére,
- verbális kifejezőkészsége erősítésére,
- önbizalma erősítésére, társas kapcsolatai elmélyítésére, közösségi szabálytudatának erősítésére,
- közös feladatmegoldásra,
- társai véleményének meghallgatására és elfogadására.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- Az iskolai foglalkozás keretein belül a 3-4. osztályok részére a tanítási órákba beágyazva, szervezett könyvtári foglalkozások megtartására kerül sor. Ezek a foglalkozások kapcsolódnak az iskolákban folyó kompetenciaalapú oktatáshoz is.
- Motivációs játékok, drámafoglalkozások során egyszerűbb szövegrészleteket változatos módon dolgozhatunk fel, elemezhetünk, értelmezhetünk.
- A diákokat ismertessük meg a kortárs irodalom szerzőivel (kortárs és klasszikus fogalmának tisztázása).
- A szépirodalom (mesék, versek, regények) főbb jellemzőinek megismertetése.
- Fontos a csoportszabályok megalkotása, önismereti játékokkal egymás elfogadása. A foglalkozásvezető bizalmi partner, egyenrangú résztvevő.

Csoportszabályok:

1. Mindenki meghallgatja a másikat!
2. Nem sérted meg a társadat!
3. Ha mondani szeretnél valamit, jelentkezel!
4. Ami a foglalkozáson elhangzik, azt nem adod tovább, megbízunk egymásban!
5. Viselkedéseddel nem zavarod a társaid munkáját!

Feladatok, események részletes leírása:

A foglalkozás időtartama: 90 perc (2 x 45 perc, 1,5 óra)

Kezdő foglalkozásforma: a székek (min. 8 db, max. 16 db + 1 db a foglalkozásvezetőnek) körben elhelyezve, a foglalkozásvezető is a sorban ül. A gyerekeket már az előre berendezett kör formában várjuk. Amint megérkeznek, megkérjük őket, hogy üljenek le! Bármilyen sorrendben, a legegyszerűbb, ahogyan megérkeznek.

I. Köszöntés, bemutatkozás, felelősök kiválasztása (csendfelelős, feladatfelelős,)

Az osztályban felelősök kijelölése (foglalkozásvezető jelöli ki, a következőt mondja: *Gyerekek, szeretnék kérni segítséget kérni tőletek. A mai foglalkozáshoz szükségünk van*

egy csend felelősre, aki ügyel arra, hogy nyugodtan tudjunk dolgozni, és egy feladatfelelősre, aki emlékeztet bennünket a feladatainkra. Ki segít ebben?

- Csendfelelős (feladata: hogy ha hangzavar támad, akkor a következőt mondja: „Én vagyok a csendkirály! Országomban csendesen dolgozzál!”)
- Feladatfelelős (feladata: az óra végén emlékezteti a csoportot a házi/ szorgalmi feladatra; az óra elején emlékezteti a csoportot a házi/szorgalmi feladatra)

Ráhangoló játégyakorlatok:

1.a.) Ismerkedős játék

Célja: teremtsük meg a bizalmi légkört, amely hozzájárulhat a későbbi közös munka sikeréhez, és a jó élményekhez a foglalkozásvezető és diákok szempontjából.

Keresztnevek kezdőbetűjével tulajdonság mondása, (Katalin – kedves) vagy ha ez nehéz, akkor egy szó mondása, ami jellemző az adott tanulóra (Bálint – barna, mert például barna inget hord).

Utasítás: *Kérlek, mond a keresztneved, és amilyen betűvel kezdődik, mondj egy tulajdonságot, lehet az külső, vagy belső is! Segítetek, hogy értsd, mire gondolok: az én nevem. Renáta – rendszerető. Most te jössz!*

1.b.) Nyelvelő – nyelvi játék:

A játék lényege, hogy rímelő rövid szóra kell a párját rámondani (kukta-bukta; ritty-rotty vagy főka-róka; ripsz-ropsz). A játék megkezdéséhez körbe állunk, vagy ülünk. A játékvezető (először a foglalkozásvezető lesz az, később, ha már jól megy a gyerekek egymás közül is választhatnak játékvezetőt) a kör közepére áll, és mondja a szópár egyik felét (pl. kukta), akire rámutat, az hangosan mondja annak a szópárnak a másik felét (bukta). A játék fejleszhető, hogy egyre gyorsabban kell a megfelelő szópárt felelni. Akinek nehezebben megy, a társát megkérjük, hogy segítsen neki!

1. c.) Játékos koncentráció – felkészülés a feladatokra.

Felhasznált könyv: (Giles Diederichs: Játékos koncentráció - 35 figyelemfejlesztő játék gyermekeknek. - Léleksziget sorozat- Bookline könyvek. Bookline kiadó; 2015. 40 oldal.

Játék leírása: (31. oldal: 1,2,3, ki lesz a párom?) „Utánozd az állatokat a saját mozdulataiddal!”

Szükséges hozzá: Egy hely ahol szabadon lehet mozogni, ez lehet egyenes vonalban, vagy körben!

1. Járjanak a gyerekek nyugodt léptekkel körbe! Közben a játékvezető (először a foglalkozásvezető) a kör közepén áll, és irányít.

2. Háromig számol hangosan, lassan és nyugodtan! (1, 2, 3, állj!) 3-ra megállnak a gyerekek és mozdulataikkal mutatják be azt az állatot, amit a játékvezető kijelöl.

pl.: 1,2,3 – állj! Mókus vagy, fenyőtobozt eszel!; 1,2,3 – Tehén vagy, füvet legelsz!

1,2,3 – Medve vagy, állva eszed a mézet!

3. Két utánzás között folytatni kell a csendes járást!

II. Ismerkedés egy kortárs szerző regényével!

Beszélgetés az olvasásról, ráhangolódás, motiváció felkeltése:

a.) Ki szeret olvasni? Jelentkezzen, aki igen.

Olvasás kártyák kiosztása – Mindenki olvassa el rajta a szöveget! (Szeretek olvasni, mert... ; Nem szeretek olvasni, mert... ; lásd 1. melléklet)

Mondja el pár szóval, hogy mit választott és miért? Lehetséges válaszok: kikapcsol, szórakoztat, megnevettek.

Aki nem olvas miért nem? Lehetséges válaszok: unalmas, fárasztó, hosszúak a történetek.

Mit olvastok általában? Lehetséges válaszok: mesét, amit az iskolában tanulunk.

Tudtok-e írókat felsorolni? Mit olvastatok utoljára az iskolában? Emlékeztek-e rá, ki írta?

A mai alkalommal egy kortárs szerző, egy író bácsi meseregényével ismerkedünk meg!

Fogalommagyarázat:

Kortárs:

- A kortárs azt jelenti, hogy ma is él és alkot az író, költő.
- Olyan személy, aki egy másik személlyel egyidőben, ugyanabban a korban él.
- A kortársainkkal közvetlenül kapcsolatba tudunk lépni.
- Nagyjából azonos korú személy, akivel egy generációhoz tartozunk.

A mai foglalkozáson Nyulász Péter író lesz a kortárs költőnk, akivel megismerkedünk. De előtte beszéljünk a meséről! Ki mit hallott már a meséről?

Mese fogalma:

- eredetileg a felnőttek szórakoztatására-okulására szolgáló történetek;
- tartalma: fantasztikus-csodás elemekkel átszótt, általában időben és térben is kitálat, nem valós körülmények között játszódó események;
- szereplői: mesehősök (pl. a legkisebb fiú, a juhász stb.), akiknek legtöbbször képzeletbeli szereplőkkel (pl. óriások, törpék, tündérek, boszorkányok, varázslók, sárkányok) kell megküzdeniük;
- fantasztikus tulajdonságokkal felruházott jelenségek gyakoriak (pl. beszélő állatok, növények, tárgyak stb.);
- A végkifejletben a mese diadalra juttatja a jókat és megbünteti a gonoszokat.
- Mesebeli számok: 3, 7, 12, 24
- Mese csoportosítása:
 - eredet szerint:
 - népmese
 - műmese

téma szerint:

- tündérmese
- hősmese
- tréfás mese
- hazugságmese
- láncmese
- csalímese (félrevezeti a hallgatót, meseként indul, aztán hirtelen vége lesz)
- állatmese

közönség szerint:

- felnőttmese
- gyerekmese

Nem csak népmesékkal találkozhatunk, hanem úgynevezett műmesékkel is.

Műmese jellemzői:

A műmese szerzője ismert: az írni-olvasni tudó közönség számára készül, nyomtatásban jelenik meg.

A legnagyobb meseírók és gyűjtők:

- Grimm testvérek: Wilhelm és Jakob Grimm
- Hans Christian Andersen
- Gárdonyi Géza
- Illyés Gyula

A legújabb mesék az animációs mesék, melyeket moziban bemutatva képi és hangvilágukkal egy újfajta mese- és történetműfajt teremtettek. A különleges effektek segítségével a szereplők tulajdonságai látványosan erősödnek. A mese lényege – miszerint a jó elnyeri jutalmát, a gonosz megbűnhődik – ezekben a történetekben is jelen van.

Ha van rá mód, a könyvet is mutassuk meg! Ha erre nincsen lehetőség, akkor a borítót előzetesen nyomtassuk ki (lásd 2. melléklet), készítsünk róla fénymásolatot! Tegyük bele a borítót egy átlátszó irattartóba, hogy ne sérüljön meg!

b.) Adjuk körbe a gyerekek között a borítót (könyvet), hogy ismerkedjenek vele!

A mai foglalkozáson ezzel a regénnyel ismerkedünk meg! Ismeri valaki? Ha igen, akkor mesélje el, hogyan találkozott a könyvvel.

Ha senki nem ismeri, akkor mutassuk be a könyvet!

A könyv címe:

Nyulász Péter és Ritter Ottó: A fürdők réme. BerGer kiadó, 2017. (Berger Szimat Szolgálat sorozat) 127 oldal

A könyvön kívül mi található? (író neve, a könyv címe, rajz, a hátsó részén tartalomismertető, kiadó neve, a könyv ára)

A könyvben, ha belelapoztatok, akkor mit láttatok? (Oldalszámot, tartalomjegyzéket, rajzokat, színes betűket)

Tetszik nektek ez a könyv? Ha igen, miért? (színes, vicces, szép) Ha nem, miért? (unalmas)
A mai foglalkozásra egy részletet hoztam a könyvből. Felolvasott részlet: 14. fejezet –Pisztolylövés az ősforrásnál (77-79.oldal)

A szöveget fénymásolat formájában adjuk oda a gyerekeknek, akik követik a foglalkozásvezető felolvasását. (Lásd 3. melléklet)

Mit kell tudni a történetről, átbeszéljük közösen!

Milyen ez a történet? (izgalmas, kalandos, vicces, humoros)

Ki a főszereplője? (Bugac Pongrác, mudi fajta kutya)

a.) A történet megbeszélése csoportmunkában – mindenki húz egy lapot (a lapokon a regény szereplői lesznek, összesen 9 szereplő van), az egyformát képet húzóknak egy csapatot. A szereplő neve a csapatnév is egyben! (A képek a 4. mellékletben megtalálhatók!)

Szereplők:

Bernát: magyar vizsla, Gerzson: drótszörű vizsla: A BerGer Szimat Szolgálat cég alapítói

Bugac Pongrác: mudi – a Berger Szimat Szolgálat cég vezetője

Maxi és Trixi: pumi ikrek

Fürge: magyar agár –futár

Juli Puli – puli-titkárnök a BerGer Szimat Szolgálat cégnél

Szilas Bundi, komondor – a csepeli kikötő ezermester mindenese

Krisz, kuvasz – zumba edző, Juli Puli barátja

Szilvána, erdélyi kopó – titkosügynök

b.) Történetkártya kiosztása! (A kártyák az 5. mellékletben megtalálhatóak!)

A feladatkártyákat kitéltik, majd a számozott kártyákról sorrendben felolvassák a kérdést és a helyes választ! Így ők maguk foglalják össze a történetet.

c.) Dramatikus feldolgozás

Hogyan folytatódik szerintetek a történet? (pl. a tettes elmenekül a helyszínről; elfogja a rendőrség a tettest; a főhőst túszul ejtik;)

Minden csoport találjon ki egy lehetséges folytatást, melyet szoborjátékkal mutassanak be (mozdulatlanul álló kép).

d.) Riporterjáték:

A foglalkozásvezető, mint újságíró, minden csoporthoz odamegy a helyi sajtó (Heti Ugalap) tudósítójaként. Hallotta mi történt, megkérdezi, mit gondolnak, hogyan folytatódik a krimibe illő történet? Minden csoportból valaki, akit a társai javasolnak, elmeséli, hogy mit mutatnak be.

III. Kreatív tevékenység – színes alkotás műhely

a.) **Ki vagyok én?** Az író életének bemutatása páros munkában, a kiadott rövid és érdekes életrajzi adatok alapján.

Csoportalakítás: kutyafajták egy-egy lapon, aki azonos kutyafajtát jelölő kártyát húz, azzal kerül egy csoportba! (A kártya sablon fekete fehérben is kinyomtatható, a 6. mellékletben megtalálható.) Kutyafajták: mudi, pumi, magyar vizsla, magyar agár, puli, drótszőrű vizsla, komondor, erdélyi kopó.

A párok megalakulása után egy nagyméretű kartonlapra (1db) felragasztják a kihúzott papírcsíkokat! Ez lesz az íróról készített névjegy. A gyerekek ráragasztják a lapra a 2 db csíkot, majd amikor minden páros végzett, hangosan felolvassák, ami a papírcsíkjukon volt.

(A papírcsíkok a 7. mellékletben megtalálhatók.)

b.) **Fénykép összerakása** puzzle formában Nyulász Péterről (1 db színes kép, megtalálható a 8. mellékletben), ezt két-két csapat rakja össze. (A foglalkozásvezető jelöli ki a két csapatot kiszámolóval! Ezt is a kartonra ragasztják.)

Kiszámoló:

Egy, kettő, három, négy,	vagy	A magas eperfán
Az orrodra szállt egy légy.		mászik a hernyó
Hogyha rászállt, kergesd el,		Akire jut a nyó
Mert a hunyó te leszel.		az lesz a hunyó.

c.) **Puzzle könyvből**, amiből a részletet megismertük, két-két csapat készít puzzle-t, (a foglalkozásvezető jelöli ki a csapatokat kiszámolóval!)

Kiszámoló:

Ecc, pecc kimehetsz	vagy	Apacuka, fundaluka
Holnapután kijöhetsz		Fundakává, kamanduka,
Cérnára, cinegére		Abcug, fundaluk,
Ugorj cica az égérre.		Fundakává, kamanduk.

A 4 db képet (regény 72. oldal; 51. oldal; 7. oldal. könyvborító oldal, lásd 9. melléklet) és a regény szereplőit is kinyomtatjuk (lásd 4. melléklet), ez lesz az ajándék minden gyereknek. A rendelkezésre álló időt és a gyerekek aktivitását figyelembe véve dönthetjük el, hogy mennyit csinálunk meg a feladatokból!

IV.2.3. Értékelés

„A mai napban az tetszett...” – foglalkozás értékelése a tanulók és a foglalkozásvezető részéről is. Az elkészült puzzleképet közösen felragasztjuk egy nagy kartonra.

Ajándék: a szereplők egy-egy kutyafajtát is megszemélyesítenek, ebből mindenkinek egy fénymásolatot kell adni.

Szorgalmi/házi feladat: következő alkalomra hozd el a kedvenc versedet! A feladatfelelős figyel rá, hogy mindenki felírja ezt a füzetébe!

Elköszönés:

Szerencse kívánó versike megtanulása:

Babona, babona, bab, lencse, legyen neked szerencse!

Babona, babona, bab, lencse, legyen neked szerencse!

Következő alkalom megbeszélése.

3. modul: Az én történetem 2. versek: Varró Dániel. Lecsöppető Kecöp Benő

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 2 x 45 perc

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul 3-4. osztályos SNI-s tanulókkal végezhető. A feladatok életkori és értelmi sajátosságokat vesznek figyelembe. A csapat létszáma minimum 8, maximum 16 fő, amely a hatékony feladatmegoldás, ellenőrzés, visszacsatolás szempontjából lényeges. Az első modulban megismert történet felelevenítése. Információ szelektálása, lényegkiemelés. A gyerekek betekintést kaphattak a kortárs írók világába, nyelvkincsünk sokszínűségébe. A humor mint szépirodalmi stílusműfaj megismertetése.

IV.3.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, szövegalkotás szóban és írásban.

Az irodalmi élményt kínáló szövegek között kiemelt helyet foglalnak el a versek. A mesékhez hasonlóan a gyermek már akkor találkozik versekkel, amikor lehet, hogy a szöveget nem is érti, de a ritmus, a rímek miatti hangzás felkelti a figyelmét. Jó esetben otthon, azután az óvodában verseket, mondókákat tanul meg, melyek hangulatukban általában vidámak, könnyen érthetőek, éppen ezért szereti is ezeket. Iskolába kerülve azonban már nehezebben értelmezhető, mögöttes jelentéstartalommal bíró versekkel is találkozik. Arra kell törekedni, hogy a versek szeretete nemcsak megmaradjon, hanem erősödjön. A gyermek továbbra is természetes kíváncsisággal és rácsó-

dálkozással közelítsen a lírai művekhez, az elemzés ne rontsa el azt az élményt, amit a vers bemutatása, megismerése keltett benne.

A szövegek feldolgozása, értelmezése terén a lírai művek elemzése a legnehezebb feladat alsó tagozaton. A lírai mű emberi és esztétikai értékek megjelenési formája; az ember külső és belső világát ábrázolja, a lélek legmélyebb érzéseit, gondolatait hordozza magában, a szubjektivitás az egyik oka a versfeldolgozás nehézségének.

A tanulók a tanulási feladatok elvégzése után képesek lesznek:

- összefüggések, szövegkapcsolatok meglátására;
- a szöveg ok-okozati viszonyának felismerésére;
- információ visszakeresésére;
- az olvasott szöveg lényegkiemelésére, a tartalom önálló visszaadására;
- komplex ismeretanyag befogadására;
- kortárs szerzők és verseik felismerésére;
- egyéni megnyilvánulásra, a dramatikus eszközök használatára;
- a szövegrészletek összefüggéseinek egyszerűbb értelmezésére;
- az irodalmi ismereteik bővülésével új írókról, szerzőkről információt gyűjteni és azokat értelmezni, feldolgozni és továbbadni;
- szókincsük gyarapodásával fogalmazási készségeiket erősíteni;
- ismereteiket a rajz és vizuális kultúra területén bővíteni;
- a váltakozó feladattípusok követésével figyelmüket koncentráltabbá tenni;
- az irodalmi műfaj (vers) területén jártasságukat kiegészíteni;
- verbális kifejezőkészségüket erősíteni;
- önbizalmukat erősíteni, társas kapcsolataikat elmélyíteni, közösségi szabálytudatukat erősíteni;
- közös feladatmegoldásra;
- társai véleményének meghallgatására és elfogadására.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcélkitűzések:

- Az iskolai foglalkozás keretein belül a 3-4. osztályos tanulók részére – a tanítási órákba beágyazva – szervezett könyvtári foglalkozások megtartására kerül sor. Ezek a foglalkozások kapcsolódnak az iskolákban folyó kompetenciaalapú oktatáshoz is.
- Motivációs játékok, drámafoglalkozások során egyszerűbb szövegrészleteket változatos módon dolgozhatunk fel, elemezhetünk, értelmezhetünk.
- A diákokat ismertessük meg a kortárs irodalom szerzőivel (fogalmi tisztázás, mi az, hogy kortárs, illetve klasszikus író, vagy költő).
- A versek főbb jellemzőinek megismertetése.

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

1. A vers műfajának, mint ritmus és rím (es) játékok lehetőségének bemutatása.
2. Kreatív versírás módszertanának megismertetése.
3. Ritmus és szöveg kapcsolata.
4. Önálló és kooperatív tanulási formában ismeretek gyűjtése.
5. Szövegösszefüggések megtalálása.
6. Összehasonlító ismeretek megszerzése.
7. Rajz- és vizuális kultúra fejlesztése kézműves feladatokkal.

Feladatok, események részletes leírása:

A foglalkozás időtartama: 90 perc (2 x 45 perc, 1,5 óra)

Kezdő foglalkozásforma: székek körben elhelyezve, a foglalkozásvezető is a sorban ül.

I. Köszöntés, ráhangoló játék

a.) Grimaszjáték: Mutasd az arcod, megmondom, hogy vagy ma! A gyerekeket kérjük meg, hogy gondolják át, hogy érzik magukat, és fejezzék ki érzéseiket az arcukkal!

b.) Mondóka-móka: Körben állunk, és a következő mondókát mondjuk együtt: „Kis-kanál, nagykanál, zöld erdőben kismadár, minden gyerek így csinál!” (Mozdulatutánzások következnek.) Ezzel a mondókával kiszámoljuk, hogy kit fogunk utánozni. Valaki hirtelen szoborrá változik, és mindenki utánozza, ugyanolyan mozdulatot csinál. A mozdulat előtt közösen mondjuk a mondókát, ez idő alatt van ideje kitalálni a gyerekeknek, hogy milyen mozdulatot mutatnak be, ha rájuk kerül a sor.

c.) Motiváló játék: versleves (szükséges eszközök: egy kisebb fazék vagy lábas fedővel, benne legyenek papírcsíkok (lásd 10. melléklet), amiken nyomtatott nagybetűvel a következő szavak, kifejezések állnak – ritmus, szótag, rím, dallam, szavak, Anyám tyúkja, szomorúság, humoros, Petőfi Sándor, József Attila, Varró Dániel, Lackfi János, Lehunyja kék szemét az ég, lehunyja sok szemét a ház...”).

A gyerekeket megkérjük, hogy egyenként húzzanak ki egy papírcsíkot (hozzávalót az edényből)! Olvassák fel hangosan, mi jut eszébe arról, amit kihúzott?

Mit gondoltok? Mit főztem ki a csoda lábasomban/fazékamban? Egy igazi verslevest. Nézzük meg együtt, hogy mi is a vers? A vers, mint műfaj megbeszélése (Ablak–Zsiráf, gyermeklexikon használata, Mérei Ferenc és V. Binét Ágnes: Ablak–Zsiráf képes gyermeklexikon. Móra Ferenc Könyvkiadó, 1991. 181 p.)

d.) Szorgalmi feladat bemutatása (kedvenc vers felolvasása)

II. Egy kortárs szerző versének felolvasása (ez a foglalkozásvezető szorgalmi feladata, ő olvassa fel, ezt fogják feldolgozni), közben ki is osztjuk a verset!

a.) Varró Dániel: Lecsöppenő Kecsap Benő című verse (lásd a 11. mellékletben)

Varró Dániel: Lecsöppenő Kecsap Benő / Toppantós - Legkisebbek mondókás- és verseskönyve. Lovász Andrea (szerk.) Cerkabella Könyvkiadó, 2016. 280 oldal

b.) Rímek párban! Mindenki húz egy szót (szókártyákat lásd a 12. mellékletben), amit hangosan felolvas, vajon melyik erre rímelő szó lehet a párja? (bökkenő-csöppenő; szendvicset-rendicsek; lecsöppen itt-bördzsekid; lecsöppen ott-farmerod; bableves-csak arra les)

c.) Vers megismerése csoportmunkában. Kettesével dolgoznak az előbbi rím pár játék alapján!

Milyen ez a történet? (vidám, szomorú, vicces, szórakoztató, furcsa, érdekes, rossz)
Mutasd be arcjátékkal!

A vers ismételt felolvasása a gyerekek által, mindenki húz egy versrészletet, és a sor-számozott lapokat (sorszám a versrészlet elején olvasható, lásd 13. melléklet) egymás után felolvassák!

III. Kreatív tevékenység – színes alkotás műhely

a.) Ki vagyok én? A történetíró bemutatása páros munkában a kiadott rövid és érdekes életrajzi adatok alapján. Egy nagyméretű kartonra, minden páros ráragasztja a kapott, kihúzott információt! (szükséges 1db nagy karton, kenőfejes ragasztó páronként 1 db, max. 8 db)

b.) Rajzold le a vers főhősét: Lecsöppenő Kecöp Benőt! (szükséges eszközök: A4-es méretű rajzlap, max. 16 db, vagy fehér színű lap; színes ceruzák, vagy zsírkréta) Egyéni munka!

IV.3.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelés, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk mindenki számára.

„A mai napban az tetszett...” – a foglalkozás értékelése a tanulók és a foglalkozásvezető részéről.

A verset kiosztjuk ajándékba annyi példányban, ahány gyerek részt vett a foglalkozáson. Dicséret kártya kiosztása (lásd 14. melléklet), motivációs ajándéklap kiosztása (lásd 15. melléklet).

Szorgalmi/házi tevékenység (a foglalkozásvezető ismerteti): A következő alkalomra rajzold le a foglalkozásokról azt a pillanatot, tevékenységet, ami neked a legjobban tetszett! (A4-es méretben rajzlapra, bármilyen technikával, színes vagy fekete-fehér rajz is lehet! Feladatfelelős elismétli a feladatot!

Elköszönés: szerencse kívánó versike elmondása:

Babona, babona, bab, lencse, legyen neked szerencse!

Babona, babona, bab, lencse, legyen neked szerencse!

Következő találkozó megbeszélése.

4. modul: A mi történetünk – összefoglaló feladatok, beszélgetések a két modul alapján

IV.4. A modul adatai

Időtartam: 2 x 45 perc

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul 3–4. osztályos SNI-s tanulókkal végezhető. A feladatok életkori és értelmi sajátosságokat vesznek figyelembe. A csapat létszáma minimum 8, maximum 16 fő, amely a hatékony feladatmegoldás, ellenőrzés, visszacsatolás szempontjából lényeges. Az első modulban megismert történet felelevenítése. Információ szelektálása, lényegkiemelés. A gyerekek betekintést kaphattak a kortárs írók világába, nyelvkincsünk sokszínűségéről. A humor, mint szépirodalmi stílusműfaj megismertetése.

IV.4.1. Tanulási feladat

Ismeretszerzés, szövegalkotás szóban és írásban. A tanulók a tanulási feladatok elvégzése után képesek lesznek:

- összefüggések, szövegkapcsolatok meglátására;
- a szöveg ok-okozati viszonyának felismerésére;
- információ visszakeresésére;
- az olvasott szöveg lényegkiemelésére, a tartalom önálló visszaadására;
- komplex ismeretanyag befogadására;
- egyéni megnyilvánulásra, a dramatikus eszközök használatára;
- a szövegrészletek összefüggéseinek egyszerűbb értelmezésére;
- irodalmi ismereteik bővülésével új írókról, szerzőkről információt gyűjteni és azokat értelmezni, feldolgozni és továbbadni;
- szókincsük gyarapodásával fogalmazási készségeiket erősíteni;
- ismereteiket a rajz és vizuális kultúra területén bővíteni;
- a váltakozó feladattípusok követésével figyelmüket koncentráltabbá tenni;
- az irodalmi műfajok (meseregény, vers) területén jártasságot szerezni;
- verbális kifejező készségüket erősíteni;
- önbizalmukat erősíteni, társas kapcsolataikat elmélyíteni, közösségi szabálytudatukat erősíteni;
- közös feladatmegoldásra;
- társaik véleményének meghallgatására és elfogadására.

IV.4.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részélcélkitűzések: összefoglaló, rendszerező óra.

- Az iskolai foglalkozás keretein belül a 3-4. osztályos tanulók részére – a tanítási órákba beágyazva – szervezett könyvtári foglalkozások megtartására kerül sor. Ezek a foglalkozások kapcsolódnak az iskolákban folyó kompetenciaalapú oktatáshoz is.

Motivációs játékok, drámafoglalkozások során egyszerűbb szövegrészleteket változatos módon dolgozhatunk fel, elemezhetünk, értelmezhetünk.

- A diákokat ismertessük meg a kortárs irodalom szerzőivel (fogalmi tisztázás, mi az, hogy kortárs, illetve klasszikus író vagy költő).
- A szépirodalom (mesék, versek, regények) főbb jellemzőinek megismertetése.

Tanulási feladatok:

- a népmese, műmese, vers fogalmának átisméltése,
- ritmus és szöveg kapcsolatának felismerése
- szövegösszefüggések megtalálása
- összehasonlító ismeretek szerzése
- tanulási területek összekapcsolása (ismeretterjesztő szövegek olvasása)
- rajz- és vizuális kultúra fejlesztése

Kortárs írók (mese/regény/vers részleteinek átisméltése könyvtári környezetben, amely kiegészíti az iskolai tananyagot. Szépirodalmi ismeretek bővítése, tudásanyag átadása, megtanultak rendszerezése. Fontos, hogy a diákok minél több érdekes részletet tudjanak meg az adott szerzőről és regényről, hogy közelebb érezzék magukhoz a művet. Eközben fejlődik az anyanyelvi kommunikációjuk. A program lezárásakor az olvasásnépszerűsítő tevékenységet könyvajánlóval színesítjük.

Feladatok, események részletes leírása:

A foglalkozás időtartama: 90 perc (2 x 45 perc, 1,5 óra)

Kezdő foglalkozásforma: székek körben elhelyezve, a foglalkozásvezető is a sorban ül.

I. Köszöntés, ráhangoló játék

a.) Magammal hoztam ma nektek... (pl. a jókedvet). Mindenki mondjon egy példát, mit hozott ma a csoportba! Amelyik tanuló rossz hangulatot, szomorúságot hozott, annak mosolykártya átadása (lásd 16. melléklet), vagy mosolyversike elmondása közösen!

Jó reggelt, de harmatosat,

De nem olyan bánatosat.

Mosolyt hoztam fogadd el,

Ne vess velem ma reggel!

b.) **Kacsintós** játék: körbe állunk, lesz egy külső meg egy belső kör; akik a belső körben állnak, azok a játékvezetőt figyelik, aki rákacsint valamelyikükre. Aki észreveszi, hogy rákacsintottak, előre lép. A külső körben lévők az előttük álló mozdulatát figyelik, és megpróbálják megakadályozni, hogy az a játékvezetőhöz lépjen. Akinek mégis sikerül előre lépnie, az lesz az új játékvezető, a játékvezető a külső körbe megy, aki pedig ott volt, az a belső körbe.

c.) Szorgalmi/házi tevékenység bemutatása – a feladatfelelős megkéri a gyerekeket, hogy készítsék elő a rajzaikat! (A/4 es rajzlapra, bármilyen technikával, színesben, vagy fekete-fehérben le kellett rajzolni a foglalkozásokról azt, ami a legjobban tetszett.)

II. Nyulász Péter: A fürdőők réme

A meseregény részletének ismételt felolvasása! A foglalkozásvezető olvassa fel, a gyerekek pedig követik az általa olvasottakat! Ehhez kiosztjuk fénymásolatban a regény részletét mindenkinek! Az első alkalommal tanultak (kortárs író; mese fogalma) átlátható elsősorban szóbeli feladatok alapján!

Soroljatok fel kortárs írókat! (Berg Judit, Lackfi János, Varró Dániel, Finy Petra, Nyulász Péter)

Ki az a két szerző, akiről tanultunk? (Varró Dániel, Nyulász Péter)

Mit jelent az, hogy kortárs? (ma is élő alkotó író, szerző)

Mesetotó: A foglalkozásvezető olvassa fel! Amelyik tanuló tudja a helyes választ, jelentkezzen! (lásd 17. melléklet)

III. rész: Varró Dániel: Lecsöppenő Kecöp Benő című versének ismétlő feladatai

A verset a foglalkozásvezető olvassa fel, a gyerekek pedig követik az általa olvasottakat! Ehhez kiosztjuk fénymásolatban a verset mindenkinek, majd közösen válaszolunk a kérdésekre (aki a jó választ mondja, az flipchart táblára írja fel, hogy mindenki lássa)!

Kérdések:

Kire les veszedelem a versben? (ki melegszendvicset kajol)

Miért ne kérjünk a szendvicsünkre kecsöpöt? (mert lecsöpög)

Milyen ruhadarabra csöppenik a kecsöp? (bördzseki, farmer)

IV. Kreatív tevékenység – színes alkotó műhely

A gyerekek rajzait együtt megnézzük: ki mit rajzolt?

Ismeretterjesztő szöveggént kapnak egy receptet a házi ketchup készítéséről (18. melléklet). Ehhez feladatok is kapcsolódnak. Kapnak egy színezőt Garfield macskáról (20. melléklet), ezt a foglalkozás zárásakor adjuk át mindenkinek! A recepthez kapcsolódó feladatokat közösen oldjuk meg! Kiosztjuk a fénymásolatokat! (Lásd 19. melléklet.)

IV.4.3. Értékelés

„A mai napban az tetszett...” – foglalkozás értékelése a tanulók és a foglalkozásvezető részéről is.

Elköszönés: Megköszönjük, hogy a mai foglalkozáson is együtt dolgoztunk. Kiosztjuk a Garfield színezőket és a kortárs könyvajánlókat (lásd 21. melléklet)! Dicséretkártya kiosztása!

Szerencse kívánó versikével köszönünk el:

Babona, babona, bab, lencse, legyen neked szerencse!

Babona, babona, bab, lencse, legyen neked szerencse!

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- Minden tanuló elolvasta Nyulász Péter A fürdők réme című meseregényéből Pisztolylövés az ősforrásnál című kortárs meseregény részletet.
- Minden tanuló elolvasta és megismerte Varró Dániel Lecsöppenő Kecöp Benő című kortárs versét.
- Minden tanuló tevékenyen részt vett a regényrészlet feldolgozásában.
- Minden tanuló hozzájárult a feladatok elkészítéséhez, és a páros/csoportos munka sikeréhez.
- Minden tanuló megismerkedett a népmese és műmese közti műfaji különbségekkel.
- Minden tanuló megismert egy kortárs író és egy kortárs költőt.
- Minden tanuló ismeretterjesztő tudásanyagot kapott a magyar kutyafajtákról.
- Minden tanuló megismerkedhetett az olvasás fontosságával, egyszerűbb feladatokon keresztül sajátítottak el fogalmazási ismereteket.

VI. ESZKÖZLISTA

Az osztálylétszámnak megfelelő számú:

- ceruza, színes, filctoll, zsírkréta, radír)
- névjegykártya készítéshez papír A4-es félbehajtva, vagy ha nyakban hordható, akkor műanyagtok zsinórral
- színes karton (3 db)
- kenőfejes ragasztó (max.16 db)
- olló (max.16 db)

Ezen kívül:

- flipchart tábla (papír, filctoll, mágneskorong 10 db)
- kisebb fazék vagy lábas

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Olvasás kártyák
2. Könyvborító a regény bemutatásához
3. Meserészlet: Nyulász Péter és Ritter Ottó: A fürdőik réme című regényéből
4. Szereplők
5. Történetkártyák
6. Csoportkártya – kutyafajták
7. Nyulász Péter életrajzához papírcsíkok
8. Nyulász Péter kép
9. Könyvrészlet puzzle 1–4
10. Versleves papírcsíkok
11. Varró Dániel: Lecsöppenő Kecöp Benő
12. Rímpárok feladat
13. Versrészletek – Varró Dániel: Lecsöppenő Kecöp Benő Mosolykártya
14. Dicséret kártyák
15. Motivációs ajándéklapok
16. Mosolykártya
17. Mesetető
18. Házi ketchup recept
19. Feladatok a recepthoz
20. Garfield színező
21. Kortárs könyvajánló

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Egy kicsit más vagyok – foglalkozások különleges bánásmódot igénylő gyermekeknek

Fejlesztő neve	Tóth Anikó (Budapest)		
Célcsoport	kisiskolás	1–4. osztály	SNI
Résztevők száma	20–25 fő (ebből 7–10 fő speciális igényű résztvevő)		
Főbb célok	Vegyes képességű gyermekek integrálása		
	Szövegértés fejlesztés, értő olvasás elsajátítása		
	Tanulástámogatás		
A program időtartama	4 óra	3 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés		
A program során alkalmazott módszerek	Frontális módszer elsősorban az irodalmi szöveg megismertetésére Drámapedagógiai módszerek Egyéni feladatmegoldás Páros munka Csoportmunka		
Kipróbáló neve	Andrási Istvánné (Püspökladány)		

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja, hogy az integráló oktatási-nevelési intézményekben tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek is képesek legyenek részt venni a könyvtári foglalkozásokon, akiknek átlagostól eltérő szükségleteik vannak a tanulásszervezés, viselkedés, magatartás terén, ezáltal különleges bánásmódot igényelnek. Jelenlétük ne zárja ki a befogadó csoportot sem az ismeretek speciális formában történő feldolgozásából, vagy magukat a speciális szükségletű gyermekeket az integrált élmény- és tudásszerzés lehetőségéből.

Cél, hogy a mintaprogram eszközül szolgáljon azoknak a könyvtárosoknak, könyvtárpedagógusoknak, akik vállalkoznak a vegyes képességű gyermekek integrált foglalkoztatására.

Cél továbbá, hogy a különleges bánásmódot igénylő gyermekek együttnevelése érdekében tartalmazzon speciális módszertani elemeket, szempontokat a sikeres foglalkozás megtartásához és az ismeretek elsajátításához.

Minden gyermek legyen képes a szóban elhangzó részletek alapján az események követésére, melynek következtében fejlődik szövegértési képessége is. A feladatok megválasztásával fejlődjenek tanulási stratégiáik, képességeik. Tudjanak együttműködni párokban. Élvezettel vegyenek részt a feladatokban, játékokban. Keltsük fel a gyermekek érdeklődését a könyvek szeretetére, az olvasásra.

Célcsoport: 1–4. osztályos, elsősorban iskolát kezdő évfolyam, integráltan tanuló gyermekek (tipikus fejlődésű és különleges bánásmódot igénylő gyermekek együttesen) részvételével.

A célcsoport sajátossága, hogy az oktatás-nevelésben résztvevő tanulók között az integráció során jelen vannak a különleges bánásmódot igénylő gyermekek is, vagyis az SNI (sajátos nevelési igényű), BTM (beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel élők), valamint a kiemelten tehetséges gyermekek is.

Jelen mintaprogram a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek csoportján belül a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekkel nem foglalkozik irányítottan, valamint a különleges bánásmódot igénylő tanulók közül a kiemelten tehetséges gyermekek csoportjára sem tud kitérni.

Módszertani ismeretek átadására:

- az SNI-s gyermekek közül az ép intellektusú érzékszervi (látás, hallás) és mozgássérüléssel élő, az autizmus spektrumzavarral élő, és az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek,
- valamint a BTM nehézséggel élőkre vonatkozóan vállalkozunk.

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 2. Értelmező rendelkezések bekezdései szerint:

„25. sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd,...

3. beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek,...

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális és állampolgári kompetencia
- hatékony és önálló tanulás

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A programot három modulra osztottuk. Az első modul a pedagógusok előkészítő munkájához ad támpontokat és ismereteket a foglalkozások sikeres megvalósítása érdekében. Ennek alkalmával szerez a könyvtárpedagógus információt arról, hogy van-e a csoportban különleges bánásmódot igénylő gyermek, és ha igen, akkor hányan vannak, illetve mi a probléma, nehézség, amivel él, vagy élnek.

A következő két modul egymás után vagy akár külön is megvalósítható.

A 2. modul a versek és ritmusok felhasználásával alapvetőbb készségeket segítenek gyakoroltatni a szövegértés, értő olvasás elsajátítása céljából. A program alkalmazható enyhe értelmi fogyatékkal, hallássérüléssel, diszlexia- diszgráfia veszélyeztetettséggel, figyelemzavarral élő gyermekeket felölelő csoportban is.

A 3. modul a mesefeldolgozás eszközével már komplexebb képességeket fejleszt, így a fejlődésmenetet követve ez a 2. modulra épülő egység. Önmagában is használható, ha a tanórai foglalkozások tapasztalata alapján a pedagógus alapvetőbb nehézségeket nem jelez, vagy jelzése alapján a drámapedagógiai eszközök jobban megragadják a csoportban lévő gyermekek figyelmét. Rövid mesék választásával a feldolgozáshoz több érzékelési-észlelési csatorna bevonását, cselekedtető tanulást, kooperatív elemeket is be tudnak vonni a megismerés, tanulás folyamatába.

II.2. A tanulást segítő eszközök

Könyvek, képkártyák, hanganyagok CD-ről, más eszközök (lásd a moduloknál).

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Frontális módszer; drámapedagógiai módszerek; egyéni feladatmegoldás; páros munka; csoportmunka.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	A pedagógusok előkészítő találkozója	1
2.	Versek, ritmusok	2 x 1
3.	Mesefeldolgozás	1

IV. A PROGRAM TANANYAGA

Az első modul különleges abból a szempontból, hogy nem a gyermekekkel tartott foglalkozást tartalmazza, hanem annak a pedagógusi előkészítő munkának a szempontrendszerét, melynek ismerete és figyelembevétele szükséges az együttnevelésben résztvevő, különleges bánásmódot igénylő gyermekek foglalkozásokba való szakszerű bevonásakor. Rövid ismeretanyag a különböző fogyatékoságok, a tanulásszervezési, viselkedési, magatartási nehézségek jellemzőiről a támogató pedagógiai attitűd kialakításához szükséges szempontok megjelenítésével.

Az ezt követő két modul mintaként szolgál a téma, tananyag választása, a feladathelyzetek, tevékenységformák megválasztása és a támogató-fejlesztő értékelés tekintetében.

A 2. modul tananyaga a versek, ritmusok feldolgozásával kifejezetten segíti a rövid figyelmi kapacitással, az indulatszabályozási nehézséggel, impulzivitással élő gyermekek tanulási folyamatait. A választott versek alkalmasak az érzékszervi fogyatékosággal (látás-, hallássérüléssel), mozgássérüléssel élő gyermekek feldolgozási folyamatait is támogatni. A ritmus megélése a testünkkel, a beszéd ritmizálásával, a hangadás és a mozdulat összerendeződésével alapvetően segíti szabályozói funkcióink működését, a kontroll megtalálását, valamint az anyanyelv játékos gyakorlását is. A versek szófordulatai, rímei a szókincsbővítés mellett a nyelvi leleményesség, kreativitás megjelenése, mely segíti a gyermekek saját, belső leleményességének kibontakozását, kreatív, alkotó gondolkodásának felszínre kerülését. A hangzók differenciálása kiegészítő tevékenységként elmélyíti az akusztikus figyelem, differenciálás képességét, mely az anyanyelv írott közvetítése esetén, vagyis olvasás és az írás tanulása során elengedhetetlen.

A 3. modul rövid meséi szintén az időtartam miatt segítik a szövegértés, feldolgozás során a figyelem megtartását. Rövid, képletes történetek, melyeknek értelmezése egyszerű, emellett szókincsük a hétköznapi szavak mellett új kifejezésekkel is bővíti a gyermekek szóbeli tárházát. Ezek leíró jellegű kifejezések, melyek a nyelvi kreativitást is serkentik. Hosszabb kifejezések a szeriális képességek gyakorlására alkalmasak, a történet folyama pedig segíti az események sorrendjének megértésével a szeriális emlékezet gyakorlását. Mindkét mese illusztrált, de más képekkel is megjeleníthető,

mely a vizuális memória segítő erejét mozgósítja a képességek gyakorlása során. Minden gyermek számára támasz a tanulási folyamatok során a vizuális megerősítés és a cselekedtetés, különösképpen a sérüléssel, problémával élő gyermekeknek. Ez a pedagógiai szemlélet alapvetően támogatja az együttnevelés során a differenciált figyelem mellett a közös haladást.

1. modul: A pedagógusok előkészítő találkozója

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Ez a modul rendhagyó abban a tekintetben, hogy nem a tanulókra koncentrál, hanem a pedagógusok munkáját rendelt segíteni, hogy megfelelő előkészületeket tudjanak tenni annak érdekében, hogy azt a csoportot is képesek legyenek fogadni a könyvtárosok, könyvtárpedagógusok a nem formális ismeretszerző helyzetben, ahová integráltan különleges bánásmódban részesülő gyermekek is tartoznak, és közösen felkészülhessenek ezekre az alkalmakra.

Miért is érdemes ezt a munkát vállalni?

Már-már közhely, hogy az esélyegyenlőség magasztos eszméje alatt a közoktatás színterein az integráció és az együttnevelés nagyszerű dolog. A pedagógusok véleménye azonban megoszlik ebben a kérdésben. Vannak, akik valóban természetesnek, ennek megfelelően gördülékeny mindennapi munkának élik meg a különböző képességekkel élő gyermekek differenciált, egyénre szabott oktatását-nevelését, és vannak, akik nehezebben birkóznak meg ezzel a feladattal. A különböző álláspontoknak a háttérben szerteágazó és sokféle ok állhat a személyes érintettségén keresztül a felkészültség, tárgyi és tudástartalmi hiányosságokig egyaránt. Mindemellett az is befolyásoló, hogy mely régióban él és dolgozik az a pedagógus, aki abba a helyzetbe kerül, hogy munkája során eltérő szükségletű gyermekekkel találkozik az integrált oktatás-nevelés keretei között.

Mindezen túl minden gyermeknek alanyi joga, hogy oktatásban részesüljön, és ennek feltételeit a lakóhelye szerint, szükségleteinek megfelelő feltételek, körülmények megteremtésével biztosítsák számára. (1991. évi LXIV. törvény)

A gyermekek integrációba való bekerüléséről a Szakértői Bizottságok döntenek megfelelő vizsgálatokat végezve, és a gyermek szükségleteit szem előtt tartva. Az együttnevelés kiindulópontja tehát, hogy szakmailag megfelelő diagnosztikai döntést követően kerülnek a gyermekek integrált környezetbe. A befogadó intézmény Alapító Okiratában szükséges deklarálnia, mely fogyatékosági körre vonatkozóan készült fel szakember- és eszközellátottság terén a befogadásra. Tehát a formális oktatásban integráltan résztvevő gyermekek esetében feltételezhetjük, hogy a pedagógus ismeri

a különleges bánásmódot igénylő gyermek problémakörét, személyes szükségleteit és szükségszerűen együttműködik már a gyermek fejlesztését ellátó, megfelelő végzettséggel rendelkező szakemberrel, vagyis gyógypedagógussal, mozgásfejlesztővel, fejlesztő pedagógussal.

A feladat nem könnyű, de kellő ismeret birtokában a gyermekekkel együtt csodálatos közös élményekkel gazdagíthatja a vállalkozó szellemű pedagógusok mindennapjait! A közösen szerzett élmény, a feladatok végzése során megélt együttes, közös siker a gyermekek számára – akár tipikusan fejlődő, akár speciális szükségletű gyermekről van szó – az elfogadottság érzését adja: minden gyermek átérzi, valami olyanra képes, ami hozzátesz mások jó érzéséhez, boldogságához, sikeréhez. Az „értékes vagyok” élménye olyan személyiségépítő tapasztalás, mely hosszútávon támogatja a gyermekek integrációját a társadalomba.

Jelen fejlesztésünkkel ahhoz szeretnénk hozzájárulni, hogy a formális oktatási kereteket átlépő helyzetet természetszerűen nyújtó könyvtárakban, közművelődési terekben a könyvtárosok, könyvtárpedagógusok felkészültebbek legyenek arra az együttműködésre, mely nyitott lehetőséget kínál az együttnevelésben résztvevő, különleges bánásmódot igénylő gyermekek és az őket befogadó többségi csoport tagjainak a tanórán kívüli, élményalapú, hatékony ismeretszerzésre.

IV.1.1. Tanulási feladat

1. A könyvtárpedagógus elsőként szerezzen ismereteket a foglalkozásra érkező gyermekcsoportról (20–25 fő, speciális iskolából érkezők esetén 7–10 fő), ahol különleges bánásmódot igénylő tanulók is lesznek.
 - A létszám éppen ennek a sajátosságnak megfelelően változó, mely lehetővé teszi a kis létszámú foglalkoztatást is, így a pedagógus figyelmét is segít összpontosítani. A kisebb létszám a gyermekek esetében figyelmük, aktivitásuk mozgósítása, végső soron a tanulás, ismeretszerzés sikeressége érdekében lényeges. Szükség esetén csoportbontás is lehetséges.
 - Tudja meg a fogyatékoság/ok, vagy nehézség/ek mibenlétét (diagnózis, ha van, és annak általános jellemzőit), az adott gyermek személyes jellemzőit, képességeit, szükségleteit, ha vannak, például visel-e, használ-e segédeszközt (szemüveg, olvasógép, hallókészülék, bot, járókeret, kerekesszék, stb.).
 - Autizmus spektrumzavar, BTM nehézséggel élő gyermek esetén van-e pedagógiai asszisztens, aki támogatja a pedagógiai munkát (ha igen, akkor vele is szükséges az együttműködés, információcsere).
2. A pedagógusok közösen határozzák meg az informális oktatás célját az aktuális haladás mentén, vagy éppen a fejlesztendő területek kijelölésével. Így kapcsolódhat a foglalkozás témája a tananyaghoz közvetlenül (pl. a következő vers vagy mese feldolgozása), vagy a fejlesztendő terület, jelen esetben a szövegértés

elmélyítése, az értő olvasás megalapozása mentén közvetve, alternatív tartalom, illetve speciális szempontok alapján kiválasztott tananyag szerint.

3. A pedagógusok és a könyvtárosok együttesen gondolják át és szervezzék meg azokat a körülményeket, melyek esetlegesen szükségesek a különleges bánásmódot igénylő gyermek bevonásához, foglalkoztatásához. Ilyen körülmények lehetnek: személyi, tárgyi, infrastrukturális átgondolások:
 - szükséges-e plusz kísérő felnőtt,
 - megfelelő világítás biztosítása a gyengénlátó tanuló esetén,
 - akusztikai szempontból a könyvtárak kellően zajmentesek, de biztosítani érdemes a beszélő személyek „láthatóságát” is a hallássérült tanulók számára az elhelyezkedés során,
 - bottal, járókerettel, kerekesszéssel való közlekedés (a könyvtár megközelítése, bejutás, a bentiek közötti közlekedés, elhelyezkedés, mosdóhasználat, stb.),
 - tevékenységek területét kijelölő strukturált terek kialakítása (ülőpárnák, kisasztalok, stb.),
 - a gyermek speciális szokásainak ismerete (pl. ragaszkodhat egy bizonyos tárgyhoz, néha fel kell állnia, mozognia, vagy dűnnyög, ha koncentrálni, stb.)
4. A pedagógusok és a könyvtárosok közösen tervezzék meg a nem formális foglalkozás során javasolt és alkalmazott didaktikai elemeket, módszereket, esetlegesen speciális módszerekről pedig tájékozódjanak. Természetesen kompetenciahatárok átlépése nélkül tegyék ezt!

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Előzetes információk megszerzése, egyeztetések a fejlesztendő területekről, a szükséges körülményekről, a didaktikai, módszertani elemekről.

Feladatok, események részletes leírása:

1. Javasolt, hogy a könyvtárpedagógus előre egyeztetett időpontban személyesen is látogassa meg a többségi oktatási intézményben azt a pedagógust, aki kísérni fogja a csoportot, ahová különleges bánásmódot igénylő gyermekek is tartoznak. Bármilyen akadályoztatás esetén az egyeztetést végső soron telefonon is meg tudják tenni, de tekintve a megbeszélendő témákat, elemeket, ez költséges, valójában nem kellően hatékony megoldás.

- A látogatáskor a gyermekekkel is érdemes találkoznia, hogy már ismerősként üdvözölhessék egymást később a könyvtárban, a gyermekek pedig tudják, ki várja őket ott.
- Vigyen magával a könyvtárpedagógus, vagy készítsenek ott egy portréfotót, ami esetlegesen a képes napirendbe beilleszthető (amennyiben használnak ilyet az iskolában), de mindenképpen elővehető a foglalkozásra készülésközben a csoportban. Ez az egyszerű, kézzelfogható segítség minden különleges bánásmódot igénylő gyermek számára, amely az elővételezést, felkészülést segíti, a kiszámíthatóság, biztonság érzését adja.
- A létszám esetén optimális, ha a 7–10 gyermekre figyel 2 pedagógus (tanító és könyvtárpedagógus) és egy kísérő személy (pedagógiai asszisztens, délutános munkatárs, egy önkéntes szülő, vagy 11-12. évfolyamos önkéntes tanuló stb.). Nagyobb létszám esetén több kísérő szükséges; ebben az esetben ajánlott csoportbontást alkalmazni, vagyis a gyermekek párhuzamosan dolgoznak két csoportban.
- A fogyatékoságokról (SNI, BTM) a következő alapinformációkat érdemes megtudni a gyermek pedagógusától:
 - a fogyatékoság vagy tartósan fennálló probléma típusa,
 - súlyossági foka (ha van),
 - segédeszközt használ-e a gyermek (testi fogyatékoság esetén)
 - a gyermek szokásai,
 - egyéni jellemzői,
 - van-e személyes segítője az oktatás ideje alatt.
- A viselkedés eltérése okoz a leginkább problémát az integrációban résztvevő gyermekek foglalkoztatása terén. Ilyen nehézséggel a többségi intézményekben integráltan nevelt gyermekek nélkül is találkozunk, tekintve, hogy az iskolás korosztály esetében, ha egy gyermeknek a hétköznapi életében átmeneti nehézségei adódnak, viselkedésének megváltozásával fog reagálni: kihívóan vagy épp visszahúzódo módon vesz részt a foglalkozásokon. Az ilyen viselkedés kezelése kihívás a csoportos helyzetekben, de sajátossága, hogy nem igazán lehet erre felkészülni, mivel váratlan megjelenése meglepetésként érheti a pedagógust. Viszont a tartósan indulatszabályozási, szabálytartási nehézséggel élő gyermekek (különleges bánásmódot igénylők) esetében erre fel lehet készülni. Ezek megelőzésére, elkerülésére vélhetően vannak már stratégiái a vele foglalkozó szakembernek. Ezeket szükséges megismerni és a tervezésnél figyelembe venni. A viselkedési problémákra teljes kezelési repertoárt jelen fejlesztésben nem tudunk adni, mindössze annak jelentőségére hívjuk fel a figyelmet, hogy szükséges az előzetes információszerzés és konzultáció a viselkedésproblémával élő gyermeket ismerő szakemberrel. Ezen túl, amennyiben lehetséges, szervezzék úgy a látogatást, hogy a szakember elkísérhesse a csoportot, és segítse a foglalkozás zökkenőmentes lebonyolítását.

2. Fejlesztendő terület, téma kiválasztása esetén közös megbeszélés segíti a döntést. A könyvtárban zajló foglalkozások azzal, hogy kimozdítják a tanulás lehetőségét az iskola, vagyis a formális oktatás kereteiből, kézenfekvően kínálják akár a közvetlen, akár a közvetett módon kapcsolódó témák sajátos feldolgozását. Vihet a könyvtárpedagógus már kész ajánlatot a pedagógusnak, de érkezhethet felkérés a csoporttal foglalkozó pedagógustól is. Mindkét esetben érdemes tehát a téma eldöntését követően a feldolgozást tekintve a fejlesztendő területekre koncentrálni. Általánosabb, megalapozóbb képességek kerülhetnek a fókuszba az élményalapú ismeretszerzés, feldolgozás során. A szövegértés fejlesztése esetén a hallás, beszédhanghallás fejlesztése, a szó mint nyelvi egység felismerése, jelentése, értelmezése, a szókincs fejlesztése, az írás előkészítése saját mozgás vizuális megjelenítése kapcsán.
3. A körülmények megtervezésekor fontos néhány általános jellemzőt tudni a különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel kapcsolatban:
- strukturált idő, mely gyakran egy tevékenység-rend alkalmazása (mi fog történni vele a foglalkozás alatt). Ehhez szükséges a pedagógussal történő egyeztetés. Autizmus spektrumzavarral, illetve viselkedésproblémával élő gyermekeknek lehetséges, hogy van az idő múlását jelző megoldásuk, amit a tanórákon alkalmaznak (pl. homokóra, falióra, stb.). Ezt érdemes akár a közös alkalommal is használni.
 - Strukturált, átlátható tér, mely aszerint kerül berendezésre, hogy milyen szükségletekkel érkeznek a gyermekek. Ajánlott az integrált csoportok fogadásánál a gyermekek körben történő elhelyezkedése akár állva, akár ülve, mivel ebben a térformában van a legnagyobb esély mindenkinek mindenkint látni. A tevékenységek váltásakor a lehető legkevesebb mozgással legyenek képesek átrendeződni. Javasolt középen egy teret kialakítani a körben való elhelyezkedéshez. A tér legyen szellősebben berendezve, mint általában szokták tenni (ezt segíti, hogy kevesebben lesznek vélhetően). Mozgássérült tanuló esetén az akadálymentesítést a pedagógus segítségével tudják átbeszélni.
 - Egyértelmű jelzések alkalmazása a feladatváltáskor. Egyszerű eszköz erre a taps, de hallássérült gyermek jelenléte esetén lámpa kapcsolása, vagy más fényjelzés (erős hangjelzés a könyvtár sajátossága miatt nem ajánlott).
 - Cselekedtető tanulási forma. A pusztán kérdés-válasz helyzetek magukban hordozzák azt a veszélyt, hogy a gyermekek érdeklődése lankad, így megjelennek a viselkedésben megnyilvánuló problémák. Kerüljük azokat a feladatmegoldásokat, melyeknél minden gyermek vagy minden csoport választát kivárjuk! A kivárás idegrendszeri érettséget feltételez, mely a különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében biztosan eltér az életkori átlagtól.

- Látássérülés esetén: az épület legvilágosabb helyiségét érdemes kiválasztani a foglalkozás helyszínéül. Amennyiben ez nem adott, akkor a megvilágítást tekintve esetleg helyi megvilágítást alkalmazni (pl. kis asztalokon asztali lámpát, polcokon led-világítást). A tereket jól láthatóan jelezzék (pl. szőnyeg, élénkebb színű bútorok, stb.). Amennyiben úgy érzi, hogy a látássérült gyermeknek szüksége van fizikális irányításra, mindig kérdezze meg, hogy tényleg jól látja-e a helyzetet, ne kezdje tolni, vagy húzni a gyermeket annak beleegyezése nélkül! Ezzel elnyeri bizalmát, és a gyermek önbizalmát is növeli a partnerséggel.
 - Hallássérülés esetén: a foglalkozást vezető lehetőleg mindig helyezkedjen a hallássérült gyermekkel szemben. Ha a gyermek háttal kerül a feladatok alatt, vállának megérintésével jelezze a felnőtt, ha olyan beszédet szeretne mondani, amire mindenkinek figyelnie kell. Nem szükséges hangosabban beszélnie, inkább arra kell ügyelni, hogy a hallássérült tanuló jól lássa az arcát, amikor beszél. Előfordulhat, hogy a könyvtárpedagógus nehezebben érti a hallássérült gyermek beszédét. Ez ne okozzon zavart, kérje meg, hogy ismétlje el, amit mondott, esetleg mutogassa el, vagy rajzolja le. Inkább erre kérje, mint társait a tolmácsolásra! Ezzel az odafordulással önállóságát támogatja, önbizalmát erősíti!
 - Mozgássérülés esetén: A mozgásukban akadályozott gyermekek számára a közlekedés, a hely- és helyzetváltoztatások, valamint a helyben maradás mikéntjének megtervezése, átgondolása a fontos. Mozgásállapotát, kézhasználatának minőségét a tevékenységek tervezése esetén fontos tudnia, hogy többiekkel egyenlő eséllyel végezhesse el az adott tevékenységet. Minden esetben egyeztessen a gyermek pedagógusával.
 - Autizmus spektrumzavar esetén: elsősorban tartsa tiszteletben a gyermek sajátos szokásait, melyre idegen környezetben valószínűleg biztonságérzetének növelése érdekében van szüksége. A speciális fejlesztés nem a könyvtárpedagógus feladata! Amennyiben nem zavaró a foglalkozást tekintve (erre vonatkozó információkat a pedagógustól szerezhet), engedje például, hogy a kedvenc tárgyát magánál tartsa, ő válassza ki az elhelyezkedését, esetleg félrevonuljon egy darabig. A megszokottól eltérő helyzet rájuk van a leginkább hatással, így talán velük kapcsolatban a legfontosabb az egyéni szokások ismerete. Nekik különösen fontos a struktúra térben és időben, valamint a váltások egyértelmű jelzése!
4. Didaktikai megfontolások és a módszerek kiválasztása tekintetében a differenciált oktatásszervezés módszertani alapelvei az iránymutatók. Már fentebb említettük a cselekedtetést, mint általános szempontot, hiszen a tevékenységeken keresztül a tanulás olyan formát ölt, amely ily módon hosszabb emlékezeti megtartást, könnyebb általánosíthatóságot eredményez. Az új ismeret rögzítésének és gyakorlásának egyaránt megfelelő módszer, mely a figyelem összpön-

tosítását mindennél inkább eléri. A differenciálást a pedagógus megteheti a szövegértéssel kapcsolatban a nehézség problémátípusnak megfelelően, a témó eltérésének mentén, vagy a tanári segítségnyújtás mértékének mérlegelése alapján. A modern pedagógiai irányvonalak a pedagógus szerepét inkább a tanulási folyamat irányításában, támogatásában látják, kevésbé az ismeretátadás kézben tartását hangsúlyozzák. Ehhez segítenek hozzá a kooperatív tanulási technikák alkalmazásának lehetőségei, amennyiben ebben már jártasságot szerztek a könyvtárba látogató tanulók. Szervesen kapcsolódnak ezek a megfontolások a körülmények megszervezésénél taglalt sajátosságokkal.

IV.1.3. Értékelés

A modul zárásaként a könyvtáros és a pedagógusok összegezzék az információkat a gyermekekről, saját feladataikról. A kitöltött felkészülést segítő lapot (1. melléklet) fénymásolják, hogy mindketten használni tudják a felkészülés ideje alatt. (Vagy digitális formában a fájl megosztásával tegyék ezt.)

2. Modul: Versek, ritmusok

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 x 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A feladatok összeállítása egy elképzelt gyermekcsoportra vonatkozik előzetes ismeretek birtokában. Legyenek rögzítve a pedagógussal történő előzetes egyeztetés után a speciális tudnivalók a csoportra jellemzően.

Alkalmazott könyv: Banyó Péter – Csányi Dóra –Edinger Katalin – Kovács Eszter (szerk.): Friss tinta! Mai gyerekversek. Csimota Könyvkiadó, Pozsonyi Pagony Budapest, 2015.)

IV.2.1. Tanulási feladat

A szövegértés fejlesztéséhez szükséges alapkészségek gyakorlása: jelentés értelmezés, akusztikus figyelem, beszédhangzó differenciálása, szeriális emlékezet, szókincs gyarapítása.

A ritmus tartásával és a hangerő szabályozásával az önszabályozás képességének fejlesztése.

Gondolkodói képességek terén az analízis-szintézis gyakorlása, mintamásolás.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Ismerjék meg a könyvtári foglalkozások menetét. Gyakorolják az értő olvasást, szövegértés alapvető készségeit.

Feladatok, események részletes leírása:

1. „Gyerekkers-keltető gép” – koncentráció kialakítása a foglalkozásra. A gyerekek megérkezésekor a könyvtáros a Friss tinta! című kötet első versével fogadja őket, majd megkérdezi: „*Ki tudja, hogy mi az a keltető gép?*” Erről rövid beszélgetés keretén belül átadja az információt: a keltető gép eredetileg melegen tartja a tojásokat, hogy kicsibék keljenek ki belőle. A „gyerekkers-keltető gép” – rámutat az odakészített dobozra, melynek tetején egy kör alakú nyílás van, hogy a gyerekek beleférjenek, benne pedig 10 db kép (2. melléklet) – képeket rejt, amelyekből egy-egy vers lesz! Mindenki húzzon egyet, és keressen egy helyet (előzetesen megbeszéltek szerint ülőpárna, székek, vagy korong, amire ráállhatnak).
2. „*Találd ki!*” – *miről szólnak a versek? Verseket olvasok, aki felismeri, hogy a vers főszereplőjének a képe nála van, a vers végén elhangzó tapsot követően hozza ide a táblára és ragassza fel.*
A gyerekek találását minden alkalommal dicsérje meg!
3. „*Tedd, ha hallod!*” – A felnőtt a tábla mellett állva egy kép kézbevitelével és annak magasba tartásával jelzi, mely szó hallatán kell a gyerekeknek leülni egy székre. A gyerekek sétálnak, vagy a megbeszéltek szerint ülve figyelnek. Sétálás/hallgatás közben a pedagógus találmásra mond szavakat, majd randomszerűen el-elhangzik a kártyán szereplő szó. Segítségül szolgálhat, ha magasabbra emeli a képet a szó kiejtésekor. Ha mozgássérült gyermek van a csoportban, akkor a gyerekek körben ülnek, az adott szó hallatán a karjukat kell magasba emelni.
4. „*Add tovább!*” – katicabogár vershez kapcsolódó játék. Körben helyezkednek el a gyerekek, mozgékony gyermek esetén állva, mozgássérült gyermek részvétele esetén ülve játszható. Egy katicává dekorált pingponglabda vándoroljon a vers ritmusára egyik tenyérből a másikba nyújtott ujjakkal. Cél: az átadás-láncolat átélése. Ezt követően szóláncot játszanak: az utolsó hangzóval kezdődjön a következő szó. A gyerekek a labdát is adhatják tovább a másik felé fordulva (a szájról történő olvasást is támogatja ez a gyakorlat), jobban hangsúlyozva az utolsó hangzót. Segítségképpen a pedagógus megismételheti a hangzót.

5. „Varázslók leszünk!” – ki tud varázsszavakat? Rakjuk össze – szeriális emlékezet, rövid akusztikus memóriajáték pl.: Hókuszpókusz – csiribú-csiribá – abrakadabra – terülj, terülj asztalkám – hipp-hopp, ott legyenek, ahol akarok – priccs-praccs-prucss!
6. „Tartsd a ritmust!” – A lovasok című vers egyenletes ritmusának begyakorlása után, comb-taps segítségével kövessék és hallgassák meg a verset.
7. „Tükörjáték” – a Buszvezető című vers elmondása után rendeződjenek párba (pl. egymás mellett ülők), és utánozzák egymás mozdulatát, mintha tükörben látnák egymást. A pedagógus körbejár, és amelyik párosnak a fejét megérinti, azok szoborrá válnak épp akkor, amikor megérinti őket. A végén egy varázsszóra és tapsra mindenki visszaváltozik.
8. „Halkan-lassan...” – hangoskodó játék.

„II: Halkan-lassan,

halkan-lassan,:II

II: hangosabban – még gyorsabban,

hangosabban – még gyorsabban :II

áááááááááá – bummmm!

A ritmus és a hangerő is fokozatosan emelkedik. Suttogással és a combok váltott kézzel történő érintésével kezdődik, majd ahogyan fokozódik a lábak dobogása is bezállhat. Egy bemutatás utána gyerekek bekapcsolódhatnak. Amennyiben van a csoportban olyan gyermek, akit zavar a hangoskodás, ezt előre tudva a bemutatáskor a pedagógus a hangerejét alig emelje, a ritmus fokozódása is élményszerű lehet a gyerekeknek. 5-nél többször ne ismételjék, lépjen a következő tevékenységre annak bevezető szövegével.

9. „Így nagyon jól el lehet űzni a boszorkányokat!” Mondjátok más szóval, hogy boszorkány: szinonimák gyűjtése. Itt visszahívható a varázsszavas játék, melynek végén egy kendő alól előbukkan egy doboz vagy kosár, amelyben az előkészített papír-elemek és ragasztók vannak egy sünné készítéséhez. Átváltható úgy is, ha rákérdezünk, hogy a sünt tudják-e másképp mondani? Itt röviden kitérhetünk, hogy a sündisznó kifejezés helytelen, mert a sünnem disznó!
10. Sünné készítése. „Nézzétek meg, mik vannak a kosárban/az asztalon előkészítve! Vajon milyen állatot fogunk készíteni ezekből?” Minden válaszoló kisgyerekre reagáljon a felnőtt! Keressetek helyet magatoknak az asztalok körül (3-4 gyermek egy asztalnál maximum). Halkan zene szóljon, a munkálkodásnak akkor van vége, amikor a felnőtt kikapcsolja a zenét. Természetesen szükséges arra figyelni, hogy mindenkinek legyenek tüskék felragasztva a sünné alapformára.
11. Tigris – zenehallgatás (Gryllus Vilmos: Maszkabál c. lemeze, 2002)

IV.2.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelést, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk mindenki számára. Kérdezzen rá a könyvtárpedagógus, *ki, mit visz magával a gondolataiban, szívében ebből a foglalkozásból?*

Ő is mondja el, hogy neki mit adott a csoporttal való közös játék és tanulás! (pl.: *„Nagyon szerettem, amikor láttam a figyelmes tekinteteiteket versolvasás alatt, ahogy G. elkapta J-t, nehogy elessen varázslás közben,…”* stb.)

Végül *„Mindenki pördüljön meg a tengelye körül (ha nincs a tanulók közt mozgássérült, aki képtelen erre), és mondja ki azt a varázsszót, amire emlékszik, majd keresse meg, melyik képet húzta, amikor bejött a játéktérbe! Aki megtalálta, dobja be újra a gyerekvess-keltető gépbe, hogy más kisgyerekek számára is „kikelhessenek” a versek!”*
A sünöket mindenki elviheti emlékébe!

Ehhez a témához csatolt más feldolgozási javaslat:

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

Verstanulás képekkel.

Akusztikus memória fejlesztése, emlékezeti „kampók” kialakításának gyakorlása vizuális segítséggel.

Feladatok, események részletes leírása:

A Friss tinta! című kötet 11. oldalán található László Noémi Mi miből? című verse kiválóan alkalmas, hogy a könyvtárban zajló kötetlenebb foglalkozások során a gyermekek kevesebb stresszt érezve tanuljanak verset.

Az akusztikus memória támogatója a vizuális megjelenítés, mely a szavak felidézését segíti. Módszertani szempontból a részképességek zavara esetén alkalmazott tanulási stratégiát gyakoroltató feladat, mely nem tisztán memoriter, de megalapozza annak képességét, hogy megértve a szöveget könnyebben jegyezzen meg egy gyermek szó szerint megtanulandó szöveget, szövegrészletet, verset.

1. Az ötletadó vers kapcsán a foglalkozást tartó könyvtárpedagógus a vers felolvasását követően minden egyes szót közösen értelmez a gyermekekkel. A szavakhoz készített képeket a 3. melléklet tartalmazza.

- *„Mondom a versből a szavakat, és akire mutatok, a képek közül válassza ki azt, amit hallott, és tegye a táblára!”* Természetesen minden találatot ellenőrizni, vagy segíteni megtalálni a helyeset.
- A felolvasás közben a soroknak megfelelően egymás mellé és alá rendezi a képeket, mintegy „olvashatóvá” teszi magát a verset. A feladat, hogy a „kötőszöveget” is beékelje a szavak közé. Ezt a következőképpen tudja megtenni:

2. „Most pedig úgy mondjuk el a verset, hogy amikor a képekre mutatok, akkor mondjátok annak a nevét! Amikor nem mutatok, én mondom egyedül a vers többi szövegét!” Ilyen módon többször elismételhető a vers, például úgy, hogy egyszer csak a fiúk, a másik alkalommal csak a lányok mondják a szavakat. További csoportok lehetnek például: csak szókék, csak nadrágot viselő tanulók, stb.
3. A vers mondogatását összekötheti a pedagógus kisebb mozgásos tevékenységekkel is (lépjünk előre/hátra). Ez záró feladat is lehet, mert mindenki eléri például a táblát, ahol jutalomképpen matricát kaphatnak a gyerekek.

3. modul: Mesefeldolgozás

Máté Angi: Volt egyszer egy almafa című meséje

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul ajánlásában két mese szerepel, feldolgozásuk hasonló feladatok mentén történhet, tartalmuk azonban más érzékszerveknek és feldolgozási csatornák mozgósítására adnak mintát. A második mese esetében már csak röviden (csupán az eltérésekre irányítva a figyelmet) került felvázolásra a feldolgozás lehetősége.

A feldolgozott könyv Máté Angi: Volt egyszer egy/Szulyovszky Sarolta illusztrációival/Pozsonyi Pagony Kft. Budapest, 2010.

IV.3.1. Tanulási feladat

A gyermekek játékos és fantáziadús világának alapvető társa a mese. Az, ami hat az érzelmeinkre, az hat az értelmünkre is. A mesefeldolgozás dramatikus elemeivel a cselekedtető, átélő tanulás és a szövegértés fejlesztésének szolgálatába állítható.

A választott mesék terjedelmüket tekintve rövidek, külön kiemelt előnyük, hogy a szerkesztésnek köszönhetően a kiadás során egy kinyitható oldalra elfért a teljes mese, és a csodálatos, a gyermeki élményvilágnak is tetsző illusztráció pedig vizuálisan segíti a megértést.

A kiválasztást az is indokolta, hogy több érzékelési csatornát is megmozgató módon lehetséges e mesék feldolgozása.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcélkitűzések:

Ismerjék meg a könyvtári foglalkozások menetét. Gyakorolják az értő olvasás, szövegértés alapvető készségeit. Nyerjen támogatást az önálló tanulás a feldolgozás során alkalmazott módszerek segítségével.

Eszközök:

- a 4. melléklet kinyomtatott A2-es méretű lapja
- kosárban annyi alma, ahányan vannak a résztvevők
- papírok, színes ceruzák
- könyv (Máté Angi: Volt egyszer egy/Szulyovszky Sarolta illusztrációival/Pozsonyi Pagony Kft. Budapest, 2010.

Feladatok, események részletes leírása:

1. „Keresgélő-ujjvezető” – bevezető játék a gyermekek megérkezésekor. A helyiség berendezését érdemes úgy megalkotni, hogy a rendelkezésre álló bútorok segítségével egy zártabb teret hozunk létre, melybe belépve a mesék birodalmába érkeznek a gyermekek. Ebben a tevékenységben is szükséges figyelembe venni a csoporttal érkező, különleges bánásmódot igénylő gyermekekre vonatkozó előzetes ismereteket akadálymentes környezet kialakítása céljából.
- A „bejárat”-nál egy táblán, vagy szekrény oldalán felrögzített A2-es méretű papíron a gyermekeket egy feladvány fogadja, melynek megoldása a belépő a térbe. A papír magassága, pozíciója is alkalmazkodjon az esetlegesen nehézséggel érkező gyermekhez, pl. kerekesszékből is elérhesse, vagy a látássérült elég közel mehessen hozzá anélkül, hogy felborítaná, stb.
- A kinyomtatható 4. mellékleten a rajz mellett szerepel egy rövid kis versike, amit mondogathatnak a gyerekek együtt. Nem kötelező mindenkinek, legfőképpen annak nem, aki éppen az ujját vezeti a vonalon, mert a vonalvezető motorosan olyan figyelmet igényel az első-második évfolyamba járó gyerekektől, hogy nem várható el az osztott figyelem. Szurkolásra, a közös csapatszellem építéséhez azonban kiválóan alkalmas rövid kis rigmus, kis humorral a végén, a ritmust picit törve, „biccentve”.
- A mese „beharangozója”. A mesét az 5. melléklet alapján ki is nyomtathatja a könyvtárpedagógus, de javasolt inkább a könyvet a kezében tartani, abból felolvasni. *„Hoztam nektek egy nagyon izgalmas mesét! Vajon miről fog szólni?”*
- A foglalkozást vezető pedagógus mutassa körbe a kinyitott mese-oldalt, hogy mindenki jól láthassa.
- A válaszadás során ne csak a képen szereplők legyenek megnevezve, hanem az is, mit érezhetnek, mikor a képre néznek (félelem). Segítő kérdések: *„Mit érezhet a fa vagy a hernyó? Mit érzel te, ha ránézel erre a képre?”* „Szoktatok félni?” *„Hogyan félsz, mutasd meg!”* „Mitől féltél már, mondj el egy történetet röviden, vagy nevezd meg, mi volt az!”

- A válaszokkal kapcsolatban fontos, hogy mindenki megszólítva érezze magát, de nem kötelező beszélni, azt azonban figyelje a foglalkozást vezető pedagógus, hogy az érzelmet metakommunikatív módon minden kisgyermek jelenítse meg, az is, aki nem beszél. Az, hogy a félelemről beszélnek, lecsendesíti a gyermekeket akkor is, ha esetleg előtte egy kicsit nagyobb hévvel mutatták be a félést. Ezt a felnőtt saját hangjának lecsendesítésével segítheti. A gyermekek mesélhetnek röviden, vagy mondhatnak egyetlen szót.
- 2. Mesehallgatás alatt a gyermekeknek figyelnek. A felolvasó felnőttnek arra kell ügyelnie, hogy jól látható legyen az arca is, miközben olvas-mesél. Hangerejét és tempóját igazítsa az előzetes ismereteknek megfelelően a különleges bánásmódot igénylő gyermek szükségletét alapul véve.
- 3. Mese feldolgozása. *„Kik is voltak a szereplők?”* Rövid ismétlő kérdés, hogy aki nek az értelmezés, emlékezeti felidézés nehezebben megy, annak is legyen lehetősége helyzetbe kerülni és részt venni a feldolgozásban. Plusz kiegészítés lehet magas évfolyamon történő alkalmazáskor, hogy az ismeretlen szavakat értelmezik, első évfolyamon elegendő a kevésbé ismert, szokatlan szavak, mint pl.: piroskodtak, pöffeszkedő, lappantott éjszaka, nyámnyila stb. esetében elegendő a megérezés-átérezés szintű, szövegkörnyezetbe ágyazott megértése. A két legfontosabb szereplő az alma és a hernyó.
- 4. Mese feldolgozása. Cselekedtetés és a dráma elemeinek használatával a szereplők megjelenítése. A játék a következő:
 - *„Mindenki emelje az egyik karját a magasba!”* *„A karunk lesz a hernyó. Hogyan mozog? Mutassátok!”* (hullámzó mozdulat a karral) *„...és hogyan rág? Nézzétek, mutatom! Ti is!”* Ujjait széttárva és összecsukva ritmikusan mozgassa, miközben magasra emeli karját, hogy minden kisgyermek jól láthassa. *„Most almák leszünk! Az alma gömbölyű...”* Mozgássérült tanuló esetén az öklökkel formáljanak almát, ha nincs köztük mozgásában korlátozott gyermek, akkor a földre guggolva, testüket gömbölyítve legyenek mindannyian almák.
 - *„Most két csoportra oszlunk! Maradjon guggolva, aki alma szeretne lenni, és álljon fel, aki hernyó lesz, és jöjjön ide mellém!”* *„Figyeljétek almák, mert jönnek a hernyók! A hernyók válasszanak maguknak egy almát, és kezdjék el rágcáálni!”*
 - Ez vélhetően izgalmas és mozgalmas helyzet lesz, fontos, hogy ügyeljenek a biztonságra, vélhetően kacagni és felborulni is fognak. Egy kis idő után jelezze a felnőtt a váltást: *„Most csere! Aki alma volt, jöjjön ide hozzám hernyóként, és aki hernyó volt, gömbölyödjön össze, mint egy alma!”* A játékot újra játsszák a korábbi feltételekkel.

- Ebben a játékban az elsősöknek elegendő csak hangadással jelezni, hogy félnek, vélhetően ezt maguktól fogják tenni az izgatottságuk miatt, magasabb évfolyamon már begyakorolhatják a rövid szöveget is.
 - Plusz dramaturgia bevethető úgy is, hogy az osztályt kísérő pedagógus az almafa szerepét tölti be, aki szintén izgul, hogy mi lesz az almáival, és aki nem bírja a csiklandozást, az odaszaladhat hozzá, odabújhat, hogy védelmet kérjen. Különösen jó drámai elem, ha a különleges bánásmódot igénylő gyermek, vagy bármely kisgyermek perifériára szorult, vagy bullying áldozata lett. A védelmező megélése minden résztvevő számára mélyen ható átélést biztosít. A fa, vagyis a csoport pedagógusa biztassa a gyerekeket, akár nyúljon is utánuk, és finoman, de határozottan húzza magához őt vagy őket. Ezt az eseményt tilos verbalizálnia a felnőtteknek!
5. Mese feldolgozása. Az élmény megjelenítése és rögzítése rajzban.
- „*Most minden kisgyermek legyen a fáról lehullott alma, üljön le a földre! Az asztalokon találtak papírt (esetleg magukkal hozott füzet is lehet), színes zsírkrétákat, ceruzákat (zsírkréta esetén nagyobb méretű papírt érdemes kínálni, mely eszközök használata a szabadabb asszociációkat is engedi megjeleníteni, nem csak a figurális, sematikus ábrázolást). Kiszámolom, hogy ki melyik asztalhoz fog leülni!*”
 - *Alma, alma, piros alma, bumm!*” Akire jut a bumm, az a következő helyet foglalja el, így biztosan keveredés lesz, nem a megszokott társakkal fog egy asztal körül ülni. A kiszámolót mondhatják együtt a felnőttel a gyerekek. A rajzolásra kb. 15–20 percet érdemes hagyni. Instrukciónak általánosan ezt fogalmazza meg a pedagógus: „*Rajzoljátok le a mesét!*” A bizonytalanabb gyermekek kérdezni fognak, hogy mégis mit rajzoljanak le. Erre például válaszolhatják, hogy: „*Azt, amire emlékszel*”. A felidézés minősége és mennyisége is megmutatkozik a gyermeki munkákban, de értékelését nem javasoljuk konkrét minőségi mutatók mentén, inkább ehhez hasonlókat fogalmazzunk meg: „*Látom, hogy milyen félelmetes a te hernyód*”, „*Mennyi alma!*”, „*Ki van még a képeden?*” Megjelenhetnek olyan szereplők is, amelyek a valós élményből kerültek felszínre, ezért ezeket nem ajánlott ezen túlmenően forszírozni.
6. Amennyiben a gyermekcsoport összetétele szükségessé teszi, a mesét olvassa fel újra a foglalkozást vezető pedagógus. „*Itt a vége, fuss el véle!*”

IV.3.3. Értékelés

A modul zárásaként összegző értékelést, pozitív tartalmú, ösztönző visszajelzést tervezünk mindenki számára. A rajzolás vagy újraolvasást követően a gyermekek még egyszer bemutatják a hernyó rágcsláló mozgását a kezükkel, és a mellette álló gyermeket „megraghatja” egy kicsit utoljára. Az elkészített rajzokat a pedagógusok előzetes

megegyezése szerint vagy elviszik magukkal a gyerekek, vagy kihelyezik egy közös felületre, mint egy kiállításnál szokták.

A „mesebirodalom”-ból kifelé menet, az odakészített almás kosárból mindenki vegyen egyet, mikor kilép.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

A pedagógusok tervezett együttműködése a hatékony tanulásszervezés érdekében, ismereteik bővülése a különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel kapcsolatban. Tudatosságuk sikerrel támogatja ismereteik bővülését a sajátos nevelési igényekkel élő gyermekekről, ennek következtében a könyvtárpedagógus sikerrel támogatja az SNI, BTM nehézséggel élő gyermekek együttnevelését, integrációjukat a közösségbe, ezzel is a tágabban értelmezett társadalmi inklúziót támogatva.

VI. ESZKÖZLISTA

Lásd modulonként.

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Kapcsolatfelvétel integrált csoporttal – adatlap minta
2. Képek a versekhez
3. Kivágható képe
4. Keresgélő-ujjvezető
5. Máté Angi meséi – szkennelt oldalak

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Kerek világ – játékos érzékenyítő foglalkozások

Fejlesztő neve	Mecseki Éva (Békéscsaba)	
Célcsoport	kisiskolás	3-4. osztály
Résztevők száma	11–35 fő	
Főbb célok	Szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése	
	Fogyatékoság fogalmának megismerése	
	Toleranciára nevelés	
A program időtartama	3 óra	2 alkalom
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés	
A program során alkalmazott módszerek	Frontális, prezentáló, ismeretközlő módszer Egyéni munka Csoportmunka	
Kipróbáló neve	Kissné Kern Andrea (Lánycsók)	

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

A program célja:

A gyerekek minél fiatalabb korban, lehetőleg még az előítéletek kialakulása előtt találkozzanak a fogyatékoság fogalmával, típusaival; mindezt játékos formában, az érintettek bevonásával, akiktől bátran kérdezhetnek; ezáltal később magabiztosabban tudnak viselkedni, ha az utcán, boltban találkoznak egy fogyatékos személlyel.

A program célcsoportja: általános iskola 3-4. osztályos tanulói.

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

Fejlesztett kulcskompetenciák:

- Szociális és állampolgári kompetencia

A fogyatékosági típusokkal és személyekkel való megismerkedés és találkozás után:

- a gyerekekben pozitív attitűd alakul ki ezen a területen;
- a váratlan szituációkban (hirtelen találkozás során) hatékonyabban kezelik a felmerülő frusztrációt, egyéb érzelmeket;

- nő a magabiztosság, kezdeményezőkézség a segítségre;
- nő a társadalmi tolerancia, szociális érzékenység esetlegesen nemcsak a fogyatékos személyek, de egyéb hátrányos helyzetű csoportok irányába is.

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program 3 modulból áll:

- előkészítő modul (könyvtáros részére), melynek elsődleges célja, hogy a könyvtáros bővítse ismereteit a fogyatékosokkal kapcsolatban;
- iskolai foglalkozás megtartása, aminek során a könyvtáros alapvető információkat nyújt a gyermekeknek a témában egy könyv feldolgozásának segítségével;
- zárórendezvény érdekvédelmi szervezetek bevonásával, ahol a gyermekek személyesen találkozhatnak érintett (fogyatékos) személlyel, akivel beszélgethetnek, játszhatnak, és akiktől bátran kérdezhetnek.

A 3 modul egymásra épül, azonban, ha a könyvtárosnak nincs lehetősége az érdekvédelmi szervezetekkel való együttműködésre, úgy az első két modul önállóan is megvalósítható, a szervezetek bevonása nélkül.

II.2. A tanulást segítő eszközök

Digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök: számítógép és projektor, vagy interaktív tábla, hangszórók. Hagyományos könyvtári eszközök: könyvek, Braille-könyvek, hangos könyvek.

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Frontális, prezentáló, ismeretközlő módszer a foglalkozás vezetőjétől; egyéni munka; csoportmunka a feladatok megoldására kialakított csoportokban.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	A könyvtáros felkészülése (előkészítő modul)	4
2.	Kerek világ – játékos érzékenyítő foglalkozás az iskolában	1,5
3.	Kerek világ – játékos érzékenyítő foglalkozás – zárórendezvény a könyvtárban	1,5

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: A könyvtáros felkészülése (előkészítő modul)

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 4 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Mindannyiunknak van némi ismerete a fogyatékos emberekről, azonban ahhoz, hogy a könyvtáros hitelesen tudjon beszélni a gyerekeknek a program során elsajátítandó fogalmakról, témákról, először szükséges, hogy maga lásson bele a fogyatékos személyek világába.

Az előkészítő modul során a könyvtáros:

- az ajánlott irodalom átnézésével, elolvasásával és szükség esetén további kutatással rendszerezheti és bővítheti ismereteit a fogyatékosokról;
- kapcsolatot kezdeményez a településen működő vagy a településhez tartozó érdekvédelmi szervezetek képviselőivel, valamint egy-két érintett (fogyatékos) tagjával. A találkozó során a könyvtáros is jobban megismerheti a fogyatékos személyeket, azok életét, az érdekvédelmi szervezet munkáját, fontosságát. Ezáltal ő is érzékenyebbé válik, hitelesebben tud beszélni a fogyatékosokról a tanulóknak, valamint a zárórendezvényen fesztelenebben tud viselkedni fogyatékos személyek társaságában.

IV.1.1. Tanulási feladat

A könyvtáros a modul elvégzése után:

- több információval rendelkezik a fogyatékosokról, a fogyatékos személyek életéről;
- hitelesebben, meggyőződéssel tud információt átadni a gyerekeknek, valamint a kérdéseikre válaszolni;
- amennyiben még nem áll összeköttetésben érdekvédelmi szervezettel, kapcsolatot alakít ki velük, ami nemcsak a 3. modulban megvalósítható zárórendezvényhez kapcsolódó szervezésben segítséget, de a könyvtári szolgáltatások fejlesztésében is.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

Feladatok, események részletes leírása:

1. Az ajánlott irodalmak elolvasása, átnézése

A modulnak nem célja, hogy a könyvtáros speciális ismeretekre tegyen szert a fogyatékosügy területén. Az 1. számú mellékletben található irodalomjegyzék úgy van összeválogatva, hogy:

- szerepelnek benne gyerekkönyvek, amelyeket a 2. modulban szereplő foglalkozáson ajánlhatunk is a gyerekeknek elolvasásra. Az egyik könyv a foglalkozás alapjául szolgál;
- segíti a könyvtárost a fogyatékos személyek életének, érzéseinek, gondolkodásának megismerésében;
- szükség esetén további kutatásokat végezhet a témában.

2. Kapcsolatfelvétel az érdekvédelmi szervezet képviselőivel

Az érdekvédelmi szervezetek listája online elérhetőségekkel a 2. számú mellékletben megtalálható.

Tájékoztathatjuk a szervezeteket arról, hogy:

- Szeretnénk egy könyvre épülő foglalkozást tartani általános iskola 3-4. osztályos tanulói számára. A foglalkozás több osztályban is megvalósulhat.
- Ha a könyvtárosnak van lehetősége a 3. modulban szereplő zárórendezvény megvalósítására, akkor elmondhatjuk, hogy a foglalkozások lezárásaképpen szeretnénk egy rendezvényt tartani, amin több érdekvédelmi szervezet is részt venne, és ahol a gyermekek találkozhatnak érintett személyekkel, akiktől tudnak kérdezni. A rendezvény pontos menetéről is lehet őket tájékoztatni. (A részletes leírás a 3. modulban szerepel.)
- Amennyiben van mód személyes találkozóra a szervezet vezetőjével, azt is fixálhatjuk. A találkozó célja, hogy további információkat gyűjtsünk a fogyatékos személyek életéről, az érdekvédelmi szervezetek céljáról, munkájáról, és ha lehetőség van rá, akár érintettel (fogyatékos személlyel) is tudjunk beszélni, aki később a zárórendezvényen is részt tudna venni. A találkozó témája lehet a könyvtári ellátások, számukra megfelelő módon való javítása is.

IV.1.3. Értékelés

Mivel ebben a modulban a könyvtáros a főszereplő, ezért az összegző értékelést a saját tapasztalataira vonatkozóan kell elvégeznie. Leírhatja felismeréseit a könyvekben található információkkal kapcsolatban, személyes tapasztalatait a szervezetekkel és a fogyatékos személyekkel történt találkozásra vonatkozóan. Ezeket a jegyzeteket később a foglalkozásra készülés során, illetve magán a foglalkozáson is fel tudja használni.

Milyen új információkat tudott meg a fogyatékossgal kapcsolatban?

Miben változott meg a szemlélete a fogyatékos személyekkel kapcsolatban?

Ha volt lehetősége személyes találkozóra érintettel, azt hogyan élte meg, milyen érzéseket váltott ki?

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 90 perc

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A foglalkozás helyszíne az iskolai osztályterem.

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után:

- alapvető információval rendelkezik a fogyatékosokról, típusairól, azok kialakulásáról, a fogyatékos személyek életéről;
- kialakul egy alapvető szociális érzékenység a sérült emberek felé;
- ezeket az információkat a hétköznapi élet során fel tudja használni, illetve tovább is tudja adni másoknak.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

I. Előkészület

Szervezés: A foglalkozás helyszíne az iskolai osztályterem. Egyeztessük a foglalkozás időpontját az osztályfőnökkel. Célszerű egyszer a teljes programot végignézni az osztályfőnökkel, kikérni az ő véleményét, tanácsát az adaptációs szükségletekről.

A foglalkozás alapja a „Ne parázz! Ismerd meg a sérült emberek világát!” című könyv. Fontos, hogy ez a könyv kéznél legyen, és bemutathassuk azt az iskolai foglalkozás folyamán.

II. Foglalkozás megtartása

1. Bemutatkozás, a különböző fogyatékosági típusok bemutatása a könyv alapján (25 perc). A fent említett könyvből készült kivonat és a kapcsolódó bemutató a 3. és 4. számú mellékletben megtalálható. Ez a kivonat módosítás nélkül elmondható a gyerekeknek, de amennyiben a felhasználó könyvtáros más információkat is szükségesnek tart megosztani, úgy természetesen módosítható. Nem elég azonban csak „felolvasni” a kivonatot, hanem a könyvtárosnak magának kell elmondania azt, illetve amit még a témában elsajátított. Engedni kell, hogy a gyerekek kérdezzenek, megjegyzéseket, saját tapasztalatokat fűzzenek hozzá a témához.

2. Csoportbontás (10 perc)

Osszuk ki az 5. számú mellékletben található kártyákat. Figyeljünk arra, hogy minden fogyatékosági csoportból azonos mennyiségű kártyát osszunk a gyerekeknek, így azonos létszámú csoportot fognak alkotni.

Kérjük meg a gyerekeket, hogy álljanak fel, ha a kártyájukon a látássérültekhez tartozó kép vagy szöveg található. Kérjük meg őket, hogy néhány szóval mondják el, mi

szerepel a kártyájukon. Ugyanezt ismételjük el a mozgássérült, értelmi fogyatékos, hallássérült személyekre vonatkozóan is. A csoport tagjai üljenek egymás mellé.

3. Ki mit tud? (45 perc)

A fogyatékos személyek életével kapcsolatos információkat egy „Ki mit tud?” segítségével fogjuk átadni, megbeszélni. Ehhez kapcsolódik egy totó, illetve 4 játék.

A totó menete:

- Kiosztjuk a totót a 4 csoportnak.
- A csoport feladata: Olvassák el az egyes állításokat, és beszéljék meg csoporton belül, hogy az adott állítás igaz vagy hamis. A megfelelő helyre tegyenek egy X-et. A feladatra kb. 10 percet adjunk.
- Amikor minden csoport kész a totóval, egyenként mondjuk el az állításokat, kérdezzük meg, hogy melyik csoport szerint igaz vagy hamis, majd mondjuk el a helyes választ és az indoklást.

A totó sablonja a 6. számú mellékletben, megoldása és magyarázata a 7. számú mellékletben található. A totó magyarázatához tartozó bemutatót a 8. számú melléklet tartalmazza.

A totó megoldásának megbeszélése közben becsempészhetünk egy-egy játékot, hogy kicsit megmozgassuk a gyerekeket. Ezeket játszhatjuk csoportversenyként is pontokat gyűjtve, így a végén a totó pontjait és a játékok eredményeit összeadva „győztest” is hirdethetünk.

Játékok

Ki vagyok én?

(Célszerű a totó 2. kérdése után játszani.)

Az egyik csoportból válasszunk ki egy önként jelentkezőt, akinek bekötjük a szemét. A többi csoporttársa közül egy álljon elé. Feladat: a bekötött szemű gyerek „tapogassa” le a másik gyerek arcát, és próbálja kitalálni, melyik csoporttársa áll ott. Minél hamarabb kitalálja, annál több pontot kap a csapat. Ismételjük meg a feladatot minden csoportban.

Kódfejtés kis segítséggel!

(Célszerű a totó 5. kérdése után játszani.)

Osszunk ki a csoportoknak egy-egy megfejthető kódot és hozzá tartozó Braille-ábécét tartalmazó lapot. Mikor minden csoport kész, ellenőrizzük a megoldást. A leggyorsabb csapat 4 pontot kap, a többi csapat mindig eggyel kevesebbet. A kód és az ABC a 9. számú mellékletben található.

Mi sem egyszerűbb, mint rajzolni?!

(Célszerű a totó 8. kérdése után játszani.)

Minden csoportból válasszunk egy önként jelentkezőt. Feladat: osszunk mindenkinek egy lapot, és a saját ceruzájukat a szájukban tartva rajzoljanak egy macskát a

lapra. Előzetesen rajzolhatunk egy képet, amit le tudnak másolni a gyerekek, hogy biztosan meglegyen a rajzolt macskáknak minden részlete. A leggyorsabb csapat 4, a leglassabb pedig 1 pontot kap.

Én is tudok jelelni!

(Célszerű a totó 12. kérdése után játszani.)

Ez a játék hasonlít az activity játékra. Válasszunk minden csoportból egy-egy önként jelentkezőt, akik kiállnak az osztály elé. Az első önkéntes húzzon egy lapot, és próbálja elmutogatni, hogy mi áll rajta. A csapata háromszor találgathat. Ha nem tudják kitalálni, a többi csapatnak is van lehetősége tippelni. (Aki gyorsabban jelentkezik, az mondja először.) Minden csapatnak összesen 1-1 kártyája van 3 témában (étkezés, állatok, öltözködés). A pontokat számoljuk. A lapok a 10. számú mellékletben találhatóak. A jelek helyes kivitelezését a kártyák alatt lévő linkeken lehet megnézni.

IV.2.3. Értékelés

A foglalkozás végén hagyjunk egy kis időt (5–10 perc) arra, hogy megbeszéljük a gyerekekkel:

- hogyan érezték magukat, szereztek-e új információkat;
- mi volt a számukra leginkább meglepő vagy érdekes;
- milyen kérdések merültek fel bennük a fogyatékos személyekkel kapcsolatban. (Ezekre a kérdésekre próbáljunk válaszolni.)

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét, hogy lesz egy rendezvény, ahol találkozhatnak fogyatékos személyekkel, kipróbálhatnak olyan dolgokat, amiket ők használnak a mindennapi életükben. A rendezvényig pedig gyűjtsenek további kérdéseket, és bátran kérdezzenek a rendezvény folyamán.

3. modul: Kerek világ – játékos érzékenyítő foglalkozás – zárórendezvény a könyvtárban

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 90 perc

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Az 1. modulban már felvettük a kapcsolatot az érdekvédelmi szervezetekkel, a 2. modulban pedig az osztályokkal. A program 3. modulja leginkább a szervezésről szól, hogy az összes közreműködő részt tudjon venni a zárórendezvényen.

IV.3.1. Tanulási feladat

A 3. modulban résztvevők (tanárok, tanulók, könyvtárosok) a modul elvégzése után:

- további információkkal rendelkeznek a fogyatékos személyek életére vonatkozóan;

- személyes kapcsolatokat alakíthatnak ki sérült emberekkel;
- tovább nő a szociális érzékenység a résztvevőkben, hiszen sokkal mélyebb élményt képes hagyni egy személyes találkozó.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A rendezvény felépítése

A rendezvényen – lehetőség szerint – mind a négy érdekvédelmi szervezet képviselteti magát. Ők a helyszín négy különböző pontján elhelyezik az érzékenyítéshez szükséges eszközöket, játékokat.

Az osztályok egymást váltva érkeznek a helyszínre. Egyszerre egy osztály van jelen a rendezvényen. Ilyenkor 4, egyenlő létszámú csoportra osztjuk őket, és forgórendszerben minden csoport meglátogat minden állomást. Az állomásokon töltött idő annak függvénye, hogy az osztály 1 vagy 2 tanórát tud a helyszínen tölteni.

A rendezvény teljes hossza 5–7 óra.

Helyszín, feltételek

A szükséges berendezéseket az érdekvédelmi szervezetek egyénileg határozzák meg, hiszen saját érzékenyítő programmal rendelkeznek, de általánosságban elmondható, hogy az alábbi hely- és eszközigények fordulnak elő:

- terem: a könyvtár (vagy ahol a rendezvény megvalósul) adottságainak megfelelően lehetőség szerint egy nagytermet osszunk 4 részre, vagy 2 szomszédos termet 2-2 részre. (Amennyiben mind a 4 érdekvédelmi szervezet képviselteti magát a rendezvényen.)
- eszközigény:
 - látássérültek:
 - 3-4 asztal, 6-8 székkal
 - áramforrás, több elosztóval
 - hely a csörgőlabda és egyéb játékok használatához
 - mozgássérültek:
 - hely az akadálypálya felállításához
 - egyéb eszközök feladatokhoz (pl. tárgyak szállítása egyik pontból a másikba)
 - 1 asztal, 2 szék
 - értelmi fogyatékosok:
 - 2-3 asztal, 4-6 szék
 - áramforrás
 - csoportos beszélgetés esetén 8-10 szék köralakba rendezve
 - hallássérültek:
 - 2-3 asztal, 4-6 szék
 - áramforrás

- személyi feltételek:
 - a helyszín összeállítása és szétszerelése során 4-5 fő könyvtári munkatárs, technikus;
 - a program lebonyolításához elegendő 2-3 fő könyvtári munkatárs.

Időpont

Ebben a modulban pedig egy olyan időpontot kell találni, ami mind a szervezeteknek, mind az osztályoknak megfelelő. Ez a szervezés talán legnehezebb része.

Az ENSZ 1992-ben december 3-át jelölte meg a fogyatékos személyek világnapjának. Amennyiben van rá lehetőség, a rendezvényünk időpontját próbáljuk ehhez a dátumhoz minél közelebbre tenni. Vegyük figyelembe azonban azt is, hogy a szervezetek ilyenkor más rendezvényekre is hivatalosak!

Szervezés

1. Célszerű először az érdekvédelmi szervezeteket megkérdezni, hogy mely napok felelnek meg nekik. Több időpontot is javasoljanak, így nagyobb az esély, hogy elsőre megtaláljuk a mindenkinek megfelelő napot.
2. Mielőtt a napot véglegesítjük, beszéljünk az osztályfőnökökkel, hogy az adott napon milyen időpontban tudnak eljönni a rendezvényre.
3. Ha a 2. modulban több osztályban is megvalósítottuk a foglalkozást, próbáljuk meg egymás utánra szervezni az egyes osztályokat.
4. Ha a 2. modulban csak egy osztályban tartottunk foglalkozást, úgy a szabad helyekre bármilyen osztályt szervezhetünk.

Lebonyolítás

A rendezvény során a könyvtárosok feladata:

- az osztályok fogadása, helyszínre kísérése;
- csoportbontás, majd az egyes csoportok adott állomásra vezetése;
- az állomások közötti zavartalan váltás lebonyolítása;

A foglalkozás végén hagyjunk egy kis időt (5–10 perc) arra, hogy megbeszéljük a gyerekekkel:

- hogyan érezték magukat;
- kaptak-e választ az előzetes kérdéseikre, hallottak-e új információkat;
- mi volt a számukra leginkább meglepő vagy érdekes.

IV.3.3. Értékelés

Mivel ebben a modulban ismét a könyvtáros a főszereplő, ezért az összegző értékelést a saját tapasztalataira vonatkozóan kell elvégeznie:

- A rendezvény szervezésével, lebonyolításával kapcsolatban ütközött-e akadályokba, fordultak-e elő hibák? Ha igen, ezeket célszerű elemezni, hogy további rendezvények lebonyolításánál ne okozzanak fennakadást.
- Milyen új ismeretekre tett szert a fogyatékosok életével kapcsolatban? Ezeket célszerű leírni, hogy egy későbbi foglalkozás során tovább tudjuk adni a gyerekeknek.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

- A programban részt vevő gyerekek a modulok elvégzése után képet kapnak a fogyatékosokról, annak típusairól, bepillantást nyerhetnek a fogyatékosok életébe, és a személyes találkozó révén a kérdéseikre is választ kaphatnak.
- A program során elsajátított információk birtokában magabiztosabban tudnak viselkedni egy-egy váratlan szituációban (fogyatékos személlyel való hirtelen találkozáskor); nő a szociális érzékenység nemcsak a sérült emberek, de más hátrányos helyzetű csoport irányában is.
- A könyvtár és az érdekvédelmi szervezetek kapcsolatának kialakulása, a már meglévő kapcsolat javulása. Mivel a könyvtár feléjük is szolgáltat, ezért bevonásukkal javíthatjuk annak minőségét is, például megfelelő fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés, az állomány bővítése hanganyagokkal, speciális olvasási eszközök beszerzése stb.

VI. ESZKÖZLISTA

Az iskolai foglalkozáshoz:

- számítógép és projektor VAGY interaktív tábla, hangszórók
- internet (ha ez nem áll rendelkezésre, a könyvtáros előzetesen mentse le a bemutattani kívánt videókat)
- mellékletben szereplő kártyák, feladatlapok

A zárórendezvényhez:

- megfelelő méretű és elrendezésű terem
- asztalok, székek
- áramforrás

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Irodalomjegyzék
2. Magyarországon működő fogyatékos érdekvédelmi szervezetek listája
3. Ne parázz! – Ismerd meg a sérült emberek világát! – kivonat a foglalkozás megtartásához
4. A kivonat előadásához tartozó bemutató
5. Kártyák a csoportok kialakításához
6. Totó
7. A totó megoldása
8. Totó megoldásához kapcsolódó bemutató
9. Kódfejtés kis segítséggel!
10. Lapok az „Én is tudok jelezni!” játékhoz

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

Másképp mindenki más – olvasótábor

Fejlesztő neve	Mikolasek Zsófia		
Célcsoport	Kisiskolás	Tini	1–6. osztály
Résztvevők száma	25 fő		
Főbb célok	Kommunáció és önkifejezőképesség fejlesztése		
	Esztétikai-művészeti kompetencia fejlesztés		
	Szociális érzékenység kialakítása		
A program időtartama	5 óra	5 alkalom	
Fejlesztési irány	Szövegértés fejlesztés		
A program során alkalmazott módszerek	Papírszínházi módszertan Projekt módszer Drámapedagógia Művészetpedagógia Kiscsoportos munka Önálló munka		
Kipróbáló neve	Szekeresné Horváth Zsuzsanna (Csákvár)		

I. A PROGRAM ALAPADATAI

I.1. A program célja, célcsoportja

Olvasótábor a tolerancia jegyében 1–6. osztályosoknak (25 fő)

I.2. A program során elsajátítandó kompetenciák

- szociális és állampolgári kompetencia
- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejező képesség
- kezdeményezőkézség és vállalkozói kompetencia

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

II.1. A program megvalósításában való előrehaladás rendszere

A program során, az első modulban először a táborvezető ismerkedik meg a lehetőségekkel, ötleteket gyűjt a tábor szervezéséhez. Megismeri a játékokat, melyek a tábor

előrehaladtával egyre inkább a toleranciát helyezik előtérbe. A tábor során a gyerekek megismerkednek olyan élethelyzetben lévőekkel, akiknek élete valamilyen téren eltér az övéktől: fogyatékoság, vagy etnikai hovatartozás szempontjából. Ezzel szociális és állampolgári kompetenciájuk erősödik. Mivel elsősorban a művészetpedagógia eszközeit használjuk a programok során (alkotó és befogadó formában is), így a gyerekek művészeti kompetenciája is fejlődik.

A gyerekek a táborba egy olvasópályázat eredményeképpen juthatnak el. Az olvasópályázat során feldolgozott könyvek is érintik a másság témakörét.

A gyerekek a második és harmadik modul segítségével különböző kisebbségek témájával foglalkoznak. A tábor végére szembesülnek saját előítéleteikkel.

II.2. A tanulást segítő eszközök

- papírszínház
- KönyvtárMozi felszerelés
- a Csimota Kiadó könyvei
- okostelefon vagy kamera vagy iPad, hanganyaglejátszó

II.3. A program során alkalmazott módszerek

Papírszínházi módszertan; projekt módszer; kiscsoportos munka; dráma- és művészetpedagógia; önálló munka.

III. A PROGRAM TARTALMA

modul száma	címe	óraszám
1.	A tábor bemutatása, ötletek a táborvezetőknek	1
2.	Káló, a cigánylegény – KönyvtárMozi foglalkozás	2
3.	A Csimota Kiadó tolerancia sorozatának papírszínházi feldolgozása	3

IV. A PROGRAM TANANYAGA

1. modul: A tábor bemutatása, ötletek táborvezetőknek

IV.1. A modul adatai

Időtartam: 1 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A modul célja a leendő táborvezetők megismertetése a jógyakorlat alapját képező, már megvalósult tábor felépítésével, a meghívható előadókkal.

IV.1.1. Tanulási feladat

A leendő táborvezető megismeri a tábor tematikáját, ötleteket gyűjt. Megismerkedik a játékokkal, képes lesz azok levezénylésére. Megismeri a tábor struktúráját, felépítését.

IV.1.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részcéltűzések:

- a táborvezető ismerje meg a lehetséges előadókat,
- képes legyen számba venni az érintett területeket,
- legyen képes a játékok levezénylésére.

Feladatok, események részletes leírása:

1. A tábor tematikájának, céljainak megismerése (1. melléklet)

Olvasótáboraink témáját minden évben az alábbi szempontok szerint határozzuk meg:

- aktuális legyen,
- érintse meg a gyerekeket,
- találjunk a témához illő gyermekirodalmi alkotásokat.

A másság témája az utcán hevert, hiszen rendkívül aktuális, nagyon sok vendéget tudunk hívni hozzá, több oldalról körül tudjuk járni a témát, és nagyon sok gyermekirodalmi mű kapcsolható hozzá. Mivel olvasótáborról van szó, ezért alapvetésnek tartjuk, hogy író-olvasó találkozót mindenképpen szervezünk. Ehhez persze ismerni kell a kortárs gyermekirodalmat, de nagy segítséget nyújthat a szervezésben az illetékes megyei könyvtár, valamint az MKE Gyermekkönyvtáros Szekciójának honlapja, ahol nagyon sok hívható előadó elérhetősége megtalálható. Miután az író-olvasó találkozót megszerveztük, felmerül a kérdés, kit hívjunk még? Kivel érdemes felvenni a kapcsolatot?

Az alábbi ötletekből érdemes válogatni:

- Magyar Paralimpiai Bizottság
- Vakok és Gyengénlátók Szövetsége
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége
- Máltai szeretetszolgálat
- értelmi fogyatékosokkal foglalkozó szervezetek
- néptánc egyesületek
- megyei és települési nemzetiségi önkormányzatok

Nagyon jó szívvel ajánlom kirándulásként a Baltazár Színházat (ők egyébként a színházi évadban vállalják műsoraik tájolását is) és a Láthatatlan Kiállítást is. Amennyiben a kiállításra nincs mód eljutni, úgy a Vakok és Gyengénlátók Szövetsége szívesen áll akadálypályákkal a rendelkezésre.

2. A megvalósult táborról a film megtekintése https://youtu.be/kMKfih_7euQ

3. A játékok megismerése (2. és 3. melléklet)

IV.1.3. Értékelés

A táborvezetők reflektálnak a filmre, kipróbálják a játékokat. Kitöltik az alábbi táblázatot:

Mit vártam a felkészítéstől?	Mit kaptam a felkészítéstől?	Mit szeretnék még tudni?	Saját ötlet, kapcsolat

A táblázat alapján értékeljük a programot és otthoni feladatként állítsunk össze saját tematikát.

2. modul: Káló, a cigánylegény – KönyvtárMozi foglalkozás

IV.2. A modul adatai

Időtartam: 2 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A foglalkozás lebonyolításához kívánatos, hogy a könyvtár részese legyen a Könyvtár-Mozi rendszernek. A KönyvtárMoziról további információk a www.konyvtarmozi.hu oldalon olvashatók. Amennyiben 5 000 fő feletti, nem KSZR-hez csatlakozott települési könyvtárról van szó, a film YouTube-on megtalálható:

<https://www.youtube.com/watch?v=HL39oWVEzFM&t=4s>

IV.2.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- nyitottan hozzáállni a más származású emberekhez,
- megfogalmazni előítéleteit.

IV.2.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó részscélkitűzések:

A gyerekek ismerjék meg:

- a cigány kultúra elemeit,
- fogalmazzák meg előítéleteiket (ha vannak),
- vegyék észre a szépséget és az összefüggéseket a cigány művészet különböző műfajaiban.

Feladatok, események részletes leírása:

A foglalkozás előtt elrendezzük a mellékletben található képeket. (Hagyjunk időt arra, hogy a gyerekek megnézzék.)

1. Játék: Hideg szelek fújnak külső tulajdonságokkal (székfoglaló játék – 4. melléklet) – 5 perc
2. Szécsi Magda (az ő meséje alapján készült a mesefilm, amit megnézzünk) és könyveinek bemutatása (5. melléklet) – 5 perc
3. Orsós Teréz (az ő képeit használták fel a film készítésekor) bemutatása (6. melléklet) – 5 perc
4. Vetítés: <https://www.youtube.com/watch?v=HL39oWVEzFM&t=4s> – 12 perc
5. A film feldolgozása

a) Honnan tudjuk, hogy cigány meséről van szó? – Színek, zene, szóhasználat – 4 perc

b) A mesében nagyon különleges szereplők vannak, akiknek a tulajdonságai is különlegesek. Összegyűjtöttem néhány tulajdonságot, arra kérlek benneteket, hogy az akasztófajáték segítségével (7. melléklet) találjátok ki, hogy mely tulajdonságokra gondoltam. Próbáljuk meg megfejtetni azt is, hogy kinek a tulajdonságára gondoltam. (Flipchart táblán dolgozunk.) – 10 perc

- tüzes szemű – Káló
- szerelmes – Káló, Gilze
- hűséges – Gilze
- bűbájos – Hínárhajú boszorkány, Zurdána
- almaarcú – Gilze
- durcás – Zurdána

c) Melyik közmondás illik a meséhez? (8. melléklet) – 10 perc

Van hat közmondásom, ebből néhány illik a meséhez, néhány nem. Felmutatom a közmondásokat. Mit jelenthetnek?

(Ha bizonytalanok a közmondások jelentésében, a

<http://82.132.11.194:8080/Dokumentum/Ucitelji/JOSIP%20>

[JELU%C5%A0I%C4%86/Hungarian%20Language%20Learning%20Pack%20](http://82.132.11.194:8080/Dokumentum/Ucitelji/JOSIP%20)

[\(Updated\)/34%20Magyar%20sz%C3%B3k%C3%A1sok%20%20%20%20%20%20%20](http://82.132.11.194:8080/Dokumentum/Ucitelji/JOSIP%20)

[k%C3%B6zmond%C3%A1sok%20\(Hungarian%20Sayings%20and%20](http://82.132.11.194:8080/Dokumentum/Ucitelji/JOSIP%20)

[Proverbs\).pdf](http://82.132.11.194:8080/Dokumentum/Ucitelji/JOSIP%20) linken utána tudnak nézni.)

Válasszuk a kutatásra a csendesebb gyerekeket, és mutassuk meg nekik, hogy hogyan tudnak keresni a dokumentumban! Ha tisztában vagyunk a közmondások jelentésével, akkor beszéljük meg, hogy melyik illik a meséhez és melyik nem!

Sok lúd disznót győz.

Nem mind arany, ami fénylik.

Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.

A szerelem vak.

Bátraké a szerencse

Csalánba nem üt a mennykő.

6. Képkirakó – 4 fős csapatokban Orsós Teréz és Szécsi Magda képeiből, közben a Parno Graszt (a film zenéjét ők készítették) zenéje szól. – 5 perc

<https://www.youtube.com/watch?v=VSpkmsDmUYg>

<https://www.youtube.com/watch?v=RsG595pc6W0>

7. Az óra zárása, értékelés, beszélgetés: – 8 perc

Kaptok három színes virágot. (sablon: 9. melléklet) Írjátok rá, hogy mi az, ami a legjobban tetszett:

- *a képeken*
- *a mesében*
- *a zenében!*

Készítsünk közösen egy virágos rétet a virágaitokból (előre elkészített zöld gyúrt papírra).

IV.2.3. Értékelés

Nézzük meg közösen az elkészült virágos rétünket. Tetszik nektek? Szerintetek kimaradt valami esetleg, ami a cigány kultúrát jellemzi és számotokra fontos? Van esetleg olyan, ami szerintetek nem illik ide? Miért? – 5 perc

IV.3. A modul adatai

Időtartam: 3–5 óra

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A papírszínház alapvető ismerete elengedhetetlen a téma feldolgozásához. A papírszínházi ismeretek elmélyítéséhez ajánlott a Papírszínház - Módszertani kézikönyv tanulmányozása. A papírszínház lényege, hogy színházi élménnyé alakítja a könyvek által nyújtott élményt. A lapok mindegyike egy-egy jelenetet dolgoz fel. A képek egyszerűek, jól láthatóak. A szöveg rövid, a leíró részek szerepét a képek veszik át. A papírszínház az egyéni élményből képes kollektív élményt varázsolni.

A papírszínház tehát nem könyv. Amiben eltér:

- a lapok mozgatása balról jobbra történik,
- a lapok nincsenek összefűzve,
- a mesélő nem (feltétlenül) látszódik.

Figyeljünk arra, hogy a papírszínházi keret egyenletes felületre kerüljön. Fontos, hogy olyan magasságba helyezzük a keretet, hogy mindenki jól lássa ülő helyzetben. A keret mögötti tér ne vonja el a figyelmet, a legjobb, ha meg tudjuk világítani azt. Papírszínházi előadás maximum 30 fő számára kényelmes, hiszen azt jól kell látni és hallani is.

IV.3.1. Tanulási feladat

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- megfogalmazni saját maga számára egy történet központi mondanivalóját,
- egy történet részekre bontására,
- képzőművészeti technikákkal egy jelenet ábrázolására.

IV.3.2. A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések:

- képzelőerő, belső képalkotás fejlődése;
- az alkotásra, megfigyelésre, elemzésre vonatkozó feladatok életkornak megfelelő értelmezése;
- élmény- és emlékkifejezés, illusztráció készítése;
- kép- és hangrögzítő eszközök használata elemi technikáinak ismerete;
- kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe;
- a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse, aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban.

Feladatok, események részletes leírása:

A modul kezdetén ismertessük meg a gyerekeket a papírszínházzal egy választott mese nyomán. A témához kapcsolódó papírszínház mesék: Barna hajnal; Jao, a Kaméleon; A Hétfejű Tündér

1. Játék – sokfélék vagyunk (10. melléklet)
2. Játék a csoportbontáshoz (A különböző feldolgozandó mesék miatt jó, ha egy csoportban azonos életkorú gyerekek vannak) (10. melléklet)
3. A játék után a gyerekeket korosztály szerint 5 db, közel azonos létszámú csoportra bontjuk.
4. Ismerkedés a mesékkel csoportokban. A mesék korosztály szerint növekvő sorrendben (1–6. osztály):
(Egyelőre ne adjuk kézbe a könyveket, nehogy a rajzok befolyásolják a későbbi munkát, a későbbiekben is papíralapon kapják meg a gyerekek a feldolgozandó meséket.)
 - Nóra, a gondolatolvasó/ Gidali, Orit: Budapest, Csimota, 2013 (1-2. osztály)
 - Lenka/ Szegedi Katalin: Budapest, Csimota, 2010 (2-3. osztály)
 - Palkó/ Szegedi Katalin: Budapest, Csimota, 2013 (2-3. osztály)
 - Emberke színe/Böszörményi Gyula: Budapest, Csimota, 2009 (3-4. osztály)
 - A fiú és a kém/ Schimel, Lawrence - Martínez, Jaime :Budapest, Csimota: 2017 (5-6. osztály)
5. Beszélgetés a mesékről kiscsoportokban a táborvezető irányításával.
Miért tetszett/ nem tetszett a könyv? Kik a szereplők benne? Neked ki volt a kedvenc szereplőd? Szerinted miért érdekes ez a könyv? Van valaki, akivel elolvastatnád? Miért?
6. A mese lényegi mondanivalójának felismertetése. (Ne mi mondjuk ki!)
 - Nóra, a gondolatolvasó: próbáljuk meg megérteni, hogy mások mit miért tesznek, ne ítélkezzünk rögtön.
 - Lenka, Palkó: ne ítéljünk első látásra, nem feltétlenül a külső a fontos, mindenkinek vannak értékei.
 - Emberke színe: A bőrszín nem számít.
 - A fiú és a kém: Azért, mert valami vagy valaki idegen, még nem feltétlenül rossz.
7. A mesék részekre bontása: figyeljünk oda, hogy a szöveg arányos legyen. 8–10 rajz elég a mese feldolgozásához.
8. Technikaválasztás: filctoll, zsírkréta, festék, kollázs, vegyes technika. Ekkor hívjuk fel a figyelmet az alábbiakra:
 - nagy alakokat rajzoljanak,
 - erős színeket használjanak,

- kontúr megrajzolása,
- színezzék ki a hátteret.

A jelenethez tartozó szövegrészletet külön lapra írják a gyerekek nagybetűvel, ezt majd a végén a megfelelő oldalra ragasztjuk a táborvezető segítségével. (Megmutathatjuk a felolvasott papírszínházi meséket, hogy megértsék.)

9. Kidolgozás: miközben a gyerekek dolgoznak, ötleteket adhatunk ahhoz, hogy hogyan színesíthetik az előadást (zene, hangok kiadása, stb.).
10. Projektbemutató: A tábor befejező mozzanata az elkészült projektek bemutatása. A csoportok kiválasztják a mesélőt maguk közül (lehet váltani is), és a többi csoport előtt bemutatják a kész papírszínházi mesét.
11. Értékelés: A bemutatók után mindenki elmondhatja, hogy melyik mese kidolgozása tetszett és miért.
12. A gyerekek a kezükbe kapják a könyveket. Miután már jól ismerik a történetet, képesek arra, hogy IPaddel, kamerával vagy okostelefonnal könyvtvérelert készítsenek. A könyvtvérelerek ne legyenek hosszabbak 45 másodpercnél!

IV.3.3. Értékelés

A papírszínházi bemutatók után értékeljük az elkészült munkákat közösen. Amit mindenképpen szóba kell hozni:

- a rajzok láthatósága, színessége, illetve a színvilág a történethez,
- a jelenetek arányossága,
- az előadás módja,
- a csoportmunka.

Beszélgessünk arról is, hogy milyen érzés volt csoportosan dolgozni, mi volt a legnehezebb feladat, mit élveztek a legjobban. Minden mesében emeljük ki azt, amiben a legerősebb volt.

A könyvtvérelerek elkészítése a jutalom a kitartó munkáért.

V. VÁRT EREDMÉNYEK

Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása, elfogadtatása és értékékként való kezelése. A kisebbségi tanulók esetében ezek identitáselemként való megerősítése.

A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése.

A táborban résztvevők nyitottan fogadják a sajátjuktól eltérő véleményeket, szokásokat, valamint a kulturális és vallási hagyományokat.

Érzékelik, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képesek együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségükhöz mértén szerepet vállalni a rászorulóknak segítségében. Megbecsülik a nekik nyújtott segítséget.

VI. ESZKÖZLISTA

1. modul:

- laptop a film lejátszásához

2. modul:

- KönyvtárMozi hozzáférés és eszközei
- laminológép
- zenelejátszó
- közmondáskártyák
- a kiállítás képei (laminálva vagy keretezve)
- képkirakó (laminálva, összevágva)
- Szécsi Magda könyvei
- flipchart tábla
- nagyon sokféle színű papír a virágoknak
- 4 ív zöld gyűrt papír
- tollak

3. modul:

- papírszínházi keret és bemutató papírszínházi mese
- a felhasznált könyvek, a felhasznált könyvek szövege
- papírszínházi méretre (37 cm*27,5 cm) vágott vastag karton (lehet színes is) – rajzoljuk rá előre a papírszínházi keretet!
- színes papírok, újságok, ragasztó, filctoll, színes ceruza, zsírkréta, festék, ecset, tollak
- okostelefon, kamera vagy iPad a könyvtréler készítéséhez

VII. SZAKIRODALOM-JEGYZÉK

A szakirodalom-jegyzék a <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthető le.

VIII. MELLÉKLETEK

1. A tábor tematikája – minta
2. Ismerkedős játékok
3. Búcsújáték
4. Hideg szelek fújnak – székfoglaló játék
5. Szécsi Magda bemutatása
6. Orsós Teréz bemutatása

7. Akasztófajáték
8. Közmondás kártyák
9. Virág sablon
10. 3. modul játéka

A mellékletek <http://www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes> oldalon a program címére kattintva tölthetők le.

KALENDÁRIUM

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Olvasás napja

Az AZOLO vírus
terjesztése

A népmese napja

Élő szóval az olvasásért –
hagyományos népmesemondás
a könyvtárban

Szeptember

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

A zene világnapja

Mesezenede

Az állatok világnapja

Óvodások hete
A hétféjű sárkány,
A nagyravágó feketeregő

A kenyér világnapja

Pályát választok

Az egri vár napja

Régen volt!
Hogy is volt!

Október

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

**A magyar
közoktatás napja**

Betűspagetti –
Szövegértési foglalkozás
sajátos nevelési igényű
tanulók számára

November

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

**Fogyatékos emberek
nemzetközi napja**

Egy kicsit más vagyok –
foglalkozások különleges
bánásmódot igénylő
gyerekeknek

A kisebbségek napja

Másképp mindenki más –
olvasótábor

December

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

A világirodalom napja

Alkotó szellemek.
Kreatív írás, teremtő olvasás

A magyar kultúra napja

Komplex művészeti és
szövegértés-fejlesztés
papírszínházzal

**Hunyadi Mátyás
királlyá koronázása**

Könyvtári Kvíz Show-k,
ki-mit tud Mátyás királyról

Január

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

**Az anyanyelv
nemzetközi napja**

Betűspagetti

Február

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

A történetmesélés világnapja

Alkotó szellemek.
Kreatív írás, teremtő olvasás

A költészet világnapja

Versek másképp –
A vers nem vész el,
csak átalakul (pályázat)

A víz világnapja

Komplex művészeti és
szövegértés-fejlesztés
papírszínházzal

Meteorológiai világnap

Lengemesék

Színházi világnap

Varázsláda – Barangolás
a mesék birodalmában

A Föld órája

Ismeretszerzés
posztótechnikával –
Mindentudó posztócska meséi

Március

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

**Meseírás napja –
Andersen születésnapja**

Mese habbal, avagy írj,
rajzolj, mutasd meg!

Az autizmus világnapja

Egy kicsit más vagyok

Az egészség világnapja

Ismeretszerzés
posztótechnikával –
Mindentudó posztócska
meséi

A magyar költészet napja

Versek másképp –
A vers nem vész el,
csak átalakul

A könyvtárosok világnapja

Könyvtári
Kvíz Show-k

Április

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Munka ünnepe

Pályát választok

Esélyegyenlőség napja

Kerek világ –
játékos érzékenyítő
foglalkozások

A madarak és fák napja

Óvodások hete
A hétfőü sárkány,
A nagyravágó feketeregő

Május

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Pedagógusok napja
Iskolára hangoló

Az építők napja
Pályát választók

Június

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Nyári tábor
Másképp mindenki más –
olvasótábor

Július

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

A fiatalok világnapja
Tükör-party

A magyar fotográfia napja

Versek másképp –
A vers nem vész el,
csak átalakul

Augusztus

MINTAPROGRAM ÓRAREND FELSŐ TAGOZATOSOKNAK

	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	TÉMAHÉT/TÁBOR
1	Robotika	R2D2	Digitális történetmesélés LEGO StoryStarterral	Vedjük meg a grundot!	Régen volt! Hogy is volt?	Varázslóda
2	Vedd az állatokati! Táblaajáték	Időutazó	Olvassai élmény feldolgozás a XXI. században	Nem középsőkales token...	Pályát választok	
3	TES.L.A.-projekt	Képregény küldetés	Bűntény a könyvtárban	Önkénti vagyok	Digitális történetmesélés tablettákkal	Hétköznapj hősök a könyvtárban
4	Mi lesz, ha nagy lesz?	Könyvtári Geobook Catching	Behatózva	Vedd magad!	Kincsek a könyvtárban és a világhálón	
5	Kinskeresés a könyvtárban	Legyél Te is digitálkönyvtáros!	Ne féli babám, nem megyek világra...	Nagy Könyvtári – Környezetismereti beavatás	QR-kód/rátszma a könyvtárban	Itt-Hon
6	Az ókorba keveredve	Az AZOLU vírus terjesztése	Bírodalmi vadászok	Könyvtárba mentem, de honnan indultam?	Gondolatébresztő mesefoglalkozások	
7	Tanulás a könyvtárban	Tanulás a könyvtárban	Tanulás a könyvtárban	Tanulás a könyvtárban	Olvass Filvért!	Idővonal

 Magyar irodalom és nyelvtan

 Informatika

 Angol nyelv

 Biológia

 Történelem és állampolgári ismeretek

 Hely-és honismeret

 Osztályfőnöki óra

 Könyvtár- médiismeret

 Szabadidős programok

 Rajz

 Fizika

Digitális írástudás fejlesztése

Könyvtárhatszalaiat-információkeresés

Szövegértés-fejlesztés

Olvassáfejlesztés

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	3
ALKOTÁS, KREATIVITÁS, ÖNKIFEJEZÉS	4
Mese habbal, avagy írd, rajzolj, mutasd meg!	5
Alkotó szellemek. Kreatív írás, teremtő olvasás	18
Versek másképp	28
ÉLMÉNYPEDAGÓGIA, KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS	44
Mesezenede	45
Iskolára hangoló	57
MESEFELDOLGOZÁS, TÖRTÉNETMESÉLÉS, SZÓKINCSEFEJLESZTÉS	71
Élő szóval az olvasásért – hagyományos népmesemondás a könyvtárban	72
Komplex művészeti nevelés és szövegértés-fejlesztés papírszínházzal	85
Lengemesék	97
Óvodások hete	117
Varázsláda	129
TANULÁSTÁMOGATÁS, JÁTÉKOSSÁG, ISMERETTERJESZTÉS	149
Az AZOLO „vírus” terjesztése	150
Ismeretszerzés posztótechnikával	162
Könyvtári Kvíz Show-k	185
Régen volt! Hogy is volt?	197
Pályát választok	205
Tükör-party	216
SPECIÁLIS SEGÍTŐ, ÉRZÉKENYÍTŐ PROGRAMOK	243
Betűspagetti	244
Egy kicsit más vagyok – foglalkozások különleges bánásmódot igénylő gyermekeknek	270
Kerek világ – játékos érzékenyítő foglalkozások	289
Másképp mindenki más – olvasótábor	300
KALENDÁRIUM	311
ÓRAREND	316
Tartalomjegyzék	317

